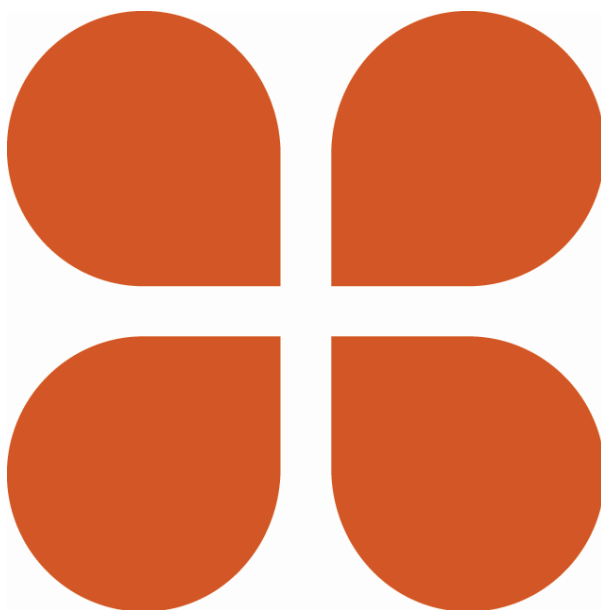

Riksintressen för kulturmiljövården

– Stockholms län (AB)

AB län beslut RAÄ 1997-08-18. Revidering 2002 av AB 121. AB 62 har ej strukits enligt Lst 2010. Revidering av (AB114) 2014-03-31, Revidering 2018-05-30 av AB 50, AB 603, AB 605, AB 606, AB 613, AB 615, AB 621. Revidering 2018-07-10 av AB 601, AB 619, AB 94, AB 98, AB 99, AB 617, AB 618, AB 620. Revidering 2018-08-20 av AB 607, AB 608, AB 609, AB 610, AB 611, AB 614, AB 616. Revidering 2018-08-21 av AB 51, AB 58, AB 612, AB 62. Revidering 2020-11-18 av AB79, AB57, AB7, AB24, AB52, AB10. Beslut 2020-11-30 avstående av anspråk AB33, AB26, AB8, AB76, AB67, AB5, AB13, AB23, AB80, AB68. Beslut 2020-12-14 avstående av anspråk AB121. Beslut 21-05-25 revidering av AB 14, AB 86, AB 81, AB 89, AB 88, AB 82, AB 70, AB 92, AB 90, AB 87, AB 83, AB 95, AB 25, AB 29, AB 35, AB 34, AB 11, AB 73, AB 1, AB 75, AB 74, AB 77, AB 69. Beslut 2021-06-07 avstående av anspråk AB 53, AB 17. Beslut 2021-06-09 revidering av AB 630 (nytt nr), AB 61, AB 63, AB 20, AB 604, AB 59, AB 55, AB 631 (nytt nr), AB 27, AB 30, AB 632 (nytt nr), AB 4, AB 2, AB 6, AB 3, AB 31, AB 66, AB 633 (nytt nr), AB 32, AB 78, AB 72, AB 16. Beslut 2021-07-02 revidering av AB 71, AB 12, AB 19, AB 85, AB 634 (nytt nr). Beslut 2021-12-17 revidering av AB 36, AB 54, AB, 91, AB 93, AB 15, AB 64. Dokument uppdaterat 2021-12-20. Beslut 2022-09-19 revidering av AB 49, AB 38, AB 48, AB 97, AB 84, AB 122, AB 65, AB 9, AB 56, AB 96, AB 28. Beslut 2022-09-27 revidering av AB 112, AB 116, AB 114, AB 119, AB 640 (nytt nr), AB 111, AB 120, AB 602. Beslut 2023-04-21 revidering av AB 115. Beslut 2023-06-01 AB 37 stryks och delas upp på AB 641 och AB 642. Beslut 2023-06-29 AB 113, AB 643 (nytt nr, hopslagning av AB 117 och AB119) samt tilläggsbeslut AB 115. Dokument uppdaterat 2023-07-04.

Områden av riksintresse för kulturmiljövården i Stockholms län (AB län) enligt 3 kap 6 § miljöbalken

BOTKYRKA KOMMUN	6
Bornsjön [AB16]	6
Grödinge [AB14] (Grödinge sn)	6
Mörkö [AB3] (delen i Grödinge sn) Delen i Botkyrka kommun hävd 2021-06-09. Delen i Södertälje kommun kvarstår.	7
Tumba pappersbruk [AB15] (Tumba sn)	7
DANDERYDS KOMMUN	8
Djursholm [AB38] (Danderyds sn)	8
Gamla Stocksund-Mörby [AB48] (Danderyds sn)	8
EKERÖ KOMMUN	9
Adelsö - Björkö-Birka [AB 21] (Adelsö sn)	9
Munsö [AB 23] (Munsö sn) Hävt 2020-11-30	9
Ekerö [AB 24] (Ekerö sn)	9
Färentuna - Hilleshög [AB 26] (Färentuna och Hilleshögs sn:r) Hävt 2020-11-30	10
Helgö [AB 25] (Ekerö sn)	10
Lövö [AB 30] (Lovö sn)	10
Skå [AB 29] (Skå sn)	11
Stenhamra [AB 28] (Sånga sn)	11
Svartsjö [AB 27] (Sånga sn)	12
Sånga (AB 632)	12
HANINGE KOMMUN	13
Dalarö - Jutholmen - Dalarö skans [AB 605] (Dalarö sn)	13
Huvudskär [AB 603] (Ornö sn)	14
Kymmendö [AB 606] (Ornö sn)	14
Sandemar [AB 20] (Österhaninge sn)	14
Sundby - Varnö [AB 604] (Ornö sn)	15
Utö [AB 602] (Utö sn)	16
Älvsnabben [AB 621] (Muskö sn) Hävt 2018-05-30	16
Österhaningebygden [AB 19] (Österhaninge och Västerhaninge sn:r)	16
JÄRFÄLLA KOMMUN	17
Görväln [AB 32]	17
LIDINGÖ KOMMUN.....	18
Bygge och Bo [AB 49] (Lidingö sn)	18
Grönstakolonin [AB 50] (Lidingö sn)	18
Norra Boo - Vaxholm - Oxdjupet - Lindalssundet [AB 51, 58] (delen i Lidingö sn)	19
NACKA KOMMUN	21

AB län beslut RAÄ 1997-08-18. Revidering 2002 av AB 121. AB 62 har ej strukits enligt Lst 2010. Revidering av (AB114) 2014-03-31, Revidering 2018-05-30 av AB 50, AB 603, AB 605, AB 606, AB 613, AB 615, AB 621. Revidering 2018-07-10 av AB 601, AB 619, AB 94, AB 98, AB 99, AB 617, AB 618, AB 620. Revidering 2018-08-20 av AB 607, AB 608, AB 609, AB 610, AB 611, AB 614, AB 616. Revidering 2018-08-21 av AB 51, AB 58, AB 612, AB 62. Revidering 2020-11-18 av AB79, AB57, AB7, AB24, AB52, AB10. Beslut 2020-11-30 avstående av anspråk AB33, AB26, AB8, AB76, AB67, AB5, AB13, AB23, AB80, AB68. Beslut 2020-12-14 avstående av anspråk AB121. Beslut 21-05-25 revidering av AB 14, AB 86, AB 81, AB 89, AB 88, AB 82, AB 70, AB 92, AB 90, AB 87, AB 83, AB 95, AB 25, AB 29, AB 35, AB 34, AB 11, AB 73, AB 1, AB 75, AB 74, AB 77, AB 69. Beslut 2021-06-07 avstående av anspråk AB 53, AB 17. Beslut 2021-06-09 revidering av AB 630 (nytt nr), AB 61, AB 63, AB 20, AB 604, AB 59, AB 55, AB 631 (nytt nr), AB 27, AB 30, AB 632 (nytt nr), AB 4, AB 2, AB 6, AB 3, AB 31, AB 66, AB 633 (nytt nr), AB 32, AB 78, AB 72, AB 16. Beslut 2021-07-02 revidering av AB 71, AB 12, AB 19, AB 85, AB 634 (nytt nr). Beslut 2021-12-17 revidering av AB 36, AB 54, AB, 91, AB 93, AB 15, AB 64. Dokument uppdaterat 2021-12-20. Beslut 2022-09-19 revidering av AB 49, AB 38, AB 48, AB 97, AB 84, AB 122, AB 65, AB 9, AB 56, AB 96, AB 28. Beslut 2022-09-27 revidering av AB 112, AB 116, AB 114, AB 119, AB 640 (nytt nr), AB 111, AB 120, AB 602. Beslut 2023-04-21 revidering av AB 115. Beslut 2023-06-01 AB 37 stryks och delas upp på AB 641 och AB 642. Beslut 2023-06-29 AB 113, AB 643 (nytt nr, hopslagning av AB 117 och AB119) samt tilläggsbeslut AB 115. Dokument uppdaterat 2023-07-04.

Erstavik [AB 52] (Nacka sn)	21
Nacka ström [AB 53] (Nacka sn) Hävt 2021-06-07.	22
Norra Boo - Vaxholm - Oxdjupet - Lindalssundet [AB 51, 58] (delen i Nacka och Boo sn)	22
Saltsjöbaden [AB 122] (Nacka sn)	24
Storängen [AB 54] (Nacka sn)	25
NORRTÄLJE KOMMUN	26
Arholma [AB 619] (Björkö-Arholma sn)	26
Backbyn [AB 99] (Singö sn)	26
Barnens ö [AB 620] (Väddö sn)	27
Edsbro [AB 91] (Edsbro sn) Hävt 2021-12-17. Ingår i Skebobruk och Edsbro (AB 93)	27
Estuna - Lohärad [AB 86] (Estuna och Lohärads sn:r)	27
Grisslehamn [AB 98] (Väddö sn)	28
Hallstavik [AB 96] (Häverö sn)	28
Herräng [AB 97] (Häverö sn)	29
Häverö [AB 95] (Häverö sn)	30
Kristineholm [AB 87] (Lohärads sn)	30
Länna [AB 81] (Länna sn)	31
Malsta [AB 83] (Malsta sn)	31
Norrtälje [AB 84]	32
Norsjön [AB 89] (Roslagsbro sn)	33
Näs [AB 80] (Rö sn) Hävt 2020-11-30	33
Roslags-Bro [AB 88] (Roslags-Bro sn)	33
Skebobruk och Edsbro [AB 93]	34
Skederid - Husby-Sjuhundra [AB 82] (Skederids och Husby-Sjuhundra sn:r)	34
Skedviken [AB 85]	35
Rånäs bruk (AB 634)	35
Skepptuna - Närtuna - Gottröra [AB 70] (delen i Närtuna och Gottröra sn:r)	36
Ytterskärårdens jakt- och fiskeplatser [AB 612] (Delen i Blidö sn)	37
Svartlöga - Rödlöga [AB 617] (Blidö sn)	37
Söderby-Karl [AB 92] (Söderby-Karls sn)	37
Vagnåla [AB 90] (Edsbro, Söderby-Karl och Ununge sn:r)	38
Väddö kanal [AB 94] (Väddö sn)	38
Ängsö nationalpark [AB 618] (Länna sn)	39
NYKVARNS KOMMUN	39
Taxinge-Näsby [AB 4] (Taxinge sn)	39
NYNÄSHAMNS KOMMUN	40
Fällnäs [AB 10] (Sorunda sn)	40
Hammersta [AB 13] (Ösma sn) Hävt 2020-11-30	40
Karta - Oaxen - Stora Vika [AB 9] (Sorunda sn) <i>Riksintresset finns även i Södertälje kommun.</i>	40
Sorunda - Stymninge [AB 11] (Sorunda och Ösma sn:r)	41
Öja bytomt - Landsort [AB 601] (Torö sn)	42
Ösma [AB 12]	42
SALEMS KOMMUN	43
Bornsjön [AB 16]	43
Söderby sjukhus [AB 17] (Salems sn) Hävt 2021-06-07	43

AB län beslut RAÄ 1997-08-18. Revidering 2002 av AB 121. AB 62 har ej strukits enligt Lst 2010. Revidering av (AB114) 2014-03-31, Revidering 2018-05-30 av AB 50, AB 603, AB 605, AB 606, AB 613, AB 615, AB 621. Revidering 2018-07-10 av AB 601, AB 619, AB 94, AB 98, AB 99, AB 617, AB 618, AB 620. Revidering 2018-08-20 av AB 607, AB 608, AB 609, AB 610, AB 611, AB 614, AB 616. Revidering 2018-08-21 av AB 51, AB 58, AB 612, AB 62. Revidering 2020-11-18 av AB79, AB57, AB7, AB24, AB52, AB10. Beslut 2020-11-30 avstående av anspråk AB33, AB26, AB8, AB76, AB67, AB5, AB13, AB23, AB80, AB68. Beslut 2020-12-14 avstående av anspråk AB121. Beslut 21-05-25 revidering av AB 14, AB 86, AB 81, AB 89, AB 88, AB 82, AB 70, AB 92, AB 90, AB 87, AB 83, AB 95, AB 25, AB 29, AB 35, AB 34, AB 11, AB 73, AB 1, AB 75, AB 74, AV 77, AB 69. Beslut 2021-06-07 avstående av anspråk AB 53, AB 17. Beslut 2021-06-09 revidering av AB 630 (nytt nr), AB 61, AB 63, AB 20, AB 604, AB 59, AB 55, AB 631 (nytt nr), AB 27, AB 30, AB 632 (nytt nr), AB 4, AB 2, AB 6, AB 3, AB 31, AB 66, AB 633 (nytt nr), AB 32, AB 78, AB 72, AB 16. Beslut 2021-07-02 revidering av AB 71, AB 12, AB 19, AB 85, AB 634 (nytt nr). Beslut 2021-12-17 revidering av AB 36, AB 54, AB, 91, AB 93, AB 15, AB 64. Dokument uppdaterat 2021-12-20. Beslut 2022-09-19 revidering av AB 49, AB 38, AB 48, AB 97, AB 84, AB 122, AB 65, AB 9, AB 56, AB 96, AB 28. Beslut 2022-09-27 revidering av AB 112, AB 116, AB 114, AB 119, AB 640 (nytt nr), AB 111, AB 120, AB 602. Beslut 2023-04-21 revidering av AB 115. Beslut 2023-06-01 AB 37 stryks och delas upp på AB 641 och AB 642. Beslut 2023-06-29 AB 113, AB 643 (nytt nr, hopslagning av AB 117 och AB119) samt tilläggsbeslut AB 115. Dokument uppdaterat 2023-07-04.

SIGTUNA KOMMUN	43
Venngarn [AB 66] (Haga och S:t Olofs fg:r/sn)	43
Haga (AB 633)	44
Lunda - Stora Söderby [AB 121] Hävt	45
Odensala - Husby Ärlinghundra [AB 67] (Odensala och Husby Ärlinghundra sn:r) Hävt 2020-11-30	45
Sigtuna [AB 65]	45
Skepptuna - Närtuna - Gottöra [AB 70] (delen i Skepptuna sn)	46
Skålhamravägen [AB 71]	46
Steninge [AB 68] (Husby Ärlinghundra sn) Hävt 2020-11-30	47
Vidbo [AB 69] (Vidbo sn)	47
Fysingen [AB 630]	48
SOLLENTUNA KOMMUN	48
Skålhamravägen [AB 71]	48
SOLNA KOMMUN.....	49
Karlberg [AB 78] (Solna sn)	49
Solna [AB 37] (Solna sn) Uppdelat i Norra begravningsplatsen och Haga-Ulriksdal 2023-06-01	49
Norra begravningsplatsen [AB 641] (Solna sn)	49
Haga-Ulriksdal [AB 642] (Solna sn)	50
STOCKHOLMS KOMMUN.....	51
Gamla Enskede [AB 112]	51
Gröndal [AB 116]	52
LM-Ericssons industrianläggning och LM-staden i Midsommarkransen [AB114]	52
Norra Ängby [AB 119]	53
Olovslund och Pungpinan [AB 640]	53
Skogskyrkogården [AB 111]	54
Stockholms innerstad med Djurgården [AB 115]	55
Vällingby-Räcksta [AB 120]	58
Ålstensgatan och Södra Ängby[AB 643]	59
Årsta centrum [AB 113]	60
SUNDBYBERGS KOMMUN.....	60
Duvbo [AB 36] (Sundbybergs sn)	60
SÖDERTÄLJE KOMMUN.....	61
Bornsjön [AB 16]	61
Brandalsund [AB 7] ()	61
Hall [AB 8] (Tveta sn) Hävt 2020-11-30	62
Mörkö [AB 3]	62
Karta - Oaxen - Stora Vika [AB 9] Riksintresset finns även i Nynäshamns kommun.	62
Tullgarn [AB 2] (Hölö sn)	63
Vårdinge [AB 1] (Vårdinge sn)	64
Ytterenhörna [AB 5] (Ytterenhörna sn) Hävt 2020-11-30	64
Överenhörna [AB 6] (Överenhörna sn)	64
TYRESÖ KOMMUN	65
Tyresö [AB 31] (Tyresö sn)	65

AB län beslut RAÄ 1997-08-18. Revidering 2002 av AB 121. AB 62 har ej strukits enligt Lst 2010. Revidering av (AB114) 2014-03-31, Revidering 2018-05-30 av AB 50, AB 603, AB 605, AB 606, AB 613, AB 615, AB 621. Revidering 2018-07-10 av AB 601, AB 619, AB 94, AB 98, AB 99, AB 617, AB 618, AB 620. Revidering 2018-08-20 av AB 607, AB 608, AB 609, AB 610, AB 611, AB 614, AB 616. Revidering 2018-08-21 av AB 51, AB 58, AB 612, AB 62. Revidering 2020-11-18 av AB79, AB57, AB7, AB24, AB52, AB10. Beslut 2020-11-30 avstående av anspråk AB33, AB26, AB8, AB76, AB67, AB5, AB13, AB23, AB80, AB68. Beslut 2020-12-14 avstående av anspråk AB121. Beslut 21-05-25 revidering av AB 14, AB 86, AB 81, AB 89, AB 88, AB 82, AB 70, AB 92, AB 90, AB 87, AB 83, AB 95, AB 25, AB 29, AB 35, AB 34, AB 11, AB 73, AB 1, AB 75, AB 74, AV 77, AB 69. Beslut 2021-06-07 avstående av anspråk AB 53, AB 17. Beslut 2021-06-09 revidering av AB 630 (nytt nr), AB 61, AB 63, AB 20, AB 604, AB 59, AB 55, AB 631 (nytt nr), AB 27, AB 30, AB 632 (nytt nr), AB 4, AB 2, AB 6, AB 3, AB 31, AB 66, AB 633 (nytt nr), AB 32, AB 78, AB 72, AB 16. Beslut 2021-07-02 revidering av AB 71, AB 12, AB 19, AB 85, AB 634 (nytt nr). Beslut 2021-12-17 revidering av AB 36, AB 54, AB, 91, AB 93, AB 15, AB 64. Dokument uppdaterat 2021-12-20. Beslut 2022-09-19 revidering av AB 49, AB 38, AB 48, AB 97, AB 84, AB 122, AB 65, AB 9, AB 56, AB 96, AB 28. Beslut 2022-09-27 revidering av AB 112, AB 116, AB 114, AB 119, AB 640 (nytt nr), AB 111, AB 120, AB 602. Beslut 2023-04-21 revidering av AB 115. Beslut 2023-06-01 AB 37 stryks och delas upp på AB 641 och AB 642. Beslut 2023-06-29 AB 113, AB 643 (nytt nr, hopslagning av AB 117 och AB119) samt tilläggsbeslut AB 115. Dokument uppdaterat 2023-07-04.

TÄBY KOMMUN	66
Skålhamravägen [AB 71]	66
Täby prästgårdsmark [AB 73] (Täby sn)	66
UPPLANDS-BRO KOMMUN	67
Bro [AB 33] (Bro sn) Hävt 2020-11-30	67
Görväln [AB 32]	67
Håtuna - Håbo-Tibble [AB 35] (Håtuna och Håbo-Tibble sn:r)	68
Låssa [AB 34] (Låssa sn)	68
UPPLANDS VÄSBY KOMMUN.....	69
Antuna [AB 79] (Eds sn)	69
Runsa [AB 72] (Eds sn)	69
Skålhamravägen [AB 71]	70
Fysingen [AB 630]	71
VALLENTUNA KOMMUN.....	71
Frösunda [AB 75] (Frösunda sn)	71
Kårsta [AB 76] (Kårsta sn) Hävt 2020-11-30	72
Markim - Orkesta [AB 74] (Markim och Orkesta sn:r)	72
Skålhamravägen [AB 71]	72
Vada - Össeby-Garn [AB 77] (Angarn, Vada, Vallentuna och Össeby-Garn sn:r)	73
VAXHOLMS KOMMUN	73
Norra Boo - Vaxholm - Oxdjupet - Lindalssundet [AB 51, 58] (delen i Vaxholms kommun)	74
VÄRMDÖ KOMMUN	76
Beatelund [AB 57] (Ingarö sn)	76
Bullerön - Långviksskär [AB 607] (Nämdö sn)	77
Djurhamn - Djurö kyrka [AB 608] (Djurö sn)	77
Grinda [AB 614] (Värmdö sn)	77
Gustavsberg [AB 56] (Gustavsbergs sn)	78
Harö [AB 611] (Djurö sn)	79
Husarö - Ingmarsö - Svartsö - Gällnö - Hjälmo [AB 615] (Delen i Värmdö sn) Hävt 2018-05-30	80
Ingarö [AB 55] (Ingarö sn)	80
Lämshaga [AB 631]	80
Möja - Bockö - Lökaön [AB 616] (Möja sn)	81
Norra Boo - Vaxholm - Oxdjupet - Lindalssundet [AB 51, 58] (delen i Värmdö kommun)	81
Sandhamn - Grönskär [AB 610] (Djurö sn)	84
Siggesta - Sund [AB 59] (Värmdö sn)	84
Ytterskärgårdens jakt- och fiskeplatser [AB 612] (Delen i Djurö och Möja sn:r)	85
Uppeby - Nore [AB 609] (Djurö sn)	85
Överby - Abborrkroken [AB 613] (Djurö sn) Hävt 2018-05-30	86
ÖSTERÅKERS KOMMUN	86
Husarö - Ingmarsö - Svartsö - Gällnö - Hjälmo [AB 615] (Delen i Ljusterö sn) Hävt 2018-05-30	86
Roslags-Kulla [AB 63] (Roslags-Kulla sn)	86
Rydboholm [AB 61] (Östra Ryds sn)	87
Vira bruk [AB 64] (Roslags-Kulla sn)	87
Åkers kanal [AB 62] (Österåkers sn)	88

AB län beslut RAÄ 1997-08-18. Revidering 2002 av AB 121. AB 62 har ej strukits enligt Lst 2010. Revidering av (AB114) 2014-03-31, Revidering 2018-05-30 av AB 50, AB 603, AB 605, AB 606, AB 613, AB 615, AB 621. Revidering 2018-07-10 av AB 601, AB 619, AB 94, AB 98, AB 99, AB 617, AB 618, AB 620. Revidering 2018-08-20 av AB 607, AB 608, AB 609, AB 610, AB 611, AB 614, AB 616. Revidering 2018-08-21 av AB 51, AB 58, AB 612, AB 62. Revidering 2020-11-18 av AB79, AB57, AB7, AB24, AB52, AB10. Beslut 2020-11-30 avstående av anspråk AB33, AB26, AB8, AB76, AB67, AB5, AB13, AB23, AB80, AB68. Beslut 2020-12-14 avstående av anspråk AB121. Beslut 21-05-25 revidering av AB 14, AB 86, AB 81, AB 89, AB 88, AB 82, AB 70, AB 92, AB 90, AB 87, AB 83, AB 95, AB 25, AB 29, AB 35, AB 34, AB 11, AB 73, AB 1, AB 75, AB 74, AB 77, AB 69. Beslut 2021-06-07 avstående av anspråk AB 53, AB 17. Beslut 2021-06-09 revidering av AB 630 (nytt nr), AB 61, AB 63, AB 20, AB 604, AB 59, AB 55, AB 631 (nytt nr), AB 27, AB 30, AB 632 (nytt nr), AB 4, AB 2, AB 6, AB 3, AB 31, AB 66, AB 633 (nytt nr), AB 32, AB 78, AB 72, AB 16. Beslut 2021-07-02 revidering av AB 71, AB 12, AB 19, AB 85, AB 634 (nytt nr). Beslut 2021-12-17 revidering av AB 36, AB 54, AB, 91, AB 93, AB 15, AB 64. Dokument uppdaterat 2021-12-20. Beslut 2022-09-19 revidering av AB 49, AB 38, AB 48, AB 97, AB 84, AB 122, AB 65, AB 9, AB 56, AB 96, AB 28. Beslut 2022-09-27 revidering av AB 112, AB 116, AB 114, AB 119, AB 640 (nytt nr), AB 111, AB 120, AB 602. Beslut 2023-04-21 revidering av AB 115. Beslut 2023-06-01 AB 37 stryks och delas upp på AB 641 och AB 642. Beslut 2023-06-29 AB 113, AB 643 (nytt nr, hopslagning av AB 117 och AB119) samt tilläggsbeslut AB 115. Dokument uppdaterat 2023-07-04.

BOTKYRKA KOMMUN

Bornsjön [AB16]

Motivering:

Herrgårdslandskap utmed Mälarens södra strand och runt sjöarna Bornsjön och Aspen, präglad av omfattande lämningar från bronsåldern och järnåldern, kommunikationerna på vatten och till lands, den tidiga medeltidens sockenindelning och kristnande, och de stora herrgårdsanläggningarna. (*Odlingslandskap, herrgårdsmiljö, fornlämningsmiljö, kommunikationsmiljö, kyrkomiljö, sockencentrum.*)

Uttryck för riksintresset:

Bronsåldersmiljöerna med skärvtenshögar och hållristningar samt talrika gravar, däribland flera monumentala rösen. Fornborgarna och de stora gravfälten från järnåldern, bl. a ett gravfält med stora högar vid Norsborg, vilket kan kopplas till de övergivna enheterna Borg och Hundhamra. Botkyrka pilgrimskyrka belägen invid den gamla landsvägen och i ett väl synligt läge i landskapet. De till kyrkan och sockencentrumet hörande boställena och andra byggnaderna, kyrkoherdebostället Hammarby, klockargården, fattighuset och kyrkskolan. Salems kyrka med sitt karakteristiska torn och synliga läge, samt de till kyrkomiljön tillhörande klockarbostaden och skolan. Övergivna by- och gårdstomter. Gamla vägsystem samt bryggor och hamnplatser som speglar kommunikationerna på vattnet. Det av storgodsdriften präglade landskapet med en rad herrgårdsanläggningar från i huvudsak 1700-talet, vid Vällinge, Sturehov, Norsborg, Ladvik, Bergaholm, Fågelsta, Lindhov (i huvudsak uppförda i Gustaviansk stil) och Älvesta (med tydliga drag av karolinsk stil), med uttryck för estetiska ambitioner, så som alléer, parker av såväl franska som engelska typer. Ekonomibyggnader, arbetarbostäder och underlydande torp som uttryck för herrgårdarnas sociala och ekonomiska struktur. Äldre lantlig bebyggelse som exempelvis Hallinge, Lundby, Oxelby, Övre och Nedre Söderby, samt Talby.

Grödinge [AB14] (Grödinge sn)

Motivering:

Centralbygd präglad av en kuperad terräng med stor fornlämningsrikedom som visar landhöjningens avgörande betydelse för den förhistoriska kolonisationen av landskapet, samt utvecklingen med medeltida kyrka, bymiljöer och flera mindre herrgårdar i de smala uppodlade sprickdalarna. (*Odlingslandskap; centralbygd, fornlämningsmiljö, herrgårdsmiljö, bymiljö, kyrkomiljö, kommunikationsmiljö; vägmiljö.*)

Uttryck för riksintresset:

AB län beslut RAÄ 1997-08-18. Revidering 2002 av AB 121. AB 62 har ej strukits enligt Lst 2010. Revidering av (AB114) 2014-03-31, Revidering 2018-05-30 av AB 50, AB 603, AB 605, AB 606, AB 613, AB 615, AB 621. Revidering 2018-07-10 av AB 601, AB 619, AB 94, AB 98, AB 99, AB 617, AB 618, AB 620. Revidering 2018-08-20 av AB 607, AB 608, AB 609, AB 610, AB 611, AB 614, AB 616. Revidering 2018-08-21 av AB 51, AB 58, AB 612, AB 62. Revidering 2020-11-18 av AB79, AB57, AB7, AB24, AB52, AB10. Beslut 2020-11-30 avstående av anspråk AB33, AB26, AB8, AB76, AB67, AB5, AB13, AB23, AB80, AB68. Beslut 2020-12-14 avstående av anspråk AB121. Beslut 21-05-25 revidering av AB 14, AB 86, AB 81, AB 89, AB 88, AB 82, AB 70, AB 92, AB 90, AB 87, AB 83, AB 95, AB 25, AB 29, AB 35, AB 34, AB 11, AB 73, AB 1, AB 75, AB 74, AB 77, AB 69. Beslut 2021-06-07 avstående av anspråk AB 53, AB 17. Beslut 2021-06-09 revidering av AB 630 (nytt nr), AB 61, AB 63, AB 20, AB 604, AB 59, AB 55, AB 631 (nytt nr), AB 27, AB 30, AB 632 (nytt nr), AB 4, AB 2, AB 6, AB 3, AB 31, AB 66, AB 633 (nytt nr), AB 32, AB 78, AB 72, AB 16. Beslut 2021-07-02 revidering av AB 71, AB 12, AB 19, AB 85, AB 634 (nytt nr). Beslut 2021-12-17 revidering av AB 36, AB 54, AB, 91, AB 93, AB 15, AB 64. Dokument uppdaterat 2021-12-20. Beslut 2022-09-19 revidering av AB 49, AB 38, AB 48, AB 97, AB 84, AB 122, AB 65, AB 9, AB 56, AB 96, AB 28. Beslut 2022-09-27 revidering av AB 112, AB 116, AB 114, AB 119, AB 640 (nytt nr), AB 111, AB 120, AB 602. Beslut 2023-04-21 revidering av AB 115. Beslut 2023-06-01 AB 37 stryks och delas upp på AB 641 och AB 642. Beslut 2023-06-29 AB 113, AB 643 (nytt nr, hopslagning av AB 117 och AB119) samt tilläggsbeslut AB 115. Dokument uppdaterat 2023-07-04.

Fornlämningsbilden som synliggör landhöjningen, med de fyndrika boplatserna från främst yngre stenålder högt i terrängen samt lämningar från bronsåldern i form av gravrösen och stensättningar på markanta höjdlägen. De i terrängen lägre belägna skärvestenshögar och hållristningarna. Järnålderslämningarna i form av flera fornborgar i utkanten av bygden och talrika varierade gravfält med lång kontinuitet. Byarna som genom lokalisering och ortnamn indikerar bebyggelsekontinuitet sedan järnålder. Grödinges 1100-talskyrka i dominerande läge och med intilliggande sockencentrum. Prästgårdens tydliga uppdelning i ekonomi- och arrendegård. Flera avhysta bytomter. De mindre herrgårdsanläggningarna, vilka huvudsakligen representerar 1700- och 1800-talens stilideal. Iselstas ålderdomligt sammanhållna klungby och Norrga kvarnmiljö. De äldre vägsträckningarna och det uppodlade och öppna landskapet i dalgångarna med bitvis vida utblickar mellan byarna.

Mörkö [AB3] (delen i Grödinge-sn) Delen i Botkyrka kommun hävd 2021-06-09. Delen i Södertälje kommun kvarstår.

Tumba pappersbruk [AB15] (Tumba sn)

Motivering:

Industrimiljö och bruksmiljö som speglar tillverkningen av kvalitetspapper för i första hand landets sedeltillverkning alltsedan 1700-talet fram till idag och tryckningen av sedlar mellan 1970 och 2018. (*Industrimiljö, bruksmiljö*)

Uttryck för riksintresset:

Homogen miljö med karaktäristisk bruksstruktur i form av en allékantad bruksgata med intilliggande bruksbebyggelse, bland annat förvaltarbostaden, Kölnan och klockhuset från tiden vid brukets uppförande samt under årens lopp tillkomna fabriksbyggnader, administrationsbyggnader, personalbostäder med tillhörande uthus och andra funktionsbyggnader. Tumba å som går igenom bruksområdet i en stensatt kanal och visar på brukets behov av vattenkraft. Parken vid förvaltarbostaden tillsammans med större träd, häckar, öppna grönytor och murar i hela området som bidrar till inramningen och områdets gröna karaktär. Bostadsbebyggelsens placering och utformning som avspeglar brukssamhällets sociala indelning. Bostadshusens trädgårdar och odlingsterrasserna som visar på arbetarnas egna trädgårdsodlingar. Bostadsbyggnaden Stora Stenhuset som återspeglar 1800-talets tekniska utveckling och brukets expansion. Arbetarbostäder från 1910- och 20-tal som återspeglar det ökade behovet av arbetskraft. Musikpaviljongen på Valdemarsberget som visar en aspekt av den sociala samvaron på bruket utanför arbetstid. Det moderna pappersbrukets fabrikskomplex med sina många årsringar, från 1930-tal till idag. Sedeltryckeriverksamhetens anläggningar från 1970 till 2018, med fabriksbyggnad och mindre administrationsbyggnader.

AB län beslut RAÄ 1997-08-18. Revidering 2002 av AB 121. AB 62 har ej strukits enligt Lst 2010. Revidering av (AB114) 2014-03-31, Revidering 2018-05-30 av AB 50, AB 603, AB 605, AB 606, AB 613, AB 615, AB 621. Revidering 2018-07-10 av AB 601, AB 619, AB 94, AB 98, AB 99, AB 617, AB 618, AB 620. Revidering 2018-08-20 av AB 607, AB 608, AB 609, AB 610, AB 611, AB 614, AB 616. Revidering 2018-08-21 av AB 51, AB 58, AB 612, AB 62. Revidering 2020-11-18 av AB79, AB57, AB7, AB24, AB52, AB10. Beslut 2020-11-30 avstående av anspråk AB33, AB26, AB8, AB76, AB67, AB5, AB13, AB23, AB80, AB68. Beslut 2020-12-14 avstående av anspråk AB121. Beslut 21-05-25 revidering av AB 14, AB 86, AB 81, AB 89, AB 88, AB 82, AB 70, AB 92, AB 90, AB 87, AB 83, AB 95, AB 25, AB 29, AB 35, AB 34, AB 11, AB 73, AB 1, AB 75, AB 74, AB 77, AB 69. Beslut 2021-06-07 avstående av anspråk AB 53, AB 17. Beslut 2021-06-09 revidering av AB 630 (nytt nr), AB 61, AB 63, AB 20, AB 604, AB 59, AB 55, AB 631 (nytt nr), AB 27, AB 30, AB 632 (nytt nr), AB 4, AB 2, AB 6, AB 3, AB 31, AB 66, AB 633 (nytt nr), AB 32, AB 78, AB 72, AB 16. Beslut 2021-07-02 revidering av AB 71, AB 12, AB 19, AB 85, AB 634 (nytt nr). Beslut 2021-12-17 revidering av AB 36, AB 54, AB, 91, AB 93, AB 15, AB 64. Dokument uppdaterat 2021-12-20. Beslut 2022-09-19 revidering av AB 49, AB 38, AB 48, AB 97, AB 84, AB 122, AB 65, AB 9, AB 56, AB 96, AB 28. Beslut 2022-09-27 revidering av AB 112, AB 116, AB 114, AB 119, AB 640 (nytt nr), AB 111, AB 120, AB 602. Beslut 2023-04-21 revidering av AB 115. Beslut 2023-06-01 AB 37 stryks och delas upp på AB 641 och AB 642. Beslut 2023-06-29 AB 113, AB 643 (nytt nr, hopslagning av AB 117 och AB119) samt tilläggsbeslut AB 115. Dokument uppdaterat 2023-07-04.

DANDERYDS KOMMUN

Djursholm [AB38] (Danderyds sn)

Motivering:

Tidig *villastad* grundad på privat initiativ och en förebild för flera liknande efterföljande samhällen. Miljön återspeglar det sena 1800-talets och tidiga 1900-talets framväxt av högborgerliga förstäder runt Stockholm och speglar boendet för det översta samhällsskiktet under denna tid (*Stadsmiljö; villastad*).

Uttryck för riksintresset:

Den oregelbundna gatu- och tomtstrukturen efter trädgårdsstadens internationella förebild. Anpassningen till terrängen och Djursholmsbanan, vars tidigare sträckning är synlig i landskapet. De gröna gaturummen med alléer och höga träd och tomternas avgränsning med häckar, staket, grindar och murar ut mot gatan. Villabebyggelsen från 1880-talet fram till 1930-talet som speglar tidens arkitekturideal. Variationerna i villabebyggelsen, från de lite mindre och enklare villorna, till mer exklusiva villor med individuell utformning. Trädgårdarna som präglas av grönska och stora träd, både i form av naturtomter och lummiga trädgårdstomter. Arbetarostäderna i kvarteret Vale. Djursholms slott som administrativt centrum i villastaden. Olika byggnader och anläggningar som uppförts för det tidiga samhällsbyggandet så som Djursholms vattentorn, elverket, kapellet, församlingshemmet, samskolan, begravningsplatsen, parkerna och strandpromenaden. Vattentornet och Djursholms samskolas placering på höjder som gör de väl synliga i det omgivande landskapet. Roslagsbanan med hållplatser och tillhörande byggnader som visar järnvägens betydelse för etablerandet av villasamhället. Strandvägen med strandpromenad som löper längs strandlinjen och de allmänna grönyrtorna intill Stora och Lilla Värtan som skapar utblickar mot vattnet och in mot villabebyggelsen.

Gamla Stocksund-Mörby [AB48] (Danderyds sn)

Motivering:

Två villasamhällen, grundade på enskilt initiativ och avsedda för ett välbärgat tjänstemannaskikt, som i planläggning och bebyggelse återspeglar utvecklingen från 1890-talets villapark till 1910- och 1920-talens trädgårdsstad (*Stadsmiljö; villasamhälle*).

Uttryck för riksintresset:

Den oregelbundna gatu- och tomtstrukturen som planerats efter Roslagsbanan och den kuperade terrängen med stora naturtomter, anlagda parker och allmänna grönområden. Gamla Stocksund med större villor, med fasader av bland annat träpanel och puts. De allmänna anläggningarna så som vattentornet, Stocksunds skola och parkerna. Vattentornets placering på

AB län beslut RAÄ 1997-08-18. Revidering 2002 av AB 121. AB 62 har ej strukits enligt Lst 2010. Revidering av (AB114) 2014-03-31, Revidering 2018-05-30 av AB 50, AB 603, AB 605, AB 606, AB 613, AB 615, AB 621. Revidering 2018-07-10 av AB 601, AB 619, AB 94, AB 98, AB 99, AB 617, AB 618, AB 620. Revidering 2018-08-20 av AB 607, AB 608, AB 609, AB 610, AB 611, AB 614, AB 616. Revidering 2018-08-21 av AB 51, AB 58, AB 612, AB 62. Revidering 2020-11-18 av AB79, AB57, AB7, AB24, AB52, AB10. Beslut 2020-11-30 avstående av anspråk AB33, AB26, AB8, AB76, AB67, AB5, AB13, AB23, AB80, AB68. Beslut 2020-12-14 avstående av anspråk AB121. Beslut 21-05-25 revidering av AB 14, AB 86, AB 81, AB 89, AB 88, AB 82, AB 70, AB 92, AB 90, AB 87, AB 83, AB 95, AB 25, AB 29, AB 35, AB 34, AB 11, AB 73, AB 1, AB 75, AB 74, AB 77, AB 69. Beslut 2021-06-07 avstående av anspråk AB 53, AB 17. Beslut 2021-06-09 revidering av AB 630 (nytt nr), AB 61, AB 63, AB 20, AB 604, AB 59, AB 55, AB 631 (nytt nr), AB 27, AB 30, AB 632 (nytt nr), AB 4, AB 2, AB 6, AB 3, AB 31, AB 66, AB 633 (nytt nr), AB 32, AB 78, AB 72, AB 16. Beslut 2021-07-02 revidering av AB 71, AB 12, AB 19, AB 85, AB 634 (nytt nr). Beslut 2021-12-17 revidering av AB 36, AB 54, AB, 91, AB 93, AB 15, AB 64. Dokument uppdaterat 2021-12-20. Beslut 2022-09-19 revidering av AB 49, AB 38, AB 48, AB 97, AB 84, AB 122, AB 65, AB 9, AB 56, AB 96, AB 28. Beslut 2022-09-27 revidering av AB 112, AB 116, AB 114, AB 119, AB 640 (nytt nr), AB 111, AB 120, AB 602. Beslut 2023-04-21 revidering av AB 115. Beslut 2023-06-01 AB 37 stryks och delas upp på AB 641 och AB 642. Beslut 2023-06-29 AB 113, AB 643 (nytt nr, hopslagning av AB 117 och AB119) samt tilläggsbeslut AB 115. Dokument uppdaterat 2023-07-04.

höjden och dess synlighet i hela området. Mörby med ett enhetligt bestånd av villor uppförda under 1910-talet till största del i nationalromantisk stil.

EKERÖ KOMMUN

Adelsö - Björkö-Birka [AB 21] (Adelsö sn)

Motivering:

Fornlämningsmiljö med lämningar efter Hovgården på Adelsö och stadsbildningen Birka, strategiskt anlagda vid Mälarens farleder. Visar på östra Mälardalens centrala roll för den politiska och ekonomiska makten och regionens handelsutbyte med internationell räckvidd, från yngre järnålder till tidig medeltid (*Fornlämningsmiljö*).

Uttryck för riksintresset:

På Adelsö Hovgårdskomplexet järnålderns kungsgård med storhögarna, runstenen, det stora gravfältet, husgrundsterrasserna, lämningarna efter hamnen och båtuppläggningsplatserna. Adelsö kyrka från 1100-talet och ruinen av Alsnö hus. Den anslutande öppna jordbruksbygden. På Björkö det forna stadsområdet "Svarta jorden", exponerat mot Björköundet, omgärdat av fornborgen på Borgberget i söder och stadsvallen i nordöst. Flera gravfält, däribland "Hemlanden", ett av landets största gravfält med minst 1600 gravar. Lämningarna efter garnisonen. Det hävdade och som fornpark vårdade landskapet. Hamnområdet med lämningar efter påverk och bryggkonstruktioner.

Den visuella kontakten över vattnet mellan Hovgården och Birka, som accentueras av Adelsöns i huvudsak oexploaterade strandlinje mot Hovgårdsfjärden.

Munsö [AB 23] (Munsö sn) Hävt 2020-11-30

Ekerö [AB 24] (Ekerö sn)

Motivering:

Herrgårdslandskap som tillsammans med det godspräglade odlingslandskapet återspeglar 1600-talets feodalisering av Mälardalarna och godsens påverkan på landskapet fram till och med 1800-talets genomgripande jordbruksrationaliseringar. (*Herrgårdsmiljö, kommunikationsmiljö, vägmiljö, fornlämningsmiljö, odlingslandskap*).

Uttryck för riksintresset:

Herrgårdsmiljöerna med en mångfald av solitära herrgårdar med Stavsund och Kärösö som exempel på större 1600-talsanläggningar, där Kärösöns högresta och putsade huvudbyggnad uppvisar en

AB län beslut RAÄ 1997-08-18. Revidering 2002 av AB 121. AB 62 har ej strukits enligt Lst 2010. Revidering av (AB114) 2014-03-31, Revidering 2018-05-30 av AB 50, AB 603, AB 605, AB 606, AB 613, AB 615, AB 621. Revidering 2018-07-10 av AB 601, AB 619, AB 94, AB 98, AB 99, AB 617, AB 618, AB 620. Revidering 2018-08-20 av AB 607, AB 608, AB 609, AB 610, AB 611, AB 614, AB 616. Revidering 2018-08-21 av AB 51, AB 58, AB 612, AB 62. Revidering 2020-11-18 av AB79, AB57, AB7, AB24, AB52, AB10. Beslut 2020-11-30 avstående av anspråk AB33, AB26, AB8, AB76, AB67, AB5, AB13, AB23, AB80, AB68. Beslut 2020-12-14 avstående av anspråk AB121. Beslut 21-05-25 revidering av AB 14, AB 86, AB 81, AB 89, AB 88, AB 82, AB 70, AB 92, AB 90, AB 87, AB 83, AB 95, AB 25, AB 29, AB 35, AB 34, AB 11, AB 73, AB 1, AB 75, AB 74, AB 77, AB 69. Beslut 2021-06-07 avstående av anspråk AB 53, AB 17. Beslut 2021-06-09 revidering av AB 630 (nytt nr), AB 61, AB 63, AB 20, AB 604, AB 59, AB 55, AB 631 (nytt nr), AB 27, AB 30, AB 632 (nytt nr), AB 4, AB 2, AB 6, AB 3, AB 31, AB 66, AB 633 (nytt nr), AB 32, AB 78, AB 72, AB 16. Beslut 2021-07-02 revidering av AB 71, AB 12, AB 19, AB 85, AB 634 (nytt nr). Beslut 2021-12-17 revidering av AB 36, AB 54, AB, 91, AB 93, AB 15, AB 64. Dokument uppdaterat 2021-12-20. Beslut 2022-09-19 revidering av AB 49, AB 38, AB 48, AB 97, AB 84, AB 122, AB 65, AB 9, AB 56, AB 96, AB 28. Beslut 2022-09-27 revidering av AB 112, AB 116, AB 114, AB 119, AB 640 (nytt nr), AB 111, AB 120, AB 602. Beslut 2023-04-21 revidering av AB 115. Beslut 2023-06-01 AB 37 stryks och delas upp på AB 641 och AB 642. Beslut 2023-06-29 AB 113, AB 643 (nytt nr, hopslagning av AB 117 och AB119) samt tilläggsbeslut AB 115. Dokument uppdaterat 2023-07-04.

uttalad barockkaraktär i detaljer och fasadkomposition. De sammansatta herrgårdsmiljöerna i området med ekonomibyggnader, arbetarbostäder och perifert belägna torpmiljöer från slutet av 1800-talet och första hälften av 1900-talet. De omgivande parkerna och det av storgodsdriften präglade landskapet med alléerna, det stora inslaget av ädellövträd och sammanhängande odlingsmarker. Gravfälten från yngre järnålder, belägna i anslutning till respektive herrgårdsskapslandskap. Ekerövägen med dess bitvis ålderdomliga slingriga sträckning som följsamt ansluter och tar hänsyn till landskapets former. Utblickarna från vägen över de öppna godslandskapen som bildar en sekvens av landskapsrum utmed vägen.

Färentuna – Hilleshög [AB 26] (Färentuna och Hilleshögs sn:r) Hävt 2020-11-30

Helgö [AB 25] (Ekerö sn)

Motivering:

Fornlämningsmiljö av särskilt vetenskapligt värde som speglar en central kultplats och tidig handels- och hantverksplats med för tiden omfattande internationella kontakter, belägen längs med en viktig vattenled och med blomstringsperiod under perioden 400 - 800 e. Kr. (*Fornlämningsmiljö*).

Uttryck för riksintresset:

De omkring femtio husgrunderna fördelade på sju- åtta grupper, flera gravfält och kultplatser. Husgrunderna som avtecknar sig som terrasseringar i sluttningarna. Gravfältens lokalisering till avsatser och höjdlägen i landskapet, samt den stora steninhägnaden på Helgös högsta berg, med ställvis långa utblickar över de omgivande vattnen och landskapet. Läget i nära kontakt med vattenleden och den öppna marken i norr som visar läget för den skyddade forntida hamnen.

Lövö [AB 30] (Lövö sn)

Motivering:

Kunglig *slottsmiljö* som huvudsakligen speglar 1600- och 1700-talen. Det av kungligt markinnehav och närheten till slottet präglade *odlingslandskapet* på Lövö. Gårdar med kontinuitet från förhistorisk tid. (*Fornlämningsmiljö, kyrkomiljö, slottsmiljö, torp, gårdsmiljö, kommunikationsmiljö; vägmiljö, odlingslandskap*).

Uttryck för riksintresset:

Drottningholms slott, påbörjat på 1660-talet och med till- och ombyggnader från 1700-talet. Den omgivande parken med barockanläggning och engelsk park samt en lång rad byggnader för olika ändamål, bland annat slottsteatern, bostadsflyglarna, Kina lustslott, vaktttältet och Götiska tornet. Manufakturmiljön Kanton från 1700-talet och servicesamhället Malmen med slottets förvaltningsbyggnader och ett till stora delar självvuxet hantverkarsamhälle. Färjeläge

AB län beslut RAÄ 1997-08-18. Revidering 2002 av AB 121. AB 62 har ej strukits enligt Lst 2010. Revidering av (AB114) 2014-03-31, Revidering 2018-05-30 av AB 50, AB 603, AB 605, AB 606, AB 613, AB 615, AB 621. Revidering 2018-07-10 av AB 601, AB 619, AB 94, AB 98, AB 99, AB 617, AB 618, AB 620. Revidering 2018-08-20 av AB 607, AB 608, AB 609, AB 610, AB 611, AB 614, AB 616. Revidering 2018-08-21 av AB 51, AB 58, AB 612, AB 62. Revidering 2020-11-18 av AB79, AB57, AB7, AB24, AB52, AB10. Beslut 2020-11-30 avstående av anspråk AB33, AB26, AB8, AB76, AB67, AB5, AB13, AB23, AB80, AB68. Beslut 2020-12-14 avstående av anspråk AB121. Beslut 21-05-25 revidering av AB 14, AB 86, AB 81, AB 89, AB 88, AB 82, AB 70, AB 92, AB 90, AB 87, AB 83, AB 95, AB 25, AB 29, AB 35, AB 34, AB 11, AB 73, AB 1, AB 75, AB 74, AB 77, AB 69. Beslut 2021-06-07 avstående av anspråk AB 53, AB 17. Beslut 2021-06-09 revidering av AB 630 (nytt nr), AB 61, AB 63, AB 20, AB 604, AB 59, AB 55, AB 631 (nytt nr), AB 27, AB 30, AB 632 (nytt nr), AB 4, AB 2, AB 6, AB 3, AB 31, AB 66, AB 633 (nytt nr), AB 32, AB 78, AB 72, AB 16. Beslut 2021-07-02 revidering av AB 71, AB 12, AB 19, AB 85, AB 634 (nytt nr). Beslut 2021-12-17 revidering av AB 36, AB 54, AB, 91, AB 93, AB 15, AB 64. Dokument uppdaterat 2021-12-20. Beslut 2022-09-19 revidering av AB 49, AB 38, AB 48, AB 97, AB 84, AB 122, AB 65, AB 9, AB 56, AB 96, AB 28. Beslut 2022-09-27 revidering av AB 112, AB 116, AB 114, AB 119, AB 640 (nytt nr), AB 111, AB 120, AB 602. Beslut 2023-04-21 revidering av AB 115. Beslut 2023-06-01 AB 37 stryks och delas upp på AB 641 och AB 642. Beslut 2023-06-29 AB 113, AB 643 (nytt nr, hopslagning av AB 117 och AB119) samt tilläggsbeslut AB 115. Dokument uppdaterat 2023-07-04.

och gästgiveri med anor sedan 1600-talet samt andra uttryck för rekreativmiljön såsom caféet Karamellan. Det öppna jordbrukslandskapet med relativt småskalig åkermark. Lovögårdarnas karaktär av välmående bondebygd med herrgårdslignande bostadshus, stora äldre ekonomibyggnader och alléer. Bevarad torpbebyggelse och arbetarbostäder. Gårdarnas lokalisering till förhistoriska bebyggelselägen med de intilliggande gårdsgravfälten från järnåldern väl exponerade som mindre förhöjningar i landskapet. Lovö medeltida sockenkyrka med tydlig prägel av 1600- och 1700-talens ombyggnader. Den rätta allékantade väg som förbinder slottet och slottsparken med kyrkan. Det lokala småskaliga vägnätets ålderdomliga sträckning som följer topografin.

Skå [AB 29] (Skå sn)

Motivering:

Barnbyn Skå - en sammanhållen institutionsmiljö anlagd 1947 och i drift fram till millennieskiftet, med stor socialhistorisk betydelse. Präglad av för tiden nya, epokavgörande behandlingsmetoder, där helhetsmiljön för barnen var en viktig utgångspunkt. (*Institutionsmiljö*).

Uttryck för riksintresset:

De bevarade byggnaderna från herrgårdstiden som integrerats i barnbyn: huvudbyggnaden med flyglarna, bränneriet och arbetarbostäderna längs med Kumlavägen. Bostadshuset för barnen, personalbostäderna och byggnaderna för gemensamma aktiviteter, från 1940-1960. Institutionsbebyggelsens och vägstrukturens inpassning i områdets topografi och naturlandskap, med de talldominerade höjderna som skiljer anläggningarna åt. Stigarna och badhusen som visar på vikten av närheten till naturen.

Stenhamra [AB 28] (Sånga sn)

Motivering:

Stenindustri anlagd och driven av Stockholms stad för att möta den växande huvudstadens stora behov av gatsten. De industriella lämningarna och det anslutande samhället visar ett välordnat *stenhuggarsamhälle* från 1880- till 1930-tal (*Stenbrott, stenindustri, stenhuggarsamhälle*).

Uttryck för riksintresset:

Bebyggelsen i det nära nog kompletta och i ursprungligt skick bevarade stenhuggarsamhället, samt de tydliga lämningarna efter den industriella verksamheten. Stenbrottet och dagbrotten tillsammans med de synliga brottytorna och lämningarna av skrotsten. Den stora sorteringsfickan där makadam sorterades och den dominerande åsbildningen som utgörs av den långsträckt skrotstenstippen och lämningen efter banvallen. Den väl samlade och bevarade bostadsbebyggelsen med dess prägel av det sena 1800-talet i planering, utformning och byggnadsdetaljer. Arbetarkasernerna med uthusen, ungarhuset och ingenjörsbostaden med

AB län beslut RAÄ 1997-08-18. Revidering 2002 av AB 121. AB 62 har ej strukits enligt Lst 2010. Revidering av (AB114) 2014-03-31, Revidering 2018-05-30 av AB 50, AB 603, AB 605, AB 606, AB 613, AB 615, AB 621. Revidering 2018-07-10 av AB 601, AB 619, AB 94, AB 98, AB 99, AB 617, AB 618, AB 620. Revidering 2018-08-20 av AB 607, AB 608, AB 609, AB 610, AB 611, AB 614, AB 616. Revidering 2018-08-21 av AB 51, AB 58, AB 612, AB 62. Revidering 2020-11-18 av AB79, AB57, AB7, AB24, AB52, AB10. Beslut 2020-11-30 avstående av anspråk AB33, AB26, AB8, AB76, AB67, AB5, AB13, AB23, AB80, AB68. Beslut 2020-12-14 avstående av anspråk AB121. Beslut 21-05-25 revidering av AB 14, AB 86, AB 81, AB 89, AB 88, AB 82, AB 70, AB 92, AB 90, AB 87, AB 83, AB 95, AB 25, AB 29, AB 35, AB 34, AB 11, AB 73, AB 1, AB 75, AB 74, AV 77, AB 69. Beslut 2021-06-07 avstående av anspråk AB 53, AB 17. Beslut 2021-06-09 revidering av AB 630 (nytt nr), AB 61, AB 63, AB 20, AB 604, AB 59, AB 55, AB 631 (nytt nr), AB 27, AB 30, AB 632 (nytt nr), AB 4, AB 2, AB 6, AB 3, AB 31, AB 66, AB 633 (nytt nr), AB 32, AB 78, AB 72, AB 16. Beslut 2021-07-02 revidering av AB 71, AB 12, AB 19, AB 85, AB 634 (nytt nr). Beslut 2021-12-17 revidering av AB 36, AB 54, AB, 91, AB 93, AB 15, AB 64. Dokument uppdaterat 2021-12-20. Beslut 2022-09-19 revidering av AB 49, AB 38, AB 48, AB 97, AB 84, AB 122, AB 65, AB 9, AB 56, AB 96, AB 28. Beslut 2022-09-27 revidering av AB 112, AB 116, AB 114, AB 119, AB 640 (nytt nr), AB 111, AB 120, AB 602. Beslut 2023-04-21 revidering av AB 115. Beslut 2023-06-01 AB 37 stryks och delas upp på AB 641 och AB 642. Beslut 2023-06-29 AB 113, AB 643 (nytt nr, hopslagning av AB 117 och AB119) samt tilläggsbeslut AB 115. Dokument uppdaterat 2023-07-04.

kontoret. Uthusens ovanligt väl bevarade mångfald med till exempel tvättstuga, dass och jordkällare. Gemensamma anläggningar såsom skolan och konsumbutiken med tillhörande förråd, en av landets allra första konsumtionsbutiker som först efter hand öppnades för allmänheten. Det småskaliga vägnätet, gångstråken och bryggan som berättar om rörelsemönstret inom Stenhuggarbyn och stenhuggeriets verksamhet, samt stenhuggarsamhällets kontakt med vattnet som återspeglar vattenvägarnas betydelse för transport av människor och gods till och från Stockholm.

Svartsjö [AB 27] (Sånga sn)

Motivering:

En av landets äldsta kungliga domäner som genom ett väl sammanhållet slottslandskap och tillhörande institutionsmiljö berättar om viktiga aspekter av den svenska statens framväxt från medeltid till 1900-talet (*Slottsmiljö, borgmiljö, institutionsmiljö, kommunikationsmiljö; vägmiljö*).

Uttryck för riksintresset:

Slottsmiljön med rokokoslottet i välexponerat läge ut mot Svartsjöviken, barockparken och den engelska parken, samt byggnadslämningarna efter en renässansborg från vasatiden. Kungsgårdens storskaliga odlingslandskap med ängs- och betesmarker, jätteekar, alléer, torpmiljöer med bland annat Fiskartorpet som är ett mycket välbevarat dagsverkstorp, och storskaliga åkermarker, samt äldre vägstruktur. Olika byggnader och anläggningar som hör samman med verksamheten under fängelsetiden från 1891 och framåt, som personalbostäder, lantbruksbyggnader och stenbrotten. Kungsgården som i bebyggelsen huvudsakligen präglas av det tidiga 1900-talet. Den kungliga domänen Svartsjö och Svartsjö djurgård, representerat av dagens fastighetsgränser. Bebyggelse-lämningarna efter den avhysta byn Birkeby, samt vad som anses vara Gustav Vasas första kungsladugård, och torplämningarna.

Sånga (AB 632)

Motivering:

Sånga sockencentrum med omgivande odlingslandskap och samlade bymiljöer i karaktäristiska lägen med kontinuitet sedan järnåldern fram till laga skiftet 1827 (*Fornlämningsmiljö; forntida vägmiljö, sockencentrum, odlingslandskap, bymiljö, kvarnmiljö*).

Uttryck för riksintresset:

Gravfälten från främst yngre järnålder. Det flackt böljande och öppna odlingslandskapet med ett flertal öppna diken i de lägre partierna. De öppna utblickarna mot Sundbys bybebyggelse. Sånga medeltida kyrka med sitt läge på en höjd väl synlig i det omgivande odlingslandskapet,

AB län beslut RAÄ 1997-08-18. Revidering 2002 av AB 121. AB 62 har ej strukits enligt Lst 2010. Revidering av (AB114) 2014-03-31, Revidering 2018-05-30 av AB 50, AB 603, AB 605, AB 606, AB 613, AB 615, AB 621. Revidering 2018-07-10 av AB 601, AB 619, AB 94, AB 98, AB 99, AB 617, AB 618, AB 620. Revidering 2018-08-20 av AB 607, AB 608, AB 609, AB 610, AB 611, AB 614, AB 616. Revidering 2018-08-21 av AB 51, AB 58, AB 612, AB 62. Revidering 2020-11-18 av AB79, AB57, AB7, AB24, AB52, AB10. Beslut 2020-11-30 avstående av anspråk AB33, AB26, AB8, AB76, AB67, AB5, AB13, AB23, AB80, AB68. Beslut 2020-12-14 avstående av anspråk AB121. Beslut 21-05-25 revidering av AB 14, AB 86, AB 81, AB 89, AB 88, AB 82, AB 70, AB 92, AB 90, AB 87, AB 83, AB 95, AB 25, AB 29, AB 35, AB 34, AB 11, AB 73, AB 1, AB 75, AB 74, AV 77, AB 69. Beslut 2021-06-07 avstående av anspråk AB 53, AB 17. Beslut 2021-06-09 revidering av AB 630 (nytt nr), AB 61, AB 63, AB 20, AB 604, AB 59, AB 55, AB 631 (nytt nr), AB 27, AB 30, AB 632 (nytt nr), AB 4, AB 2, AB 6, AB 3, AB 31, AB 66, AB 633 (nytt nr), AB 32, AB 78, AB 72, AB 16. Beslut 2021-07-02 revidering av AB 71, AB 12, AB 19, AB 85, AB 634 (nytt nr). Beslut 2021-12-17 revidering av AB 36, AB 54, AB, 91, AB 93, AB 15, AB 64. Dokument uppdaterat 2021-12-20. Beslut 2022-09-19 revidering av AB 49, AB 38, AB 48, AB 97, AB 84, AB 122, AB 65, AB 9, AB 56, AB 96, AB 28. Beslut 2022-09-27 revidering av AB 112, AB 116, AB 114, AB 119, AB 640 (nytt nr), AB 111, AB 120, AB 602. Beslut 2023-04-21 revidering av AB 115. Beslut 2023-06-01 AB 37 stryks och delas upp på AB 641 och AB 642. Beslut 2023-06-29 AB 113, AB 643 (nytt nr, hopslagning av AB 117 och AB119) samt tilläggsbeslut AB 115. Dokument uppdaterat 2023-07-04.

särskilt söderifrån och västerifrån. Sockencentrumet bestående av prästgården och kyrkskolan med de båda skolbyggnaderna från sent 1800-tal. Bymiljöerna Sundby och Sockarby belägna på impediment i odlingslandskapet med inslag av tät gårds- och lägenhetsbebyggelse fram till 1900-talets början. Stolpkvarnen vid Sundby från 1760-talet med sin karaktäristiska siluett och med det tillhörande kvarnbostället på byns högsta punkt. Kontrasten mellan gårdarna i Sundby och de senare tillkomna bostadshusen längs med Sänga-Säbyvägen. Byvägnätet mellan Sundby och Sänga kyrka, vilket i sin sträckning och skala i huvudsak följer det historiska vägmönstret. De två runstenarna i åkermarken sydöst om Sundby som utmärker vadstället vid den forntida viken, därav ortnamnet ”byn vid sundet”.

HANINGE KOMMUN

Dalarö - Jutholmen - Dalarö skans [AB 605] (Dalarö sn)

Motivering:

Strategiskt belägen *farledsmiljö* utmed segelleden mot Stockholm från söder, av betydelse för försvaret och för kontroll av handel och sjöfart. Dalarö *sommarnöjesmiljö* utvecklad under 1800- talets slut ur den tidigare bebyggelsen. Farledsmiljöer över ett långt tidsspann från medeltid till fram till 1900-talets mitt.

Uttryck för riksintresset:

Dalarö skans med den första befästningen från 1623 på Skansberget i Dalarö och den 1655 påbörjade och senare utvidgade skansen på Stockskäret. Till anläggningen hör också kommendantbostaden och begravningsplatsen för manskapet på norra delen av öarna Kycklingarna. Lämningarna av Dalehamn, där örlogsflottan ofta ankrade på 1600-talet. Bebyggelsen och dess placering i Dalarö samhälle, med kyrka, tullhus, små bostadshus och andra lämningar från det äldre samhället som utvecklades efter att Stora sjötullen inrättats 1636. Den täta bebyggelsen på Jutholmen med blandad småskalig bebyggelse, bodar och bryggor, huvudsakligen från 1800-talet, där lotsar och fiskare bott sedan 1600-talet. Hamnanläggningar och bryggor som visar sjöfartens och fiskets betydelse. Fornlämningar med anknytning till sjöfarten, framförallt vrak. Minnesmärket över de Baltiska flyktingarna i Fiskarhamnen. Den optiska telegrafan på Stockskäret. Lotsberget, lotsarnas utkiksplats, Amerikaberget, tullarnas utsiktsplats. En relativt småskalig bebyggelse som sällan överstiger två våningars höjd längs slingrande vägar. Societetshus, hotell och sommarvillor som avspeglar den fashionabla sommarorten.

AB län beslut RAÄ 1997-08-18. Revidering 2002 av AB 121. AB 62 har ej strukits enligt Lst 2010. Revidering av (AB114) 2014-03-31, Revidering 2018-05-30 av AB 50, AB 603, AB 605, AB 606, AB 613, AB 615, AB 621. Revidering 2018-07-10 av AB 601, AB 619, AB 94, AB 98, AB 99, AB 617, AB 618, AB 620. Revidering 2018-08-20 av AB 607, AB 608, AB 609, AB 610, AB 611, AB 614, AB 616. Revidering 2018-08-21 av AB 51, AB 58, AB 612, AB 62. Revidering 2020-11-18 av AB79, AB57, AB7, AB24, AB52, AB10. Beslut 2020-11-30 avstående av anspråk AB33, AB26, AB8, AB76, AB67, AB5, AB13, AB23, AB80, AB68. Beslut 2020-12-14 avstående av anspråk AB121. Beslut 21-05-25 revidering av AB 14, AB 86, AB 81, AB 89, AB 88, AB 82, AB 70, AB 92, AB 90, AB 87, AB 83, AB 95, AB 25, AB 29, AB 35, AB 34, AB 11, AB 73, AB 1, AB 75, AB 74, AV 77, AB 69. Beslut 2021-06-07 avstående av anspråk AB 53, AB 17. Beslut 2021-06-09 revidering av AB 630 (nytt nr), AB 61, AB 63, AB 20, AB 604, AB 59, AB 55, AB 631 (nytt nr), AB 27, AB 30, AB 632 (nytt nr), AB 4, AB 2, AB 6, AB 3, AB 31, AB 66, AB 633 (nytt nr), AB 32, AB 78, AB 72, AB 16. Beslut 2021-07-02 revidering av AB 71, AB 12, AB 19, AB 85, AB 634 (nytt nr). Beslut 2021-12-17 revidering av AB 36, AB 54, AB, 91, AB 93, AB 15, AB 64. Dokument uppdaterat 2021-12-20. Beslut 2022-09-19 revidering av AB 49, AB 38, AB 48, AB 97, AB 84, AB 122, AB 65, AB 9, AB 56, AB 96, AB 28. Beslut 2022-09-27 revidering av AB 112, AB 116, AB 114, AB 119, AB 640 (nytt nr), AB 111, AB 120, AB 602. Beslut 2023-04-21 revidering av AB 115. Beslut 2023-06-01 AB 37 stryks och delas upp på AB 641 och AB 642. Beslut 2023-06-29 AB 113, AB 643 (nytt nr, hopslagning av AB 117 och AB119) samt tilläggsbeslut AB 115. Dokument uppdaterat 2023-07-04.

Huvudskär [AB 603] (Ornö sn)

Motivering:

Skärgårdsmiljö, med en grupp öar i ytterskärgården, som speglar skärgårdsbefolkningens försörjning. Från medeltiden fram till rysshärjningarna 1719 var Huvudskär den mest betydande säsongsfiskeplatsen i Stockholms skärgård (*Fornlämningsmiljö*). *Farledsmiljö* som under 1800-talets andra hälft blev en viktig lots-, tull- och fyrplats. Öns läge har även lett till dess betydelse för försvaret (*militär miljö*). Många av andra världskrigets flyktingar från Baltikum landsteg på Huvudskär.

Uttryck för riksintresset:

Lämningar från säsongsfiskeplatsens tid i form av bodgrunder och båtlaningar på Ålandsskär, Lökskär och Malmskär. Labyrint på Rävulkan. Huvudskärs huvudö Ålandsskär med småskalig och oregelbundet placerad bebyggelse av bodkaraktär. Den naturliga hamnen med bryggor och bodar på Ålandsskär. Objekt som hänger samman med läget i yttersta skärgården: Dahlénfyren med tillhörande fyrvaktarbostad. Lämningar efter den äldre fyren i anslutning till dagens fyr. Tullhuset. Byggnader efter tiden som lotsplats. Lotsuppassningsstuga tydligt exponerad med vitmålad fasad mot öster och söder. Tak och torn av betong tillhörande försvarets bergtrum. Ristningar gjorda av flyktingar under andra världskriget. Den fria sikten över havet och mellan öarna.

Kymmendö [AB 606] (Ornö sn)

Motivering:

Skärgårdsmiljö med hemman och kulturlandskap, som visar spår av skärgårdsbefolkningens traditionellt mångsidiga försörjning och som utgjort förebilden för Strindbergs Hemsöborna, en roman som i hög grad bidragit till att forma bilden av Stockholms skärgård och inspirerat till andra litterära och konstnärliga skildringar. (*Kognitiv miljö*)

Uttryck för riksintresset:

Boningshus från skilda tider och ett flertal ekonomibyggnader och bodar belägna på mark olämplig för odling samt Strindbergs enkla skrivarstuga. Det omväxlande kulturlandskapet med öppen odlingsmark, ängs- och hagmark, hamlade lövträd samt bergiga och skogbevuxna landskapspartier. Bryggor och sjöbodar som visar att fisket och sjöfarten haft betydelse. Grusbelagda stigar på öns centrala delar samt ett småskaligt stigsystem i skogsmarken. Äldre vägsträckningar.

Sandemar [AB 20] (Österhaninge sn)

Motivering:

AB län beslut RAÄ 1997-08-18. Revidering 2002 av AB 121. AB 62 har ej strukits enligt Lst 2010. Revidering av (AB114) 2014-03-31, Revidering 2018-05-30 av AB 50, AB 603, AB 605, AB 606, AB 613, AB 615, AB 621. Revidering 2018-07-10 av AB 601, AB 619, AB 94, AB 98, AB 99, AB 617, AB 618, AB 620. Revidering 2018-08-20 av AB 607, AB 608, AB 609, AB 610, AB 611, AB 614, AB 616. Revidering 2018-08-21 av AB 51, AB 58, AB 612, AB 62. Revidering 2020-11-18 av AB79, AB57, AB7, AB24, AB52, AB10. Beslut 2020-11-30 avstående av anspråk AB33, AB26, AB8, AB76, AB67, AB5, AB13, AB23, AB80, AB68. Beslut 2020-12-14 avstående av anspråk AB121. Beslut 21-05-25 revidering av AB 14, AB 86, AB 81, AB 89, AB 88, AB 82, AB 70, AB 92, AB 90, AB 87, AB 83, AB 95, AB 25, AB 29, AB 35, AB 34, AB 11, AB 73, AB 1, AB 75, AB 74, AB 77, AB 69. Beslut 2021-06-07 avstående av anspråk AB 53, AB 17. Beslut 2021-06-09 revidering av AB 630 (nytt nr), AB 61, AB 63, AB 20, AB 604, AB 59, AB 55, AB 631 (nytt nr), AB 27, AB 30, AB 632 (nytt nr), AB 4, AB 2, AB 6, AB 3, AB 31, AB 66, AB 633 (nytt nr), AB 32, AB 78, AB 72, AB 16. Beslut 2021-07-02 revidering av AB 71, AB 12, AB 19, AB 85, AB 634 (nytt nr). Beslut 2021-12-17 revidering av AB 36, AB 54, AB, 91, AB 93, AB 15, AB 64. Dokument uppdaterat 2021-12-20. Beslut 2022-09-19 revidering av AB 49, AB 38, AB 48, AB 97, AB 84, AB 122, AB 65, AB 9, AB 56, AB 96, AB 28. Beslut 2022-09-27 revidering av AB 112, AB 116, AB 114, AB 119, AB 640 (nytt nr), AB 111, AB 120, AB 602. Beslut 2023-04-21 revidering av AB 115. Beslut 2023-06-01 AB 37 stryks och delas upp på AB 641 och AB 642. Beslut 2023-06-29 AB 113, AB 643 (nytt nr, hopslagning av AB 117 och AB119) samt tilläggsbeslut AB 115. Dokument uppdaterat 2023-07-04.

Välbevarad *slottsmiljö* som i planläggning, arkitektur och trädgårdskonst speglar idealbilden av levnadsförhållandena för rikets ledande skikt under karolinsk tid och de ekonomiska förutsättningarna för godset från säteribildningen på 1660talet till tidigt 1900-tal. (*Slottsmiljö, odlingslandskap*).

Uttryck för riksintresset

Den av barockens stilideal präglade anläggningen uppförd kring en mittaxel som löper från en brygga i Saltsjöfjärden genom barockträdgården och huvudbyggnaden med sina fyra flyglar för att sedan övergå i en allé som avslutas i slottets ladugårdskomplex vid Dalarövägen. Det mot Sandemarsfjärden välexponerade och representativa läget och de öppna siktlinjerna mellan slottet och vattnet. Den stiltypiska barockträdgården med formklippt vegetation, statyer och flerdubbla rader med lindar. De successivt utökade arbetarbostäderna från sent 1800-tal i anslutning till Övre gården. Den anlagda parken som skiljer dem åt. Ekonomibyggnaderna från sent 1800-tal och tidigt 1900-tal på båda sidor om Dalarövägen. Torpet Norrängen i typiskt småskalig karaktär beläget i de norra utkanterna av odlingsmarkerna på behörigt avstånd från slottet. Den timrade mangårdsbyggnaden till gården Nybygget.

Sundby - Varnö [AB 604] (Ornö sn)

Motivering:

Småskalig *herrgårdsmiljö* i skärgårdsmiljö som speglar säteribildningen i skärgården och mellanskärgårdens speciella ekonomiska förutsättningar från 1600-tal till tidigt 1900-tal. (*Fornlämningsmiljö, herrgårdsmiljö, odlingslandskap, torp, kommunikationsmiljö; vägmiljö*).

Uttryck för riksintresset

Sundby herrgård med huvudbyggnaden i trä från 1720, uppförd i senkarolinsk stil med karaktäristisk högre takform och den tillhörande flygelbyggnaden från sent 1800-tal. Den terrasserade trädgården med lindar och hamlade träd. Herrgårdsanläggningens välexponerade och dominerande läge på ett högre parti i odlingsmarken och med vid utsikt mot söder över odlingslandskapet och sjön Maren. Ekonomibyggnaderna från sent 1800-tal eller tidigt 1900-tal belägna på avstånd från huvudbyggnaden. Stengrunden efter den första säteribyggnaden, i ett väl exponerat läge vid Marens strand. Odlingsmarken runt huvudgården, där de flikiga åkrarna, impedimenten och de öppna diken ger ett delvis småskaligt intryck som är typiskt för skärgården. Ädellövträden i anslutning till impediment och brynen. Den öppna odlingsmarken, rik på impediment, stenrösen, ädellövträd och andra landskapselement. Byn Varnö med dess småskaliga bebyggelse och med rester efter småskaliga odlingsmarker. Torpen Kläppen, Näset och Stora Lindviken samt lämningarna efter torpen Vreten och Flundervik. Torpbebyggelsens småskalighet och typiska strandnära lägen kopplat till fisket som viktig försörjningsbas. Vägarna och stigarna som knyter samman torpen och de övergivna

AB län beslut RAÄ 1997-08-18. Revidering 2002 av AB 121. AB 62 har ej strukits enligt Lst 2010. Revidering av (AB114) 2014-03-31, Revidering 2018-05-30 av AB 50, AB 603, AB 605, AB 606, AB 613, AB 615, AB 621. Revidering 2018-07-10 av AB 601, AB 619, AB 94, AB 98, AB 99, AB 617, AB 618, AB 620. Revidering 2018-08-20 av AB 607, AB 608, AB 609, AB 610, AB 611, AB 614, AB 616. Revidering 2018-08-21 av AB 51, AB 58, AB 612, AB 62. Revidering 2020-11-18 av AB79, AB57, AB7, AB24, AB52, AB10. Beslut 2020-11-30 avstående av anspråk AB33, AB26, AB8, AB76, AB67, AB5, AB13, AB23, AB80, AB68. Beslut 2020-12-14 avstående av anspråk AB121. Beslut 21-05-25 revidering av AB 14, AB 86, AB 81, AB 89, AB 88, AB 82, AB 70, AB 92, AB 90, AB 87, AB 83, AB 95, AB 25, AB 29, AB 35, AB 34, AB 11, AB 73, AB 1, AB 75, AB 74, AB 77, AB 69. Beslut 2021-06-07 avstående av anspråk AB 53, AB 17. Beslut 2021-06-09 revidering av AB 630 (nytt nr), AB 61, AB 63, AB 20, AB 604, AB 59, AB 55, AB 631 (nytt nr), AB 27, AB 30, AB 632 (nytt nr), AB 4, AB 2, AB 6, AB 3, AB 31, AB 66, AB 633 (nytt nr), AB 32, AB 78, AB 72, AB 16. Beslut 2021-07-02 revidering av AB 71, AB 12, AB 19, AB 85, AB 634 (nytt nr). Beslut 2021-12-17 revidering av AB 36, AB 54, AB, 91, AB 93, AB 15, AB 64. Dokument uppdaterat 2021-12-20. Beslut 2022-09-19 revidering av AB 49, AB 38, AB 48, AB 97, AB 84, AB 122, AB 65, AB 9, AB 56, AB 96, AB 28. Beslut 2022-09-27 revidering av AB 112, AB 116, AB 114, AB 119, AB 640 (nytt nr), AB 111, AB 120, AB 602. Beslut 2023-04-21 revidering av AB 115. Beslut 2023-06-01 AB 37 stryks och delas upp på AB 641 och AB 642. Beslut 2023-06-29 AB 113, AB 643 (nytt nr, hopslagning av AB 117 och AB119) samt tilläggsbeslut AB 115. Dokument uppdaterat 2023-07-04.

torpställena. Naturreservatets välhävda betesmarker runt sjön Maren och södra Ornös barrträdsdominerande skogsområden som utgjort delar av godsets historiska utmarker.

Utö [AB 602] (Utö sn)

Motivering:

Välbevarad och sammansatt gruvmiljö från åtminstone 1500-talet med tillhörande gruvsamhälle från 1700-1880-talet som efter gruvans nedläggning 1878 utvecklades till sommarnöjesmiljö och blev en populär samlingspunkt för litterära och konstnärliga kretsar kring sekelskiftet 1900 (*Gruvmiljö; gruvsamhälle, rekreationsmiljö; sommarnöjesmiljö, turistort, fornlämningsmiljö, herrgårdsmiljö, kyrkomiljö*).

Uttryck för riksintresset:

Lämningarna efter järnmalmsbrytningen med gruvhålen och gråbergsvärpen, samt de obebyggda skogsområdena som gav bränsle till brytningen enligt den äldre tillmakningstekniken. Det ålderdomliga småskaliga och terränganpassade vägnätet. Gruvbyn med den bevarade bebyggelsen från 1700- och 1800-talen som prästgården, arbetarbostäderna, disponentvillan, smedjan och de andra funktionsbyggnaderna. Den visuellt dominerande Utö kvarn från sent 1700-tal.

Utö kyrka och sockenstuga. Edesnäs säteri med den omgivande öppna odlingsmarken. Det stora antalet ryssugnar vid inloppen till Kyrkviken, som vittnar om gruvans utsatta läge och som ett prioriterat mål under skärgårdskriget 1719.

Societetshuset, hotellen, pensionaten och enstaka sommarvillor från tiden kring sekelskiftet 1900, samt om- och tillbyggnader av den äldre gruvbebyggelsen för att anpassa den till badgästernas behov.

~~Älvsnabben [AB 621] (Muskö sn)~~ Hävt 2018-05-30

Österhaningebygden [AB 19] (Österhaninge och Västerhaninge sn:r)

Motivering:

Centralbygd i Österhaninge med förhistorisk bruknings- och bosättningskontinuitet, som återspeglar ett maktens landskap, från förhistorisk tid till storgodslandskapets utveckling fram till det tidiga 1900-talet. (*Odlingslandskap, fornlämningsmiljö, sockencentrum, slottsmiljö, herrgårdsmiljö, kommunikationsmiljö; vägmiljö*).

Uttryck för riksintresset:

Det rika fornlämningsbeståndet med bronsåldersgravar och många gravfält från järnåldern, bl.a. Jordbrogravfältet som är ett av landets största. Runstenarna och milstenarna samt flera avhysta eller övergivna tomter med lämningar i form av bland annat husgrunder och källare. Ortnamnen

AB län beslut RAÄ 1997-08-18. Revidering 2002 av AB 121. AB 62 har ej strukits enligt Lst 2010. Revidering av (AB114) 2014-03-31, Revidering 2018-05-30 av AB 50, AB 603, AB 605, AB 606, AB 613, AB 615, AB 621. Revidering 2018-07-10 av AB 601, AB 619, AB 94, AB 98, AB 99, AB 617, AB 618, AB 620. Revidering 2018-08-20 av AB 607, AB 608, AB 609, AB 610, AB 611, AB 614, AB 616. Revidering 2018-08-21 av AB 51, AB 58, AB 612, AB 62. Revidering 2020-11-18 av AB79, AB57, AB7, AB24, AB52, AB10. Beslut 2020-11-30 avstående av anspråk AB33, AB26, AB8, AB76, AB67, AB5, AB13, AB23, AB80, AB68. Beslut 2020-12-14 avstående av anspråk AB121. Beslut 21-05-25 revidering av AB 14, AB 86, AB 81, AB 89, AB 88, AB 82, AB 70, AB 92, AB 90, AB 87, AB 83, AB 95, AB 25, AB 29, AB 35, AB 34, AB 11, AB 73, AB 1, AB 75, AB 74, AB 77, AB 69. Beslut 2021-06-07 avstående av anspråk AB 53, AB 17. Beslut 2021-06-09 revidering av AB 630 (nytt nr), AB 61, AB 63, AB 20, AB 604, AB 59, AB 55, AB 631 (nytt nr), AB 27, AB 30, AB 632 (nytt nr), AB 4, AB 2, AB 6, AB 3, AB 31, AB 66, AB 633 (nytt nr), AB 32, AB 78, AB 72, AB 16. Beslut 2021-07-02 revidering av AB 71, AB 12, AB 19, AB 85, AB 634 (nytt nr). Beslut 2021-12-17 revidering av AB 36, AB 54, AB, 91, AB 93, AB 15, AB 64. Dokument uppdaterat 2021-12-20. Beslut 2022-09-19 revidering av AB 49, AB 38, AB 48, AB 97, AB 84, AB 122, AB 65, AB 9, AB 56, AB 96, AB 28. Beslut 2022-09-27 revidering av AB 112, AB 116, AB 114, AB 119, AB 640 (nytt nr), AB 111, AB 120, AB 602. Beslut 2023-04-21 revidering av AB 115. Beslut 2023-06-01 AB 37 stryks och delas upp på AB 641 och AB 642. Beslut 2023-06-29 AB 113, AB 643 (nytt nr, hopslagning av AB 117 och AB119) samt tilläggsbeslut AB 115. Dokument uppdaterat 2023-07-04.

med efterleden -sta och -by som återspeglar bebyggelsens långa kontinuitet, däribland Husby som signalerar ett tidigt maktcentrum. Det öppna och storgodspräglade landskapet med alléer, och öppna siktlinjer. Det äldre terränganpassade vägnätet. Årsta slott med medeltida grund och det nuvarande slottet från 1650-talet med sitt gestaltade landskap med den omgivande parken, de äldre ekonomibyggnaderna med bl.a. den stora ladugården från tidigt 1900-tal samt Hässlingby säteri. Österhaninge medeltida kyrka strategiskt belägen längs med förhistoriska farleder och med tydlig dominans över det omgivande odlingslandskapet.

JÄRFÄLLA KOMMUN

Görvälén [AB 32]

Motivering:

Herrgårdslandskap och farleds- och kommunikationsmiljö med rötter i medeltidens stormannabygd som visar på landsvägarnas och Mälarens betydelse som farled mot Sigtuna och Uppsala och som vattenväg till Stockholm. Området speglar etableringen av gårdar med närhet till rikets styrning från 1500- till 1800-tal. (*Herrgårdsmiljö, kommunikationsmiljö; farledsmiljö, fornlämningsmiljö*)

Uttryck för riksintresset:

Herrgårdarnas ensamma dominans över Görvälnfjärdens stränder med huvudbyggnaderna som vetter ut mot fjärden. Herrgårdsanläggningarnas bygnadsbestånd med herrgård, ekonomi- och arbetarbostäder, park, trädgårdar och alléer. Den underliggande torpbebyggelsens bevarade småskaliga karaktär och dess placering i landskapet. Det godspräglade landskapet med de sammanhängande storskaliga åkermarkerna, alléerna och de äldre slingrande vägsträckningarna. Utmarken som utgörs av skogsmark eller betesmark.

(delen i Järfälla kn):

Görvälns herrgårdsanläggning med den geometriska planlösningen på huvudbyggnaden, flyglarna och paviljongerna. Det välexponerade läget med huvudentrén som vetter mot Görvälnfjärden. Den omgivande trädgården och parken med arboretum. De välbevarade ekonomi- och arbetarbostäderna. Det av godsdriften präglade landskapet med storskaliga åkrar, alléer, de äldre slingrande vägsträckningarna samt de underliggande gårdarna och torpen lokaliserade i periferin från Görväln. Gåseborgs fornborg med kraftiga, dubbla vallar och dess typiska höglänta lokalisering med utsikt över Görvälnfjärden. Henrikstorp med husgrunderna efter troligt stuteri. Rester efter Görvälns tegelbruk i form av tegelugnsruinen och arbetarbostaden "Bruket". Husgrunden efter sjökrogen på ön Koffsan.

(delen Upplands-Bro kn)

Ruinerna efter den medeltida borgen på Stäketsholmen med utblick över Stäkssundet. Det smala sundet som delar farleden i en nordlig och sydlig del.

AB län beslut RAÄ 1997-08-18. Revidering 2002 av AB 121. AB 62 har ej strukits enligt Lst 2010. Revidering av (AB114) 2014-03-31, Revidering 2018-05-30 av AB 50, AB 603, AB 605, AB 606, AB 613, AB 615, AB 621. Revidering 2018-07-10 av AB 601, AB 619, AB 94, AB 98, AB 99, AB 617, AB 618, AB 620. Revidering 2018-08-20 av AB 607, AB 608, AB 609, AB 610, AB 611, AB 614, AB 616. Revidering 2018-08-21 av AB 51, AB 58, AB 612, AB 62. Revidering 2020-11-18 av AB79, AB57, AB7, AB24, AB52, AB10. Beslut 2020-11-30 avstående av anspråk AB33, AB26, AB8, AB76, AB67, AB5, AB13, AB23, AB80, AB68. Beslut 2020-12-14 avstående av anspråk AB121. Beslut 21-05-25 revidering av AB 14, AB 86, AB 81, AB 89, AB 88, AB 82, AB 70, AB 92, AB 90, AB 87, AB 83, AB 95, AB 25, AB 29, AB 35, AB 34, AB 11, AB 73, AB 1, AB 75, AB 74, AB 77, AB 69. Beslut 2021-06-07 avstående av anspråk AB 53, AB 17. Beslut 2021-06-09 revidering av AB 630 (nytt nr), AB 61, AB 63, AB 20, AB 604, AB 59, AB 55, AB 631 (nytt nr), AB 27, AB 30, AB 632 (nytt nr), AB 4, AB 2, AB 6, AB 3, AB 31, AB 66, AB 633 (nytt nr), AB 32, AB 78, AB 72, AB 16. Beslut 2021-07-02 revidering av AB 71, AB 12, AB 19, AB 85, AB 634 (nytt nr). Beslut 2021-12-17 revidering av AB 36, AB 54, AB, 91, AB 93, AB 15, AB 64. Dokument uppdaterat 2021-12-20. Beslut 2022-09-19 revidering av AB 49, AB 38, AB 48, AB 97, AB 84, AB 122, AB 65, AB 9, AB 56, AB 96, AB 28. Beslut 2022-09-27 revidering av AB 112, AB 116, AB 114, AB 119, AB 640 (nytt nr), AB 111, AB 120, AB 602. Beslut 2023-04-21 revidering av AB 115. Beslut 2023-06-01 AB 37 stryks och delas upp på AB 641 och AB 642. Beslut 2023-06-29 AB 113, AB 643 (nytt nr, hopslagning av AB 117 och AB119) samt tilläggsbeslut AB 115. Dokument uppdaterat 2023-07-04.

Herrgården Almare-Stäkets lokalisering med siktlinjerna ut mot Görvälnfjärden. Parken med den ditflyttade runstenen, orangeriet och magasinsbyggnaderna samt ekonomibyggnaderna från 1800-talet. Dalkarlsbacken landets äldsta statliga vägbygge från 1665, med de delvis parallella vägsträckningarna och lämningarna efter vägbankar från 1600-talet, 1800-talet och tidigt 1900-tal. Lennartsnäs herrgård med huvudbyggnaden i stram karljohansstil lokaliserad vid Görvälnsfjärden. Arbetarbostäderna och de stora ekonomibyggnaderna från 1900-talets början. Öråkers herrgård vid Görvälnfjärdens strand med den välbevarade 1700-talskaraktären på huvudbyggnaden och flyglarna. Det stora sammanhängande odlingslandskapet på Lennartsnäshalvön med rationellt brukade åkermarker.

LIDINGÖ KOMMUN

Bygge och Bo [AB 49] (Lidingö sn)

Motivering:

Utställningsområde som planerades och uppfördes till Stockholms byggnadsingenjörers utställning "Bygge och Bo" 1925, som i planstruktur och bebyggelsens formspråk utgör ett konsekvent genomfört exempel på 1920-talsklassicism. I sin gestaltningsmässiga reaktion mot det tidiga 1900-talets villaförstäder återspeglas bomässans experimentella och framåtsyftande roll. (*Stadsmiljö; villasamhälle*).

Uttryck för riksintresset:

Ett 1920-talsklassicistiskt villaområde där de enskilda husen underordnar sig den arkitektoniska helheten. Planmönstret med symmetriskt placerade hus utefter de smala gatorna Villavägen och Vapenstigen, med två torgliknande platsbildningar som sammanbinds av en gångväg. Byggnadernas placering med långsidorna mot gatan och gröna förgårdar, där också planken bidrar till att skapa tydliga gaturum. De privata grönskande trädgårdarna som avgränsas av spaljeer eller staket. Grusbeläggningen på Villavägen med tillhörande torg som understryker platsens intimitet. Raderna med hamlade lindar och terrassmuren som förstärker torgets rumslighet. Husens fasader som är slutna mot gatan eller torget men som öppnar sig mot trädgårdssidan, dit entrén också är förlagd. Byggnadernas enhetliga, enkla volymer med putsade fasader med en varierande färgsättning, flacka sadeltak och nyantika formspråk skapar en enhetlighet.

Grönstakolonin [AB 50] (Lidingö sn)

Motivering:

Sommarnöjesmiljö, Sveriges första sportstugeområde, anlagd av Föreningen Stockholms koloniträdgårdar 1910, som med sina små tidstypiska stugor för fritidsboende i naturmiljö, på

AB län beslut RAÄ 1997-08-18. Revidering 2002 av AB 121. AB 62 har ej strukits enligt Lst 2010. Revidering av (AB114) 2014-03-31, Revidering 2018-05-30 av AB 50, AB 603, AB 605, AB 606, AB 613, AB 615, AB 621. Revidering 2018-07-10 av AB 601, AB 619, AB 94, AB 98, AB 99, AB 617, AB 618, AB 620. Revidering 2018-08-20 av AB 607, AB 608, AB 609, AB 610, AB 611, AB 614, AB 616. Revidering 2018-08-21 av AB 51, AB 58, AB 612, AB 62. Revidering 2020-11-18 av AB79, AB57, AB7, AB24, AB52, AB10. Beslut 2020-11-30 avstående av anspråk AB33, AB26, AB8, AB76, AB67, AB5, AB13, AB23, AB80, AB68. Beslut 2020-12-14 avstående av anspråk AB121. Beslut 21-05-25 revidering av AB 14, AB 86, AB 81, AB 89, AB 88, AB 82, AB 70, AB 92, AB 90, AB 87, AB 83, AB 95, AB 25, AB 29, AB 35, AB 34, AB 11, AB 73, AB 1, AB 75, AB 74, AB 77, AB 69. Beslut 2021-06-07 avstående av anspråk AB 53, AB 17. Beslut 2021-06-09 revidering av AB 630 (nytt nr), AB 61, AB 63, AB 20, AB 604, AB 59, AB 55, AB 631 (nytt nr), AB 27, AB 30, AB 632 (nytt nr), AB 4, AB 2, AB 6, AB 3, AB 31, AB 66, AB 633 (nytt nr), AB 32, AB 78, AB 72, AB 16. Beslut 2021-07-02 revidering av AB 71, AB 12, AB 19, AB 85, AB 634 (nytt nr). Beslut 2021-12-17 revidering av AB 36, AB 54, AB, 91, AB 93, AB 15, AB 64. Dokument uppdaterat 2021-12-20. Beslut 2022-09-19 revidering av AB 49, AB 38, AB 48, AB 97, AB 84, AB 122, AB 65, AB 9, AB 56, AB 96, AB 28. Beslut 2022-09-27 revidering av AB 112, AB 116, AB 114, AB 119, AB 640 (nytt nr), AB 111, AB 120, AB 602. Beslut 2023-04-21 revidering av AB 115. Beslut 2023-06-01 AB 37 stryks och delas upp på AB 641 och AB 642. Beslut 2023-06-29 AB 113, AB 643 (nytt nr, hopslagning av AB 117 och AB119) samt tilläggsbeslut AB 115. Dokument uppdaterat 2023-07-04.

avstånd från storstaden, utgjort en förebild för senare sommarstugeområden av mer folklig karaktär.

Uttryck för riksintresset:

Planen för bebyggelsen med den smala, slingrande vägen, brygga, tomter och växtlighet. Bebyggelsen med ett tiotal vinterbonade stugor i nationalromantisk rödmålad träpanelarkitektur, raka foder och vindskivor, småspröjsade fönster och vita detaljer samt enstaka brunmålade stugor, separata avträden samt begränsad förekomst av staket och häckar. Belägna i en sluttning ner mot Askrikefjärden med en öppen tomtbild med fri sikt mot havet.

Norra Boo - Vaxholm - Oxdjupet - Lindalssundet [AB 51, 58] (delen i Lidingö sn)

Motivering:

Farledsmiljö utmed inloppet till Stockholm via Vaxholm, som visar skärgårdens betydelse för huvudstadens sjöfart, livsmedelsförsörjning och rekreativt liv, som speglar levnadsbetingelserna för innerskärgårdens befolkning och dess behov av färdstråk till staden alltsedan medeltiden, och som berättar om Stockholms utbyggnad och försvarsansträngningar med tillhörande samhällsbildningar. Här kan levnadsförhållandena för olika sociala skikt utläsas, liksom utvecklingen inom industri, transportteknik, försvar och arkitektur.

Farledsmiljö, kommunikationsmiljö, kust- och skärgårdsmiljö, Fästnings- och skansmiljö-befästningssystem, militär miljö, småstadsmiljö, industrimiljö, sommarnöjesmiljö

Uttryck för riksintresset:

Farledsmiljö, kommunikationsmiljö, kust- och skärgårdsmiljö (Nacka kn, Lidingö kn, Vaxholms kn, Värmdö kn). Naturhamnar/ankringshamnar från segelfartygsepoken med vrak och andra fornlämningar samt spår efter förtöjningar och landuppehåll. Sjömärken, fyrar och andra fysiska lämningar för farledens behov att vägleda sjöfarten fram till sekelskiftet 1900. Sjökrogsbyggnader, Fjäderholmarnas kroggrund och andra lämningar efter sjögästgiverirörelsen fram till sekelskiftet 1900. Hamnar och varv. Ångbåtsbryggor med tillhörande kringbyggnader som t ex väntkurar. Tullhus (Vaxholm). Sprickdalsbetonad skärgårdsterräng som speglar skärgårdsbefolkningens levnadsbetingelser och förutsättningarna för odling och bebyggelse. Vårdkase- och telegrafberg med lämningar.

Fästnings- och skansmiljöer – befästningssystem (Vaxholms kn och Värmdö kn). Lämningar efter avspärningar, skansar och befästningssystem från 1500-talet fram till 1900-talets mitt som speglar befästningskonstens utveckling. Mur- och vallanläggningar. Fredriksborgs fästning med tillhörande byggnader från 1700-talet vid Oxdjupet (Värmdö kn). Vaxholms kastell och Rindö redutt samt batteriplatser. Oskar-Fredriksborg och Byviksfortet vid Oxdjupet. Befästningslinjen Vaxholmslinjen med batteriplatser och fort (Vaxholms kn). Befästningslinjen

AB län beslut RAÄ 1997-08-18. Revidering 2002 av AB 121. AB 62 har ej strukits enligt Lst 2010. Revidering av (AB114) 2014-03-31, Revidering 2018-05-30 av AB 50, AB 603, AB 605, AB 606, AB 613, AB 615, AB 621. Revidering 2018-07-10 av AB 601, AB 619, AB 94, AB 98, AB 99, AB 617, AB 618, AB 620. Revidering 2018-08-20 av AB 607, AB 608, AB 609, AB 610, AB 611, AB 614, AB 616. Revidering 2018-08-21 av AB 51, AB 58, AB 612, AB 62. Revidering 2020-11-18 av AB79, AB57, AB7, AB24, AB52, AB10. Beslut 2020-11-30 avstående av anspråk AB33, AB26, AB8, AB76, AB67, AB5, AB13, AB23, AB80, AB68. Beslut 2020-12-14 avstående av anspråk AB121. Beslut 21-05-25 revidering av AB 14, AB 86, AB 81, AB 89, AB 88, AB 82, AB 70, AB 92, AB 90, AB 87, AB 83, AB 95, AB 25, AB 29, AB 35, AB 34, AB 11, AB 73, AB 1, AB 75, AB 74, AB 77, AB 69. Beslut 2021-06-07 avstående av anspråk AB 53, AB 17. Beslut 2021-06-09 revidering av AB 630 (nytt nr), AB 61, AB 63, AB 20, AB 604, AB 59, AB 55, AB 631 (nytt nr), AB 27, AB 30, AB 632 (nytt nr), AB 4, AB 2, AB 6, AB 3, AB 31, AB 66, AB 633 (nytt nr), AB 32, AB 78, AB 72, AB 16. Beslut 2021-07-02 revidering av AB 71, AB 12, AB 19, AB 85, AB 634 (nytt nr). Beslut 2021-12-17 revidering av AB 36, AB 54, AB, 91, AB 93, AB 15, AB 64. Dokument uppdaterat 2021-12-20. Beslut 2022-09-19 revidering av AB 49, AB 38, AB 48, AB 97, AB 84, AB 122, AB 65, AB 9, AB 56, AB 96, AB 28. Beslut 2022-09-27 revidering av AB 112, AB 116, AB 114, AB 119, AB 640 (nytt nr), AB 111, AB 120, AB 602. Beslut 2023-04-21 revidering av AB 115. Beslut 2023-06-01 AB 37 stryks och delas upp på AB 641 och AB 642. Beslut 2023-06-29 AB 113, AB 643 (nytt nr, hopslagning av AB 117 och AB119) samt tilläggsbeslut AB 115. Dokument uppdaterat 2023-07-04.

Värmdölinjen/Myttingelinjen med batterier, fort och befästningsverk kring Oxdjupet (Värmdö kn).

Militära miljöer (Vaxholms kn och Värmdö kn). Kasern- och stabsbyggnader, officersbostäder, förråd, militärläger med tillhörande byggnader fram till 1900-talets mitt. Vaxholms kustartilleriregementsområde på Rindö med olika typer av regementsbyggnader, t ex kaserner och chefsbostäder (Vaxholms kn).

Småstadsmiljö – Vaxholm (Vaxholms kn) Stadsbildningen Vaxholm på Vaxön, framväxt som ett servicesamhälle till 1500-talets fästningsbygge med uttryck för den förindustriella skärgårdsstaden med inslag av befästningar och militära byggnader. Orten som tullstation och knutpunkt för handel, kommunikation och krogrörelse för den centrala delen av skärgården. Tullhus från 1700-talet vid fästningssundet. Stadskärnans rätvinkliga gatunät speglade den äldsta stadens utbredning med ursprung i 1600-talets gatureglering. Återstående äldre träbebyggelse från tiden före det sena 1800-talets expansion. Fiskarbefolkningens småskaliga stugbebyggelse i Norrhamn med oregelbundet gatunät, små tomter samt bryggor och sjöbodrar. Avläsbara hamnlägen/hamnvikar. Torg med rådhus i centrala delen, stadskärnans sammanhängande bebyggelsesiluett med inslag av kuperad skärgårdsterräng. Kyrka vid rutnätsstadens västra utkant. Kastellet och Rindö redutts roll som landmärkesbyggnader. Den expansiva utbyggnadsfasens bebyggelse från 1800-talets senare hälft fram till omkring 1920 som uttrycker bad- och sommarnöjesortens historia. Parkmiljöer och det s k Lägrät, militär övningsplats på stadens tidigare ängs- och åkermarker som omvandlats till stadspark. Villabebyggelse för sommargäster i stadens utkanter, bl a Ekudden-Västerhamn. Sommarnöjesepokens bebyggelseuttryck, såsom badhus och Vaxholms hotell. Vaxholms vattentorn, kommunalteknisk anläggning med landmärkesroll för innerskärgården.

Industrimiljöer (Nacka kn) med fabriksbyggnader, kajer, lämningar, tekniska strukturer, bostäder, kontorshus, servicebyggnader koncentrerade till Nackas norra kuststräcka från Danvikstull till Nacka strand/Augustendal. F d saltbruket Henriksborg från 1680-talet, senare mentalsjukhus för Danvikens hospital och arbetarbostäder för intilliggande industrier. Danvikens hospitals huvudbyggnad från 1720-talet och den yngre anläggningen Danvikshem från 1915, uttryck för den markägare som ivrade för industrietableringar från starten på 1500-talet fram till sekelskiftet 1900. Hospitalet bedrev tidigt kvarnverksamhet och hospitalsbyggnaden från 1700-talet ligger över kvarnrännan. Det sena 1800-talets industriella epok med utbyggnadsfaser från 1900-talets industriella epok. Anläggningar lokaliserade sjönära nedanför och på de bergsbranter som kännetecknar kustområdet. Finnboda varv och de storskaliga ångkvarnarna Saltsjöqvarn med Mannagrynskvaren samt kvarnen Tre kronor på Kvarnholmen. Till industrierna hörande bostadsbyggnader, kontorshus och anläggningar samt tekniska strukturer. Kvarnholmens funktionalistiska byggnader. Motorfabriken Augustendal, i dag Nacka strand, från sekelskiftet 1900 med fabriks- och kontorshus samt bostadshus. Utmed

AB län beslut RAÄ 1997-08-18. Revidering 2002 av AB 121. AB 62 har ej strukits enligt Lst 2010. Revidering av (AB114) 2014-03-31, Revidering 2018-05-30 av AB 50, AB 603, AB 605, AB 606, AB 613, AB 615, AB 621. Revidering 2018-07-10 av AB 601, AB 619, AB 94, AB 98, AB 99, AB 617, AB 618, AB 620. Revidering 2018-08-20 av AB 607, AB 608, AB 609, AB 610, AB 611, AB 614, AB 616. Revidering 2018-08-21 av AB 51, AB 58, AB 612, AB 62. Revidering 2020-11-18 av AB79, AB57, AB7, AB24, AB52, AB10. Beslut 2020-11-30 avstående av anspråk AB33, AB26, AB8, AB76, AB67, AB5, AB13, AB23, AB80, AB68. Beslut 2020-12-14 avstående av anspråk AB121. Beslut 21-05-25 revidering av AB 14, AB 86, AB 81, AB 89, AB 88, AB 82, AB 70, AB 92, AB 90, AB 87, AB 83, AB 95, AB 25, AB 29, AB 35, AB 34, AB 11, AB 73, AB 1, AB 75, AB 74, AB 77, AB 69. Beslut 2021-06-07 avstående av anspråk AB 53, AB 17. Beslut 2021-06-09 revidering av AB 630 (nytt nr), AB 61, AB 63, AB 20, AB 604, AB 59, AB 55, AB 631 (nytt nr), AB 27, AB 30, AB 632 (nytt nr), AB 4, AB 2, AB 6, AB 3, AB 31, AB 66, AB 633 (nytt nr), AB 32, AB 78, AB 72, AB 16. Beslut 2021-07-02 revidering av AB 71, AB 12, AB 19, AB 85, AB 634 (nytt nr). Beslut 2021-12-17 revidering av AB 36, AB 54, AB, 91, AB 93, AB 15, AB 64. Dokument uppdaterat 2021-12-20. Beslut 2022-09-19 revidering av AB 49, AB 38, AB 48, AB 97, AB 84, AB 122, AB 65, AB 9, AB 56, AB 96, AB 28. Beslut 2022-09-27 revidering av AB 112, AB 116, AB 114, AB 119, AB 640 (nytt nr), AB 111, AB 120, AB 602. Beslut 2023-04-21 revidering av AB 115. Beslut 2023-06-01 AB 37 stryks och delas upp på AB 641 och AB 642. Beslut 2023-06-29 AB 113, AB 643 (nytt nr, hopslagning av AB 117 och AB119) samt tilläggsbeslut AB 115. Dokument uppdaterat 2023-07-04.

farleden belägna småbåtsvarv och andra mindre varv från sent 1800-tal och tidigt 1900-tal (samtliga kommuner).

Sommarnöjesmiljö (Nacka kn, Lidingö kn, Vaxholms kn, Värmdö kn). Sommarlantgårdar från 1700-talet och 1800-talets första hälft för Stockholms välbeställda borgerskap. Svindersvik, Lilla och Stora Nyckelviken (Nacka kn), Älrviks gård (Lidingö kn) samt gårdar på norra Värmdölandet och vid Lindalssundet (Värmdö kn). Odlingsmarker, gårdsbyggnader, trädgårdar, parker, alléer och brygglägen. Sommarvillor från 1800-talets mitt fram till 1900-talets början utmed ångbåtslederna samt mindre fritidshus/sportstugor från 1900-talets första hälft. Naturtomter och luftiga bebyggelsegrupper. Brygglägen med tillhörande mindre byggnader i form av badhus och väntkurer. Inslag av parkvegetation. Byggnader för förnöjelse, t ex lusthus och paviljonger. Avläsbar arkitekturstilutveckling från de rikt dekorerade schweizer- och cottagestilarna från 1800-talets senare hälft med verandor och pittoreska utbyggnader, till det tidiga 1900-talets mer strama villor som utvecklats till en nationalromantisk stilinriktning med robusta detaljer och allmogainspirerade detaljer och färgsättningar. Mindre sportstugor med drag av nationalromantiken eller 1900-talets modernism, speglande rekreationslivets utveckling. Visborgs minnes semesterhem vid Kungshamn med grupper av små, enkla uthyrningsstugor påminnande om samtida sportstugor. (Riksintresset finns inom Nacka, Lidingö, Vaxholm och Värmdö kommun).

NACKA KOMMUN

Erstavik [AB 52] (Nacka sn)

Motivering:

Herrgårdsmiljö i öppen, odlad dalgång vid en Östersjövik, med huvudsaklig prägel från den gustavianska tiden som tydligt visar hur större gods drevs och organiserades från 1700-tal till tidigt 1900-tal. (*Herrgårdsmiljö, odlingslandskap, kommunikationsmiljö; vägmiljö*).

Uttryck för riksintresset:

Den dominerande, välbevarade gustavianska herrgårdsanläggningen ritad av J E Rehn med ljusputsad huvudbyggnad med markerat mittparti och högrest brutet tak samt inhägnad gårdsplan mot sjösidan med putsade flyglar. Erstaviks kapell, en rest av den äldre karolinska herrgården, med panelad timmerstomme, tätt sittande fönster och ett brutet tak, i nära anslutning till huvudbyggnaden. Den symmetriskt anlagda herrgårdsmiljön ordnad kring en mittaxel, med parkmarken alléerna, lusthuset, brygga och utblickar över Erstaviken. Den fria siktlinjen i axial riktning mellan herrgården och det öppna landskapet i dalgången. Sammanhållen miljö med välbevarade ekonomibyggnader och bostadshus för godsets olika yrkeskategorier i anslutning till herrgården, bostadshusen oftast bestående av panelade timmerbyggnader som närmast herrgården

AB län beslut RAÄ 1997-08-18. Revidering 2002 av AB 121. AB 62 har ej strukits enligt Lst 2010. Revidering av (AB114) 2014-03-31, Revidering 2018-05-30 av AB 50, AB 603, AB 605, AB 606, AB 613, AB 615, AB 621. Revidering 2018-07-10 av AB 601, AB 619, AB 94, AB 98, AB 99, AB 617, AB 618, AB 620. Revidering 2018-08-20 av AB 607, AB 608, AB 609, AB 610, AB 611, AB 614, AB 616. Revidering 2018-08-21 av AB 51, AB 58, AB 612, AB 62. Revidering 2020-11-18 av AB79, AB57, AB7, AB24, AB52, AB10. Beslut 2020-11-30 avstående av anspråk AB33, AB26, AB8, AB76, AB67, AB5, AB13, AB23, AB80, AB68. Beslut 2020-12-14 avstående av anspråk AB121. Beslut 21-05-25 revidering av AB 14, AB 86, AB 81, AB 89, AB 88, AB 82, AB 70, AB 92, AB 90, AB 87, AB 83, AB 95, AB 25, AB 29, AB 35, AB 34, AB 11, AB 73, AB 1, AB 75, AB 74, AB 77, AB 69. Beslut 2021-06-07 avstående av anspråk AB 53, AB 17. Beslut 2021-06-09 revidering av AB 630 (nytt nr), AB 61, AB 63, AB 20, AB 604, AB 59, AB 55, AB 631 (nytt nr), AB 27, AB 30, AB 632 (nytt nr), AB 4, AB 2, AB 6, AB 3, AB 31, AB 66, AB 633 (nytt nr), AB 32, AB 78, AB 72, AB 16. Beslut 2021-07-02 revidering av AB 71, AB 12, AB 19, AB 85, AB 634 (nytt nr). Beslut 2021-12-17 revidering av AB 36, AB 54, AB, 91, AB 93, AB 15, AB 64. Dokument uppdaterat 2021-12-20. Beslut 2022-09-19 revidering av AB 49, AB 38, AB 48, AB 97, AB 84, AB 122, AB 65, AB 9, AB 56, AB 96, AB 28. Beslut 2022-09-27 revidering av AB 112, AB 116, AB 114, AB 119, AB 640 (nytt nr), AB 111, AB 120, AB 602. Beslut 2023-04-21 revidering av AB 115. Beslut 2023-06-01 AB 37 stryks och delas upp på AB 641 och AB 642. Beslut 2023-06-29 AB 113, AB 643 (nytt nr, hopslagning av AB 117 och AB119) samt tilläggsbeslut AB 115. Dokument uppdaterat 2023-07-04.

har en mer ståndsmässig utformning med brutna tak. Det av godsdriften präglade öppna odlingslandskapet med öppna diken, solitära ekar och andra landskapselement samt ett terränganpassat vägnät som i huvudsak sammanfaller med 1700-talets landskap. Prästbostället Källtorp på Källtorpssjöns södra sida, med faluröd herrgårdslignande 1700-talshuvudbyggnad krönt av brutet tak med anslutande faluröda ekonomibyggnader, de öppna odlingsmarkerna, den torpliknande faluröda klockarbostaden Snörom vid Källtorpssjöns sydöstra sida samt en mångfald av torplandskap i den tidigare utmarken med torp från 1700- till 1900-tal, utgörande av oftast små enkla stugor med faluröda träfasader och mindre landskapsrum.

Nacka ström [AB 53] (Nacka sn) Hävt 2021-06-07.

Norra Boo - Vaxholm - Oxdjupet - Lindalssundet [AB 51, 58] (delen i Nacka och Boo sn)

Motivering:

Farledsmiljö utmed inloppet till Stockholm via Vaxholm, som visar skärgårdens betydelse för huvudstadens sjöfart, livsmedelsförsörjning och rekreativt liv, som speglar levnadsbetingelserna för innerskärgårdens befolkning och dess behov av färdstråk till staden alltsedan medeltiden, och som berättar om Stockholms utbyggnad och försvarsansträngningar med tillhörande samhällsbildningar. Här kan levnadsförhållandena för olika sociala skikt utläsas, liksom utvecklingen inom industri, transportteknik, försvar och arkitektur. (*Farledsmiljö, kommunikationsmiljö, kust- och skärgårdsmiljö, Fästnings- och skansmiljö-befästningssystem, militär miljö, småstadsmiljö, industrimiljö, sommarnöjesmiljö*).

Uttryck för riksintresset:

Farledsmiljö, kommunikationsmiljö, kust- och skärgårdsmiljö (Nacka kn, Lidingö kn, Vaxholms kn, Värmdö kn). Naturhamnar/ankringshamnar från segelfartygsepoken med vrak och andra fornlämningar samt spår efter förtöjningar och landuppehåll. Sjömärken, fyrar och andra fysiska lämningar för farledens behov att vägleda sjöfarten fram till sekelskiftet 1900. Sjökrogsbyggnader, Fjäderholmarnas kroggrund och andra lämningar efter sjögästgiverirörelsen fram till sekelskiftet 1900. Hamnar och varv. Ångbåtsbryggor med tillhörande kringbyggnader som t ex väntkurar. Tullhus (Vaxholm). Sprickdalsbetonad skärgårdsterräng som speglar skärgårdsbefolkningens levnadsbetingelser och förutsättningarna för odling och bebyggelse. Vårdkase- och telegrafberg med lämningar.

Fästnings- och skansmiljöer – befästningssystem (Vaxholms kn och Värmdö kn). Lämningar efter avspärningar, skansar och befästningssystem från 1500-talet fram till 1900-talets mitt som speglar befästningskonstens utveckling. Mur- och vallanläggningar. Fredriksborgs fästning med tillhörande byggnader från 1700-talet vid Oxdjupet (Värmdö kn). Vaxholms kastell och Rindö redutt samt batteriplatser. Oskar-Fredriksborg och Byviksfortet vid Oxdjupet.

AB län beslut RAÄ 1997-08-18. Revidering 2002 av AB 121. AB 62 har ej strukits enligt Lst 2010. Revidering av (AB114) 2014-03-31, Revidering 2018-05-30 av AB 50, AB 603, AB 605, AB 606, AB 613, AB 615, AB 621. Revidering 2018-07-10 av AB 601, AB 619, AB 94, AB 98, AB 99, AB 617, AB 618, AB 620. Revidering 2018-08-20 av AB 607, AB 608, AB 609, AB 610, AB 611, AB 614, AB 616. Revidering 2018-08-21 av AB 51, AB 58, AB 612, AB 62. Revidering 2020-11-18 av AB79, AB57, AB7, AB24, AB52, AB10. Beslut 2020-11-30 avstående av anspråk AB33, AB26, AB8, AB76, AB67, AB5, AB13, AB23, AB80, AB68. Beslut 2020-12-14 avstående av anspråk AB121. Beslut 21-05-25 revidering av AB 14, AB 86, AB 81, AB 89, AB 88, AB 82, AB 70, AB 92, AB 90, AB 87, AB 83, AB 95, AB 25, AB 29, AB 35, AB 34, AB 11, AB 73, AB 1, AB 75, AB 74, AB 77, AB 69. Beslut 2021-06-07 avstående av anspråk AB 53, AB 17. Beslut 2021-06-09 revidering av AB 630 (nytt nr), AB 61, AB 63, AB 20, AB 604, AB 59, AB 55, AB 631 (nytt nr), AB 27, AB 30, AB 632 (nytt nr), AB 4, AB 2, AB 6, AB 3, AB 31, AB 66, AB 633 (nytt nr), AB 32, AB 78, AB 72, AB 16. Beslut 2021-07-02 revidering av AB 71, AB 12, AB 19, AB 85, AB 634 (nytt nr). Beslut 2021-12-17 revidering av AB 36, AB 54, AB, 91, AB 93, AB 15, AB 64. Dokument uppdaterat 2021-12-20. Beslut 2022-09-19 revidering av AB 49, AB 38, AB 48, AB 97, AB 84, AB 122, AB 65, AB 9, AB 56, AB 96, AB 28. Beslut 2022-09-27 revidering av AB 112, AB 116, AB 114, AB 119, AB 640 (nytt nr), AB 111, AB 120, AB 602. Beslut 2023-04-21 revidering av AB 115. Beslut 2023-06-01 AB 37 stryks och delas upp på AB 641 och AB 642. Beslut 2023-06-29 AB 113, AB 643 (nytt nr, hopslagning av AB 117 och AB119) samt tilläggsbeslut AB 115. Dokument uppdaterat 2023-07-04.

Befästningslinjen Vaxholmslinjen med batteriplatser och fort (Vaxholms kn). Befästningslinjen Värmdölinjen/Myttingelinjen med batterier, fort och befästningsverk kring Oxdjupet (Värmdö kn).

Militära miljöer (Vaxholms kn och Värmdö kn). Kasern- och stabsbyggnader, officersbostäder, förråd, militärläger med tillhörande byggnader fram till 1900-talets mitt. Vaxholms kustartilleriregementsområde på Rindö med olika typer av regementsbyggnader, t ex kaserner och chefsbostäder (Vaxholms kn).

Småstadsmiljö – Vaxholm (Vaxholms kn) Stadsbildningen Vaxholm på Vaxön, framväxt som ett servicesamhälle till 1500-talets fästningsbygge med uttryck för den förindustriella skärgårdsstaden med inslag av befästningar och militära byggnader. Orten som tullstation och knutpunkt för handel, kommunikation och krogrörelse för den centrala delen av skärgården. Tullhus från 1700-talet vid fästningssundet. Stadskärnans rätvinkliga gatunät speglade den äldsta stadens utbredning med ursprung i 1600-talets gatureglering. Återstående äldre träbebyggelse från tiden före det sena 1800-talets expansion. Fiskarbefolkningens småskaliga stugbebyggelse i Norrhamn med oregelbundet gatunät, små tomter samt bryggor och sjöbodrar. Avläsbara hamnlägen/hamnvikar. Torg med rådhus i centrala delen, stadskärnans sammanhängande bebyggelsesiluett med inslag av kuperad skärgårdsterräng. Kyrka vid rutnätsstadens västra utkant. Kastellet och Rindö redutts roll som landmärkesbyggnader. Den expansiva utbyggnadsfasens bebyggelse från 1800-talets senare hälft fram till omkring 1920 som uttrycker bad- och sommarnöjesortens historia. Parkmiljöer och det s k Lägret, militär övningsplats på stadens tidigare ängs- och åkermarker som omvandlats till stadspark. Villabebyggelse för sommargäster i stadens utkanter, bl a Ekudden-Västerhamn. Sommarnöjesepokens bebyggelseuttryck, såsom badhus och Vaxholms hotell. Vaxholms vattentorn, kommunalteknisk anläggning med landmärkesroll för innerskärgården.

Industrimiljöer (Nacka kn) med fabriksbyggnader, kajer, lämningar, tekniska strukturer, bostäder, kontorshus, servicebyggnader koncentrerade till Nackas norra kuststräcka från Danvikstull till Nacka strand/Augustendal. F d saltbruket Henriksborg från 1680-talet, senare mentalsjukhus för Danvikens hospital och arbetarbostäder för intilliggande industrier. Danvikens hospitals huvudbyggnad från 1720-talet och den yngre anläggningen Danvikshem från 1915, uttryck för den markägare som ivrade för industrietableringar från starten på 1500-talet fram till sekelskiftet 1900. Hospitalet bedrev tidigt kvarnverksamhet och hospitalsbyggnaden från 1700-talet ligger över kvarnrännan. Det sena 1800-talets industriella epok med utbyggnadsfaser från 1900-talets industriella epok. Anläggningar lokaliserade sjönära nedanför och på de bergsbranter som kännetecknar kustområdet. Finnboda varv och de storskaliga ångkvarnarna Saltsjöqvarn med Mannagrynskvaren samt kvarnen Tre kronor på Kvarnholmen. Till industrierna hörande bostadsbyggnader, kontorshus och anläggningar samt tekniska strukturer. Kvarnholmens funktionalistiska byggnader. Motorfabriken Augustendal, i

AB län beslut RAÄ 1997-08-18. Revidering 2002 av AB 121. AB 62 har ej strukits enligt Lst 2010. Revidering av (AB114) 2014-03-31, Revidering 2018-05-30 av AB 50, AB 603, AB 605, AB 606, AB 613, AB 615, AB 621. Revidering 2018-07-10 av AB 601, AB 619, AB 94, AB 98, AB 99, AB 617, AB 618, AB 620. Revidering 2018-08-20 av AB 607, AB 608, AB 609, AB 610, AB 611, AB 614, AB 616. Revidering 2018-08-21 av AB 51, AB 58, AB 612, AB 62. Revidering 2020-11-18 av AB79, AB57, AB7, AB24, AB52, AB10. Beslut 2020-11-30 avstående av anspråk AB33, AB26, AB8, AB76, AB67, AB5, AB13, AB23, AB80, AB68. Beslut 2020-12-14 avstående av anspråk AB121. Beslut 21-05-25 revidering av AB 14, AB 86, AB 81, AB 89, AB 88, AB 82, AB 70, AB 92, AB 90, AB 87, AB 83, AB 95, AB 25, AB 29, AB 35, AB 34, AB 11, AB 73, AB 1, AB 75, AB 74, AB 77, AB 69. Beslut 2021-06-07 avstående av anspråk AB 53, AB 17. Beslut 2021-06-09 revidering av AB 630 (nytt nr), AB 61, AB 63, AB 20, AB 604, AB 59, AB 55, AB 631 (nytt nr), AB 27, AB 30, AB 632 (nytt nr), AB 4, AB 2, AB 6, AB 3, AB 31, AB 66, AB 633 (nytt nr), AB 32, AB 78, AB 72, AB 16. Beslut 2021-07-02 revidering av AB 71, AB 12, AB 19, AB 85, AB 634 (nytt nr). Beslut 2021-12-17 revidering av AB 36, AB 54, AB, 91, AB 93, AB 15, AB 64. Dokument uppdaterat 2021-12-20. Beslut 2022-09-19 revidering av AB 49, AB 38, AB 48, AB 97, AB 84, AB 122, AB 65, AB 9, AB 56, AB 96, AB 28. Beslut 2022-09-27 revidering av AB 112, AB 116, AB 114, AB 119, AB 640 (nytt nr), AB 111, AB 120, AB 602. Beslut 2023-04-21 revidering av AB 115. Beslut 2023-06-01 AB 37 stryks och delas upp på AB 641 och AB 642. Beslut 2023-06-29 AB 113, AB 643 (nytt nr, hopslagning av AB 117 och AB119) samt tilläggsbeslut AB 115. Dokument uppdaterat 2023-07-04.

dag Nacka strand, från sekelskiftet 1900 med fabriks- och kontorshus samt bostadshus. Utmed farleden belägna småbåtsvarv och andra mindre varv från sent 1800-tal och tidigt 1900-tal (samtliga kommuner).

Sommarnöjesmiljö (Nacka kn, Lidingö kn, Vaxholms kn, Värmdö kn). Sommarlantgårdar från 1700-talet och 1800-talets första hälft för Stockholms välbeställda borgerskap. Svindersvik, Lilla och Stora Nyckelviken (Nacka kn), Älrviks gård (Lidingö kn) samt gårdar på norra Värmdölandet och vid Lindalssundet (Värmdö kn). Odlingsmarker, gårdsbyggnader, trädgårdar, parker, alléer och brygglägen. Sommarvillor från 1800-talets mitt fram till 1900-talets början utmed ångbåtslederna samt mindre fritidshus/sportstugor från 1900-talets första hälft. Naturtomter och luftiga bebyggelsegrupper. Brygglägen med tillhörande mindre byggnader i form av badhus och väntkurer. Inslag av parkvegetation. Byggnader för förnöjelse, t ex lusthus och paviljonger. Avläsbar arkitekturstilutveckling från de rikt dekorerade schweizer- och cottagestilarna från 1800-talets senare hälft med verandor och pittoreska utbyggnader, till det tidiga 1900-talets mer strama villor som utvecklats till en nationalromantisk stilinriktning med robusta detaljer och allmogepsinspirerade detaljer och färgsättningar. Mindre sportstugor med drag av nationalromantiken eller 1900-talets modernism, speglade rekreationslivets utveckling. Visborgs minnes semesterhem vid Kungshamn med grupper av små, enkla uthyrningsstugor påminnande om samtida sportstugor. (Riksintresset finns inom Nacka, Lidingö, Vaxholm och Värmdö kommun).

Saltsjöbaden [AB 122] (Nacka sn)

Motivering:

Societetsbadort, exklusiv *kurort*, *segelsport*- och *vintersportort* i Stockholms innerskärgård som anlades på privat initiativ kring 1890 efter internationella förebilder. Badortens snabba utveckling till en högborgerlig villastad som i bebyggelse och planering speglar det sena 1800-talets och tidiga 1900-talets arkitekturideal (*Villastad*, *rekreationsmiljö*; *badort*, *kurort*, *vintersportort*).

Uttryck för riksintresset:

Den oregelbundna gatu- och tomtstrukturen efter trädgårdsstadens internationella förebild med fritt placerade villor och ett slingrande vägnät anpassat efter den mycket kuperade skärgårdsterrängen. Området kring Hotellviken med offentliga byggnader, strandpromenad, naturparker med bevarad skärgårdskaraktär samt den anlagda Wallenbergsparken vid Neglingeviden. Saltsjöbanan med tillhörande stationsbyggnader som visar järnvägens betydelse för etablerandet av Saltsjöbaden. De gröna gaturummen med alléer och höga träd. Byggnader och anläggningar med koppling till bad- och kurorten så som Grand hotell, Saltsjöbadens sanatorium, friluftsbadet, kallbadhusen och elektricitetsverket. Grand hotells karaktäristiska

AB län beslut RAÄ 1997-08-18. Revidering 2002 av AB 121. AB 62 har ej strukits enligt Lst 2010. Revidering av (AB114) 2014-03-31, Revidering 2018-05-30 av AB 50, AB 603, AB 605, AB 606, AB 613, AB 615, AB 621. Revidering 2018-07-10 av AB 601, AB 619, AB 94, AB 98, AB 99, AB 617, AB 618, AB 620. Revidering 2018-08-20 av AB 607, AB 608, AB 609, AB 610, AB 611, AB 614, AB 616. Revidering 2018-08-21 av AB 51, AB 58, AB 612, AB 62. Revidering 2020-11-18 av AB79, AB57, AB7, AB24, AB52, AB10. Beslut 2020-11-30 avstående av anspråk AB33, AB26, AB8, AB76, AB67, AB5, AB13, AB23, AB80, AB68. Beslut 2020-12-14 avstående av anspråk AB121. Beslut 21-05-25 revidering av AB 14, AB 86, AB 81, AB 89, AB 88, AB 82, AB 70, AB 92, AB 90, AB 87, AB 83, AB 95, AB 25, AB 29, AB 35, AB 34, AB 11, AB 73, AB 1, AB 75, AB 74, AB 77, AB 69. Beslut 2021-06-07 avstående av anspråk AB 53, AB 17. Beslut 2021-06-09 revidering av AB 630 (nytt nr), AB 61, AB 63, AB 20, AB 604, AB 59, AB 55, AB 631 (nytt nr), AB 27, AB 30, AB 632 (nytt nr), AB 4, AB 2, AB 6, AB 3, AB 31, AB 66, AB 633 (nytt nr), AB 32, AB 78, AB 72, AB 16. Beslut 2021-07-02 revidering av AB 71, AB 12, AB 19, AB 85, AB 634 (nytt nr). Beslut 2021-12-17 revidering av AB 36, AB 54, AB, 91, AB 93, AB 15, AB 64. Dokument uppdaterat 2021-12-20. Beslut 2022-09-19 revidering av AB 49, AB 38, AB 48, AB 97, AB 84, AB 122, AB 65, AB 9, AB 56, AB 96, AB 28. Beslut 2022-09-27 revidering av AB 112, AB 116, AB 114, AB 119, AB 640 (nytt nr), AB 111, AB 120, AB 602. Beslut 2023-04-21 revidering av AB 115. Beslut 2023-06-01 AB 37 stryks och delas upp på AB 641 och AB 642. Beslut 2023-06-29 AB 113, AB 643 (nytt nr, hopslagning av AB 117 och AB119) samt tilläggsbeslut AB 115. Dokument uppdaterat 2023-07-04.

siluett och volym- och gestaltningsmässiga särställning som Saltsjöbadens huvudbyggnad. Hotellviken och strandpromenaden med utblickar mot Karlsbaderberget och Baggensfjärden. Badholmen och Restaurangholmen med tillhörande broar. Obebyggda höjdparter och områden med bevarad skärgårdsnatur. Anläggningar som visar på Saltsjöbadens kontinuitet som friluftsort så som slalombacken, skidbackstugan, tennisbanorna och regattatornet på Restaurangholmen. Villabebyggelsen från sent 1800-tal till tidigt 1900-tal som speglar tidens rådande arkitekturideal. De stora villornas individualistiska utformning och påkostade exteriörer. Sjuvillornas sammanhängande villamiljö. Trädgårdarna präglade av grönska och stora träd, både i form av naturtomter med skärgårdskaraktär och lummiga trädgårdstomter. Uppenbarelsekyrkan och Stockholms observatorium som speglar grundaren Knut Wallenbergs mycket starka inflytande på utvecklingen av området och som genom sin arkitektur och placering på höjder utgör viktiga landmärken.

Storängen [AB 54] (Nacka sn)

Motivering:

Villasamhälle grundat av Tjänstemännens egnahemsförening, avsett för en socialt homogen befolkning av akademiskt bildad och välbärgad medelklass och uppförd som en grönskande villaförstad som i bebyggelse och planering speglar det tidiga 1900-talets arkitekturideal. (*Stadsmiljö; villasamhälle*).

Uttryck för riksintresset:

Den efter terrängen anpassade stadsplanen som utgår från Saltsjöbanans sträckning, där huvudvägarna strålar ut från stationshuset, det mjukt böjda vägnätet, den ursprungliga tomtindelningen med fritt placerade villor, strandpromenaden och parkerna. Villabebyggelsen från tidigt 1900-tal som speglar tidens rådande arkitekturideal. De stora villornas individualistiska utformning och påkostade exteriörer som till stora delar behållit sin ursprungliga karaktär. De tillhörande uthusen och äldre trädgårdsstrukturerna så som gångvägar och terrasseringsar. Trädgårdarna präglade av grönska och stora träd, både i form av kuperade naturtomter och lummiga trädgårdstomter. De gröna gaturummen med alléer och höga träd samt tomternas avgränsning med häckar, staket, grindar och murar ut mot gatan. Järnvägen och den välbevarade stationsbyggnaden som visar dess betydelse för villasamhällets framväxt, samt tidiga allmänna anläggningar så som parkerna, skolan och tennisbanan som speglar både ett välplanerat och exklusivt villasamhälle.

AB län beslut RAÄ 1997-08-18. Revidering 2002 av AB 121. AB 62 har ej strukits enligt Lst 2010. Revidering av (AB114) 2014-03-31, Revidering 2018-05-30 av AB 50, AB 603, AB 605, AB 606, AB 613, AB 615, AB 621. Revidering 2018-07-10 av AB 601, AB 619, AB 94, AB 98, AB 99, AB 617, AB 618, AB 620. Revidering 2018-08-20 av AB 607, AB 608, AB 609, AB 610, AB 611, AB 614, AB 616. Revidering 2018-08-21 av AB 51, AB 58, AB 612, AB 62. Revidering 2020-11-18 av AB79, AB57, AB7, AB24, AB52, AB10. Beslut 2020-11-30 avstående av anspråk AB33, AB26, AB8, AB76, AB67, AB5, AB13, AB23, AB80, AB68. Beslut 2020-12-14 avstående av anspråk AB121. Beslut 21-05-25 revidering av AB 14, AB 86, AB 81, AB 89, AB 88, AB 82, AB 70, AB 92, AB 90, AB 87, AB 83, AB 95, AB 25, AB 29, AB 35, AB 34, AB 11, AB 73, AB 1, AB 75, AB 74, AV 77, AB 69. Beslut 2021-06-07 avstående av anspråk AB 53, AB 17. Beslut 2021-06-09 revidering av AB 630 (nytt nr), AB 61, AB 63, AB 20, AB 604, AB 59, AB 55, AB 631 (nytt nr), AB 27, AB 30, AB 632 (nytt nr), AB 4, AB 2, AB 6, AB 3, AB 31, AB 66, AB 633 (nytt nr), AB 32, AB 78, AB 72, AB 16. Beslut 2021-07-02 revidering av AB 71, AB 12, AB 19, AB 85, AB 634 (nytt nr). Beslut 2021-12-17 revidering av AB 36, AB 54, AB, 91, AB 93, AB 15, AB 64. Dokument uppdaterat 2021-12-20. Beslut 2022-09-19 revidering av AB 49, AB 38, AB 48, AB 97, AB 84, AB 122, AB 65, AB 9, AB 56, AB 96, AB 28. Beslut 2022-09-27 revidering av AB 112, AB 116, AB 114, AB 119, AB 640 (nytt nr), AB 111, AB 120, AB 602. Beslut 2023-04-21 revidering av AB 115. Beslut 2023-06-01 AB 37 stryks och delas upp på AB 641 och AB 642. Beslut 2023-06-29 AB 113, AB 643 (nytt nr, hopslagning av AB 117 och AB119) samt tilläggsbeslut AB 115. Dokument uppdaterat 2023-07-04.

NORRTÄLJE KOMMUN

Arholma [AB 619] (Björkö-Arholma sn)

Motivering:

Skärgårdsmiljö och farledsmiljö med byn Arholma som omtalas redan på medeltiden och som utgjorde en av de nordligaste utposterna i Stockholms skärgård. Skildrar skärgårdens livsvillkor och mångsyssleriet med jordbruk, sjöfart och fiske. Vid slutet av 1700-talet kom lotsverksamheten och fraktseglingen att bli en viktig utkomst för öns invånare.

(Skärgårdsmiljö, farledsmiljö)

Uttryck för riksintresset:

Arholma by med samlad och tät småskalig gårdsbebyggelse tillkommen till och med 1940. Bygatans småskaliga och slingrande struktur som länkar samman byarna. Utskiftade gårdar, redargårdar och pensionatsbyggnader från 1800-talet och början av 1900-talet, kapell, väderkvarn. Det småbrutna odlingslandskapet på Arholma och omgivande öar i området bestående av småflikiga inägomarker, stenmurar, odlingsrösen, hamlade träd samt ängs- och hagmarker. Vålberget tidigare plats för vårdkasar och Arholma båk från 1768. Äldre bryggor, hamn båthus, sjöbodas, gistgårdar och kajer, minnen av lotsverksamhet, fiske och sjöfart.

Backbyn [AB 99] (Singö sn)

Motivering:

Kustmiljö och skärgårdsmiljö kring byarna Backbyn och Tranvik som speglar den mångsidiga ekonomin med fiske och sjöfart, boskapsskötsel och jordbruk och olika binärningar på en större ö i Roslagens kustband. *(Skärgårdsby)*

Uttryck för riksintresset:

Landskapets småbrutna karaktär med små åkrar och öppna landskapsavsnitt med inslag av strandnära betesängar, hamlade träd samt bergiga och skogsbevuxna områden. Backbyns bystruktur med ett stort antal sjöbodas och båthus nere vid vattnet och den täta gårdsbebyggelsen. Tranviks by med utspridd bebyggelse. Byarnas läge invid de skyddade vikarna och i anslutning till odlingsmarken visar på skärgårdsbyarnas mångsyssleri. Den traditionella bybebyggelsens täta och ofta ålderdomliga gårdsstrukturer. Från uppförandetiden välbevarad gårdsbebyggelse. Bygatans småskaliga och slingrande struktur som följer de topografiska förhållanden och länkar samman byarna. Bebyggelsens zonering med gårdshus i anslutning till vägen och ekonomibyggnader riktade mot odlingsmarken samt båthus och träbryggor av äldre karaktär vid vattnet speglar ekonomins olika delar. Lämningar av malm-, marmor- och kalkbrytning som en del av den lokala ekonomin.

AB län beslut RAÄ 1997-08-18. Revidering 2002 av AB 121. AB 62 har ej strukits enligt Lst 2010. Revidering av (AB114) 2014-03-31, Revidering 2018-05-30 av AB 50, AB 603, AB 605, AB 606, AB 613, AB 615, AB 621. Revidering 2018-07-10 av AB 601, AB 619, AB 94, AB 98, AB 99, AB 617, AB 618, AB 620. Revidering 2018-08-20 av AB 607, AB 608, AB 609, AB 610, AB 611, AB 614, AB 616. Revidering 2018-08-21 av AB 51, AB 58, AB 612, AB 62. Revidering 2020-11-18 av AB79, AB57, AB7, AB24, AB52, AB10. Beslut 2020-11-30 avstående av anspråk AB33, AB26, AB8, AB76, AB67, AB5, AB13, AB23, AB80, AB68. Beslut 2020-12-14 avstående av anspråk AB121. Beslut 21-05-25 revidering av AB 14, AB 86, AB 81, AB 89, AB 88, AB 82, AB 70, AB 92, AB 90, AB 87, AB 83, AB 95, AB 25, AB 29, AB 35, AB 34, AB 11, AB 73, AB 1, AB 75, AB 74, AB 77, AB 69. Beslut 2021-06-07 avstående av anspråk AB 53, AB 17. Beslut 2021-06-09 revidering av AB 630 (nytt nr), AB 61, AB 63, AB 20, AB 604, AB 59, AB 55, AB 631 (nytt nr), AB 27, AB 30, AB 632 (nytt nr), AB 4, AB 2, AB 6, AB 3, AB 31, AB 66, AB 633 (nytt nr), AB 32, AB 78, AB 72, AB 16. Beslut 2021-07-02 revidering av AB 71, AB 12, AB 19, AB 85, AB 634 (nytt nr). Beslut 2021-12-17 revidering av AB 36, AB 54, AB, 91, AB 93, AB 15, AB 64. Dokument uppdaterat 2021-12-20. Beslut 2022-09-19 revidering av AB 49, AB 38, AB 48, AB 97, AB 84, AB 122, AB 65, AB 9, AB 56, AB 96, AB 28. Beslut 2022-09-27 revidering av AB 112, AB 116, AB 114, AB 119, AB 640 (nytt nr), AB 111, AB 120, AB 602. Beslut 2023-04-21 revidering av AB 115. Beslut 2023-06-01 AB 37 stryks och delas upp på AB 641 och AB 642. Beslut 2023-06-29 AB 113, AB 643 (nytt nr, hopslagning av AB 117 och AB119) samt tilläggsbeslut AB 115. Dokument uppdaterat 2023-07-04.

Barnens ö [AB 620] (Väddö sn)

Motivering:

Sommarnöjesmiljö med skollovskolonier av socialhistoriskt intresse, huvudsakligen utbyggda på 1910- och 1920-talen, som speglar strävan att ge mindre bemedlade stadsbarn möjlighet att tillbringa några sommarveckor i skärgården. (*Institutionsmiljö; barnkoloni*)

Uttryck för riksintresset:

Barnkolonigårdarnas lokalisering vid och starka anknytning till havet. Stora naturnära tomter med lummig växtlighet, stora träd, grusade gångar och uppfarter. Kolonigårdarnas avskildhet från varandra för att undvika smittspridning. Öppna gräsytor för sport och lek, fotbollsplaner, stränder, bryggor och badstugor. Kolonigårdarna med dess stora antal byggnader, glest placerade kring en grusad gårdsplan. Byggnader som präglas av enkelhet och funktionalitet med ett arkitektoniskt uttryck som följer tidens stilideal - från nationalromantikens faluröda bostadshus med småspröjsade fönster via de mer avskalade klassicistiska byggnaderna till modernismens långsträckta längor. Verandan som antingen är öppen eller glasad. Fasadmateriäl vanligen i trä, i form av någon typ av lockpanel alternativt liggande. Gårdarnas interna stigsystem mellan husen och de andra inrättningarna sammanlänkade med det övriga stig- och vägsystemet till övriga kolonigårdar och de centrala anläggningarna såsom centralbryggan, biograf, sjukstuga, affär och post. Den så kallade Gården, en av de ursprungliga gårdarna i Lingslätö med viktig central funktion och områdets enda bevarade ekonomibyggnader.

Edsbro [AB 94] (Edsbro sn) Hävt 2021-12-17. Ingår i Skebobruk och Edsbro (AB 93)

Estuna - Lohärad [AB 86] (Estuna och Lohärads sn:r)

Motivering:

Slättbygd med karaktäristisk bebyggelsestruktur i bördig slättbygd som utvecklats från järnåldern till 1800-talet. (*Odlingslandskap; slättbygd, bymiljö, sockencentrum, fornlämningsmiljö, herrgårdsmiljö*).

Uttryck för riksintresset:

Den öppna och sammanhållna slättbygden med långa utblickar mot de samlade bymiljöerna och kyrkomiljöerna. De geometriskt reglerade radbyarnas bebyggelsestruktur med de regelbundna tomterna som följer Lohäradsvägen, de delvis kringbyggda tomterna och mångfalden av byggnader med flera äldre inslag. Vägstrukturen med den småskaliga och terränganpassade prägel. Järnåldersgravfälten invid byarna som markerar bebyggelselägen från järnåldern. Lohärads och Estunas 1200-talskyrkor med sina fristående klockstaplar. De tillhörande sockencentrumen med prästgårdarna, boställena, skolorna och andra byggnader som

AB län beslut RAÄ 1997-08-18. Revidering 2002 av AB 121. AB 62 har ej strukits enligt Lst 2010. Revidering av (AB114) 2014-03-31, Revidering 2018-05-30 av AB 50, AB 603, AB 605, AB 606, AB 613, AB 615, AB 621. Revidering 2018-07-10 av AB 601, AB 619, AB 94, AB 98, AB 99, AB 617, AB 618, AB 620. Revidering 2018-08-20 av AB 607, AB 608, AB 609, AB 610, AB 611, AB 614, AB 616. Revidering 2018-08-21 av AB 51, AB 58, AB 612, AB 62. Revidering 2020-11-18 av AB79, AB57, AB7, AB24, AB52, AB10. Beslut 2020-11-30 avstående av anspråk AB33, AB26, AB8, AB76, AB67, AB5, AB13, AB23, AB80, AB68. Beslut 2020-12-14 avstående av anspråk AB121. Beslut 21-05-25 revidering av AB 14, AB 86, AB 81, AB 89, AB 88, AB 82, AB 70, AB 92, AB 90, AB 87, AB 83, AB 95, AB 25, AB 29, AB 35, AB 34, AB 11, AB 73, AB 1, AB 75, AB 74, AB 77, AB 69. Beslut 2021-06-07 avstående av anspråk AB 53, AB 17. Beslut 2021-06-09 revidering av AB 630 (nytt nr), AB 61, AB 63, AB 20, AB 604, AB 59, AB 55, AB 631 (nytt nr), AB 27, AB 30, AB 632 (nytt nr), AB 4, AB 2, AB 6, AB 3, AB 31, AB 66, AB 633 (nytt nr), AB 32, AB 78, AB 72, AB 16. Beslut 2021-07-02 revidering av AB 71, AB 12, AB 19, AB 85, AB 634 (nytt nr). Beslut 2021-12-17 revidering av AB 36, AB 54, AB, 91, AB 93, AB 15, AB 64. Dokument uppdaterat 2021-12-20. Beslut 2022-09-19 revidering av AB 49, AB 38, AB 48, AB 97, AB 84, AB 122, AB 65, AB 9, AB 56, AB 96, AB 28. Beslut 2022-09-27 revidering av AB 112, AB 116, AB 114, AB 119, AB 640 (nytt nr), AB 111, AB 120, AB 602. Beslut 2023-04-21 revidering av AB 115. Beslut 2023-06-01 AB 37 stryks och delas upp på AB 641 och AB 642. Beslut 2023-06-29 AB 113, AB 643 (nytt nr, hopslagning av AB 117 och AB119) samt tilläggsbeslut AB 115. Dokument uppdaterat 2023-07-04.

hör till ett sockencentrum. Svanberga gästgiveri med tradition sedan 1600-talet, och med sitt karaktäristiska läge invid den gamla landsvägen. Herrgårdarna Norra Malma och Stjärnholm med det omgivande godspräglade landskapet med stora sammanhängande åkermarker, alléer och betade hagmarker. Vid Norra Malma med stort inslag av ekar samt byggnadsbestånd med grindstugan, magasinet och statarlängan. Militärboställena Vämlinge och Vitsjö med sin godskaraktär i bebyggelse och landskap.

Grisslehamn [AB 98] (Väddö sn)

Motivering:

Kommunikationsmiljö och sommarnöjesmiljö. Skildrar Grisslehamns betydelse som strategiskt belägen hamn för postgången till Åland och Finland. Grisslehamns läge som yttre gräns mot Åland och Finland kom att präglade platsen framförallt under 1800-talet i och med att Sverige förlorade Finland till Ryssland 1809. Vid början av 1900-talet utvecklades orten till en rekreationsort. (*Kommunikationsmiljö, rekreationsmiljö; sommarnöjesmiljö*)

Uttryck för riksintresset:

Det obebyggda kustbandet i den yttre delen av hamnen. Den småskaliga småbåtshamnen med träbryggor, fiskebodar och båthus. Landsvägens slingrande sträckning genom samhället och det anslutande glesa bebyggelsemönstret med sommarvillor och pensionat på tilltagna tomter. Landsvägens gaturum med naturnära lummig karaktär. Postgården med posthus och anslutande flyglar från 1756 strategiskt placerat invid hamnen och som inrymde förutom postkontor även bostad för postmästaren, värdshus och rum för övernattnig. Gränsposterings kasernbyggnad och anslutande tullvaktarstuga och tullmästarbostad. Albert Engströms ateljé och Albert Engströms bostad Augustberg. Kanonberget och den rekonstruerade telegrafan med fri sikt mot havet.

Hallstavik [AB 96] (Häverö sn)

Motivering:

Industrimiljö med Hallsta pappersbruk och omgivande samhällsbildning där utvecklingen inom såväl den industriella papperstillverkningsprocessen som inom planering och byggande av ett samhälle i brukstraditionens följd återspeglas särskilt tydligt, från brukets grundande 1913 och t.o.m. 1900-talets andra hälft (*Industrimiljö; industrilandskap*).

Uttryck för riksintresset:

Hallsta pappersbruk byggd för storskalig processindustri där papperstillverkningens utveckling och olika led kan avläsas genom en mångfald av byggnadsstilar, fasadmateriel och volymer från 1910- till 1980-tal. Pappersbrukets strategiska lokalisering med närhet till transporter via vattnet och järnvägen med fabriksområdets front mot vattnet. Ångcentralen som med en höjd

AB län beslut RAÄ 1997-08-18. Revidering 2002 av AB 121. AB 62 har ej strukits enligt Lst 2010. Revidering av (AB114) 2014-03-31, Revidering 2018-05-30 av AB 50, AB 603, AB 605, AB 606, AB 613, AB 615, AB 621. Revidering 2018-07-10 av AB 601, AB 619, AB 94, AB 98, AB 99, AB 617, AB 618, AB 620. Revidering 2018-08-20 av AB 607, AB 608, AB 609, AB 610, AB 611, AB 614, AB 616. Revidering 2018-08-21 av AB 51, AB 58, AB 612, AB 62. Revidering 2020-11-18 av AB79, AB57, AB7, AB24, AB52, AB10. Beslut 2020-11-30 avstående av anspråk AB33, AB26, AB8, AB76, AB67, AB5, AB13, AB23, AB80, AB68. Beslut 2020-12-14 avstående av anspråk AB121. Beslut 21-05-25 revidering av AB 14, AB 86, AB 81, AB 89, AB 88, AB 82, AB 70, AB 92, AB 90, AB 87, AB 83, AB 95, AB 25, AB 29, AB 35, AB 34, AB 11, AB 73, AB 1, AB 75, AB 74, AV 77, AB 69. Beslut 2021-06-07 avstående av anspråk AB 53, AB 17. Beslut 2021-06-09 revidering av AB 630 (nytt nr), AB 61, AB 63, AB 20, AB 604, AB 59, AB 55, AB 631 (nytt nr), AB 27, AB 30, AB 632 (nytt nr), AB 4, AB 2, AB 6, AB 3, AB 31, AB 66, AB 633 (nytt nr), AB 32, AB 78, AB 72, AB 16. Beslut 2021-07-02 revidering av AB 71, AB 12, AB 19, AB 85, AB 634 (nytt nr). Beslut 2021-12-17 revidering av AB 36, AB 54, AB, 91, AB 93, AB 15, AB 64. Dokument uppdaterat 2021-12-20. Beslut 2022-09-19 revidering av AB 49, AB 38, AB 48, AB 97, AB 84, AB 122, AB 65, AB 9, AB 56, AB 96, AB 28. Beslut 2022-09-27 revidering av AB 112, AB 116, AB 114, AB 119, AB 640 (nytt nr), AB 111, AB 120, AB 602. Beslut 2023-04-21 revidering av AB 115. Beslut 2023-06-01 AB 37 stryks och delas upp på AB 641 och AB 642. Beslut 2023-06-29 AB 113, AB 643 (nytt nr, hopslagning av AB 117 och AB119) samt tilläggsbeslut AB 115. Dokument uppdaterat 2023-07-04.

om 40 meter utgör ett väl synligt landmärke i Hallstavik. Den successivt framväxta bostadsbebyggelsen från 1910-tal till 1900-talets mitt med ett gradvis utbyggt planmönster. Rödwillornas enhetliga trähusbebyggelse och bebyggelsens inpassning i topografin. De solitärt belägna putsade stenhusen i två våningar med klassisk arkitektur och parkliknande tomter från tiden 1916 till 1920. Tjänstemannabostäderna, uppförda 1914–1924, bestående av enklare villor. Tjänstemannavillorna i tegel från 1951. De gulfärgade och panelklädda standardstugorna från 1921, samt egnahemsbebyggelsen från 1925 och framåt med de standardiserade och panelklädda villorna belägna på likartat utformade tomter. Den lite avskilda disponentbostaden. De offentliga byggnaderna och gemensamma samhällsfunktionerna i form av bland annat ungarshotellet, skolan, kyrkan, badhuset och idrottsplatsen med ishallen vilka återspeglar brukets sociala och ekonomiska ansvar för samhällsbygget fram till och med 1900-talets mitt.

Herräng [AB 97] (Häverö sn)

Motivering:

Gruvmiljö och tillhörande *brukssamhälle* i kustnära läge med en kontinuerlig gruvdrift från 1500-tal till 1960-tal. Platsen för etableringen av Gröndalsmetoden som haft avgörande betydelse för den svenska gruvhanteringen, som i sin storlek återspeglar malmbrytningens stora betydelse för samhällsutvecklingen såväl regionalt som nationellt (*Gruvmiljö, brukssamhälle, industrimiljö, kustsamhälle*).

Uttryck för riksintresset:

De många gruvhålen, dagbrotten och skrotstensvarpshögarna spridda i ett skärgårdspräglad landskap. Miljön kring Eknäs med områdets största gruva och disponent- och ingenjörsvillan från 1730-tal med tillhörande bebyggelse. Det omfattande området med malet gråberg, vilket visar på Herrängs betydelse för utvecklingen av metoder för gruvbrytning.

Järnverksanläggningen med vaktkur och takförsedd entré, bevarade industribyggnader i form av delar av gamla och nya anrikningsverket med sliglada, hyttan och maskinhuset samt brukskontoret från 1700-talet ditflyttat från Eknäs 1889. Bostadsbebyggelsen från 1800-tal och tidigt 1900-tal med flera mindre områden med enhetligt utformade bostäder för arbetare och tjänstemän i t.ex. Udden. Herrängs centrum dominerat av från gatan indragna friliggande enkla villor från företrädesvis 1950-talet, med låga staket eller häckar med ett antal villor uppförda i slutet av 1800-talet och början av 1900-talet samt flerfamiljshus och senare tillkommen bebyggelse från 1960-talet. Folkrorelsebyggnaderna och andra byggnader för offentliga ändamål och samhällsservice, såsom Herrängs Folkets hs, handelshuset och det f.d.

Konsumhuset från 1957 samt Salemkapellet uppfört av Herrängs baptistförsamling under tidigt 1900-tal. Båthusen och småbåtshamnarna vid Skeppshusviken, Kalkudden och Uddvik.

AB län beslut RAÄ 1997-08-18. Revidering 2002 av AB 121. AB 62 har ej strukits enligt Lst 2010. Revidering av (AB114) 2014-03-31, Revidering 2018-05-30 av AB 50, AB 603, AB 605, AB 606, AB 613, AB 615, AB 621. Revidering 2018-07-10 av AB 601, AB 619, AB 94, AB 98, AB 99, AB 617, AB 618, AB 620. Revidering 2018-08-20 av AB 607, AB 608, AB 609, AB 610, AB 611, AB 614, AB 616. Revidering 2018-08-21 av AB 51, AB 58, AB 612, AB 62. Revidering 2020-11-18 av AB79, AB57, AB7, AB24, AB52, AB10. Beslut 2020-11-30 avstående av anspråk AB33, AB26, AB8, AB76, AB67, AB5, AB13, AB23, AB80, AB68. Beslut 2020-12-14 avstående av anspråk AB121. Beslut 21-05-25 revidering av AB 14, AB 86, AB 81, AB 89, AB 88, AB 82, AB 70, AB 92, AB 90, AB 87, AB 83, AB 95, AB 25, AB 29, AB 35, AB 34, AB 11, AB 73, AB 1, AB 75, AB 74, AB 77, AB 69. Beslut 2021-06-07 avstående av anspråk AB 53, AB 17. Beslut 2021-06-09 revidering av AB 630 (nytt nr), AB 61, AB 63, AB 20, AB 604, AB 59, AB 55, AB 631 (nytt nr), AB 27, AB 30, AB 632 (nytt nr), AB 4, AB 2, AB 6, AB 3, AB 31, AB 66, AB 633 (nytt nr), AB 32, AB 78, AB 72, AB 16. Beslut 2021-07-02 revidering av AB 71, AB 12, AB 19, AB 85, AB 634 (nytt nr). Beslut 2021-12-17 revidering av AB 36, AB 54, AB, 91, AB 93, AB 15, AB 64. Dokument uppdaterat 2021-12-20. Beslut 2022-09-19 revidering av AB 49, AB 38, AB 48, AB 97, AB 84, AB 122, AB 65, AB 9, AB 56, AB 96, AB 28. Beslut 2022-09-27 revidering av AB 112, AB 116, AB 114, AB 119, AB 640 (nytt nr), AB 111, AB 120, AB 602. Beslut 2023-04-21 revidering av AB 115. Beslut 2023-06-01 AB 37 stryks och delas upp på AB 641 och AB 642. Beslut 2023-06-29 AB 113, AB 643 (nytt nr, hopslagning av AB 117 och AB119) samt tilläggsbeslut AB 115. Dokument uppdaterat 2023-07-04.

Häverö [AB 95] (Häverö sn)

Motivering:

Dalgångsbygd med medeltida kyrka i ett kuperat Roslagslandskap, där odlingslandskap och äldre bebyggelsestruktur med förhistorisk kontinuitet visar på det agrara samhällets sociala organisation, från järnålder till det tidiga 1900-talet. (*Odlingslandskap; dalgångsbygd, fornlämningsmiljö, sockencentrum*).

Uttryck för riksintresset:

Den uppodlade dalgången omgiven av det småskaliga odlingslandskapet med naturbetesmarker och gravfälten från järnålder. De äldre vägsträckningarna som är anpassade till landskapets topografi och skala. Häverö medeltida kyrkas lokalisering i korsningen mellan äldre landsvägar. Den välbevarade klockstapeln från början av 1500-talet i dominerande läge. De förhistoriska och medeltida samhällsstrukturerna som kan avläsas genom den olika bebyggelsens lokalisering i relation till kyrkan och odlingslandskap. Platsnamnen Tuna och Hovgården som indikerar en centralt belägen bygd med kopplingar till ledande samhällsskikt. Sockencentrumet kring kyrkan med uppkomna funktionsbyggnader av bevarad äldre karaktär. Prästgården med prästboställe och ekonomigård, samt underliggande torp. Gårdarnas och byarnas lokalisering på höjdlägen och med närhet till järnåldersgravfält. Bebyggelsens agrara karaktär i en till landskapet anpassad skala. Det småskaliga odlingslandskapet med lägre liggande åkermarker som tillsammans med naturbetesmarker och betade moränhöjder visar på ett agrart landskaps förutsättningar innan 1700- och 1800-talets skiftesreformer och 1900-talets förändrade jordbruksdrift.

Kristineholm [AB 87] (Lohärads sn)

Motivering:

Odlingslandskap med förhistorisk bruknings- och bosättningskontinuitet, där Kristineholms väl sammansatta *herrgårdslandskap* med välbevarade torpmiljöer och Sättrabys *bymiljö* tillsammans bidrar till att belysa den parallella utvecklingen av en godsmiljö och en bondby, från järnålder till 1900-talets mitt. (*Odlingslandskap, herrgårdsmiljö, torp, bymiljö, fornlämningsmiljö*).

Uttryck för riksintresset:

Bronsålderns gravrösen och stensättningar samlade på höjder kring den forntida havsviken som idag utgör sjön Erken. Odlingslandskapet samt de stora järnåldersgravfälten och fornborgen som visar på områdets betydelse och strategiska läge redan under bronsåldern och järnåldern. Kristineholms mindre rokokoherrgård i ståndsmässigt läge vid sjön Erken.

Herrgårdsbyggnadernas ljusputsade fasader och karaktäristiska brutna takformer. Trädgården, ekonomibyggnaderna och de omgivande odlingsmarkerna med alléer, arbetarbostäder, och välbevarade torpmiljöer samt skola och lämningarna av en såg, en ångkvarn och banvallen efter

AB län beslut RAÄ 1997-08-18. Revidering 2002 av AB 121. AB 62 har ej strukits enligt Lst 2010. Revidering av (AB114) 2014-03-31, Revidering 2018-05-30 av AB 50, AB 603, AB 605, AB 606, AB 613, AB 615, AB 621. Revidering 2018-07-10 av AB 601, AB 619, AB 94, AB 98, AB 99, AB 617, AB 618, AB 620. Revidering 2018-08-20 av AB 607, AB 608, AB 609, AB 610, AB 611, AB 614, AB 616. Revidering 2018-08-21 av AB 51, AB 58, AB 612, AB 62. Revidering 2020-11-18 av AB79, AB57, AB7, AB24, AB52, AB10. Beslut 2020-11-30 avstående av anspråk AB33, AB26, AB8, AB76, AB67, AB5, AB13, AB23, AB80, AB68. Beslut 2020-12-14 avstående av anspråk AB121. Beslut 21-05-25 revidering av AB 14, AB 86, AB 81, AB 89, AB 88, AB 82, AB 70, AB 92, AB 90, AB 87, AB 83, AB 95, AB 25, AB 29, AB 35, AB 34, AB 11, AB 73, AB 1, AB 75, AB 74, AB 77, AB 69. Beslut 2021-06-07 avstående av anspråk AB 53, AB 17. Beslut 2021-06-09 revidering av AB 630 (nytt nr), AB 61, AB 63, AB 20, AB 604, AB 59, AB 55, AB 631 (nytt nr), AB 27, AB 30, AB 632 (nytt nr), AB 4, AB 2, AB 6, AB 3, AB 31, AB 66, AB 633 (nytt nr), AB 32, AB 78, AB 72, AB 16. Beslut 2021-07-02 revidering av AB 71, AB 12, AB 19, AB 85, AB 634 (nytt nr). Beslut 2021-12-17 revidering av AB 36, AB 54, AB, 91, AB 93, AB 15, AB 64. Dokument uppdaterat 2021-12-20. Beslut 2022-09-19 revidering av AB 49, AB 38, AB 48, AB 97, AB 84, AB 122, AB 65, AB 9, AB 56, AB 96, AB 28. Beslut 2022-09-27 revidering av AB 112, AB 116, AB 114, AB 119, AB 640 (nytt nr), AB 111, AB 120, AB 602. Beslut 2023-04-21 revidering av AB 115. Beslut 2023-06-01 AB 37 stryks och delas upp på AB 641 och AB 642. Beslut 2023-06-29 AB 113, AB 643 (nytt nr, hopslagning av AB 117 och AB119) samt tilläggsbeslut AB 115. Dokument uppdaterat 2023-07-04.

en järnväg med tillhörande stationsmiljö. Järnåldersgravfältet i typiskt läge på en åsbildning som visar på den avhysta byn Östersättras läge. Den för Uppland ovanligt stora byn Sättra, belägen på en ås i ett öppet odlingslandskap och med intilliggande järnåldersgravfält. Den väl samlade bykärnan med flera inslag av äldre gårdsbebyggelse och ett flertal byggnader från 1900-talet. De under laga skiftet utflyttade gårdarna med en karaktäristisk spridd bebyggelsestruktur öster och söder om den samlade bykärnan. Roslagsvägen som löper genom landskapet i den gamla landsvägens huvudsakliga sträckning.

Länna [AB 81] (Länna sn)

Motivering:

Dalgångsbygd med tydliga uttryck för framväxten av en centralbygd i ett för Roslagen typiskt kustnära odlingslandskap under järnåldern och medeltiden samt dess fortsatta utveckling till och med 1900-talet. Bygden, med Länna kyrka och ett par medeltida fästen, har haft ett centralt läge för både land- och sjökommunikationer och området har varit centrum i ett skeppslag. (*Odlingslandskap; dalgångsbygd och centralbygd, borgmiljö, fornlämningsmiljö, bymiljö, kommunikationsmiljö; farledsmiljö*).

Uttryck för riksintresset:

Lämningarna efter det medeltida fästet vid Slottstorp bestående av vallar på en åkerholme i Edsängen, och rester efter en pålspärr. Den senare försvarsborgen Penningby slott. Lämningarna efter de industriella verksamheterna vid Penningby som masugnen och hammarsmedjan på 1600-talet, manufaktursmedjan på 1700-talet och tegelbruket. De till godset hörande arbetarbostäderna och ekonomibyggnaderna. Länna sockencentrum med medeltidskyrkan i strandnära läge vid Kyrksjön, med klockstapeln, prästgården, fattigstugan och skolan. Bogårdsmurens två stigluckor varav den vetter mot sjön och vittnar om äldre tiders bruk av kyrkbåtar. De ålderdomliga vägsträckningarna invid skogskanten eller i kanterna av äldre gärdesindelningar. Det småbrutna odlingslandskapet med flera väl sammanhållna byar, som Snesslingby, Väsby och Hammarby, vilka i mindre utsträckning förändrats vid laga skiftet. Bygravfälten från yngre järnåldern med tydliga samband med de historiska gårdarna och byarna. Torpmiljöerna, bland annat i områdets norra del.

Malsta [AB 83] (Malsta sn)

Motivering:

Dalgångsbygd runt Malstasjön, som fram till tidig medeltid var lätt tillgänglig för sjöfarten, och där sockencentrum samt gårds- och bymiljöer av medeltida ursprung visar på en bebyggelseutveckling typisk för Norrtäljes smala dalgångsbygder, från medeltid till 1800-talets sjösänkings- och utdikningsföretag. (*Odlingslandskap, sockencentrum, bymiljö, herrgårdsmiljö*).

AB län beslut RAÄ 1997-08-18. Revidering 2002 av AB 121. AB 62 har ej strukits enligt Lst 2010. Revidering av (AB114) 2014-03-31, Revidering 2018-05-30 av AB 50, AB 603, AB 605, AB 606, AB 613, AB 615, AB 621. Revidering 2018-07-10 av AB 601, AB 619, AB 94, AB 98, AB 99, AB 617, AB 618, AB 620. Revidering 2018-08-20 av AB 607, AB 608, AB 609, AB 610, AB 611, AB 614, AB 616. Revidering 2018-08-21 av AB 51, AB 58, AB 612, AB 62. Revidering 2020-11-18 av AB79, AB57, AB7, AB24, AB52, AB10. Beslut 2020-11-30 avstående av anspråk AB33, AB26, AB8, AB76, AB67, AB5, AB13, AB23, AB80, AB68. Beslut 2020-12-14 avstående av anspråk AB121. Beslut 21-05-25 revidering av AB 14, AB 86, AB 81, AB 89, AB 88, AB 82, AB 70, AB 92, AB 90, AB 87, AB 83, AB 95, AB 25, AB 29, AB 35, AB 34, AB 11, AB 73, AB 1, AB 75, AB 74, AB 77, AB 69. Beslut 2021-06-07 avstående av anspråk AB 53, AB 17. Beslut 2021-06-09 revidering av AB 630 (nytt nr), AB 61, AB 63, AB 20, AB 604, AB 59, AB 55, AB 631 (nytt nr), AB 27, AB 30, AB 632 (nytt nr), AB 4, AB 2, AB 6, AB 3, AB 31, AB 66, AB 633 (nytt nr), AB 32, AB 78, AB 72, AB 16. Beslut 2021-07-02 revidering av AB 71, AB 12, AB 19, AB 85, AB 634 (nytt nr). Beslut 2021-12-17 revidering av AB 36, AB 54, AB, 91, AB 93, AB 15, AB 64. Dokument uppdaterat 2021-12-20. Beslut 2022-09-19 revidering av AB 49, AB 38, AB 48, AB 97, AB 84, AB 122, AB 65, AB 9, AB 56, AB 96, AB 28. Beslut 2022-09-27 revidering av AB 112, AB 116, AB 114, AB 119, AB 640 (nytt nr), AB 111, AB 120, AB 602. Beslut 2023-04-21 revidering av AB 115. Beslut 2023-06-01 AB 37 stryks och delas upp på AB 641 och AB 642. Beslut 2023-06-29 AB 113, AB 643 (nytt nr, hopslagning av AB 117 och AB119) samt tilläggsbeslut AB 115. Dokument uppdaterat 2023-07-04.

Uttryck för riksintresset:

Den medeltida kyrkan i dominerande läge, med sydporten vänd mot den tidigare farleden och med vida utblickar över Malstasjön. Sockencentrumet med väl bevarat sockenmagasin och en skola som 1746 instiftades av ägaren till Degerö och som 1786–89 byggdes i sten. Den på en åsrygg belägna Malsta by på företrädesvis norra sidan av äldre terränganpassad vägsträckning, som till viss del är allékantad. Byns täta bebyggelsekaraktär som är relativt opåverkad av laga skiftet. Den öppna odlingsmarken som omger byn samt öppna diken och de öppna, sankare arealerna som sträcker sig ned mot sjön och minner om 1800-talets sjösänkning. Degerö herrgård vid sjöns södra sida, med huvudbyggnad från 1735 samt tillhörande ekonomibyggnader, arbetarbostäder och omgivande åkrar, ängar och lövskogsdungar.

Norrtälje [AB 84]

Motivering:

Småstadsmiljö, med såväl fiske och sjöfart som handel och hantverk som ekonomisk bas, präglad av det tidiga 1600-talets stadsbyggande och industriella satsningar, samt förändringarna under 1800-talets andra del, då staden utvecklades till centrum för kommunikationer och samhällsservice för ett större omland och till småindustriort och bad- och rekreationsmiljö (*Stadsmiljö; småstad*).

Uttryck för riksintresset:

Den oregelbundna gatu- och tomtstrukturen med långgator på båda sidor av ån, korta tvärgränder och små och oregelbundna torg. Stadskärnans tydliga form i en trång sprickdal med skogsklädda bergspartier som avgränsning. Den samlade bebyggelsen från 1720-talet till 1920-talet som visar småstadslivets olika dimensioner med bostads- och affärshusen, institutionsbyggnaderna, industrierna samt anläggningarna för nöjen och badortsliv. Den småskaliga, mestadels slutna, träbebyggelsen och huvudbyggnadernas placering i gatulinjen, vanligen med långsidan mot gatan och med enkelt utformad gårdsbebyggelse. Gevärsfaktoriets verkstadsbyggnad. Offentliga byggnader av mer påkostad karaktär som Norrtälje kyrka, rådhuset, det tidigare kronohäktet, gamla brandstationen och Stadshotellet. Bebyggelsen som hör samman med badorten och den på platsen från sekelskiftet utvecklade turistnäringen. Pythagoras verkstäder på Södra bergen i stadens utkant. Årummet med broar som knyter ihop huvudgatorna. Dammarna och anläggningarna som berättar om vattenkraftens betydelse. Planteringar och parker längs ån samt Societetsparken vid Norrtäljeviken. Siktlinjer från långgatorna ner till ån och längs med ån. De öppna vyerna från Norrtäljeviken, Societetsparken och före detta hamnen.

AB län beslut RAÄ 1997-08-18. Revidering 2002 av AB 121. AB 62 har ej strukits enligt Lst 2010. Revidering av (AB114) 2014-03-31, Revidering 2018-05-30 av AB 50, AB 603, AB 605, AB 606, AB 613, AB 615, AB 621. Revidering 2018-07-10 av AB 601, AB 619, AB 94, AB 98, AB 99, AB 617, AB 618, AB 620. Revidering 2018-08-20 av AB 607, AB 608, AB 609, AB 610, AB 611, AB 614, AB 616. Revidering 2018-08-21 av AB 51, AB 58, AB 612, AB 62. Revidering 2020-11-18 av AB79, AB57, AB7, AB24, AB52, AB10. Beslut 2020-11-30 avstående av anspråk AB33, AB26, AB8, AB76, AB67, AB5, AB13, AB23, AB80, AB68. Beslut 2020-12-14 avstående av anspråk AB121. Beslut 21-05-25 revidering av AB 14, AB 86, AB 81, AB 89, AB 88, AB 82, AB 70, AB 92, AB 90, AB 87, AB 83, AB 95, AB 25, AB 29, AB 35, AB 34, AB 11, AB 73, AB 1, AB 75, AB 74, AB 77, AB 69. Beslut 2021-06-07 avstående av anspråk AB 53, AB 17. Beslut 2021-06-09 revidering av AB 630 (nytt nr), AB 61, AB 63, AB 20, AB 604, AB 59, AB 55, AB 631 (nytt nr), AB 27, AB 30, AB 632 (nytt nr), AB 4, AB 2, AB 6, AB 3, AB 31, AB 66, AB 633 (nytt nr), AB 32, AB 78, AB 72, AB 16. Beslut 2021-07-02 revidering av AB 71, AB 12, AB 19, AB 85, AB 634 (nytt nr). Beslut 2021-12-17 revidering av AB 36, AB 54, AB, 91, AB 93, AB 15, AB 64. Dokument uppdaterat 2021-12-20. Beslut 2022-09-19 revidering av AB 49, AB 38, AB 48, AB 97, AB 84, AB 122, AB 65, AB 9, AB 56, AB 96, AB 28. Beslut 2022-09-27 revidering av AB 112, AB 116, AB 114, AB 119, AB 640 (nytt nr), AB 111, AB 120, AB 602. Beslut 2023-04-21 revidering av AB 115. Beslut 2023-06-01 AB 37 stryks och delas upp på AB 641 och AB 642. Beslut 2023-06-29 AB 113, AB 643 (nytt nr, hopslagning av AB 117 och AB119) samt tilläggsbeslut AB 115. Dokument uppdaterat 2023-07-04.

Norsjön [AB 89] (Roslagsbro sn)

Motivering:

Småskaligt sprickdalslandskap runt Norsjön där *bymiljöer, herrgårdsmiljö* och *odlingslandskap* med betesmarker och åkrar som till stor del tillkommit genom sjösänkning och utdikning visar den agrarhistoriska utvecklingen under 1800- och tidigt 1900-tal. (*Odlingslandskap, bymiljö, herrgårdsmiljö, kommunikationsmiljö; vägmiljö, farledsmiljö, kanalmiljö*).

Uttryck för riksintresset:

Det småbrutna odlingslandskapet med de flacka sammanhängande åkermarkerna och avvattningsdikena. Den stensatta kanalen vid Nor från 1800-talets senare hälft. De sammanhållna bymiljöerna Gryta, Övre Söderby och Nedre Söderby på höjdlägen i landskapet med de omgivande hägnaderna samt åker- och hagmark. De efter skiftesreformerna uppförda boningshusen och ekonomibyggnaderna från sent 1800- och tidigt 1900-tal. Nors herrgård med prägel av det tidiga 1800-talet och med huvudbyggnaden i dominerande läge. De tillhörande stora ekonomibyggnaderna, allén, det omgivande parklandskapet, arbetarbostäderna, skolan och fattighuset. Nors krog och lastageplats. Det till landskapet anpassade vägsystemet av delvis ålderdomlig karaktär som binder samman byarna och Nors herrgård.

Näs [AB 80] (Rö sn) Hävt 2020-11-30

Roslags-Bro [AB 88] (Roslags-Bro sn)

Motivering:

Centralbygd med medeltida sockencentrum där en vägförbindelse korsar en tidigare viktig farled. Området speglar ett bebyggelsemönster som etablerats under järnåldern och som har präglat det agrara landskapets organisation fram till 1900-talets början. (*Odlingslandskap, fornlämningsmiljö, kommunikationsmiljö; vägmiljö, bymiljö, sockencentrum*).

Uttryck för riksintresset:

Det varierade odlingslandskapet med stora uppodlade åkermarker, hävdade betesmarker och ett bitvis småbrutet odlingslandskap. Den tidigare farleden Broströmmen och brolägets långa kontinuitet. De äldre vägsträckningarna bredvid dagens uträtade landsväg. Flera milstenar. Järnåldersgravfälten som genom sina lägen visar den långa bebyggelse- och bosättningskontinuiteten för byarna Södersund, Norrsund och Getingarne. Gårdarnas och byarnas lägen på höjder. Den agrara bebyggelsen med boningshus och ekonomibyggnader av framför allt 1800-talskaraktär. De bevarade uthuslängorna och magasinerna samt torpbebyggelsen vid Södersund och Norrsund. Sockencentrumet vid Roslags-Bro, där landsvägen korsar farleden och flera vägar möts. Medeltidskyrka med dess dominans över de omgivande öppna åkermarkerna. Prästgården, sockenstugan och sockenmagasinet.

AB län beslut RAÄ 1997-08-18. Revidering 2002 av AB 121. AB 62 har ej strukits enligt Lst 2010. Revidering av (AB114) 2014-03-31, Revidering 2018-05-30 av AB 50, AB 603, AB 605, AB 606, AB 613, AB 615, AB 621. Revidering 2018-07-10 av AB 601, AB 619, AB 94, AB 98, AB 99, AB 617, AB 618, AB 620. Revidering 2018-08-20 av AB 607, AB 608, AB 609, AB 610, AB 611, AB 614, AB 616. Revidering 2018-08-21 av AB 51, AB 58, AB 612, AB 62. Revidering 2020-11-18 av AB79, AB57, AB7, AB24, AB52, AB10. Beslut 2020-11-30 avstående av anspråk AB33, AB26, AB8, AB76, AB67, AB5, AB13, AB23, AB80, AB68. Beslut 2020-12-14 avstående av anspråk AB121. Beslut 21-05-25 revidering av AB 14, AB 86, AB 81, AB 89, AB 88, AB 82, AB 70, AB 92, AB 90, AB 87, AB 83, AB 95, AB 25, AB 29, AB 35, AB 34, AB 11, AB 73, AB 1, AB 75, AB 74, AB 77, AB 69. Beslut 2021-06-07 avstående av anspråk AB 53, AB 17. Beslut 2021-06-09 revidering av AB 630 (nytt nr), AB 61, AB 63, AB 20, AB 604, AB 59, AB 55, AB 631 (nytt nr), AB 27, AB 30, AB 632 (nytt nr), AB 4, AB 2, AB 6, AB 3, AB 31, AB 66, AB 633 (nytt nr), AB 32, AB 78, AB 72, AB 16. Beslut 2021-07-02 revidering av AB 71, AB 12, AB 19, AB 85, AB 634 (nytt nr). Beslut 2021-12-17 revidering av AB 36, AB 54, AB, 91, AB 93, AB 15, AB 64. Dokument uppdaterat 2021-12-20. Beslut 2022-09-19 revidering av AB 49, AB 38, AB 48, AB 97, AB 84, AB 122, AB 65, AB 9, AB 56, AB 96, AB 28. Beslut 2022-09-27 revidering av AB 112, AB 116, AB 114, AB 119, AB 640 (nytt nr), AB 111, AB 120, AB 602. Beslut 2023-04-21 revidering av AB 115. Beslut 2023-06-01 AB 37 stryks och delas upp på AB 641 och AB 642. Beslut 2023-06-29 AB 113, AB 643 (nytt nr, hopslagning av AB 117 och AB119) samt tilläggsbeslut AB 115. Dokument uppdaterat 2023-07-04.

Skebobruk och Edsbro [AB 93]

Motivering:

Bruksmiljö kring vallonbruket Skebobruk med masugnsrättigheter från 1680-talet i Edsbro, vilket utmärker sig för sin sammansatta industrimiljö och länets enda bevarade franska masugn. Miljöerna visar tillsammans på brukets lokaliseringsfaktorer, bebyggelsemönster, arbetsorganisation och social skiktning från 1600-talet till dess nedläggning på 1920-talet. (*Bruksmiljö, hyttmiljö, torp*).

Uttryck för riksintresset:

Skebobruks och Edsbro's lokalisering invid sjön Närdingen, en del av en större transportled med närhet till vattenkraft och med god tillgång på skog. Den genom Skebo reglerade Skeboån med sina dammanläggningar som utgjort brukets kraftkälla. Skebobruks bebyggelsemönster med den centralt placerade herrgården från 1770-tal med de parställda flygelbyggnaderna, engelska parken, alléerna, orangeriet, stallet, förvaltningsbostaden, och bruksarkivet. De två avlägset placerade bruksgatorna Fagerviksvägen och Bruksgatan med bostadshusen och de tillhörande uthusen och dasslängorna. Fagerviksvägen med träpanelklädd bebyggelse från sent 1700-tal och tidigt 1800-tal samt Bruksgatan med de enhetligt utformade husen från mitten av 1800-talet med de vitmålade fasaderna och karakteristiskt tandade friserna. De av bruket uppförda allmänna byggnaderna som visar på brukets sociala ansvar för arbetarna och deras familjer, såsom skolbyggnaderna från 1880-tal och tidigt 1900-tal. Produktionsområdet med den ombyggda vallonsmedjan/gjuteriet samt bruksdammen och platsen för det betydande plåtvalsverket. Torpmiljöerna längs sjön Närdingens östra strand. Lokaliseringen av Edsbro masugn vid fallet och den omgivande hyttmiljön med en av Sveriges få bevarade franska masugnar, klensmedjan, samt lämningarna efter rostugnen, kolhuset, dammanläggningarna och kanalen. Edsbro's kyrka samt bruksgatan med arbetarbostäderna och närhet till hyttområdet. Den väl avskilda inspektorsbostaden. Hamnplatsen vid vattendraget med de två röda magasinbyggnaderna.

Skederid - Husby-Sjuhundra [AB 82] (Skederids och Husby-Sjuhundra sn:r)

Motivering:

Centralbygd utmed forntida farled präglad av ett förhistoriskt bosättningsmönster, som speglar framväxten av ett maktlandskap, med kopplingar till heliga Birgitta, från förhistorisk tid till godsets utveckling under det tidiga 1900-talet. (*Odlingslandskap, fornlämningsmiljö, bymiljö, kyrkomiljö, kognitiv miljö, kommunikationsmiljö; vägmiljö, kungsgård, herrgårdsmiljö*).

Uttryck för riksintresset:

AB län beslut RAÄ 1997-08-18. Revidering 2002 av AB 121. AB 62 har ej strukits enligt Lst 2010. Revidering av (AB114) 2014-03-31, Revidering 2018-05-30 av AB 50, AB 603, AB 605, AB 606, AB 613, AB 615, AB 621. Revidering 2018-07-10 av AB 601, AB 619, AB 94, AB 98, AB 99, AB 617, AB 618, AB 620. Revidering 2018-08-20 av AB 607, AB 608, AB 609, AB 610, AB 611, AB 614, AB 616. Revidering 2018-08-21 av AB 51, AB 58, AB 612, AB 62. Revidering 2020-11-18 av AB79, AB57, AB7, AB24, AB52, AB10. Beslut 2020-11-30 avstående av anspråk AB33, AB26, AB8, AB76, AB67, AB5, AB13, AB23, AB80, AB68. Beslut 2020-12-14 avstående av anspråk AB121. Beslut 21-05-25 revidering av AB 14, AB 86, AB 81, AB 89, AB 88, AB 82, AB 70, AB 92, AB 90, AB 87, AB 83, AB 95, AB 25, AB 29, AB 35, AB 34, AB 11, AB 73, AB 1, AB 75, AB 74, AB 77, AB 69. Beslut 2021-06-07 avstående av anspråk AB 53, AB 17. Beslut 2021-06-09 revidering av AB 630 (nytt nr), AB 61, AB 63, AB 20, AB 604, AB 59, AB 55, AB 631 (nytt nr), AB 27, AB 30, AB 632 (nytt nr), AB 4, AB 2, AB 6, AB 3, AB 31, AB 66, AB 633 (nytt nr), AB 32, AB 78, AB 72, AB 16. Beslut 2021-07-02 revidering av AB 71, AB 12, AB 19, AB 85, AB 634 (nytt nr). Beslut 2021-12-17 revidering av AB 36, AB 54, AB, 91, AB 93, AB 15, AB 64. Dokument uppdaterat 2021-12-20. Beslut 2022-09-19 revidering av AB 49, AB 38, AB 48, AB 97, AB 84, AB 122, AB 65, AB 9, AB 56, AB 96, AB 28. Beslut 2022-09-27 revidering av AB 112, AB 116, AB 114, AB 119, AB 640 (nytt nr), AB 111, AB 120, AB 602. Beslut 2023-04-21 revidering av AB 115. Beslut 2023-06-01 AB 37 stryks och delas upp på AB 641 och AB 642. Beslut 2023-06-29 AB 113, AB 643 (nytt nr, hopslagning av AB 117 och AB119) samt tilläggsbeslut AB 115. Dokument uppdaterat 2023-07-04.

Den rika fornlämningsbilden med bronsåldersrösena, hålvägarna, runstenarna och järnåldersgravfälten belägna i anslutning till byarna. Bebyggelsens lokalisering till höjdlägen i dalgångsbygden liksom det äldre terränganpassade vägnätet som binder samman de historiska byarna. De reglerade radbyarna Husby och Torslunda organiserade kring en bygata. Det öppna odlingslandskapet med långa utblickar och med dalgångens uppodlade mark omgiven av de omfattande arealerna med hävdpräglade ängs- och betesmarker. Skederids och Husby-Sjuhundra medeltidskyrkor med dess strategiska lokalisering kring förhistoriska farleder och deras dominans över omgivande dalgång. Heliga Birgittas bönegrotta som enligt traditionen satts i samband med hennes första uppenbarelser. Huvudbyggnaden i Finsta, med huvuddrag från 1700-talet, som uttryck för ett för trakten tongivande gods.

Skedviken [AB 85]

Motivering:

Slättbygd kring större sjö, där odlings- och bebyggelsestrukturen med byar och sätesgårdar där sockenbildningen kan följas från brons- och järnåldern och fram till det tidiga 1900-talet. (*Odlingslandskap, fornlämningsmiljö, bymiljö*).

Uttryck för riksintresset:

Fornlämningsmiljöerna med bronsålderslämningarna främst i områdets sydöstra del kring Ekeby, Skälby och Kvarnbol i form av rösen, stensättningar och skärvtenshögar. Gravfälten och stensättningarna från järnåldern ofta anlagda på höjdlägen och i närhet till de historiska byarna. Det öppna och vidsträckt odlingslandskapet med hög uppodlingsgrad kring Skedviken, Norrtäljes största slättsjö. Den för slättbygden typiska bebyggelsestrukturen med de reglerade radbyarna Skälby och Granby, ensamgårdarna och de mindre byarna belägna på de svaga höjderna i det öppna odlingslandskapet. De välbevarade bymiljöerna och gårdarna som Ubby, Alby, Mjölsta, Svärtinge, Granby och Råby. De äldre ofta trädkantade vägstrukturerna som binder samman de historiska byarna med omgivande bygd. Milstenarna som vittnar om 1600-talet och 1700-talets satsningar på vägburna kommunikationer. Den efter en sockensammanslagning tillkomna Fasterna kyrka från 1806, där delar av den medeltida Esterna kyrkas murverk ingår, samt grunden till Fasta medeltidskyrka, som samtidigt avskaffades. Mörby slottsruin med ursprung som medeltida sätesgård. Det omgivande godspräglade landskapet med stora sammanhängande åkermarker.

Rånäs bruk (AB 634)

Motivering

Väl sammanhållen bruksmiljö vid Rånäsån anlagd 1774, som visar på lokaliseringsfaktorer, bebyggelsemönster, arbetsorganisation och social skiktning inom vallonbruket och dess

AB län beslut RAÄ 1997-08-18. Revidering 2002 av AB 121. AB 62 har ej strukits enligt Lst 2010. Revidering av (AB114) 2014-03-31, Revidering 2018-05-30 av AB 50, AB 603, AB 605, AB 606, AB 613, AB 615, AB 621. Revidering 2018-07-10 av AB 601, AB 619, AB 94, AB 98, AB 99, AB 617, AB 618, AB 620. Revidering 2018-08-20 av AB 607, AB 608, AB 609, AB 610, AB 611, AB 614, AB 616. Revidering 2018-08-21 av AB 51, AB 58, AB 612, AB 62. Revidering 2020-11-18 av AB79, AB57, AB7, AB24, AB52, AB10. Beslut 2020-11-30 avstående av anspråk AB33, AB26, AB8, AB76, AB67, AB5, AB13, AB23, AB80, AB68. Beslut 2020-12-14 avstående av anspråk AB121. Beslut 21-05-25 revidering av AB 14, AB 86, AB 81, AB 89, AB 88, AB 82, AB 70, AB 92, AB 90, AB 87, AB 83, AB 95, AB 25, AB 29, AB 35, AB 34, AB 11, AB 73, AB 1, AB 75, AB 74, AB 77, AB 69. Beslut 2021-06-07 avstående av anspråk AB 53, AB 17. Beslut 2021-06-09 revidering av AB 630 (nytt nr), AB 61, AB 63, AB 20, AB 604, AB 59, AB 55, AB 631 (nytt nr), AB 27, AB 30, AB 632 (nytt nr), AB 4, AB 2, AB 6, AB 3, AB 31, AB 66, AB 633 (nytt nr), AB 32, AB 78, AB 72, AB 16. Beslut 2021-07-02 revidering av AB 71, AB 12, AB 19, AB 85, AB 634 (nytt nr). Beslut 2021-12-17 revidering av AB 36, AB 54, AB, 91, AB 93, AB 15, AB 64. Dokument uppdaterat 2021-12-20. Beslut 2022-09-19 revidering av AB 49, AB 38, AB 48, AB 97, AB 84, AB 122, AB 65, AB 9, AB 56, AB 96, AB 28. Beslut 2022-09-27 revidering av AB 112, AB 116, AB 114, AB 119, AB 640 (nytt nr), AB 111, AB 120, AB 602. Beslut 2023-04-21 revidering av AB 115. Beslut 2023-06-01 AB 37 stryks och delas upp på AB 641 och AB 642. Beslut 2023-06-29 AB 113, AB 643 (nytt nr, hopslagning av AB 117 och AB119) samt tilläggsbeslut AB 115. Dokument uppdaterat 2023-07-04.

utveckling från 1700-talet fram till sekelskiftet 1900. (*Bruksmiljö, herrgårdsmiljö, odlingslandskap*).

Uttryck för riksintresset

Brukets läge där Rånäsån går ut i Skedviken. Produktionsdelarnas placering vid ån, utgörande av damm och dammvall med grunder efter smedjan, omgivande järn- och kolbyggnader samt smedernas vilolokal, det s k labbit. Arkivbyggnaden med lusthusinspirerad arkitektur, belägen vid dammen på en konstgjord ö, anslutande till herrgårdsparken. Kvarnbyggnaden ”Stenkvarn”. Bebyggelsemönstret med raka gator utgående från ett centralt beläget brukstorg omgivet av skol- och kontorsbyggnaden samt förvaltarbostaden. De enhetligt utformade arbetarbostäderna och smedsbostäderna belägna utmed bruksgatan, och bostädernas bakomliggande gårdsbildningar. Den enhetliga ljusa färgsättningen i byggnationen. Raden av villalikhande tjänstemannabostäder utmed dammen. Alléerna som kantar Ekebyholmsvägen och Rånäs bruksväg. Trädgårdsmästarbostaden och andra bostadshus från brukstiden. De två faluröda magasinbyggnaderna vid bruksgatans östra infart. Den långsträckt stallbyggnaden, senare ombyggd till industribyggnad och det väl avgränsade och storskaliga ladugårdskomplexet med närliggande befallningsmansbostad. Mejeribyggnaden med drag av 1800-talets nyklassicism. Herrgårdsbyggnaden i stram empirestil från 1840-talet, omgiven av en park med en mjukt formad del i engelsk stil kring Rånäsåns dammsystem, samt en mer formellt utformad, allékantad parkstruktur mot Skedviken med obrutna siktlinjer mot sjön. Herrgårdsmiljöns centrala placering i bruket, väl synlig från anslutande gator. Det omgivande och godspräglade odlingslandskapet.

Skepptuna - Närtuna - Gottröra [AB 70] (delen i Närtuna och Gottröra sn:r)

Motivering:

Dalgångsbygd utmed den under forntiden viktiga Långhundraleden, som speglar östra Mellansveriges politiska, kulturella och ekonomiska framväxt. (*Odlingslandskap; dalgångsbygd, fornlämningsmiljö, bymiljö, gårdsmiljö, sockencentrum, herrgårdsmiljö*).

Uttryck för riksintresset:

Fornlämningsmiljöerna med hällristningarna, gravfälten och runstenarna med tydliga samband med den historiska bebyggelsen och landskapet.

Det omfattande Malmbygravfältet och sambandet till den djupa dalgången som under järnåldern fortfarande var en havsvik. Den öppna odlingsbygden i de flacka dalbottenarna och spår av den tidigare Långhundraledens sträckning i form av den uppgrundade havsviken i dalgångsbotten. Vägnätets ålderdomliga karaktär med sträckning längs med dalgångens sidor. Gårds- och bybebyggelsen, med radbyarna Bergby och Valla och deras karaktäristiska läge i landskapet. Ortnamnen med ändelserna -sta, -by, -hamra och -tuna som t.ex. Rickeby. Herrgårdsmiljöerna och de större gårdarna Johannesberg och Stora Gottröra.

AB län beslut RAÄ 1997-08-18. Revidering 2002 av AB 121. AB 62 har ej strukits enligt Lst 2010. Revidering av (AB114) 2014-03-31, Revidering 2018-05-30 av AB 50, AB 603, AB 605, AB 606, AB 613, AB 615, AB 621. Revidering 2018-07-10 av AB 601, AB 619, AB 94, AB 98, AB 99, AB 617, AB 618, AB 620. Revidering 2018-08-20 av AB 607, AB 608, AB 609, AB 610, AB 611, AB 614, AB 616. Revidering 2018-08-21 av AB 51, AB 58, AB 612, AB 62. Revidering 2020-11-18 av AB79, AB57, AB7, AB24, AB52, AB10. Beslut 2020-11-30 avstående av anspråk AB33, AB26, AB8, AB76, AB67, AB5, AB13, AB23, AB80, AB68. Beslut 2020-12-14 avstående av anspråk AB121. Beslut 21-05-25 revidering av AB 14, AB 86, AB 81, AB 89, AB 88, AB 82, AB 70, AB 92, AB 90, AB 87, AB 83, AB 95, AB 25, AB 29, AB 35, AB 34, AB 11, AB 73, AB 1, AB 75, AB 74, AV 77, AB 69. Beslut 2021-06-07 avstående av anspråk AB 53, AB 17. Beslut 2021-06-09 revidering av AB 630 (nytt nr), AB 61, AB 63, AB 20, AB 604, AB 59, AB 55, AB 631 (nytt nr), AB 27, AB 30, AB 632 (nytt nr), AB 4, AB 2, AB 6, AB 3, AB 31, AB 66, AB 633 (nytt nr), AB 32, AB 78, AB 72, AB 16. Beslut 2021-07-02 revidering av AB 71, AB 12, AB 19, AB 85, AB 634 (nytt nr). Beslut 2021-12-17 revidering av AB 36, AB 54, AB, 91, AB 93, AB 15, AB 64. Dokument uppdaterat 2021-12-20. Beslut 2022-09-19 revidering av AB 49, AB 38, AB 48, AB 97, AB 84, AB 122, AB 65, AB 9, AB 56, AB 96, AB 28. Beslut 2022-09-27 revidering av AB 112, AB 116, AB 114, AB 119, AB 640 (nytt nr), AB 111, AB 120, AB 602. Beslut 2023-04-21 revidering av AB 115. Beslut 2023-06-01 AB 37 stryks och delas upp på AB 641 och AB 642. Beslut 2023-06-29 AB 113, AB 643 (nytt nr, hopslagning av AB 117 och AB119) samt tilläggsbeslut AB 115. Dokument uppdaterat 2023-07-04.

Skepptunas sockencentrum med medeltidskyrkan, prästgården, kyrkskolan och ålderdomshemmet. Medeltidskyrkan i Närtuna och Gottröras sockencentrum med medeltidskyrkan, boställen och två skolbyggnader.

Ytterskärgårdens jakt- och fiskeplatser [AB 612] (Delen i Blidö sn)

Motivering:

Kust- och skärgårdsmiljö som visar betydelsen av den säsongsvisa jakten och fisket i ytterskärgården för skärgårdsbefolkningens försörjning från medeltiden till in på 1900-talet, ett regionalt särdrag för Stockholms och mellersta Östersjöns skärgårdar. *Kommunikationsmiljö* med Svenska Högarnas fyrplats från 1874. Stockholms skärgårds utpost mot öster.

Uttryck för riksintresset:

Rikliga lämningar från säsongsfiskets och -jaktens tid, bl.a. Stora Nassa som haft permanent bebyggelse från 1700-talet till in på 1900-talet och säsongsfiskelägena vid Björkskär-Bodskäret och Horssten. Utspridda bodar för jakt och fiske från 1900-talet och i viss utsträckning 1800-talet. Andra lämningar som tomtningar, ristningar och labyrinter. Öarnas och skärens vindpinade karaktär och fria sikt (miljön berör även Norrtälje kommun). Heidenstamfyren från 1874, rester av kapell, bostäder för fyrpersonal, hamnanläggningar med bodar och bryggor på Storön. Kyrkogård med klockstapel. Riksintresset finns inom Norrtälje- och Värmdö kommun.

Svartlöga - Rödlöga [AB 617] (Blidö sn)

Motivering:

Skärgårdsmiljö med öar i Stockholms norra skärgård som präglats av skärgårdens mångfasetterade ekonomi, främst baserad på jakt och fiske, men även på boskapsskötsel och jordbruk. Många samhällsfunktioner – miniatyrsamhälle. (*Kust- och skärgårdsmiljö*)

Uttryck för riksintresset:

Skärgårdsbyarna Svartlöga och Rödlöga med en tät bebyggelse av enkla stugor och bodar inne i de skyddade vikarna i anslutning till den småbrutna odlingsmarken med äldre tiders produktionsmark på huvudöarna. Stenmurar som visar den äldre markanvändningen. Samhälle i miniatyr, fram för allt på Svartlöga med handelsbod, missionshus, post, brandstation och tidigare pensionat. Handelsbod på Rödlöga. Bryggor, gistgårdar, sjöbodar och hamnanläggningar. Bygatans småskaliga och slingrande struktur. Huvudön med omgivande öar som nyttjats för ängsbruk och bete. Lämningar av jakt- och fiskeplatser. Lämningar av bebyggelselägen som övergivits på grund av landhöjningen.

Söderby-Karl [AB 92] (Söderby-Karls sn)

Motivering:

AB län beslut RAÄ 1997-08-18. Revidering 2002 av AB 121. AB 62 har ej strukits enligt Lst 2010. Revidering av (AB114) 2014-03-31, Revidering 2018-05-30 av AB 50, AB 603, AB 605, AB 606, AB 613, AB 615, AB 621. Revidering 2018-07-10 av AB 601, AB 619, AB 94, AB 98, AB 99, AB 617, AB 618, AB 620. Revidering 2018-08-20 av AB 607, AB 608, AB 609, AB 610, AB 611, AB 614, AB 616. Revidering 2018-08-21 av AB 51, AB 58, AB 612, AB 62. Revidering 2020-11-18 av AB79, AB57, AB7, AB24, AB52, AB10. Beslut 2020-11-30 avstående av anspråk AB33, AB26, AB8, AB76, AB67, AB5, AB13, AB23, AB80, AB68. Beslut 2020-12-14 avstående av anspråk AB121. Beslut 21-05-25 revidering av AB 14, AB 86, AB 81, AB 89, AB 88, AB 82, AB 70, AB 92, AB 90, AB 87, AB 83, AB 95, AB 25, AB 29, AB 35, AB 34, AB 11, AB 73, AB 1, AB 75, AB 74, AB 77, AB 69. Beslut 2021-06-07 avstående av anspråk AB 53, AB 17. Beslut 2021-06-09 revidering av AB 630 (nytt nr), AB 61, AB 63, AB 20, AB 604, AB 59, AB 55, AB 631 (nytt nr), AB 27, AB 30, AB 632 (nytt nr), AB 4, AB 2, AB 6, AB 3, AB 31, AB 66, AB 633 (nytt nr), AB 32, AB 78, AB 72, AB 16. Beslut 2021-07-02 revidering av AB 71, AB 12, AB 19, AB 85, AB 634 (nytt nr). Beslut 2021-12-17 revidering av AB 36, AB 54, AB, 91, AB 93, AB 15, AB 64. Dokument uppdaterat 2021-12-20. Beslut 2022-09-19 revidering av AB 49, AB 38, AB 48, AB 97, AB 84, AB 122, AB 65, AB 9, AB 56, AB 96, AB 28. Beslut 2022-09-27 revidering av AB 112, AB 116, AB 114, AB 119, AB 640 (nytt nr), AB 111, AB 120, AB 602. Beslut 2023-04-21 revidering av AB 115. Beslut 2023-06-01 AB 37 stryks och delas upp på AB 641 och AB 642. Beslut 2023-06-29 AB 113, AB 643 (nytt nr, hopslagning av AB 117 och AB119) samt tilläggsbeslut AB 115. Dokument uppdaterat 2023-07-04.

Fornlämningsmiljö i dalgångsbygd som speglar en bebyggelsekontinuitet från bronsåldern fram till idag och landhöjningens betydelse för bosättning och odling. (Fornlämningsmiljö, odlingslandskap; dalgångsbygd)

Uttryck för riksintresset:

De sammanhållna bronsålders- och äldre järnåldersmiljöerna med grav- och boplatssområden, monumentala krönrösen, gravrösen, skärvtenshögar och odlingslämningar i obebyggd skogsmark. Den yngre järnålderns gravfält intill många fortfarande existerande byar längre ner i dalgången, ofta placerade på moränhöjder i odlingsmarken. Den övergivna byn Vätunge med talrika fossila odlingslämningar. Det öppna jordbrukslandskapet i dalbotten och de visuella sambanden mellan bybebyggelsen. Det småskaliga vägnätet som följer dalgångens topografi.

Vagnåla [AB 90] (Edsbro, Söderby-Karl och Ununge sn:r)

Motivering:

Fornlämningsmiljö som speglar bronsålderns bosättningar i det dåtida skärgårdslandskapet. Omfattande lämningar som visar ett samhälles kolonisation, nyodling och uppbrott i nära koppling till landhöjningens effekter på det uppländska landskapet. Rumsligt samband med 1600–1700-tals torpmiljöer. (*Fornlämningsmiljö, torp*).

Uttryck för riksintresset:

De täta koncentrationerna av bronsålders- och äldre järnålderslämningar vid Vagnåla, Tomasbol och Långbro i form av de monumentala krönrösen, stensättningarna, skärvtenshögar samt boplatss- och odlingslämningarna i form av små röjda bassängliknande ytor. Lämningarnas läge 20 meter över dagens havsnivå, utmed bronsålderns havsvikar och sund idag synligt i torpens tidigare inägomarker samt områdets insjöar, våtmarker och dalgångar. De odlade markerna i landskapets lägre partier som illustrerar fornlämningarnas koppling till det under forntiden vattenfyllda skärgårdslandskapet. Avskildheten från senare tiders bebyggelse fram till 1600–1700-talens etablering av torpbebyggelsen som sammanfaller geografiskt med fornlämningsmiljöerna.

Väddö kanal [AB 94] (Väddö sn)

Motivering:

Kommunikationsmiljö där en forntida farled i ett skärgårdslandskap utvecklats genom en grävd kanal på 1200–1300-talen och den nuvarande kanalen från 1819-1832 som berättar om den skyddade vattenvägens betydelse för sjöfarten. (*Forntida farledsmiljö, Kanalmiljö*).

Uttryck för riksintresset:

Spår av den medeltida farleden/kanalen vid tröskeln mellan Kistahavet och Storfjärden. 1800-talets kanal med slänter och anordnade kanter. Broläget. Trädkantade dragstigar med

AB län beslut RAÄ 1997-08-18. Revidering 2002 av AB 121. AB 62 har ej strukits enligt Lst 2010. Revidering av (AB114) 2014-03-31, Revidering 2018-05-30 av AB 50, AB 603, AB 605, AB 606, AB 613, AB 615, AB 621. Revidering 2018-07-10 av AB 601, AB 619, AB 94, AB 98, AB 99, AB 617, AB 618, AB 620. Revidering 2018-08-20 av AB 607, AB 608, AB 609, AB 610, AB 611, AB 614, AB 616. Revidering 2018-08-21 av AB 51, AB 58, AB 612, AB 62. Revidering 2020-11-18 av AB79, AB57, AB7, AB24, AB52, AB10. Beslut 2020-11-30 avstående av anspråk AB33, AB26, AB8, AB76, AB67, AB5, AB13, AB23, AB80, AB68. Beslut 2020-12-14 avstående av anspråk AB121. Beslut 21-05-25 revidering av AB 14, AB 86, AB 81, AB 89, AB 88, AB 82, AB 70, AB 92, AB 90, AB 87, AB 83, AB 95, AB 25, AB 29, AB 35, AB 34, AB 11, AB 73, AB 1, AB 75, AB 74, AB 77, AB 69. Beslut 2021-06-07 avstående av anspråk AB 53, AB 17. Beslut 2021-06-09 revidering av AB 630 (nytt nr), AB 61, AB 63, AB 20, AB 604, AB 59, AB 55, AB 631 (nytt nr), AB 27, AB 30, AB 632 (nytt nr), AB 4, AB 2, AB 6, AB 3, AB 31, AB 66, AB 633 (nytt nr), AB 32, AB 78, AB 72, AB 16. Beslut 2021-07-02 revidering av AB 71, AB 12, AB 19, AB 85, AB 634 (nytt nr). Beslut 2021-12-17 revidering av AB 36, AB 54, AB, 91, AB 93, AB 15, AB 64. Dokument uppdaterat 2021-12-20. Beslut 2022-09-19 revidering av AB 49, AB 38, AB 48, AB 97, AB 84, AB 122, AB 65, AB 9, AB 56, AB 96, AB 28. Beslut 2022-09-27 revidering av AB 112, AB 116, AB 114, AB 119, AB 640 (nytt nr), AB 111, AB 120, AB 602. Beslut 2023-04-21 revidering av AB 115. Beslut 2023-06-01 AB 37 stryks och delas upp på AB 641 och AB 642. Beslut 2023-06-29 AB 113, AB 643 (nytt nr, hopslagning av AB 117 och AB119) samt tilläggsbeslut AB 115. Dokument uppdaterat 2023-07-04.

stenpollare och trädrader. Kanalvaktarbostäder och andra byggnader med anknytning till kanalens funktion. Gravfält och odlingslandskap i anslutning till den forntida vattenleden som visar på kommunikationsledens tidsdjup.

Ängsö nationalpark [AB 618] (Länna sn)

Motivering:

Skärgårdsmiljö som i *odlingslandskap* och växtlighet speglar skärgårdsjordbrukets utveckling, med småöar som först nyttjades för foderfångst och bete och som genom landhöjningen växte ihop och senare togs i anspråk för odling och permanent bosättning. Landets första nationalpark 1909 med syftet att skydda den kulturpräglade floran på en östsvensk skärgårdsö. (*Kust- och skärgårdsmiljö*)

Uttryck för riksintresset:

Månghundraårigt hävdade marker för slåtter, bete och begränsad odling samt skogspartier brukade på traditionellt vis. En hävdgynnad flora och vidkronade ekar som berättar om det långvariga bruket som äng. Röjningsrösen i den uppodlade tidigare ängsmarken. Delvis äldre torpbebyggelse av enkel karaktär.

NYKVARNS KOMMUN

Taxinge-Näsby [AB 4] (Taxinge sn)

Motivering:

Herrgårdsmiljö i järnåldersbygd som speglar den mångfasetterade verksamheten vid ett storgods under 1800 och tidigt 1900-tal. (*Herrgårdsmiljö, odlingslandskap, fornlämningsmiljö, kyrkomiljö*).

Uttryck för riksintresset:

Slottet från tidigt 1800-tal, med de två fristående flyglarna. Slottsparken med barockanläggning, engelsk park och ett flertal lusthus. Det av storgodsdriften präglade odlingslandskapet med den långa allén av ekar utmed Näsbyvägen som leder från söder upp till Taxinge och slottsanläggningen. Ett stort antal ekonomibyggnader för olika behov samt såg, torp och personal- och arbetarbostäder. Byggnader och anläggningar för gemensamma funktioner, såsom kyrka, skola, järnvägsstation och handelsbod. Ruinerna efter Näsby såg vid Såglöt invid Taxingeån. De långsträckta gravfälten från yngre järnålder på ömse sidor av Näsbyvägen.

AB län beslut RAÄ 1997-08-18. Revidering 2002 av AB 121. AB 62 har ej strukits enligt Lst 2010. Revidering av (AB114) 2014-03-31, Revidering 2018-05-30 av AB 50, AB 603, AB 605, AB 606, AB 613, AB 615, AB 621. Revidering 2018-07-10 av AB 601, AB 619, AB 94, AB 98, AB 99, AB 617, AB 618, AB 620. Revidering 2018-08-20 av AB 607, AB 608, AB 609, AB 610, AB 611, AB 614, AB 616. Revidering 2018-08-21 av AB 51, AB 58, AB 612, AB 62. Revidering 2020-11-18 av AB79, AB57, AB7, AB24, AB52, AB10. Beslut 2020-11-30 avstående av anspråk AB33, AB26, AB8, AB76, AB67, AB5, AB13, AB23, AB80, AB68. Beslut 2020-12-14 avstående av anspråk AB121. Beslut 21-05-25 revidering av AB 14, AB 86, AB 81, AB 89, AB 88, AB 82, AB 70, AB 92, AB 90, AB 87, AB 83, AB 95, AB 25, AB 29, AB 35, AB 34, AB 11, AB 73, AB 1, AB 75, AB 74, AB 77, AB 69. Beslut 2021-06-07 avstående av anspråk AB 53, AB 17. Beslut 2021-06-09 revidering av AB 630 (nytt nr), AB 61, AB 63, AB 20, AB 604, AB 59, AB 55, AB 631 (nytt nr), AB 27, AB 30, AB 632 (nytt nr), AB 4, AB 2, AB 6, AB 3, AB 31, AB 66, AB 633 (nytt nr), AB 32, AB 78, AB 72, AB 16. Beslut 2021-07-02 revidering av AB 71, AB 12, AB 19, AB 85, AB 634 (nytt nr). Beslut 2021-12-17 revidering av AB 36, AB 54, AB, 91, AB 93, AB 15, AB 64. Dokument uppdaterat 2021-12-20. Beslut 2022-09-19 revidering av AB 49, AB 38, AB 48, AB 97, AB 84, AB 122, AB 65, AB 9, AB 56, AB 96, AB 28. Beslut 2022-09-27 revidering av AB 112, AB 116, AB 114, AB 119, AB 640 (nytt nr), AB 111, AB 120, AB 602. Beslut 2023-04-21 revidering av AB 115. Beslut 2023-06-01 AB 37 stryks och delas upp på AB 641 och AB 642. Beslut 2023-06-29 AB 113, AB 643 (nytt nr, hopslagning av AB 117 och AB119) samt tilläggsbeslut AB 115. Dokument uppdaterat 2023-07-04.

NYNÄSHAMNS KOMMUN

Fållnäs [AB 10] (Sorunda sn)

Motivering:

Herrgårdsmiljö med tydlig prägel från 1700- och 1800-tal, vars strategiska läge vid inomskärsleden har kontinuitet från järnåldern och medeltid. (*Herrgårdsmiljö*).

Uttryck för riksintresset:

Den välbevarade herrgårdsanläggningen med rosa putsfasader. De sex parställda flyglarna i dominerande läge i landskapet och med siktlinjer mot farleden. Ekonomi- och produktionsbyggnaderna från 1700-tal och 1800-tal, såsom ladugårdsfyrkant, kakelugnsmakeri och mejeri med rosa puts som dominerande fasadmateriäl. Det knuttimrade faluröda sädesmagasinet ”Engelska boden”, i högre st siloform. Smedjan och statbostaden ”Långa raden” med faluröda liggtimmer- respektive panelfasader. Torpens boningshus med samma rosa färgsättning som herrgårdsanläggningen. Skola och handelsbod belägna utanför herrgårdsanläggningen i ett separat läge i dalgången. Det godspräglade landskapet med sammanhängande åkermarker, mäktiga alléer och solitära ekar.

Hammersta [AB 13] (Ösme sn) Hävt 2020-11-30

Karta - Oaxen - Stora Vika [AB 9] (Sorunda sn) Riksintresset finns även i Södertälje kommun.

Motivering:

Industrimiljöer som speglar tre olika faser av kalkindustrins utveckling i huvudstadsregionen, och de samhällen detta gav upphov till – från de tidigindustriella anläggningarna på öarna Karta och Oaxen, i drift 1832-1880-tal respektive 1865-1975, till den storskaliga cementindustrin i Stora Vika från 1949, nedlagd 1981 (*Industrimiljö*).

Uttryck för riksintresset:

Lämningarna av kalkbrott, industrianläggningar och hamnar på de tre platserna. Industrisamhällena med deras planläggning, bostäder och andra byggnader som tillhört verksamheten.

Kartas industriella lämningar i form av kalkbrottet, kalkugnarna, husgrunderna och stenpiren. Oaxen, med det stora vattenfyllda kalkbrottet centralt på ön och de övriga brottytorna runt ön. Industrianläggningarnas strandnära lokalisering, skala och materialval. Silobyggnadernas dominans i industriområdet och mot farleden. De bevarade industrianläggningarna såsom Ettans kalkugn, silobyggnaderna, laboratoriet/verkstaden och lastkajen som speglar olika epoker av kalkindustrin på ön. Den tydliga uppdelningen mellan industriområdet och samhället

AB län beslut RAÄ 1997-08-18. Revidering 2002 av AB 121. AB 62 har ej strukits enligt Lst 2010. Revidering av (AB114) 2014-03-31, Revidering 2018-05-30 av AB 50, AB 603, AB 605, AB 606, AB 613, AB 615, AB 621. Revidering 2018-07-10 av AB 601, AB 619, AB 94, AB 98, AB 99, AB 617, AB 618, AB 620. Revidering 2018-08-20 av AB 607, AB 608, AB 609, AB 610, AB 611, AB 614, AB 616. Revidering 2018-08-21 av AB 51, AB 58, AB 612, AB 62. Revidering 2020-11-18 av AB79, AB57, AB7, AB24, AB52, AB10. Beslut 2020-11-30 avstående av anspråk AB33, AB26, AB8, AB76, AB67, AB5, AB13, AB23, AB80, AB68. Beslut 2020-12-14 avstående av anspråk AB121. Beslut 21-05-25 revidering av AB 14, AB 86, AB 81, AB 89, AB 88, AB 82, AB 70, AB 92, AB 90, AB 87, AB 83, AB 95, AB 25, AB 29, AB 35, AB 34, AB 11, AB 73, AB 1, AB 75, AB 74, AV 77, AB 69. Beslut 2021-06-07 avstående av anspråk AB 53, AB 17. Beslut 2021-06-09 revidering av AB 630 (nytt nr), AB 61, AB 63, AB 20, AB 604, AB 59, AB 55, AB 631 (nytt nr), AB 27, AB 30, AB 632 (nytt nr), AB 4, AB 2, AB 6, AB 3, AB 31, AB 66, AB 633 (nytt nr), AB 32, AB 78, AB 72, AB 16. Beslut 2021-07-02 revidering av AB 71, AB 12, AB 19, AB 85, AB 634 (nytt nr). Beslut 2021-12-17 revidering av AB 36, AB 54, AB, 91, AB 93, AB 15, AB 64. Dokument uppdaterat 2021-12-20. Beslut 2022-09-19 revidering av AB 49, AB 38, AB 48, AB 97, AB 84, AB 122, AB 65, AB 9, AB 56, AB 96, AB 28. Beslut 2022-09-27 revidering av AB 112, AB 116, AB 114, AB 119, AB 640 (nytt nr), AB 111, AB 120, AB 602. Beslut 2023-04-21 revidering av AB 115. Beslut 2023-06-01 AB 37 stryks och delas upp på AB 641 och AB 642. Beslut 2023-06-29 AB 113, AB 643 (nytt nr, hopslagning av AB 117 och AB119) samt tilläggsbeslut AB 115. Dokument uppdaterat 2023-07-04.

med bostäder och andra funktionsbyggnader. Arbetarbostäderna från sent 1800-tal och de tidigare funktionsbyggnaderna. De vid östra stranden belägna bodarna och bryggorna. Det småskaliga vägnätet i samhället samt den hårdgjorda vägsträckan genom industriområdet. Stora Vikas tydligt strukturerade industrilandskap med kalkbrottet, industriområdet, hamnen och bostadsområdet. Den strategiska placeringen av cementfabriken mellan kalkbrottet och hamnen med långsträckta strukturer och byggnadskonstruktioner så som hallbyggnader och cementugnarnas två skorstenar. Kontorsbyggnader och andra byggnader samt silor och lämningar av linbanan. Kalkbrottet med två huvudsakliga brytningsnivåer; den nedre kallad för Sänket och är vattenfylld. Vägen upp till kalkbrottet. Grupperna av flerfamiljs- och radhus i Marsta, från omkring 1950 uppförda med betongstomme och i enhetlig funktionalistisk stil. Skol- och servicebyggnaderna samt villorna, de sistnämnda samlade i en egen avskiljbar grupp. Bebyggelsens låga skala och de större bostadshusens sammanhållna ljusa, sadeltaksförsedda putsarkitektur. Husens medvetna placering efter landskapsrummets förutsättningar enligt modernismens stadsplaneringsideal med ljus och luft mellan byggnadskropparna. Det öppna och gröna aktivitetsområdet centralt beläget i den flacka dalgången och med fri sikt mot Fällnäsaviken.

Sorunda - Stymninge [AB 11] (Sorunda och Ösmo sn:r)

Motivering:

Dalgångsbygd som i fornlämningsrikedom, landskap och bosättningsmönster speglar ett jordbruk som etablerades under järnåldern och dess förändringar i och med det sena 1800-talets skiften och utdikningar samt landsbygdens administrativa indelning sedan medeltiden, uppbyggt kring Sorunda sockencentrum. (*Odlingslandskap; dalgångsbygd, fornlämningsmiljö, kommunikationsmiljö; vägmiljö*).

Uttryck för riksintresset:

Storhögarna och de stora gravfälten, den stora skeppssättningen, runstenarna, runristningarna och fornborgarna som visar bygdens centrala ställning under järnåldern. Det äldre vägnätet med terränganpassad sträckning och med runstenarna och milstolparna. Sorunda medeltida kyrka belägen vid en storhög, i ett över dalgången dominerande läge. Torp kyrkby med prästgården och de väl bevarade funktionsbyggnaderna som församlingshemmet, klockargården, fattighuset från 1815 samt de andra till miljön hörande byggnaderna. Bebyggelsen i form av gårdarna och byarna, vars lägen i många fall har kontinuitet till järnålder, och som i regel är lokaliserade till moränhöjder i det öppna landskapet. De utskiftade gårdarna. Den vidsträckta, uppodlade, dalgången som delvis utgörs av utdikad tidigare sjöbotten.

AB län beslut RAÄ 1997-08-18. Revidering 2002 av AB 121. AB 62 har ej strukits enligt Lst 2010. Revidering av (AB114) 2014-03-31, Revidering 2018-05-30 av AB 50, AB 603, AB 605, AB 606, AB 613, AB 615, AB 621. Revidering 2018-07-10 av AB 601, AB 619, AB 94, AB 98, AB 99, AB 617, AB 618, AB 620. Revidering 2018-08-20 av AB 607, AB 608, AB 609, AB 610, AB 611, AB 614, AB 616. Revidering 2018-08-21 av AB 51, AB 58, AB 612, AB 62. Revidering 2020-11-18 av AB79, AB57, AB7, AB24, AB52, AB10. Beslut 2020-11-30 avstående av anspråk AB33, AB26, AB8, AB76, AB67, AB5, AB13, AB23, AB80, AB68. Beslut 2020-12-14 avstående av anspråk AB121. Beslut 21-05-25 revidering av AB 14, AB 86, AB 81, AB 89, AB 88, AB 82, AB 70, AB 92, AB 90, AB 87, AB 83, AB 95, AB 25, AB 29, AB 35, AB 34, AB 11, AB 73, AB 1, AB 75, AB 74, AB 77, AB 69. Beslut 2021-06-07 avstående av anspråk AB 53, AB 17. Beslut 2021-06-09 revidering av AB 630 (nytt nr), AB 61, AB 63, AB 20, AB 604, AB 59, AB 55, AB 631 (nytt nr), AB 27, AB 30, AB 632 (nytt nr), AB 4, AB 2, AB 6, AB 3, AB 31, AB 66, AB 633 (nytt nr), AB 32, AB 78, AB 72, AB 16. Beslut 2021-07-02 revidering av AB 71, AB 12, AB 19, AB 85, AB 634 (nytt nr). Beslut 2021-12-17 revidering av AB 36, AB 54, AB, 91, AB 93, AB 15, AB 64. Dokument uppdaterat 2021-12-20. Beslut 2022-09-19 revidering av AB 49, AB 38, AB 48, AB 97, AB 84, AB 122, AB 65, AB 9, AB 56, AB 96, AB 28. Beslut 2022-09-27 revidering av AB 112, AB 116, AB 114, AB 119, AB 640 (nytt nr), AB 111, AB 120, AB 602. Beslut 2023-04-21 revidering av AB 115. Beslut 2023-06-01 AB 37 stryks och delas upp på AB 641 och AB 642. Beslut 2023-06-29 AB 113, AB 643 (nytt nr, hopslagning av AB 117 och AB119) samt tilläggsbeslut AB 115. Dokument uppdaterat 2023-07-04.

Öja bytomt - Landsort [AB 601] (Torö sn)

Motivering:

Kust- och skärgårdsmiljö tydligt präglad av de näringar och de förutsättningar som gällde för de boende i ytterskärgården. *Farledsmiljö* som speglar sjöfartens betydelse och förändring i Stockholms skärgård från 1600-talet till 1900-talet, utmed den äldre inomskärsleden och från 1800-talets slut utomskärstrafiken. *Militärmiljö* från 1930-talet och efterkrigstiden som visar det kalla krigets påverkan på det svenska försvaret i ytterskärgården. (*Kust- och skärgårdsmiljö, farledsmiljö, militärmiljö*).

Uttryck för riksintresset:

Äldre bylägen med bland annat Norra Öjas tidigare lotsplats med ett tjugotal husgrunder och lämningar efter båtuppdagningsplatser och åkerytor för småjordbruk. Lämningar efter det tidiga säsongsfisket i form av tomtningar och fiskebodas från bland andra Trosafiskarna. Sjömärken som till exempel stenkummel. Byn Storhamn vid öns södra spets, bebodd sedan 1600-talet, med tät bebyggelsemiljö bestående av bostadshus med faluröda och ljust målade träfasader under tegeltäckta tak, röda bodar, hamnanläggningar och kapell visande på Storhamns utveckling från fiskeläge till viktig hamn och lotsplats under slutet av 1800-talet. Slingrande vägnät, stigsystem och labyrint. Byggnad för vattenståndsmätning från 1800-talet. Fyren på södra udden med äldsta delar från 1689. Stenomgärdad kyrkogård med pestkyrkogård, hamnar och bebyggelse som är koncentrerad till några få lägen. Lotsutkiken som idag är vandrarhem. Den karga obebyggda kustlinjen med klippor. Naturliga hamnar i skyddade lägen som förbättrats med hamnanläggningar i Västerhamn, Österhamn och Skravelviken. Militära anläggningar i form av artilleribatterier från 1930- och 1970-talet.

Ösmo [AB 12]

Motivering:

Ösmo *sockencentrum* med ett flertal funktionsbyggnader, som visar på kyrkans betydelse som lokalt administrativt centrum från tidig medeltid till det tidiga 1900-talet. (*Sockencentrum*)

Uttryck för riksintresset:

Ösmo sockencentrum med kyrkan, klockstapeln, den muromgärdade kyrkogården, prästgården, sockenstugan, f.d. ålderdomshemmet, församlingshemmet, klockarbostaden, komministerbostället, f.d. skolan och handelsboden. Kyrkans dominans över sockencentrumet och den öppna åkermarken i norr. Funktionsbyggnadernas lokalisering vid kyrkan och längs del av äldre vägsträckning. Prästgården Muskösund och dess visuella samband med kyrkan. Prästbostället med arrendebostaden, arbetarbostäderna och ekonomibyggnaderna. Komministerbostället och skolan vid Nibble.

AB län beslut RAÄ 1997-08-18. Revidering 2002 av AB 121. AB 62 har ej strukits enligt Lst 2010. Revidering av (AB114) 2014-03-31, Revidering 2018-05-30 av AB 50, AB 603, AB 605, AB 606, AB 613, AB 615, AB 621. Revidering 2018-07-10 av AB 601, AB 619, AB 94, AB 98, AB 99, AB 617, AB 618, AB 620. Revidering 2018-08-20 av AB 607, AB 608, AB 609, AB 610, AB 611, AB 614, AB 616. Revidering 2018-08-21 av AB 51, AB 58, AB 612, AB 62. Revidering 2020-11-18 av AB79, AB57, AB7, AB24, AB52, AB10. Beslut 2020-11-30 avstående av anspråk AB33, AB26, AB8, AB76, AB67, AB5, AB13, AB23, AB80, AB68. Beslut 2020-12-14 avstående av anspråk AB121. Beslut 21-05-25 revidering av AB 14, AB 86, AB 81, AB 89, AB 88, AB 82, AB 70, AB 92, AB 90, AB 87, AB 83, AB 95, AB 25, AB 29, AB 35, AB 34, AB 11, AB 73, AB 1, AB 75, AB 74, AB 77, AB 69. Beslut 2021-06-07 avstående av anspråk AB 53, AB 17. Beslut 2021-06-09 revidering av AB 630 (nytt nr), AB 61, AB 63, AB 20, AB 604, AB 59, AB 55, AB 631 (nytt nr), AB 27, AB 30, AB 632 (nytt nr), AB 4, AB 2, AB 6, AB 3, AB 31, AB 66, AB 633 (nytt nr), AB 32, AB 78, AB 72, AB 16. Beslut 2021-07-02 revidering av AB 71, AB 12, AB 19, AB 85, AB 634 (nytt nr). Beslut 2021-12-17 revidering av AB 36, AB 54, AB, 91, AB 93, AB 15, AB 64. Dokument uppdaterat 2021-12-20. Beslut 2022-09-19 revidering av AB 49, AB 38, AB 48, AB 97, AB 84, AB 122, AB 65, AB 9, AB 56, AB 96, AB 28. Beslut 2022-09-27 revidering av AB 112, AB 116, AB 114, AB 119, AB 640 (nytt nr), AB 111, AB 120, AB 602. Beslut 2023-04-21 revidering av AB 115. Beslut 2023-06-01 AB 37 stryks och delas upp på AB 641 och AB 642. Beslut 2023-06-29 AB 113, AB 643 (nytt nr, hopslagning av AB 117 och AB119) samt tilläggsbeslut AB 115. Dokument uppdaterat 2023-07-04.

SALEMS KOMMUN

Bornsjön [AB 16]

Motivering:

Herrgårdslandskap utmed Mälarens södra strand och runt sjöarna Bornsjön och Aspen, präglad av omfattande lämningar från bronsåldern och järnåldern, kommunikationerna på vatten och till lands, den tidiga medeltidens sockenindelning och kristnande, och de stora herrgårdsanläggningarna. (*Ödlingslandskap, herrgårdsmiljö, fornlämningsmiljö, kommunikationsmiljö, kyrkomiljö, sockencentrum.*)

Uttryck för riksintresset:

Bronsåldersmiljöerna med skärvtenshögar och hållristningar samt talrika gravar, däribland flera monumentala rösen. Fornborgarna och de stora gravfälten från järnåldern, bl. a ett gravfält med stora högar vid Norsborg, vilket kan kopplas till de övergivna enheterna Borg och Hundhamra. Botkyrka pilgrimskyrka belägen invid den gamla landsvägen och i ett väl synligt läge i landskapet. De till kyrkan och sockencentrumet hörande boställena och andra byggnaderna, kyrkoherdebostället Hammarby, klockargården, fattighuset och kyrkskolan. Salems kyrka med sitt karakteristiska torn och synliga läge, samt de till kyrkomiljön tillhörande klockarbostaden och skolan. Övergivna by- och gårdstomter. Gamla vägsystem samt bryggor och hamnplatser som speglar kommunikationerna på vattnet. Det av storgodsdriften präglade landskapet med en rad herrgårdsanläggningar från i huvudsak 1700-talet, vid Vällinge, Sturehov, Norsborg, Ladvik, Bergaholm, Fågelsta, Lindhov (i huvudsak uppförda i Gustaviansk stil) och Älvesta (med tydliga drag av karolinsk stil), med uttryck för estetiska ambitioner, så som alléer, parker av såväl franska som engelska typer. Ekonomibyggnader, arbetarbostäder och underlydande torp som uttryck för herrgårdarnas sociala och ekonomiska struktur. Äldre lantlig bebyggelse som exempelvis Hallinge, Lundby, Oxelby, Övre och Nedre Söderby, samt Talby.

~~Söderby sjukhus [AB 17] (Salems sn) Hävt 2021-06-07~~

SIGTUNA KOMMUN

Venngarn [AB 66] (Haga och S:t Olofs fg:r/sn)

Motivering:

Herrgårdsmiljö i en dalgångsbygd utmed en av de forntida vattenlederna från Mälaren in mot centrala Uppland. Speglar ett maktcentrums utveckling i järnåldersbygd med tyngdpunkt i

AB län beslut RAÄ 1997-08-18. Revidering 2002 av AB 121. AB 62 har ej strukits enligt Lst 2010. Revidering av (AB114) 2014-03-31, Revidering 2018-05-30 av AB 50, AB 603, AB 605, AB 606, AB 613, AB 615, AB 621. Revidering 2018-07-10 av AB 601, AB 619, AB 94, AB 98, AB 99, AB 617, AB 618, AB 620. Revidering 2018-08-20 av AB 607, AB 608, AB 609, AB 610, AB 611, AB 614, AB 616. Revidering 2018-08-21 av AB 51, AB 58, AB 612, AB 62. Revidering 2020-11-18 av AB79, AB57, AB7, AB24, AB52, AB10. Beslut 2020-11-30 avstående av anspråk AB33, AB26, AB8, AB76, AB67, AB5, AB13, AB23, AB80, AB68. Beslut 2020-12-14 avstående av anspråk AB121. Beslut 21-05-25 revidering av AB 14, AB 86, AB 81, AB 89, AB 88, AB 82, AB 70, AB 92, AB 90, AB 87, AB 83, AB 95, AB 25, AB 29, AB 35, AB 34, AB 11, AB 73, AB 1, AB 75, AB 74, AB 77, AB 69. Beslut 2021-06-07 avstående av anspråk AB 53, AB 17. Beslut 2021-06-09 revidering av AB 630 (nytt nr), AB 61, AB 63, AB 20, AB 604, AB 59, AB 55, AB 631 (nytt nr), AB 27, AB 30, AB 632 (nytt nr), AB 4, AB 2, AB 6, AB 3, AB 31, AB 66, AB 633 (nytt nr), AB 32, AB 78, AB 72, AB 16. Beslut 2021-07-02 revidering av AB 71, AB 12, AB 19, AB 85, AB 634 (nytt nr). Beslut 2021-12-17 revidering av AB 36, AB 54, AB, 91, AB 93, AB 15, AB 64. Dokument uppdaterat 2021-12-20. Beslut 2022-09-19 revidering av AB 49, AB 38, AB 48, AB 97, AB 84, AB 122, AB 65, AB 9, AB 56, AB 96, AB 28. Beslut 2022-09-27 revidering av AB 112, AB 116, AB 114, AB 119, AB 640 (nytt nr), AB 111, AB 120, AB 602. Beslut 2023-04-21 revidering av AB 115. Beslut 2023-06-01 AB 37 stryks och delas upp på AB 641 och AB 642. Beslut 2023-06-29 AB 113, AB 643 (nytt nr, hopslagning av AB 117 och AB119) samt tilläggsbeslut AB 115. Dokument uppdaterat 2023-07-04.

1600-talet samt dess funktion som anstalt under 1900-talet. (*Herrgårdsmiljö, torp, odlingslandskap, fornlämningsmiljö, institutionsmiljö*).

Uttryck för riksintresset:

Venngarns slott med huvudsaklig prägel av 1660-talets barockanläggning med välexponerat läge på en höjd. Slotts- och parkanläggningen med sin symmetriska uppbyggnad med en tydlig mittaxel och anslutande vinkelräta linjer markerade av vägar, gångar, alléer och trädgårdselement. Den engelska parken nordväst om slottet. Lämningarna efter bevattningsanläggning med bevattningsdammar för 1600-talets trädgårdsanläggning söder om Djurgården. De storskaliga ekonomibyggnaderna, alléerna och det av godsdriften präglade landskapet samt de underlydande torpen och gårdarna. Däribland den välbevarade ”torpbyn” Viby med välbevarade byggnader från 1700- och 1800talet, samt Fiskartorpet vid Garnsviken. Byggnaderna och anläggningarna på Venngarns slott, som hör samman med alkoholistanstaltens etablering 1916. De tre anslutande vägarna med alléer som möts vid slottets borggårdsgrind och utgör basen i miljöns infrastruktur. Alléerna är till stora delar intakta sedan de anlades på 1790-talet. Betesmarkerna i naturreservatet Askarehage. Järnåldersgravfälten och de enskilda stensättningarna samt runstenen i anslutning till impediment och farled.

Haga (AB 633)

Motivering:

Slättbygd och sockencentrum vid ett vattendrag, där odlings- och bosättningsmönstret kan följas alltsedan järnåldern fram till 1900-talets början, utmed en av de forntida vattenlederna från Mälaren in mot centrala Uppland. (*Odlingslandskap; slättbygd, torpmiljöer boställsmiljö, fornlämningsmiljö, herrgårdsmiljö, kommunikationsmiljö; vägmiljö, sockencentrum*).

Uttryck för riksintresset:

Det vidsträckta odlingslandskapet med vägsystemen och de småskaliga herrgårdarna. Den agrara bebyggelsestrukturen som ligger på höjder i landskapet eller i kanten av skogsmark. Järnåldersgravfälten i anslutning till impedimenten runt den öppna odlingsmarken och med i flera fall siktlinjer till bebyggelse och färdstråk. Runristningarna vid Skråmsta inom gravfältet vid Alasjöns strand vars placering och storskalighet visar deras samband med den forntida vattenleden. Våtmarken Maren, en utlöpare av Garnsviken. Haga sockencentrum med kyrkan från slutet av 1200-talet och klockstapeln från 1600-talet, centralt beläget i det öppna landskapet och väl synligt från omkringliggande gårdar. Klockarbostället, skolbyggnaden och ålderdomshemmet samt ekonomibyggnaderna från 1900-tal. Allén som binder samman kyrkan med Haga gård. Det av gårdsdriften präglade odlingslandskapet med obrutna åkervidder samt de underlydande torpen. Överstelöjtnantsbostället Haga gård från indelningsverkets tid med

AB län beslut RAÄ 1997-08-18. Revidering 2002 av AB 121. AB 62 har ej strukits enligt Lst 2010. Revidering av (AB114) 2014-03-31, Revidering 2018-05-30 av AB 50, AB 603, AB 605, AB 606, AB 613, AB 615, AB 621. Revidering 2018-07-10 av AB 601, AB 619, AB 94, AB 98, AB 99, AB 617, AB 618, AB 620. Revidering 2018-08-20 av AB 607, AB 608, AB 609, AB 610, AB 611, AB 614, AB 616. Revidering 2018-08-21 av AB 51, AB 58, AB 612, AB 62. Revidering 2020-11-18 av AB79, AB57, AB7, AB24, AB52, AB10. Beslut 2020-11-30 avstående av anspråk AB33, AB26, AB8, AB76, AB67, AB5, AB13, AB23, AB80, AB68. Beslut 2020-12-14 avstående av anspråk AB121. Beslut 21-05-25 revidering av AB 14, AB 86, AB 81, AB 89, AB 88, AB 82, AB 70, AB 92, AB 90, AB 87, AB 83, AB 95, AB 25, AB 29, AB 35, AB 34, AB 11, AB 73, AB 1, AB 75, AB 74, AV 77, AB 69. Beslut 2021-06-07 avstående av anspråk AB 53, AB 17. Beslut 2021-06-09 revidering av AB 630 (nytt nr), AB 61, AB 63, AB 20, AB 604, AB 59, AB 55, AB 631 (nytt nr), AB 27, AB 30, AB 632 (nytt nr), AB 4, AB 2, AB 6, AB 3, AB 31, AB 66, AB 633 (nytt nr), AB 32, AB 78, AB 72, AB 16. Beslut 2021-07-02 revidering av AB 71, AB 12, AB 19, AB 85, AB 634 (nytt nr). Beslut 2021-12-17 revidering av AB 36, AB 54, AB, 91, AB 93, AB 15, AB 64. Dokument uppdaterat 2021-12-20. Beslut 2022-09-19 revidering av AB 49, AB 38, AB 48, AB 97, AB 84, AB 122, AB 65, AB 9, AB 56, AB 96, AB 28. Beslut 2022-09-27 revidering av AB 112, AB 116, AB 114, AB 119, AB 640 (nytt nr), AB 111, AB 120, AB 602. Beslut 2023-04-21 revidering av AB 115. Beslut 2023-06-01 AB 37 stryks och delas upp på AB 641 och AB 642. Beslut 2023-06-29 AB 113, AB 643 (nytt nr, hopslagning av AB 117 och AB119) samt tilläggsbeslut AB 115. Dokument uppdaterat 2023-07-04.

huvudbyggnaden, flyglarna och ekonomibyggnaderna, uppfört som typritat officersboställe i början av 1800-talet. Herrgårdsmiljöerna vid Torslunda och Österby med den tydliga 1700talsstrukturen på herrgårds- och parkanläggningarnas uppbyggnad med vägar, gångar, trädplanteringar och terrassmurar. Ekonomibyggnaderna och de underlydande torpen.

~~Lunda – Stora Söderby [AB 121]~~ Hävt 2020-12-14

~~Odensala – Husby Ärlinghundra [AB 67] (Odensala och Husby Ärlinghundra sn:r)~~ Hävt 2020-11-30

Sigtuna [AB 65]

Motivering:

Småstadsmiljö med bevarad gatu- och tomtstruktur från en av landets tidigaste städer. Återspeglar stadens starka ställning under tidig medeltid och den tidiga kristendomens etablerande. Stadens utveckling mot utbildningsort och centralort för nya kyrkliga rörelser illustreras genom institutionsmiljöerna med kyrklig koppling från 1900-talets början (*Stadsmiljö; småstad*).

Uttryck för riksintresset:

Gatu- och tomtstruktur, bevarad från skiftet mellan vikingatid och medeltid, med Stora gatan som dominerande långgata och längs den tvärgränder. Karaktäristiska långsmala tomter i vinkel mot Stora gatan. Stora och Lilla torget med sin inramning av omgivande byggnader. Prästgatan med sin parallella sträckning till Stora gatan, med Mariakyrkan och intilliggande bebyggelselämningar efter Dominikanerkonventet liksom kyrkoruinerna ovan och under mark som flankerar gatans norra sida. Kyrkoruinernas gröna inramning och frånvaro av intilliggande bebyggelse. Prästgården med dess framträdande läge intill S:t Pers ruin. Obebyggda grönområden och höjdryggar som markerar den medeltida stadens gränser.

Malmen som en fortsättning på den äldre stadsplanen med Malmgatan som långgata och intilliggande tvärgränder. Den mer oregelbundna gatu- och tomtstrukturen utanför Malmen och den medeltida stadskärnan med glesare bebyggelse och lummiga trädgårdar. Bebyggelsens utformning, karaktär och placering på tomterna med en stor andel småskalig träbebyggelse i en till två våningar. Enskilda byggnader med mer framträdande karaktär inom de äldsta delarna, så som Rådhuset, Drakegården, kv S:ta Gertrud och Malmgården. Öppna gröna gårdar, parker och trädgårdar. Bevarade uthus. Häckar, staket, plank och äldre träd som tillsammans med bebyggelsen ramar in gatumiljön.

De öppna siktlinjerna mot Sigtunafjärden längs med de raka tvärgränderna i den medeltida stadskärnan. Det brokiga och varierande taklandskapet, med varierande höjd, form och takfall

AB län beslut RAÄ 1997-08-18. Revidering 2002 av AB 121. AB 62 har ej strukits enligt Lst 2010. Revidering av (AB114) 2014-03-31, Revidering 2018-05-30 av AB 50, AB 603, AB 605, AB 606, AB 613, AB 615, AB 621. Revidering 2018-07-10 av AB 601, AB 619, AB 94, AB 98, AB 99, AB 617, AB 618, AB 620. Revidering 2018-08-20 av AB 607, AB 608, AB 609, AB 610, AB 611, AB 614, AB 616. Revidering 2018-08-21 av AB 51, AB 58, AB 612, AB 62. Revidering 2020-11-18 av AB79, AB57, AB7, AB24, AB52, AB10. Beslut 2020-11-30 avstående av anspråk AB33, AB26, AB8, AB76, AB67, AB5, AB13, AB23, AB80, AB68. Beslut 2020-12-14 avstående av anspråk AB121. Beslut 21-05-25 revidering av AB 14, AB 86, AB 81, AB 89, AB 88, AB 82, AB 70, AB 92, AB 90, AB 87, AB 83, AB 95, AB 25, AB 29, AB 35, AB 34, AB 11, AB 73, AB 1, AB 75, AB 74, AV 77, AB 69. Beslut 2021-06-07 avstående av anspråk AB 53, AB 17. Beslut 2021-06-09 revidering av AB 630 (nytt nr), AB 61, AB 63, AB 20, AB 604, AB 59, AB 55, AB 631 (nytt nr), AB 27, AB 30, AB 632 (nytt nr), AB 4, AB 2, AB 6, AB 3, AB 31, AB 66, AB 633 (nytt nr), AB 32, AB 78, AB 72, AB 16. Beslut 2021-07-02 revidering av AB 71, AB 12, AB 19, AB 85, AB 634 (nytt nr). Beslut 2021-12-17 revidering av AB 36, AB 54, AB, 91, AB 93, AB 15, AB 64. Dokument uppdaterat 2021-12-20. Beslut 2022-09-19 revidering av AB 49, AB 38, AB 48, AB 97, AB 84, AB 122, AB 65, AB 9, AB 56, AB 96, AB 28. Beslut 2022-09-27 revidering av AB 112, AB 116, AB 114, AB 119, AB 640 (nytt nr), AB 111, AB 120, AB 602. Beslut 2023-04-21 revidering av AB 115. Beslut 2023-06-01 AB 37 stryks och delas upp på AB 641 och AB 642. Beslut 2023-06-29 AB 113, AB 643 (nytt nr, hopslagning av AB 117 och AB119) samt tilläggsbeslut AB 115. Dokument uppdaterat 2023-07-04.

men enkla och brutna sadeltak och en sammantaget låg siluett som gemensam nämnare i hela området. Strandvägen med gångväg, öppna grönytor och större träd som skapar avstånd mellan bebyggelse och strandlinje.

Institutionsmiljöerna Sigtunastiftelsen, Humanistiska läroverket, Lekmannaskola och Sigtunaskolan, samtliga från det tidiga 1900-talet och med kyrklig koppling. Varje miljö präglade men sammanhållna arkitektoniska utformning och framträdande placering på tallbevuxna höjder runt stadskärnan. Anläggningarnas inpassning i naturen, deras placering med långa vyer över Sigtunafjärden och anslutande promenadstigar och grönområden. Bebyggelsen som speglar utvecklingen från nationalromantik till funktionalism, med de olika funktionsbyggnaderna kopplade till anläggningarnas verksamhet samt elevhem och personalbostäder.

Skepptuna - Närtuna - Gottröra [AB 70] (delen i Skepptuna sn)

Motivering:

Dalgångsbygd utmed den under forntiden viktiga Långhundraleden, som speglar östra Mellansveriges politiska, kulturella och ekonomiska framväxt. (*Odlingslandskap; dalgångsbygd, fornlämningsmiljö, bymiljö, gårdsmiljö, sockencentrum, herrgårdsmiljö*).

Uttryck för riksintresset:

Fornlämningsmiljöerna med hällristningarna, gravfälten och runstenarna med tydliga samband med den historiska bebyggelsen och landskapet. Det omfattande Malmbygravfältet och sambandet till den djupa dalgången som under järnåldern fortfarande var en havsvik. Den öppna odlingsbygden i de flacka dalbottenarna och spår av den tidigare Långhundraledens sträckning i form av den uppgrundade havsviken i dalgångsbotten. Vägnetets ålderdomliga karaktär med sträckning längs med dalgångens sidor. Gårds- och bybebyggelsen, med radbyarna Bergby och Valla och deras karaktäristiska läge i landskapet. Ortnamnen med ändelserna -sta, -by, -hamra och -tuna som t.ex. Rickeby. Herrgårdsmiljöerna och de större gårdarna Johannesberg och Stora Gottröra. Skepptunas sockencentrum med medeltidskyrkan, prästgården, kyrkskolan och ålderdomshemmet. Medeltidskyrkan i Närtuna och Gottröras sockencentrum med medeltidskyrkan, boställen och två skolbyggnader.

Skålhamravägen [AB 71]

Motivering:

Vägsträckning med förhistoriskt ursprung som knyter ihop en rik och komplex odlingsbygd med omfattande förhistoriska inhägnadssystem, tätbefolkad redan under järnåldern med runristningsmiljöer som förstärker intrycket av tidig betydelsefull trakt. (*Fornlämningsmiljö, kommunikationsmiljö; vägmiljö, odlingslandskap; centralbygd*).

AB län beslut RAÄ 1997-08-18. Revidering 2002 av AB 121. AB 62 har ej strukits enligt Lst 2010. Revidering av (AB114) 2014-03-31, Revidering 2018-05-30 av AB 50, AB 603, AB 605, AB 606, AB 613, AB 615, AB 621. Revidering 2018-07-10 av AB 601, AB 619, AB 94, AB 98, AB 99, AB 617, AB 618, AB 620. Revidering 2018-08-20 av AB 607, AB 608, AB 609, AB 610, AB 611, AB 614, AB 616. Revidering 2018-08-21 av AB 51, AB 58, AB 612, AB 62. Revidering 2020-11-18 av AB79, AB57, AB7, AB24, AB52, AB10. Beslut 2020-11-30 avstående av anspråk AB33, AB26, AB8, AB76, AB67, AB5, AB13, AB23, AB80, AB68. Beslut 2020-12-14 avstående av anspråk AB121. Beslut 21-05-25 revidering av AB 14, AB 86, AB 81, AB 89, AB 88, AB 82, AB 70, AB 92, AB 90, AB 87, AB 83, AB 95, AB 25, AB 29, AB 35, AB 34, AB 11, AB 73, AB 1, AB 75, AB 74, AB 77, AB 69. Beslut 2021-06-07 avstående av anspråk AB 53, AB 17. Beslut 2021-06-09 revidering av AB 630 (nytt nr), AB 61, AB 63, AB 20, AB 604, AB 59, AB 55, AB 631 (nytt nr), AB 27, AB 30, AB 632 (nytt nr), AB 4, AB 2, AB 6, AB 3, AB 31, AB 66, AB 633 (nytt nr), AB 32, AB 78, AB 72, AB 16. Beslut 2021-07-02 revidering av AB 71, AB 12, AB 19, AB 85, AB 634 (nytt nr). Beslut 2021-12-17 revidering av AB 36, AB 54, AB, 91, AB 93, AB 15, AB 64. Dokument uppdaterat 2021-12-20. Beslut 2022-09-19 revidering av AB 49, AB 38, AB 48, AB 97, AB 84, AB 122, AB 65, AB 9, AB 56, AB 96, AB 28. Beslut 2022-09-27 revidering av AB 112, AB 116, AB 114, AB 119, AB 640 (nytt nr), AB 111, AB 120, AB 602. Beslut 2023-04-21 revidering av AB 115. Beslut 2023-06-01 AB 37 stryks och delas upp på AB 641 och AB 642. Beslut 2023-06-29 AB 113, AB 643 (nytt nr, hopslagning av AB 117 och AB119) samt tilläggsbeslut AB 115. Dokument uppdaterat 2023-07-04.

Uttryck för riksintresset:

Skålhamravägen och de andra äldre vägarna med ålderdomlig småskalig karaktär och slingrande sträckningar. Det öppna odlingslandskapet där större delen den nuvarande bebyggelsen markerar förhistoriska gårdslägen. Områdets många runristningar däribland de samlade runristningsmiljöerna vid Broby, Fällbro, samt vid Gullbron som markerar vad- och broställen. Ortnamnen Broby och Fällbro som antyder de förhistoriska broställes betydelse. Järnåldersgravfälten i hela området, på flera platser i anslutning till de förhistoriska gårdslägena samt till runstenarna. Det omfattande hägnadssystemet i form av långa sammanhållande stensträngar längs med den förhistoriska utmarkens gränser mot inägorna. I flera fall stämmer de överens med dagens gränser mellan den öppna marken och skogsbygden. (Miljön berör även Sollentuna, Täby, Upplands Väsby och Vallentuna kommuner).

Steninge [AB 68] (Husby Ärlinghundra sn) Hävt 2020-11-30

Vidbo [AB 69] (Vidbo sn)

Motivering:

Dalgångsbygd, dominerad av ensamgårdar och små byar och med rikt fornlämningsbestånd, som vittnar om en enkel bondebygd, etablerad under yngre järnåldern kring nu uppgrundad sjö och ås (*Odlingslandskap, fornlämningsmiljö, bymiljö, sockencentrum, kommunikationsmiljö, herrgårdsmiljö*).

Uttryck för riksintresset:

De många gravfälten från yngre järnålder i anslutning till byar och ensamgårdar som vittnar om bygdens långa kontinuitet. Gravrösen från bronsåldern samt fornborgen och husgrundsterrassen, runstenarna och storhögarna. Bebyggelse lämningarna i form av husgrunder efter de avhysta byarna Rickeby och Norrby. Den gamla landsvägen med terränganpassad karaktär, delvis på krönet av Stockholmsåsen, med bevarade milstenar, som knyter samman bebyggelsen och de småbrutna odlingsmarkerna. Medeltidskyrkan i Vidbo med de större omgivande odlingsytorna och sockencentrumet med före detta skola, ålderdomshem och boställen. Prästgården i Bista by. Norrby säteri med ekonomibyggnaderna och statarlängan från 1700- och 1800-talet, med omgivande herrgårdslandskap, alléer, stenvägar, arbetarbostäder och ekonomibyggnader. Den äldre by- och gårdsbebyggelsen och dess traditionella lokalisering i anslutning till höjder med dess visuella samband med de yngre järnåldersgravfälten. Dalgångsbygdens odlingslandskap med stor uppodlingsgrad och hävdade traditionella hagmarker.

AB län beslut RAÄ 1997-08-18. Revidering 2002 av AB 121. AB 62 har ej strukits enligt Lst 2010. Revidering av (AB114) 2014-03-31, Revidering 2018-05-30 av AB 50, AB 603, AB 605, AB 606, AB 613, AB 615, AB 621. Revidering 2018-07-10 av AB 601, AB 619, AB 94, AB 98, AB 99, AB 617, AB 618, AB 620. Revidering 2018-08-20 av AB 607, AB 608, AB 609, AB 610, AB 611, AB 614, AB 616. Revidering 2018-08-21 av AB 51, AB 58, AB 612, AB 62. Revidering 2020-11-18 av AB79, AB57, AB7, AB24, AB52, AB10. Beslut 2020-11-30 avstående av anspråk AB33, AB26, AB8, AB76, AB67, AB5, AB13, AB23, AB80, AB68. Beslut 2020-12-14 avstående av anspråk AB121. Beslut 21-05-25 revidering av AB 14, AB 86, AB 81, AB 89, AB 88, AB 82, AB 70, AB 92, AB 90, AB 87, AB 83, AB 95, AB 25, AB 29, AB 35, AB 34, AB 11, AB 73, AB 1, AB 75, AB 74, AB 77, AB 69. Beslut 2021-06-07 avstående av anspråk AB 53, AB 17. Beslut 2021-06-09 revidering av AB 630 (nytt nr), AB 61, AB 63, AB 20, AB 604, AB 59, AB 55, AB 631 (nytt nr), AB 27, AB 30, AB 632 (nytt nr), AB 4, AB 2, AB 6, AB 3, AB 31, AB 66, AB 633 (nytt nr), AB 32, AB 78, AB 72, AB 16. Beslut 2021-07-02 revidering av AB 71, AB 12, AB 19, AB 85, AB 634 (nytt nr). Beslut 2021-12-17 revidering av AB 36, AB 54, AB, 91, AB 93, AB 15, AB 64. Dokument uppdaterat 2021-12-20. Beslut 2022-09-19 revidering av AB 49, AB 38, AB 48, AB 97, AB 84, AB 122, AB 65, AB 9, AB 56, AB 96, AB 28. Beslut 2022-09-27 revidering av AB 112, AB 116, AB 114, AB 119, AB 640 (nytt nr), AB 111, AB 120, AB 602. Beslut 2023-04-21 revidering av AB 115. Beslut 2023-06-01 AB 37 stryks och delas upp på AB 641 och AB 642. Beslut 2023-06-29 AB 113, AB 643 (nytt nr, hopslagning av AB 117 och AB119) samt tilläggsbeslut AB 115. Dokument uppdaterat 2023-07-04.

Fysingen [AB 630]

Motivering:

Herrgårdslandskap med rötter i en forntida *centralbygd* med anknytning till kungamakten. Landskapet speglar en komplex järnåldersbygd och dess fortsatta utveckling genom den tidiga medeltidens sockenbildningar med patronats- och sockenkyrkor samt 1600-talets godsbildningar uttryckta genom prestigeanläggningar, med kontinuitet fram in i dagens agrarlandskap. (*Herrgårdsmiljö, odlingslandskap, fornlämningsmiljö, sockencentrum, kommunikationsmiljö; vägmiljö, bymiljö*).

Uttryck för riksintresset:

Det storskaliga, av godsdriften präglade landskapet i en slättbygd kring sjön Fysingen. Runristningarna, varav flera i ursprungligt läge, vid vägarna och vissa med sjönära placering. Järnåldersgravfälten i anslutning till byar och gårdar och på synliga åslägen. Nordians hög, beläget på det stora gravfältet i Åshusby. Åshusby med sockencentrumet, komministerbostället, fattigstugan och gästgiveriet. Norrsunda och Skånelas östtornskyrkor från 1100-talet. Hammarby medeltida salskyrka. Herrgårdsanläggningarna Skånelaholm, Harg, Vallstanäs och Torsåker med huvudbyggnader, ekonomibyggnader, arbetarbostäder, alléer och parkanläggningar.

SOLLENTUNA KOMMUN

Skålhamravägen [AB 71]

Motivering:

Vägsträckning med förhistoriskt ursprung som knyter ihop en rik och komplex odlingsbygd med omfattande förhistoriska inhägnadssystem, tätbefolkad redan under järnåldern med runristningsmiljöer som förstärker intrycket av tidig betydelsefull trakt. (*Fornlämningsmiljö, kommunikationsmiljö; vägmiljö, odlingslandskap; centralbygd*).

Uttryck för riksintresset:

Skålhamravägen och de andra äldre vägarna med ålderdomlig småskalig karaktär och slingrande sträckningar. Det öppna odlingslandskapet där större delen den nuvarande bebyggelsen markerar förhistoriska gårdslägen. Områdets många runristningar däribland de samlade runristningsmiljöerna vid Broby, Fällbro, samt vid Gullbron som markerar vad- och broställen. Ortnamnen Broby och Fällbro som antyder de förhistoriska broställets betydelse. Järnåldersgravfälten i hela området, på flera platser i anslutning till de förhistoriska gårdslägena samt till runstenarna. Det omfattande hägnadssystemet i form av långa sammanhållande stensträngar längs med den förhistoriska utmarkens gränser mot inägor. I flera fall stämmer

AB län beslut RAÄ 1997-08-18. Revidering 2002 av AB 121. AB 62 har ej strukits enligt Lst 2010. Revidering av (AB114) 2014-03-31, Revidering 2018-05-30 av AB 50, AB 603, AB 605, AB 606, AB 613, AB 615, AB 621. Revidering 2018-07-10 av AB 601, AB 619, AB 94, AB 98, AB 99, AB 617, AB 618, AB 620. Revidering 2018-08-20 av AB 607, AB 608, AB 609, AB 610, AB 611, AB 614, AB 616. Revidering 2018-08-21 av AB 51, AB 58, AB 612, AB 62. Revidering 2020-11-18 av AB79, AB57, AB7, AB24, AB52, AB10. Beslut 2020-11-30 avstående av anspråk AB33, AB26, AB8, AB76, AB67, AB5, AB13, AB23, AB80, AB68. Beslut 2020-12-14 avstående av anspråk AB121. Beslut 21-05-25 revidering av AB 14, AB 86, AB 81, AB 89, AB 88, AB 82, AB 70, AB 92, AB 90, AB 87, AB 83, AB 95, AB 25, AB 29, AB 35, AB 34, AB 11, AB 73, AB 1, AB 75, AB 74, AB 77, AB 69. Beslut 2021-06-07 avstående av anspråk AB 53, AB 17. Beslut 2021-06-09 revidering av AB 630 (nytt nr), AB 61, AB 63, AB 20, AB 604, AB 59, AB 55, AB 631 (nytt nr), AB 27, AB 30, AB 632 (nytt nr), AB 4, AB 2, AB 6, AB 3, AB 31, AB 66, AB 633 (nytt nr), AB 32, AB 78, AB 72, AB 16. Beslut 2021-07-02 revidering av AB 71, AB 12, AB 19, AB 85, AB 634 (nytt nr). Beslut 2021-12-17 revidering av AB 36, AB 54, AB, 91, AB 93, AB 15, AB 64. Dokument uppdaterat 2021-12-20. Beslut 2022-09-19 revidering av AB 49, AB 38, AB 48, AB 97, AB 84, AB 122, AB 65, AB 9, AB 56, AB 96, AB 28. Beslut 2022-09-27 revidering av AB 112, AB 116, AB 114, AB 119, AB 640 (nytt nr), AB 111, AB 120, AB 602. Beslut 2023-04-21 revidering av AB 115. Beslut 2023-06-01 AB 37 stryks och delas upp på AB 641 och AB 642. Beslut 2023-06-29 AB 113, AB 643 (nytt nr, hopslagning av AB 117 och AB119) samt tilläggsbeslut AB 115. Dokument uppdaterat 2023-07-04.

de överens med dagens gränser mellan den öppna marken och skogsbygden. (Miljön berör även Sigtuna, Täby, Upplands Väsby och Vallentuna kommuner).

SOLNA KOMMUN

Karlberg [AB 78] (Solna sn)

Motivering:

Slottsmiljö från stormaktstiden präglad av funktionen som krigshögskola sedan 1792. Området speglar tydligt den kontinuerliga utvecklingen och användningen av anläggningen från 1660-talet fram till 1900-talets första årtionden, med betoning på den militära perioden. (*Militär miljö, slottsmiljö*).

Uttryck för riksintresset:

Barockslottet från 1600-talet. Stallet och vagnshuset från tiden som kungligt lustslott. De långsträckta östra och västra flyglarna och valvflyglarna från 1790talet, militärakademiens förläggings- och ekonomibyggnader, i nyantikens strama former. Slottsbyggnadernas strikta symmetriska komposition kring den öppna exercisplanen med utblickarna mot Karlbergssjön. Det välexponerade och representativa läget vid vattnet. Hovmästarbostället, Fatburen, gymnastikbyggnaden, samt Gamla mässen och Parkvillan med tidstypisk arkitektur från 1700-talet till 1910-tal, belägna väster om slottsanläggningen. Den stora parkanläggningen, som idag huvudsakligen har karaktären av engelsk park, men med rester av den ursprungliga barockträdgården i form av ett symmetriskt gångsystem med raka siktlinjer. Dianas tempel, den ditflyttade runstenen och de olika monumenten.

Solna [AB 37] (Solna sn) Uppdelat i Norra begravningsplatsen och Haga-Ulriksdal 2023-06-01

Norra begravningsplatsen [AB 641] (Solna sn)

Motivering:

Begravningsplats som speglar det framväxande idealet med avskild begravningsplats för huvudstadens växande befolkning under 1800-talet. Begravningsväsendets utveckling fram till 1900-talets första decennier. Tidig samlokalisering av flera trosuppfattningar inom samma begravningsplats. (*Begravningsplats*)

Uttryck för riksintresset:

Begravningsplatsens karaktär av stor och tät park. Anläggningens struktur och topografi, med både strikta symmetriska planmönster med inplacerade fondmotiv och mer terränganpassade

AB län beslut RAÄ 1997-08-18. Revidering 2002 av AB 121. AB 62 har ej strukits enligt Lst 2010. Revidering av (AB114) 2014-03-31, Revidering 2018-05-30 av AB 50, AB 603, AB 605, AB 606, AB 613, AB 615, AB 621. Revidering 2018-07-10 av AB 601, AB 619, AB 94, AB 98, AB 99, AB 617, AB 618, AB 620. Revidering 2018-08-20 av AB 607, AB 608, AB 609, AB 610, AB 611, AB 614, AB 616. Revidering 2018-08-21 av AB 51, AB 58, AB 612, AB 62. Revidering 2020-11-18 av AB79, AB57, AB7, AB24, AB52, AB10. Beslut 2020-11-30 avstående av anspråk AB33, AB26, AB8, AB76, AB67, AB5, AB13, AB23, AB80, AB68. Beslut 2020-12-14 avstående av anspråk AB121. Beslut 21-05-25 revidering av AB 14, AB 86, AB 81, AB 89, AB 88, AB 82, AB 70, AB 92, AB 90, AB 87, AB 83, AB 95, AB 25, AB 29, AB 35, AB 34, AB 11, AB 73, AB 1, AB 75, AB 74, AB 77, AB 69. Beslut 2021-06-07 avstående av anspråk AB 53, AB 17. Beslut 2021-06-09 revidering av AB 630 (nytt nr), AB 61, AB 63, AB 20, AB 604, AB 59, AB 55, AB 631 (nytt nr), AB 27, AB 30, AB 632 (nytt nr), AB 4, AB 2, AB 6, AB 3, AB 31, AB 66, AB 633 (nytt nr), AB 32, AB 78, AB 72, AB 16. Beslut 2021-07-02 revidering av AB 71, AB 12, AB 19, AB 85, AB 634 (nytt nr). Beslut 2021-12-17 revidering av AB 36, AB 54, AB, 91, AB 93, AB 15, AB 64. Dokument uppdaterat 2021-12-20. Beslut 2022-09-19 revidering av AB 49, AB 38, AB 48, AB 97, AB 84, AB 122, AB 65, AB 9, AB 56, AB 96, AB 28. Beslut 2022-09-27 revidering av AB 112, AB 116, AB 114, AB 119, AB 640 (nytt nr), AB 111, AB 120, AB 602. Beslut 2023-04-21 revidering av AB 115. Beslut 2023-06-01 AB 37 stryks och delas upp på AB 641 och AB 642. Beslut 2023-06-29 AB 113, AB 643 (nytt nr, hopslagning av AB 117 och AB119) samt tilläggsbeslut AB 115. Dokument uppdaterat 2023-07-04.

gångstråk. Den rika förekomsten av vegetation med de många äldre träden och klippta häckarna. Alléerna och trädraderna som förstärker gångstråkens placering i anläggningen och platsbildningar där vägarna sammanstrålar. Siktlinjerna längs med planstrukturens raka axlar och fondmotiv samt från anläggningens entréer. Kapellen, gravkoren och portvaxstugorna från olika tider och i olika arkitektonisk utformning. Kapellens framstående placering och funktion som mittpunkt i anläggningens olika delar. De många kvarteren med enhetliga och enklare gravvårdar. Gravvårdarna, mausoléerna och skulpturerna från skilda tider med en mer framträdande och fristående utformning. Judiska och katolska begravningsplatserna som avskiljbara delar men tydligt integrerade i den större begravningsplatsen.

Haga-Ulriksdal [AB 642] (Solna sn)

Motivering:

Större park- och slottslandskap bestående av Haga och Ulriksdals kungliga slottsmiljöer samt parkerna Tivoli och Bellevue som framträdande representanter för naturromantiska parker inspirerade av det engelska parkidealet. Området återspeglar kronans dominans i huvudstadens omland från 1600-talet och den succesiva förvandlingen av området till rekreationslandskap först för hovet och adeln och därefter för huvudstadens befolkning från 1800-talet till 1900-talets början. (*Slottsmiljö, park, rekreationsmiljö*)

Uttryck för riksintresset:

Det sammanhängande parklandskapet från Bellevue i söder till Ulriksdal i norr. Promenadstråken och gångsystemen som sträcker sig genom området och binder samman parkanläggningarna. Kontakten med vattnet och vattenspeglar. Sambanden över Brunnsviken mellan Haga, Tivoli och Bellevue med fria siktstråk med vyer och fondmotiv från strategiska platser. Ulriksdals slott, med långa siktlinjer såväl över vattnet som längs med parkens axlar. Den strikt symmetriska slottsparken med bevarade karaktärsdrag från barockanläggningen och den engelska parken med sin friare struktur. Slottslandskapet med orangeriet som bildar front ut mot parkanläggningen, högresta lindalléer åt söder som bildar slottets huvudsakliga entré, ekonomibyggnader och bostadshus från 1600-tal till tidigt 1800-tal. Ulriksdals vårdshus, slottskapellet samt villor från 1800-talets slut både norr och sydost om slottsanläggningen. Slottsanläggningens gröna inramning åt samtliga väderstreck samt Ulriksdals trädgårdar med anslutande bostadshus. Villornas trädgårdar som bidrar till områdets naturpräglade karaktär. Hagaparken med slingrande promenadvägar, ett växlande landskap där mjukt formade öppna ytor och mörkare skogspartier avlöser varandra. Byggnader och paviljonger som uppförts som en del i parklandskapet så som Turkiska kiosken, Kinesiska templet, Koppärtälten och Ekotemplet. Byggnadernas och paviljongernas placering i parklandskapet och siktlinjer mellan dem. Bebyggelsen som använts och anlagts för hovets bruk, så som Stora Finntorp, Övre Vårdshuset, Gamla Haga, Gustav III:s paviljong, Haga slott och Haga slottsgrund. Övre Haga

AB län beslut RAÄ 1997-08-18. Revidering 2002 av AB 121. AB 62 har ej strukits enligt Lst 2010. Revidering av (AB114) 2014-03-31, Revidering 2018-05-30 av AB 50, AB 603, AB 605, AB 606, AB 613, AB 615, AB 621. Revidering 2018-07-10 av AB 601, AB 619, AB 94, AB 98, AB 99, AB 617, AB 618, AB 620. Revidering 2018-08-20 av AB 607, AB 608, AB 609, AB 610, AB 611, AB 614, AB 616. Revidering 2018-08-21 av AB 51, AB 58, AB 612, AB 62. Revidering 2020-11-18 av AB79, AB57, AB7, AB24, AB52, AB10. Beslut 2020-11-30 avstående av anspråk AB33, AB26, AB8, AB76, AB67, AB5, AB13, AB23, AB80, AB68. Beslut 2020-12-14 avstående av anspråk AB121. Beslut 21-05-25 revidering av AB 14, AB 86, AB 81, AB 89, AB 88, AB 82, AB 70, AB 92, AB 90, AB 87, AB 83, AB 95, AB 25, AB 29, AB 35, AB 34, AB 11, AB 73, AB 1, AB 75, AB 74, AB 77, AB 69. Beslut 2021-06-07 avstående av anspråk AB 53, AB 17. Beslut 2021-06-09 revidering av AB 630 (nytt nr), AB 61, AB 63, AB 20, AB 604, AB 59, AB 55, AB 631 (nytt nr), AB 27, AB 30, AB 632 (nytt nr), AB 4, AB 2, AB 6, AB 3, AB 31, AB 66, AB 633 (nytt nr), AB 32, AB 78, AB 72, AB 16. Beslut 2021-07-02 revidering av AB 71, AB 12, AB 19, AB 85, AB 634 (nytt nr). Beslut 2021-12-17 revidering av AB 36, AB 54, AB, 91, AB 93, AB 15, AB 64. Dokument uppdaterat 2021-12-20. Beslut 2022-09-19 revidering av AB 49, AB 38, AB 48, AB 97, AB 84, AB 122, AB 65, AB 9, AB 56, AB 96, AB 28. Beslut 2022-09-27 revidering av AB 112, AB 116, AB 114, AB 119, AB 640 (nytt nr), AB 111, AB 120, AB 602. Beslut 2023-04-21 revidering av AB 115. Beslut 2023-06-01 AB 37 stryks och delas upp på AB 641 och AB 642. Beslut 2023-06-29 AB 113, AB 643 (nytt nr, hopslagning av AB 117 och AB119) samt tilläggsbeslut AB 115. Dokument uppdaterat 2023-07-04.

med Haga trädgårdar med kontinuitet av trädgårdsodlingens från 1785 och framåt. Den kungliga begravningsplatsen från 1922. Privata villor och kiosker från sent 1800-tal och sekelskiftet 1900 längs med Brunnsvikens strand. De långa utblickarna över Brunnsviken från Stora pelousen, Gustav III:s paviljong, Ekotemplet, Turkiska kiosken, Vasaslätten och den kungliga begravningsplatsen. De engelska parkerna i Tivoli och Bellevue, med slingrande promenadvägar och kvarvarande utsiktsplatser, äldre träd och annan vegetation samt parkanläggningarnas topografi. Utkikspunkter med långa utblickar över Brunnsviken. Bellevueparkens 1700-tals bebyggelse med Paschens malmgård och Sparres träslott med stall och uthus, samt infartsallén från Roslagstulls trafikplats.

STOCKHOLMS KOMMUN

Gamla Enskede [AB 112]

Motivering:

Stockholms första trädgårdsstad som speglar det tidiga 1900-talets trädgårdsstadsideal efter internationella förebilder och som visar på Stockholms stads expansion under tidigt 1900-tal och på tidens bostadssociala ambitioner (*Egnahemsområde, stadsmiljö; bostadsområde*).

Uttryck för riksintresset:

Områdets gatu- och tomtstruktur med mjukt böjda vägnät som anpassats efter topografin och vegetation.

Bostadshusens olika karaktär, skala och utformning med ett stort inslag av egnahem, men även tvåfamiljshus, radhus med sin enhetliga utformning och flerfamiljshus. Allt enligt den ursprungliga stadsplanen.

Bebyggelsens varierade men ändå stilmässigt sammanhållna nationalromantiska och nyklassicistiska utformning med ofta välbevarade detaljer på fasader i puts eller träpanel.

Inslaget av funktionalistisk bebyggelse inom ramen för stadsplanen.

De förhållandevis stora lummiga trädgårdarna med möjlighet att odla för husbehov.

Bostadshusen placerade i liv med gatorna eller med förgårdsmark.

Gaturummens gröna karaktär med häckar, trädgårdarnas uppvuxna vegetation och alléplanteringar längs de bredare gatorna.

De små grönområdena, så kallade krokarna, integrerade som en del av bostadskvarteren.

De små, oregelbundet utformade centrumbildningarna med offentliga byggnader som skola och kyrka, idrottsplats och parker.

AB län beslut RAÄ 1997-08-18. Revidering 2002 av AB 121. AB 62 har ej strukits enligt Lst 2010. Revidering av (AB114) 2014-03-31, Revidering 2018-05-30 av AB 50, AB 603, AB 605, AB 606, AB 613, AB 615, AB 621. Revidering 2018-07-10 av AB 601, AB 619, AB 94, AB 98, AB 99, AB 617, AB 618, AB 620. Revidering 2018-08-20 av AB 607, AB 608, AB 609, AB 610, AB 611, AB 614, AB 616. Revidering 2018-08-21 av AB 51, AB 58, AB 612, AB 62. Revidering 2020-11-18 av AB79, AB57, AB7, AB24, AB52, AB10. Beslut 2020-11-30 avstående av anspråk AB33, AB26, AB8, AB76, AB67, AB5, AB13, AB23, AB80, AB68. Beslut 2020-12-14 avstående av anspråk AB121. Beslut 21-05-25 revidering av AB 14, AB 86, AB 81, AB 89, AB 88, AB 82, AB 70, AB 92, AB 90, AB 87, AB 83, AB 95, AB 25, AB 29, AB 35, AB 34, AB 11, AB 73, AB 1, AB 75, AB 74, AV 77, AB 69. Beslut 2021-06-07 avstående av anspråk AB 53, AB 17. Beslut 2021-06-09 revidering av AB 630 (nytt nr), AB 61, AB 63, AB 20, AB 604, AB 59, AB 55, AB 631 (nytt nr), AB 27, AB 30, AB 632 (nytt nr), AB 4, AB 2, AB 6, AB 3, AB 31, AB 66, AB 633 (nytt nr), AB 32, AB 78, AB 72, AB 16. Beslut 2021-07-02 revidering av AB 71, AB 12, AB 19, AB 85, AB 634 (nytt nr). Beslut 2021-12-17 revidering av AB 36, AB 54, AB, 91, AB 93, AB 15, AB 64. Dokument uppdaterat 2021-12-20. Beslut 2022-09-19 revidering av AB 49, AB 38, AB 48, AB 97, AB 84, AB 122, AB 65, AB 9, AB 56, AB 96, AB 28. Beslut 2022-09-27 revidering av AB 112, AB 116, AB 114, AB 119, AB 640 (nytt nr), AB 111, AB 120, AB 602. Beslut 2023-04-21 revidering av AB 115. Beslut 2023-06-01 AB 37 stryks och delas upp på AB 641 och AB 642. Beslut 2023-06-29 AB 113, AB 643 (nytt nr, hopslagning av AB 117 och AB119) samt tilläggsbeslut AB 115. Dokument uppdaterat 2023-07-04.

Gröndal [AB 116]

Motivering:

Bostadsområde i västra och centrala Gröndal som har sitt ursprung i en arbetar-och fabriksförstad. Stora s k hyresvillor speglar en för 1900-talets början tidstypisk arbetarbebyggelse som under åren 1944-52 delvis ersattes med nya epokgörande bostadstyper och husformer som blivit en viktig förebild för svenskt och internationellt bostadsbyggande under efterkrigstiden (*Stadsmiljö; bostadsområde*).

Uttryck för riksintresset:

Den varierade terränganpassade bebyggda miljön med inslag från tidigt 1900-tal fram till 1960-talet. Den väl sammanhållna miljön av kvarvarande villabebyggelse på Ormbergets sluttning inom kvarteret Taljan och Blocket. Villornas individualistiska utformning och de små tomterna med uthusbyggnaderna, trädgårdslanden och fruktträden.

Grupperna av stjärnhusen, dels sammankopplade, dels friliggande, uppförda 1944-46.

Stjärnhusens grundform och placering med gårdarna och naturmarken mellan huskropparna.

Inslag av sparad klippterräng mellan byggnaderna och dess sikt mot vattnet och naturanpassade placering.

Terrasshuset och Punkthuset från åren 1946-52.

Den låga V-formade s.k. centrumlängan som följer gatunätets utformning.

Stjärnhusen från början av 1960-talet sammanbundna med en butikslänga mot Gröndalsvägen.

Sannadalsparken med Gröndals kyrka.

LM-Ericssons industrianläggning och LM-staden i Midsommarkransen [AB114]

Motivering:

Industrimiljö omfattande LM-Ericssons industrianläggning med närliggande enhetligt bostadsområde, etablerad under sent 1930-tal och successivt utvecklad under 1900-talet.

Miljön speglar den tidiga funktionalismens rationella strävanden inom arkitektur och planering, så som de kom till uttryck i fabriker och boendemiljöer med bostadssociala ambitioner (*Industrimiljö, stadsmiljö; bostadsområde*).

Uttryck för riksintresset:

Fabriksanläggningen från sent 1930-tal i utpräglad funktionalistisk stil med karaktäristiska glasade trapphus och med telekommunikationstorn från 1949. Till industrianläggningen kompletterande anläggningar och bebyggelse som tillkommit under 1900-talet för bl a kontorsändamål. Fabriksanläggningens dominans i miljön och tornet som landmärke.

AB län beslut RAÄ 1997-08-18. Revidering 2002 av AB 121. AB 62 har ej strukits enligt Lst 2010. Revidering av (AB114) 2014-03-31, Revidering 2018-05-30 av AB 50, AB 603, AB 605, AB 606, AB 613, AB 615, AB 621. Revidering 2018-07-10 av AB 601, AB 619, AB 94, AB 98, AB 99, AB 617, AB 618, AB 620. Revidering 2018-08-20 av AB 607, AB 608, AB 609, AB 610, AB 611, AB 614, AB 616. Revidering 2018-08-21 av AB 51, AB 58, AB 612, AB 62. Revidering 2020-11-18 av AB79, AB57, AB7, AB24, AB52, AB10. Beslut 2020-11-30 avstående av anspråk AB33, AB26, AB8, AB76, AB67, AB5, AB13, AB23, AB80, AB68. Beslut 2020-12-14 avstående av anspråk AB121. Beslut 21-05-25 revidering av AB 14, AB 86, AB 81, AB 89, AB 88, AB 82, AB 70, AB 92, AB 90, AB 87, AB 83, AB 95, AB 25, AB 29, AB 35, AB 34, AB 11, AB 73, AB 1, AB 75, AB 74, AV 77, AB 69. Beslut 2021-06-07 avstående av anspråk AB 53, AB 17. Beslut 2021-06-09 revidering av AB 630 (nytt nr), AB 61, AB 63, AB 20, AB 604, AB 59, AB 55, AB 631 (nytt nr), AB 27, AB 30, AB 632 (nytt nr), AB 4, AB 2, AB 6, AB 3, AB 31, AB 66, AB 633 (nytt nr), AB 32, AB 78, AB 72, AB 16. Beslut 2021-07-02 revidering av AB 71, AB 12, AB 19, AB 85, AB 634 (nytt nr). Beslut 2021-12-17 revidering av AB 36, AB 54, AB, 91, AB 93, AB 15, AB 64. Dokument uppdaterat 2021-12-20. Beslut 2022-09-19 revidering av AB 49, AB 38, AB 48, AB 97, AB 84, AB 122, AB 65, AB 9, AB 56, AB 96, AB 28. Beslut 2022-09-27 revidering av AB 112, AB 116, AB 114, AB 119, AB 640 (nytt nr), AB 111, AB 120, AB 602. Beslut 2023-04-21 revidering av AB 115. Beslut 2023-06-01 AB 37 stryks och delas upp på AB 641 och AB 642. Beslut 2023-06-29 AB 113, AB 643 (nytt nr, hopslagning av AB 117 och AB119) samt tilläggsbeslut AB 115. Dokument uppdaterat 2023-07-04.

Centrumanläggningen från 1940-talet med centrumbyggnad i kombination med bostäder, torg, medborgarhus och butikslokaler. Förskolan LM-gården, belägen på en höjd ovanför centrumet. Det enhetliga bostadsområdet i nära anknytning till fabriksområdet utformat enligt modernismens principer om ljus och luft gällande såväl lägenheternas utformning som husens placering och gestaltning.

Stadsplaneprincipen "Hus-i-park" bestående av likartad smälhusbebyggelse, placerade på rad i nordost-sydväst med tillhörande vägnät. Den medvetna placeringen av de standardiserade bostadshusen i den kuperade terrängen med sparade bergknallar och vegetation. Byggnadernas arkitektoniska detaljer.

Norra Ängby [AB 119]

Motivering:

Egnahemsområde, ett stort och enhetligt "småstugeområde" planerat för arbetare, som visar den bostadssociala politiken och Stockholms stads satsning på självbyggeri på 1930-talet. Området kännetecknas av en framsynt planering som integrerar de äldre kulturlämningarna på platsen. (*Egnahemsområde, stadsmiljö; förort, trädgårdsstad, fornlämningsmiljö, park*).

Uttryck för riksintresset:

Gatu- och tomtstrukturen med de enhetliga tomterna längs med det rätlinjiga gatusystemet uppbrutet av naturområdena och parkerna. Fornlämningarna som en del av naturområdena. Gravfälten och gravarna i Björklundshagen, Komötet, Karsvikshagen, Ättehagen och del av naturreservatet Kyrksjölöten. Runstenen Ängbysten.

De trädplanterade huvudgatorna.

Det i området inordnade Stora Ängby slott, med huvudbyggnaden, förrådsbyggnaden Fatburen och den omgivande parken.

De cirka femton hustyperna i sammanhållna grupper med enhetlig utformning gällande material, kulör och detaljer. Husens placering med gavel eller långsida nära gatorna.

Radhusområdet i kvarteret Runan och Runstensplan med affärslängan.

Ängbytorg inramat av flerbostadshus och butiker i nedre plan. Centrumbebyggelsen i korsningen Bergslagsvägen-Bällstavägen. Norra Ängby skola.

Olovslund och Pungpinan [AB 640]

Motivering:

Egnahemsområden från 1920-talets slut, som utgör ett av de första exemplen på den kommunala bostadspolitik, som gick ut på att skapa "småstugeområden" med självbyggda hus för arbetare (*Stadsmiljö; bostadsområde*).

Uttryck för riksintresset:

AB län beslut RAÄ 1997-08-18. Revidering 2002 av AB 121. AB 62 har ej strukits enligt Lst 2010. Revidering av (AB114) 2014-03-31, Revidering 2018-05-30 av AB 50, AB 603, AB 605, AB 606, AB 613, AB 615, AB 621. Revidering 2018-07-10 av AB 601, AB 619, AB 94, AB 98, AB 99, AB 617, AB 618, AB 620. Revidering 2018-08-20 av AB 607, AB 608, AB 609, AB 610, AB 611, AB 614, AB 616. Revidering 2018-08-21 av AB 51, AB 58, AB 612, AB 62. Revidering 2020-11-18 av AB79, AB57, AB7, AB24, AB52, AB10. Beslut 2020-11-30 avstående av anspråk AB33, AB26, AB8, AB76, AB67, AB5, AB13, AB23, AB80, AB68. Beslut 2020-12-14 avstående av anspråk AB121. Beslut 21-05-25 revidering av AB 14, AB 86, AB 81, AB 89, AB 88, AB 82, AB 70, AB 92, AB 90, AB 87, AB 83, AB 95, AB 25, AB 29, AB 35, AB 34, AB 11, AB 73, AB 1, AB 75, AB 74, AB 77, AB 69. Beslut 2021-06-07 avstående av anspråk AB 53, AB 17. Beslut 2021-06-09 revidering av AB 630 (nytt nr), AB 61, AB 63, AB 20, AB 604, AB 59, AB 55, AB 631 (nytt nr), AB 27, AB 30, AB 632 (nytt nr), AB 4, AB 2, AB 6, AB 3, AB 31, AB 66, AB 633 (nytt nr), AB 32, AB 78, AB 72, AB 16. Beslut 2021-07-02 revidering av AB 71, AB 12, AB 19, AB 85, AB 634 (nytt nr). Beslut 2021-12-17 revidering av AB 36, AB 54, AB, 91, AB 93, AB 15, AB 64. Dokument uppdaterat 2021-12-20. Beslut 2022-09-19 revidering av AB 49, AB 38, AB 48, AB 97, AB 84, AB 122, AB 65, AB 9, AB 56, AB 96, AB 28. Beslut 2022-09-27 revidering av AB 112, AB 116, AB 114, AB 119, AB 640 (nytt nr), AB 111, AB 120, AB 602. Beslut 2023-04-21 revidering av AB 115. Beslut 2023-06-01 AB 37 stryks och delas upp på AB 641 och AB 642. Beslut 2023-06-29 AB 113, AB 643 (nytt nr, hopslagning av AB 117 och AB119) samt tilläggsbeslut AB 115. Dokument uppdaterat 2023-07-04.

Planstrukturen med den sammanhållna gatumiljön de enhetliga tomterna, det raka gatunätet i Pungpinan och mjukt böjda gatunätet i Olovslund.

Bostadshusens enhetliga, småskaliga och tidstypiska utformning med byggnadsdetaljer med historiska anspelningar från äldre trähusarkitektur i form av t ex brutna tak och spröjsade fönster. Husens likartade placering nära gatan med de tillhörande trädgårdarna med förgårdsmarken mot gatan och häckar som tomtinhängnader.

I Olovslund den centrala parken, Olovslunden som omges av bebyggelsen och innehållande både fornlämningar och en fågeldamm.

I Pungpinan den småskaliga parken Laduplan som ramas in av bebyggelsen i Pungpinans norra del.

De två allékantade huvudgatorna Västerled och Djupdalsvägen.

Olovslundsskolan från 1930-talet ritad av Paul Hedqvist i stram funktionalistisk stil.

1700-tals torpet Pungpinan som givit området sitt namn och vittnar om platsens tidigare lantliga karaktär och dess historia före småstugeområdets tillkomst.

Skogskyrkogården [AB 111]

Motivering:

Begravningsplats med ursprung i tidigt 1900-tal som i samspelet mellan arkitektur och parklandskap skapat en ny typ av kyrkogårdsanläggning med många efterföljare inom Sverige och internationellt (*Begravningsplats*).

Uttryck för riksintresset:

Parklandskapet med de varierande terräng- och vegetationstyperna.

Entréerna, murarna, vägarna och de öppna ytorna samt den konstnärliga utsmyckningen.

Barrträdsskogen med de högresta tallarna. Stenläggningarna, armaturerna, trapporna, brunnarna, vattenkaren, pumparna och bänkarna.

Huvudentrén dubbla alléer och det muromgärdade gaturummet kring Sockenvägen.

Det obrutna siktstråket genom huvudentrén till begravningsplatsens öppna landskapsdel.

Den fria horisonten och den öppna landskapskaraktären kring Almhöjden och Korsets väg.

Meditationsplatsen Almhöjden med trädgrupperna, trapporna, murarna och brunnen.

Sju brunnars stig med det i skogen raka och obrutna siktstråket mellan Almhöjden och

Uppståndelsekapellet. Skogskapellet, integrerat i den omgivande barrskogen.

Tron, hoppets och Heliga korsets kapell samt Skogskrematoriet som i sin arkitektur speglar utvecklingen från 1920- talets klassicism till funktionalism.

Personal- och servicebyggnaderna. Byggnadernas tillhörande murar, skulpturer, armaturer, möbler, ur, stenläggningar och gångvägar.

Den öppnare delen med inslag av lövträdsvegetation vid entrén mot Gamla Tyresövägen.

AB län beslut RAÄ 1997-08-18. Revidering 2002 av AB 121. AB 62 har ej strukits enligt Lst 2010. Revidering av (AB114) 2014-03-31, Revidering 2018-05-30 av AB 50, AB 603, AB 605, AB 606, AB 613, AB 615, AB 621. Revidering 2018-07-10 av AB 601, AB 619, AB 94, AB 98, AB 99, AB 617, AB 618, AB 620. Revidering 2018-08-20 av AB 607, AB 608, AB 609, AB 610, AB 611, AB 614, AB 616. Revidering 2018-08-21 av AB 51, AB 58, AB 612, AB 62. Revidering 2020-11-18 av AB79, AB57, AB7, AB24, AB52, AB10. Beslut 2020-11-30 avstående av anspråk AB33, AB26, AB8, AB76, AB67, AB5, AB13, AB23, AB80, AB68. Beslut 2020-12-14 avstående av anspråk AB121. Beslut 21-05-25 revidering av AB 14, AB 86, AB 81, AB 89, AB 88, AB 82, AB 70, AB 92, AB 90, AB 87, AB 83, AB 95, AB 25, AB 29, AB 35, AB 34, AB 11, AB 73, AB 1, AB 75, AB 74, AB 77, AB 69. Beslut 2021-06-07 avstående av anspråk AB 53, AB 17. Beslut 2021-06-09 revidering av AB 630 (nytt nr), AB 61, AB 63, AB 20, AB 604, AB 59, AB 55, AB 631 (nytt nr), AB 27, AB 30, AB 632 (nytt nr), AB 4, AB 2, AB 6, AB 3, AB 31, AB 66, AB 633 (nytt nr), AB 32, AB 78, AB 72, AB 16. Beslut 2021-07-02 revidering av AB 71, AB 12, AB 19, AB 85, AB 634 (nytt nr). Beslut 2021-12-17 revidering av AB 36, AB 54, AB, 91, AB 93, AB 15, AB 64. Dokument uppdaterat 2021-12-20. Beslut 2022-09-19 revidering av AB 49, AB 38, AB 48, AB 97, AB 84, AB 122, AB 65, AB 9, AB 56, AB 96, AB 28. Beslut 2022-09-27 revidering av AB 112, AB 116, AB 114, AB 119, AB 640 (nytt nr), AB 111, AB 120, AB 602. Beslut 2023-04-21 revidering av AB 115. Beslut 2023-06-01 AB 37 stryks och delas upp på AB 641 och AB 642. Beslut 2023-06-29 AB 113, AB 643 (nytt nr, hopslagning av AB 117 och AB119) samt tilläggsbeslut AB 115. Dokument uppdaterat 2023-07-04.

Begränsningsmurens karaktäristiska skiftläggning och gräsbevuxna krön samt fria, synliga roll inom och utanför begravningsplatsen. Huvudentréns minneslund med vegetation och anläggningar.

Stockholms innerstad med Djurgården [AB 115]

Motivering:

Storstadsmiljö, som i planstruktur och bebyggelse återspeglar funktionen som landets huvudstad och politiska och administrativa centrum sedan medeltiden, med sitt läge vid mötet mellan Saltsjön och Mälaren som gett speciella topografiska och kommunikationsmässiga förutsättningar för handel och försvar. Central plats för länets och landets ekonomi, turism och kultur- och samhällsliv. De olika epokerna och århundrandena som är väl representerade i stadsplane- och byggnadskonsten, från medeltiden till 1900-talets slut. (*Stadsmiljö; hamnstad, sjöfartsstad, industristad, residensstad, skolestad, universitets- och regementsstad, rekreativmiljö*)

Uttryck för riksintresset:

Stadslandskapet uppdelat på de olika öarna och malmarna, med de många broarna som förbinder stadens olika delar med varandra och med ytterstaden. Stadens utbyggnadsfaser (årsringarna) som gör stadsväxten läsbar från medeltiden fram till millennieskiftet. Stadssiluetten med den begränsade och jämna byggnadshöjden där endast fåtal byggnader höjer sig över mängden. Stadens anpassning till de naturgeografiska förutsättningarna: förkastningsbranterna, obebyggda bergsformationerna och grönlädda höjderna som en del av stadsbilden samt Stockholmsåsens kvarvarande delar. Fronterna mot vattenrummen och Stockholms inlopp, både från Saltsjön och från Mälaren. De öppna vattenrummen och utblickarna från gaturummen mot vattnet. Kontrasten mellan den täta staden och det gröna parklandskapet på Djurgården och andra platser som Långholmen och Skeppsholmen. Utsiktspunkter som gör det möjligt att blicka ut över stadslandskapet. Gatuvyer med enskilda byggnader eller andra element som blickfång. Stenstadens tydliga yttre gränser.

Stockholm som huvudstad och maktcentrum

Miljöerna och byggnaderna som hör samman med funktionen som huvudstad, och förvaltningsstad alltsedan medeltiden, så som de kungliga miljöerna, byggnaderna för rikets och länets förvaltning, kulturinstitutionerna och kyrkorna.

Den äldre stenstaden och tidig bebyggelse på malmarna

Gamla stan med kyrkorna och den täta bebyggelsestrukturen med kontinuitet sedan medeltiden. Gatu- och planstruktur med oregelbundna kvarter innanför långgatorna och den senare medeltidens karaktäristiska ”revbensmönster” med små smala gränder ner till vattnet. Andra delar av staden med rötter i medeltiden. Riddarholmens gatunät, platsbildningar och bebyggelse

AB län beslut RAÄ 1997-08-18. Revidering 2002 av AB 121. AB 62 har ej strukits enligt Lst 2010. Revidering av (AB114) 2014-03-31, Revidering 2018-05-30 av AB 50, AB 603, AB 605, AB 606, AB 613, AB 615, AB 621. Revidering 2018-07-10 av AB 601, AB 619, AB 94, AB 98, AB 99, AB 617, AB 618, AB 620. Revidering 2018-08-20 av AB 607, AB 608, AB 609, AB 610, AB 611, AB 614, AB 616. Revidering 2018-08-21 av AB 51, AB 58, AB 612, AB 62. Revidering 2020-11-18 av AB79, AB57, AB7, AB24, AB52, AB10. Beslut 2020-11-30 avstående av anspråk AB33, AB26, AB8, AB76, AB67, AB5, AB13, AB23, AB80, AB68. Beslut 2020-12-14 avstående av anspråk AB121. Beslut 21-05-25 revidering av AB 14, AB 86, AB 81, AB 89, AB 88, AB 82, AB 70, AB 92, AB 90, AB 87, AB 83, AB 95, AB 25, AB 29, AB 35, AB 34, AB 11, AB 73, AB 1, AB 75, AB 74, AB 77, AB 69. Beslut 2021-06-07 avstående av anspråk AB 53, AB 17. Beslut 2021-06-09 revidering av AB 630 (nytt nr), AB 61, AB 63, AB 20, AB 604, AB 59, AB 55, AB 631 (nytt nr), AB 27, AB 30, AB 632 (nytt nr), AB 4, AB 2, AB 6, AB 3, AB 31, AB 66, AB 633 (nytt nr), AB 32, AB 78, AB 72, AB 16. Beslut 2021-07-02 revidering av AB 71, AB 12, AB 19, AB 85, AB 634 (nytt nr). Beslut 2021-12-17 revidering av AB 36, AB 54, AB, 91, AB 93, AB 15, AB 64. Dokument uppdaterat 2021-12-20. Beslut 2022-09-19 revidering av AB 49, AB 38, AB 48, AB 97, AB 84, AB 122, AB 65, AB 9, AB 56, AB 96, AB 28. Beslut 2022-09-27 revidering av AB 112, AB 116, AB 114, AB 119, AB 640 (nytt nr), AB 111, AB 120, AB 602. Beslut 2023-04-21 revidering av AB 115. Beslut 2023-06-01 AB 37 stryks och delas upp på AB 641 och AB 642. Beslut 2023-06-29 AB 113, AB 643 (nytt nr, hopslagning av AB 117 och AB119) samt tilläggsbeslut AB 115. Dokument uppdaterat 2023-07-04.

med grund i medeltiden. De bevarade resterna av den äldsta gatu- och tomtstrukturen på Södermalm. De äldsta kyrkorna på malmarna.

Rutnätsplanen på malmarna, de offentliga rummen och bebyggelsen från 1600-talet som visar på stadens starka expansion. Gamla stans yttre årsring, med Skeppsbroraden, Nygatskvarteren och slottsområdet. Slottet med sin dominerande roll i stadslandskapet.

Områden med stenhus från 1600-, 1700- och första delen av 1800-talet. Stadspalatsen och malmgårdarna. Inslag av grönska i form av kyrkogårdar samt äldre parker och trädgårdar såsom Kungsträdgården, Humlegården och malmgårdarnas trädgårdar. Småskaliga trähus i stadens dåvarande ytterkanter på Södermalm.

Stockholm blir storstad

Stadsbyggandet från mitten av 1800-talet fram till tiden runt sekelskiftet 1900. Områden byggda som nya stadsdelar på malmarna med esplanadsystem, genombrottsator, platsbildningar och offentlig utsmyckning. Gatorna av olika bredd och karaktär och den täta enhetliga bebyggelsen i stenstaden med byggnader i sammanhållen höjd. Parkerna som anläggs i den framväxande storstaden, såsom Berzelii park och de karaktäristiska bergsparkerna. Nedre Norrmalm med centralstationen och Drottninggatan som stadens nya centrum. Villastaden, med exklusiva bostadshus.

Nya typer av offentliga byggnader, såsom Långholmens centralfängelse, Östermalms saluhall, sjukhusmiljöer, skolorna. Anläggningarna och byggnaderna för sanitet, service och kommunalteknik, såsom elektricitetsverk, vattentorn, Brunkebergstunneln och hissarna på Södermalm. Gasverksamhetens omfattande kommunaltekniska anläggning. De många nya kyrkorna, frikyrkorna och byggnader för olika samfund samt Stora synagogan.

1900-talets stadsbyggande och bebyggelseutveckling

Det tidiga 1900-talet med fortsättningen på stenstaden, som Birkastan, och den nya terränganpassade gatu- och tomtstrukturen, som Lärkstaden, Diplomatstaden och Röda Bergen. Kungsgatan med Kungstornen. Storgårdskvarteren som t.ex. Motorn, Vingen, Draget och Ryssjan. Koloniträdgårdarna med stugor, tomtavgränsningar och gångsystem.

Bostadsområden som visar på den tidiga modernismens genomslag i stadsplanering och arkitektur från 1930-talet och 1940-talet, såsom Gärdet, Abessinien, Kungsklippan, Fredhäll och Reimersholme. Områdenas öppna gatu- och tomtstruktur med fristående byggnadskroppar och karaktären av hus-i-park.

Den modernistiska bebyggelsen på nedre Norrmalm med torg- och gatustruktur, som påbörjas med enskilda byggnader under 1930-talet och kulminerar i den storskaliga omvandlingen under 1950-, 60- och 70-talen. Sergels torg med sin skala, form, nivåskillnader och superelips, och inramningen med modernistiska byggnader. Hötorgsby med Hötorgsskraporna och de lägre butiksdelarna. Den enhetliga karaktären med modernistiska byggnader längs Klarabergsgatan och runt Brunkebergstorg.

AB län beslut RAÄ 1997-08-18. Revidering 2002 av AB 121. AB 62 har ej strukits enligt Lst 2010. Revidering av (AB114) 2014-03-31, Revidering 2018-05-30 av AB 50, AB 603, AB 605, AB 606, AB 613, AB 615, AB 621. Revidering 2018-07-10 av AB 601, AB 619, AB 94, AB 98, AB 99, AB 617, AB 618, AB 620. Revidering 2018-08-20 av AB 607, AB 608, AB 609, AB 610, AB 611, AB 614, AB 616. Revidering 2018-08-21 av AB 51, AB 58, AB 612, AB 62. Revidering 2020-11-18 av AB79, AB57, AB7, AB24, AB52, AB10. Beslut 2020-11-30 avstående av anspråk AB33, AB26, AB8, AB76, AB67, AB5, AB13, AB23, AB80, AB68. Beslut 2020-12-14 avstående av anspråk AB121. Beslut 21-05-25 revidering av AB 14, AB 86, AB 81, AB 89, AB 88, AB 82, AB 70, AB 92, AB 90, AB 87, AB 83, AB 95, AB 25, AB 29, AB 35, AB 34, AB 11, AB 73, AB 1, AB 75, AB 74, AB 77, AB 69. Beslut 2021-06-07 avstående av anspråk AB 53, AB 17. Beslut 2021-06-09 revidering av AB 630 (nytt nr), AB 61, AB 63, AB 20, AB 604, AB 59, AB 55, AB 631 (nytt nr), AB 27, AB 30, AB 632 (nytt nr), AB 4, AB 2, AB 6, AB 3, AB 31, AB 66, AB 633 (nytt nr), AB 32, AB 78, AB 72, AB 16. Beslut 2021-07-02 revidering av AB 71, AB 12, AB 19, AB 85, AB 634 (nytt nr). Beslut 2021-12-17 revidering av AB 36, AB 54, AB, 91, AB 93, AB 15, AB 64. Dokument uppdaterat 2021-12-20. Beslut 2022-09-19 revidering av AB 49, AB 38, AB 48, AB 97, AB 84, AB 122, AB 65, AB 9, AB 56, AB 96, AB 28. Beslut 2022-09-27 revidering av AB 112, AB 116, AB 114, AB 119, AB 640 (nytt nr), AB 111, AB 120, AB 602. Beslut 2023-04-21 revidering av AB 115. Beslut 2023-06-01 AB 37 stryks och delas upp på AB 641 och AB 642. Beslut 2023-06-29 AB 113, AB 643 (nytt nr, hopslagning av AB 117 och AB119) samt tilläggsbeslut AB 115. Dokument uppdaterat 2023-07-04.

Modernistiska höghus spridda över staden som genom landmärkesposition markerar trafikstråk, stadsgräns, tullar och Stockholmsåsen, till exempel Wenner-Gren Center och Skatteskrapan. Tunnelbanans synliga uttryck i stadsbilden. Södersjukhuset, som en storskalig offentlig inrättning. Modernistiska parkanläggningar och sammanhängande parkstråk, präglade av Stockholmsskolans och efterkrigstidens sociala ideal med landskapet och naturen som utgångspunkt.

Det sena 1900-talets kompletteringar och kvartersbyggnad. Senmodernistiska bostadskvarter, som Drakensbergsområdet och Fältöversten. Postmodernistiska områden med inspiration från äldre arkitektur och med monumentala inslag, som S:t Eriksområdet och Södra stationsområdet.

Stockholm som sjöfartsstad, militärstad samt industri- och handelsstad

Hamnanläggningarna från skilda tider och byggnader som hör ihop med flottan och sjöfarten. Kajerna och hamnarna som skapar en karaktäristisk front mot vattnet. Flottans miljöer på Skeppsholmen, Kastellholmen och Galärvarvet. Beckholmen med sina dockor, kranar och magasin samt Djurgårdsvarvet. Segelfartyget af Chapman, som ett permanent inslag i stadsbilden. Djurgårdsstadens bostadsbebyggelse för bl.a. hantverkare och sjömän. Mälarvarvet på Långholmen. Frihamnen med byggnader för handel och produktion, såsom magasinerna, Banankompaniet och Fordfabriken.

Militära byggnader och anläggningar på Östermalm och Gärdet, såsom kasernbyggnader, stall, stabs- och förvaltningsbyggnader och exercisplatser. Gärdet som avläsbart, öppet militärt övningsfält med skansstrukturer och paviljongen Borgen.

Industrimiljöerna som speglar Stockholms betydelse som industristad alltsedan 1600-talet, bland andra Barnängen, Kungliga Myntet och de många bryggerierna, till exempel Münchenbryggeriet.

Miljöer och byggnader för handel och näringsliv. Tullhusen från skilda tider, vid tidigare stadsgränser och hamnlägen. Kontorsbyggnader och bankpalats som utmärker sig i gaturummet, som Trygg-Hansa huset och Garnisonen, eller i sammanhållna miljöer, som vid östra Kungsträdgården. Storskaliga varuhus i city såsom NK, PUB och Åhléns.

Den offentliga staden

Byggnader och miljöer kopplade till demokratin och den offentliga förvaltningen.

Statsförvaltningens byggnader och miljöer på Helgeandsholmen och båda sidor om Norrström. Riddarholmens byggnader för statlig förvaltning, som gamla riksdagshuset och Riksarkivet. Östra Kungsholmens myndighetsbyggnader, såsom Rådhuset med Rådhusparken och Polishuskvarteret. Stadshuset med sin utmärkande landmärkesroll i stadsbilden.

Folkrorelsebyggnaderna och -miljöerna såsom arbetarrörelsens byggnader vid Norra Bantorget och Medborgarplatsen med Medborgarhuset samt idrottens byggnader och anläggningar, såsom det större idrottsområdet på Norra Djurgården, Stadion och Eriksdalsbadet.

AB län beslut RAÄ 1997-08-18. Revidering 2002 av AB 121. AB 62 har ej strukits enligt Lst 2010. Revidering av (AB114) 2014-03-31, Revidering 2018-05-30 av AB 50, AB 603, AB 605, AB 606, AB 613, AB 615, AB 621. Revidering 2018-07-10 av AB 601, AB 619, AB 94, AB 98, AB 99, AB 617, AB 618, AB 620. Revidering 2018-08-20 av AB 607, AB 608, AB 609, AB 610, AB 611, AB 614, AB 616. Revidering 2018-08-21 av AB 51, AB 58, AB 612, AB 62. Revidering 2020-11-18 av AB79, AB57, AB7, AB24, AB52, AB10. Beslut 2020-11-30 avstående av anspråk AB33, AB26, AB8, AB76, AB67, AB5, AB13, AB23, AB80, AB68. Beslut 2020-12-14 avstående av anspråk AB121. Beslut 21-05-25 revidering av AB 14, AB 86, AB 81, AB 89, AB 88, AB 82, AB 70, AB 92, AB 90, AB 87, AB 83, AB 95, AB 25, AB 29, AB 35, AB 34, AB 11, AB 73, AB 1, AB 75, AB 74, AB 77, AB 69. Beslut 2021-06-07 avstående av anspråk AB 53, AB 17. Beslut 2021-06-09 revidering av AB 630 (nytt nr), AB 61, AB 63, AB 20, AB 604, AB 59, AB 55, AB 631 (nytt nr), AB 27, AB 30, AB 632 (nytt nr), AB 4, AB 2, AB 6, AB 3, AB 31, AB 66, AB 633 (nytt nr), AB 32, AB 78, AB 72, AB 16. Beslut 2021-07-02 revidering av AB 71, AB 12, AB 19, AB 85, AB 634 (nytt nr). Beslut 2021-12-17 revidering av AB 36, AB 54, AB, 91, AB 93, AB 15, AB 64. Dokument uppdaterat 2021-12-20. Beslut 2022-09-19 revidering av AB 49, AB 38, AB 48, AB 97, AB 84, AB 122, AB 65, AB 9, AB 56, AB 96, AB 28. Beslut 2022-09-27 revidering av AB 112, AB 116, AB 114, AB 119, AB 640 (nytt nr), AB 111, AB 120, AB 602. Beslut 2023-04-21 revidering av AB 115. Beslut 2023-06-01 AB 37 stryks och delas upp på AB 641 och AB 642. Beslut 2023-06-29 AB 113, AB 643 (nytt nr, hopslagning av AB 117 och AB119) samt tilläggsbeslut AB 115. Dokument uppdaterat 2023-07-04.

Det vetenskapliga och intellektuella livets byggnader och miljöer från skilda tider. De olika byggnaderna för högre utbildning och vetenskap vid Observatorielunden och Drottninggatan. Akademiernas byggnader. Stadsbiblioteket och Kungliga biblioteket samt deras solitära roll i stadsbilden. De många museerna, såsom Nationalmuseum, friluftsmuseet Skansen och museistaden på Gärdet. Nordiska museet och Vasamuseets tydligt avläsbara profiler på Djurgården. Institutionsbältet på Norra Djurgården, med bland annat de olika högskolorna och universiteten, , Bergianska trädgården och Naturhistoriska riksmuseet. Studentområdet Lappskärsberget med sin tidstypiska stadsplan och bostadsbebyggelse. Byggnaderna för press, media, förlag och teknisk kommunikation såsom Nordstedthuset, Radio- och TV-huset, tidningshusen vid Marieberg och Kaknästornet.

Nöjes- och rekreationslivets miljöer

Nöjeslivets, samvarons och rekreationslivets byggnader och miljöer. De traditionsrika teatrarna och scenerna, såsom Konserthuset, Dramaten och Operan, ofta med framträdande placering i stadsrummet. Nöjesplatser som Mosebacke, Berns salonger och Södra Djurgårdens restauranger och värdshus, Cirkus och Gröna Lunds tivoli.

Det samlade rekreationslandskapet på Djurgården, med rötter i 1600-talets kungliga jaktpark. Villor och sommarnöjen på Djurgården från 1600-talet fram till sekelskiftet 1900 med omgivande parker och trädgårdar, både i samlade grupper och som fristående byggnadsverk.

Vällingby-Råcksta [AB 120]

Motivering:

Efterkrigstidens ideala förortsmiljö anlagd längs tunnelbanan på grundval av idén om ABC-strukturen (Arbete-Bostad-Centrum). Förebild för planering, gestaltning och socialt program för bostadsområden i Sverige och internationellt, som innebar en blandad befolkning och lättillgänglighet, som också skulle skapa en rationell verklighet för arbetande kvinnor (*Stadsmiljö; förort, bostadsområde*).

Uttryck för riksintresset:

Gatu- och tomtstrukturen så som den byggdes ut under 1950-talet och in på 1960-talet, med trafikdifferentiering, zonindelning, grannskapsenheter och anpassning till topografi och natur. Centrumdelen med låg bebyggelse, torg, gågator, affärer, service och gemensamma anläggningar. Vällingby torgs öppna yta och form samt anslutande trappor. De individuellt utformade byggnadernas framträdande roll vid torget, såsom kyrkan, kulturhuset Trappan och biografen Fontänen. Centrumområdets trädplanteringar, markbehandling och murar samt 1950-talets ljusreklam.

AB län beslut RAÄ 1997-08-18. Revidering 2002 av AB 121. AB 62 har ej strukits enligt Lst 2010. Revidering av (AB114) 2014-03-31, Revidering 2018-05-30 av AB 50, AB 603, AB 605, AB 606, AB 613, AB 615, AB 621. Revidering 2018-07-10 av AB 601, AB 619, AB 94, AB 98, AB 99, AB 617, AB 618, AB 620. Revidering 2018-08-20 av AB 607, AB 608, AB 609, AB 610, AB 611, AB 614, AB 616. Revidering 2018-08-21 av AB 51, AB 58, AB 612, AB 62. Revidering 2020-11-18 av AB79, AB57, AB7, AB24, AB52, AB10. Beslut 2020-11-30 avstående av anspråk AB33, AB26, AB8, AB76, AB67, AB5, AB13, AB23, AB80, AB68. Beslut 2020-12-14 avstående av anspråk AB121. Beslut 21-05-25 revidering av AB 14, AB 86, AB 81, AB 89, AB 88, AB 82, AB 70, AB 92, AB 90, AB 87, AB 83, AB 95, AB 25, AB 29, AB 35, AB 34, AB 11, AB 73, AB 1, AB 75, AB 74, AB 77, AB 69. Beslut 2021-06-07 avstående av anspråk AB 53, AB 17. Beslut 2021-06-09 revidering av AB 630 (nytt nr), AB 61, AB 63, AB 20, AB 604, AB 59, AB 55, AB 631 (nytt nr), AB 27, AB 30, AB 632 (nytt nr), AB 4, AB 2, AB 6, AB 3, AB 31, AB 66, AB 633 (nytt nr), AB 32, AB 78, AB 72, AB 16. Beslut 2021-07-02 revidering av AB 71, AB 12, AB 19, AB 85, AB 634 (nytt nr). Beslut 2021-12-17 revidering av AB 36, AB 54, AB, 91, AB 93, AB 15, AB 64. Dokument uppdaterat 2021-12-20. Beslut 2022-09-19 revidering av AB 49, AB 38, AB 48, AB 97, AB 84, AB 122, AB 65, AB 9, AB 56, AB 96, AB 28. Beslut 2022-09-27 revidering av AB 112, AB 116, AB 114, AB 119, AB 640 (nytt nr), AB 111, AB 120, AB 602. Beslut 2023-04-21 revidering av AB 115. Beslut 2023-06-01 AB 37 stryks och delas upp på AB 641 och AB 642. Beslut 2023-06-29 AB 113, AB 643 (nytt nr, hopslagning av AB 117 och AB119) samt tilläggsbeslut AB 115. Dokument uppdaterat 2023-07-04.

De utanför Vällingby centrum belägna zonerna med bostäder och arbetsplatser. De höga punkthusen, framförallt koncentrerade i närheten av tunnelbanestationerna och annars som solitärer.

Områden med lägre flerbostadshus, så som lameller och punkthus, och radhus- och småhusbebyggelse i avskiljbara grupper placerade långt ut i området.

Den enhetliga skalan i varje bebyggelsegrupp. Den tidstypiska utformningen av fasader, portar, tak och fönster. De arkitektoniska detaljernas färg, material, ytskiktsskikt, dimensioner och skala. Den stora förekomsten av grönska, grönytor och topografiska nivåskillnader som ramar in och separerar olika delar från varandra. Större parkytor koncentrerade till dalgångarna.

Parklekarna och plaskdammarna, skolorna, idrottsanläggningarna.

Arbetsplatserna för småindustri och handel längs Jämtlandsgatan. Vattenfalls stora, före detta, kontorskomplex i Råcksta, med Råcksta gård som en integrerad del.

Ålstensgatan och Södra Ängby[AB 643]

Motivering:

Två bostadsområden som speglar den tidiga funktionalismens gestaltningsmässiga och sociala idéer om bra bostäder i form av radhus och villor i storstadens utkant, för i första hand bättre bemedlade, och hur det gestaltas i stadsplanering, markutnyttjande och arkitektur. (*Stadsmiljö; bostadsområde, förort*).

Uttryck för riksintresset:

Ålstensgatans strama planform med rak alléplanterad huvudgata som kantas av sex grupper av radhus med snett förskjutna huskroppar, uppställda i raka rader med gröna obebyggda förgårdar och bakomliggande trädgårdar. Det tydligt definierade gaturummet och radhusområdet som avskiljbar sammanhängande bebyggelsegrupp. Gatans fria utblick mot vattnet. Södra Ängbys organiska planstruktur med terränganpassat gatunät och fritt placerade villor på naturtomter i kuperad skogsterräng. De större tomterna och villorna på Ängbyhöjden med anslutande naturmark, några med utblick mot Mälaren. Den starka närvaron av natur i området.

De ljusa radhusens enhetliga arkitektoniska utformning med distinkta kublika former, förstärkta av de flacka pulpettaken. Arkitekturens övergripande enkla och rationella drag med nätta detaljer. De saxade huskropparnas repetitivt estetiska effekt på områdets karaktär. Södra Ängbys påkostade villafunktionalism med geometriska grundformer i lekfulla och varierade kompositioner, med övervägande ljusputsade fasader och lågt sluttande takformer.

Karaktärsfulla fasaddetaljer som t ex asymmetriska fönsterpartier och mjukt rundade balkongfronter. Tallarna som ger en karaktäristisk kontrastverkan mot de ljusa villafasaderna. Den låga affärslängan vid t-banestationen Ängbyplan med större butiksfönster och en stram funktionalistisk karaktär.

AB län beslut RAÄ 1997-08-18. Revidering 2002 av AB 121. AB 62 har ej strukits enligt Lst 2010. Revidering av (AB114) 2014-03-31, Revidering 2018-05-30 av AB 50, AB 603, AB 605, AB 606, AB 613, AB 615, AB 621. Revidering 2018-07-10 av AB 601, AB 619, AB 94, AB 98, AB 99, AB 617, AB 618, AB 620. Revidering 2018-08-20 av AB 607, AB 608, AB 609, AB 610, AB 611, AB 614, AB 616. Revidering 2018-08-21 av AB 51, AB 58, AB 612, AB 62. Revidering 2020-11-18 av AB79, AB57, AB7, AB24, AB52, AB10. Beslut 2020-11-30 avstående av anspråk AB33, AB26, AB8, AB76, AB67, AB5, AB13, AB23, AB80, AB68. Beslut 2020-12-14 avstående av anspråk AB121. Beslut 21-05-25 revidering av AB 14, AB 86, AB 81, AB 89, AB 88, AB 82, AB 70, AB 92, AB 90, AB 87, AB 83, AB 95, AB 25, AB 29, AB 35, AB 34, AB 11, AB 73, AB 1, AB 75, AB 74, AV 77, AB 69. Beslut 2021-06-07 avstående av anspråk AB 53, AB 17. Beslut 2021-06-09 revidering av AB 630 (nytt nr), AB 61, AB 63, AB 20, AB 604, AB 59, AB 55, AB 631 (nytt nr), AB 27, AB 30, AB 632 (nytt nr), AB 4, AB 2, AB 6, AB 3, AB 31, AB 66, AB 633 (nytt nr), AB 32, AB 78, AB 72, AB 16. Beslut 2021-07-02 revidering av AB 71, AB 12, AB 19, AB 85, AB 634 (nytt nr). Beslut 2021-12-17 revidering av AB 36, AB 54, AB, 91, AB 93, AB 15, AB 64. Dokument uppdaterat 2021-12-20. Beslut 2022-09-19 revidering av AB 49, AB 38, AB 48, AB 97, AB 84, AB 122, AB 65, AB 9, AB 56, AB 96, AB 28. Beslut 2022-09-27 revidering av AB 112, AB 116, AB 114, AB 119, AB 640 (nytt nr), AB 111, AB 120, AB 602. Beslut 2023-04-21 revidering av AB 115. Beslut 2023-06-01 AB 37 stryks och delas upp på AB 641 och AB 642. Beslut 2023-06-29 AB 113, AB 643 (nytt nr, hopslagning av AB 117 och AB119) samt tilläggsbeslut AB 115. Dokument uppdaterat 2023-07-04.

Årsta centrum [AB 113]

Motivering:

Bostadsområde i form av stadsdelscentrum, invigt 1953, som utgör ett av landets tidigaste exempel på en sk grannskapsenhet, med ”torget som vardagsrum”. En kommersiell, social och kulturell mötespunkt för alla åldrar, som utgjort en viktig förebild för svenskt förortsbyggande under efterkrigstiden. (*Stadsmiljö; förort*).

Uttryck för riksintresset:

Planläggningen med låga byggnader för service och handel, även bostäder, samt större byggnader med offentlig prägel för sociala och kulturella aktiviteter, grupperade runt det centrala torget. Torgets öppna yta, storlek och karaktäristiska stenläggning. Den konstnärliga utsmyckningen. De karaktäristiska fasadkulörerna och fasadmålningarna. Den tidstypiska utformningen av fasader, tak och fönster. Detaljerna från byggnadstiden som till exempel smidesräcken, fönsterindelning, fasad-, vägg-, mark- och takmaterial samt entrépartier.

SUNDBYBERGS KOMMUN

Duvbo [AB 36] (Sundbybergs sn)

Motivering:

Ett av landets och Stockholms första *egnahemsområden*, som tillkom på enskilt initiativ och successivt bebyggdes från grundandet 1899 till en utvidgning av stadsplanen under 1920-talet. Stadsdelen återspeglar idéerna och organisationsformerna i egnahemsrörelsens första skede och planutveckling samt byggandet av välordnade arbetarförstäder runt Storstockholm kring sekelskiftet 1900 fram till mellankrigstid. (*Egnahemsområde*).

Uttryck för riksintresset:

Områdets gatu- och tomtstruktur som anpassats efter terrängen och vegetationen. Gaturummen och tomternas avgränsning med vegetation och staket. De individuellt och variationsrikt formade villorna och flerfamiljsvillorna i områdets äldsta delar. 1920-talets utvidgning av området med sitt delvis mer regelbundna gatunät och större enhetlighet i villornas placering och utformning. Villornas placering på tomten och trädgårdarnas gröna karaktärer med stora träd och fruktträd. Parkerna, byggnaderna och anläggningarna för det gemensamma, såsom Solparken med spruthuset samt Duvboskolan och kyrkan, belägna i anslutning till varandra och på en av områdets höjder. Den brokiga men relativt jämna siluetten, med bebyggelse som klättrar upp för höjderna.

AB län beslut RAÄ 1997-08-18. Revidering 2002 av AB 121. AB 62 har ej strukits enligt Lst 2010. Revidering av (AB114) 2014-03-31, Revidering 2018-05-30 av AB 50, AB 603, AB 605, AB 606, AB 613, AB 615, AB 621. Revidering 2018-07-10 av AB 601, AB 619, AB 94, AB 98, AB 99, AB 617, AB 618, AB 620. Revidering 2018-08-20 av AB 607, AB 608, AB 609, AB 610, AB 611, AB 614, AB 616. Revidering 2018-08-21 av AB 51, AB 58, AB 612, AB 62. Revidering 2020-11-18 av AB79, AB57, AB7, AB24, AB52, AB10. Beslut 2020-11-30 avstående av anspråk AB33, AB26, AB8, AB76, AB67, AB5, AB13, AB23, AB80, AB68. Beslut 2020-12-14 avstående av anspråk AB121. Beslut 21-05-25 revidering av AB 14, AB 86, AB 81, AB 89, AB 88, AB 82, AB 70, AB 92, AB 90, AB 87, AB 83, AB 95, AB 25, AB 29, AB 35, AB 34, AB 11, AB 73, AB 1, AB 75, AB 74, AB 77, AB 69. Beslut 2021-06-07 avstående av anspråk AB 53, AB 17. Beslut 2021-06-09 revidering av AB 630 (nytt nr), AB 61, AB 63, AB 20, AB 604, AB 59, AB 55, AB 631 (nytt nr), AB 27, AB 30, AB 632 (nytt nr), AB 4, AB 2, AB 6, AB 3, AB 31, AB 66, AB 633 (nytt nr), AB 32, AB 78, AB 72, AB 16. Beslut 2021-07-02 revidering av AB 71, AB 12, AB 19, AB 85, AB 634 (nytt nr). Beslut 2021-12-17 revidering av AB 36, AB 54, AB, 91, AB 93, AB 15, AB 64. Dokument uppdaterat 2021-12-20. Beslut 2022-09-19 revidering av AB 49, AB 38, AB 48, AB 97, AB 84, AB 122, AB 65, AB 9, AB 56, AB 96, AB 28. Beslut 2022-09-27 revidering av AB 112, AB 116, AB 114, AB 119, AB 640 (nytt nr), AB 111, AB 120, AB 602. Beslut 2023-04-21 revidering av AB 115. Beslut 2023-06-01 AB 37 stryks och delas upp på AB 641 och AB 642. Beslut 2023-06-29 AB 113, AB 643 (nytt nr, hopslagning av AB 117 och AB119) samt tilläggsbeslut AB 115. Dokument uppdaterat 2023-07-04.

SÖDERTÄLJE KOMMUN

Bornsjön [AB 16]

Motivering:

Herrgårdslandskap utmed Mälarens södra strand och runt sjöarna Bornsjön och Aspen, präglad av omfattande lämningar från bronsåldern och järnåldern, kommunikationerna på vatten och till lands, den tidiga medeltidens sockenindelning och kristnande, och de stora herrgårdsanläggningarna. (*Odlingslandskap, herrgårdsmiljö, fornlämningsmiljö, kommunikationsmiljö, kyrkomiljö, sockencentrum.*)

Uttryck för riksintresset:

Bronsåldersmiljöerna med skärvtenshögar och hållristningar samt talrika gravar, däribland flera monumentala rösen. Fornborgarna och de stora gravfälten från järnåldern, bl. a ett gravfält med stora högar vid Norsborg, vilket kan kopplas till de övergivna enheterna Borg och Hundhamra. Botkyrka pilgrimskyrka belägen invid den gamla landsvägen och i ett väl synligt läge i landskapet. De till kyrkan och sockencentrumet hörande boställena och andra byggnaderna, kyrkoherdebostället Hammarby, klockargården, fattighuset och kyrkskolan. Salems kyrka med sitt karakteristiska torn och synliga läge, samt de till kyrkomiljön tillhörande klockarbostaden och skolan. Övergivna by- och gårdstomter. Gamla vägsystem samt bryggor och hamnplatser som speglar kommunikationerna på vattnet. Det av storgodsdriften präglade landskapet med en rad herrgårdsanläggningar från i huvudsak 1700-talet, vid Vällinge, Sturehov, Norsborg, Ladvik, Bergaholm, Fågelsta, Lindhov (i huvudsak uppförda i Gustaviansk stil) och Älvesta (med tydliga drag av karolinsk stil), med uttryck för estetiska ambitioner, så som alléer, parker av såväl franska som engelska typer. Ekonomibyggnader, arbetarbostäder och underlydande torp som uttryck för herrgårdarnas sociala och ekonomiska struktur. Äldre lantlig bebyggelse som exempelvis Hallinge, Lundby, Oxelby, Övre och Nedre Söderby, samt Talby.

Brandalsund [AB 7] ()

Motivering:

Herrgårdsmiljö som tydligt präglas av införandet av moderna jordbruksmetoder och organisering under 1900-talets början. (*Herrgårdsmiljö, odlingslandskap, kommunikationsmiljö; vägmiljö*).

Uttryck för riksintresset:

Huvudbyggnaden och flyglarna som bär det tidiga 1900-talets prägel med en 1700-talsinspirerad herrgårdsarkitektur. Utmärkande för herrgårdsbebyggelsen är de ljusputsade symmetriska fasaderna, huvudbyggnadens markerade mittparti samt byggnadernas brutna tak. Den stramt utformade och symmetriskt anlagda herrgårdsparken med den anslutande organiskt utformade

AB län beslut RAÄ 1997-08-18. Revidering 2002 av AB 121. AB 62 har ej strukits enligt Lst 2010. Revidering av (AB114) 2014-03-31, Revidering 2018-05-30 av AB 50, AB 603, AB 605, AB 606, AB 613, AB 615, AB 621. Revidering 2018-07-10 av AB 601, AB 619, AB 94, AB 98, AB 99, AB 617, AB 618, AB 620. Revidering 2018-08-20 av AB 607, AB 608, AB 609, AB 610, AB 611, AB 614, AB 616. Revidering 2018-08-21 av AB 51, AB 58, AB 612, AB 62. Revidering 2020-11-18 av AB79, AB57, AB7, AB24, AB52, AB10. Beslut 2020-11-30 avstående av anspråk AB33, AB26, AB8, AB76, AB67, AB5, AB13, AB23, AB80, AB68. Beslut 2020-12-14 avstående av anspråk AB121. Beslut 21-05-25 revidering av AB 14, AB 86, AB 81, AB 89, AB 88, AB 82, AB 70, AB 92, AB 90, AB 87, AB 83, AB 95, AB 25, AB 29, AB 35, AB 34, AB 11, AB 73, AB 1, AB 75, AB 74, AB 77, AB 69. Beslut 2021-06-07 avstående av anspråk AB 53, AB 17. Beslut 2021-06-09 revidering av AB 630 (nytt nr), AB 61, AB 63, AB 20, AB 604, AB 59, AB 55, AB 631 (nytt nr), AB 27, AB 30, AB 632 (nytt nr), AB 4, AB 2, AB 6, AB 3, AB 31, AB 66, AB 633 (nytt nr), AB 32, AB 78, AB 72, AB 16. Beslut 2021-07-02 revidering av AB 71, AB 12, AB 19, AB 85, AB 634 (nytt nr). Beslut 2021-12-17 revidering av AB 36, AB 54, AB, 91, AB 93, AB 15, AB 64. Dokument uppdaterat 2021-12-20. Beslut 2022-09-19 revidering av AB 49, AB 38, AB 48, AB 97, AB 84, AB 122, AB 65, AB 9, AB 56, AB 96, AB 28. Beslut 2022-09-27 revidering av AB 112, AB 116, AB 114, AB 119, AB 640 (nytt nr), AB 111, AB 120, AB 602. Beslut 2023-04-21 revidering av AB 115. Beslut 2023-06-01 AB 37 stryks och delas upp på AB 641 och AB 642. Beslut 2023-06-29 AB 113, AB 643 (nytt nr, hopslagning av AB 117 och AB119) samt tilläggsbeslut AB 115. Dokument uppdaterat 2023-07-04.

engelsk parken. Den tydliga axiala riktningen från herrgården mot såväl farleden som mot Nyköpingsvägen genom en rak alléförsedd uppfartsväg med långa siktlinjer. Odlingslandskapet med åker- och betesmarker präglade av den rationella godsdriften i form av sammanhängande, obrutna öppna ytor med storskalig karaktär. De geografiskt och stilmässigt sammanhållna ekonomibyggnaderna samlade i fyrkant och grupperna av arbetarbostäder i nationalromantisk stil med anspelningar på äldre arkitektur, bland annat "Långa raden" bestående av stugliknande byggnader placerade likt en bruksgata närmast ekonomibyggnaderna. Det småskaliga, grusade vägnätet, som präglas av raka linjer i herrgårdens närhet och mer mjuka, terränganpassade former i riksintressets yttre delar.

Hall [AB 8] (Tveta-sn) Hävt 2020-11-30

Mörkö [AB 3]

Motivering:

Herrgårdsskap utmed vattenleden från Östersjön via Södertälje till Mälaren, som är tydligt präglat av dominerande storgods av delvis medeltida ursprung samt partier med ett småbrutet *odlingslandskap*. Medeltida kyrka och ett representativt *sockencentrum*. (*Herrgårdsmiljö, odlingslandskap, sockencentrum*).

Uttryck för riksintresset:

Herrgårdarna Hörningsholm och Ängsholm, med tillhörande ekonomibyggnader, parkanläggningar, underlydande gårdar och torp, samt statarbostäder. Hörningsholms slotts markanta läge på en hög klippa, vilket visar på den ursprungliga anläggningens funktion som befästning. Systemen av rätta grusbelagda allékantade vägar i slottens närhet. Det av storgodsdriften präglade odlingslandskapet med flacka öppna jordbruksmarker i norr samt böljande småbrutna marker på öns mer centrala delar med bebyggelse som huvudsakligen speglar 1800-talet. De hävdade ängsmarkerna och hagarna. Inslagen av ädellövträd t.ex. ett stort bestånd av ek och bok. Statarbostäderna. Mörkö medeltida kyrka belägen i centralt läge på ön. Sockencentrumet från 1800- och 1900-talet, med stallet, skolan samt klockar-, lärar- och vaktmästarbostäderna.

Karta - Oaxen - Stora Vika [AB 9] Riksintresset finns även i Nynäshamns kommun.

Motivering:

Industrimiljöer som speglar tre olika faser av kalkindustrins utveckling i huvudstadsregionen, och de samhällen detta gav upphov till – från de tidigindustriella anläggningarna på öarna Karta och Oaxen, i drift 1832-1880-tal respektive 1865-1975, till den storskaliga cementindustrin i Stora Vika från 1949, nedlagd 1981 (*Industrimiljö*).

AB län beslut RAÄ 1997-08-18. Revidering 2002 av AB 121. AB 62 har ej strukits enligt Lst 2010. Revidering av (AB114) 2014-03-31, Revidering 2018-05-30 av AB 50, AB 603, AB 605, AB 606, AB 613, AB 615, AB 621. Revidering 2018-07-10 av AB 601, AB 619, AB 94, AB 98, AB 99, AB 617, AB 618, AB 620. Revidering 2018-08-20 av AB 607, AB 608, AB 609, AB 610, AB 611, AB 614, AB 616. Revidering 2018-08-21 av AB 51, AB 58, AB 612, AB 62. Revidering 2020-11-18 av AB79, AB57, AB7, AB24, AB52, AB10. Beslut 2020-11-30 avstående av anspråk AB33, AB26, AB8, AB76, AB67, AB5, AB13, AB23, AB80, AB68. Beslut 2020-12-14 avstående av anspråk AB121. Beslut 21-05-25 revidering av AB 14, AB 86, AB 81, AB 89, AB 88, AB 82, AB 70, AB 92, AB 90, AB 87, AB 83, AB 95, AB 25, AB 29, AB 35, AB 34, AB 11, AB 73, AB 1, AB 75, AB 74, AB 77, AB 69. Beslut 2021-06-07 avstående av anspråk AB 53, AB 17. Beslut 2021-06-09 revidering av AB 630 (nytt nr), AB 61, AB 63, AB 20, AB 604, AB 59, AB 55, AB 631 (nytt nr), AB 27, AB 30, AB 632 (nytt nr), AB 4, AB 2, AB 6, AB 3, AB 31, AB 66, AB 633 (nytt nr), AB 32, AB 78, AB 72, AB 16. Beslut 2021-07-02 revidering av AB 71, AB 12, AB 19, AB 85, AB 634 (nytt nr). Beslut 2021-12-17 revidering av AB 36, AB 54, AB, 91, AB 93, AB 15, AB 64. Dokument uppdaterat 2021-12-20. Beslut 2022-09-19 revidering av AB 49, AB 38, AB 48, AB 97, AB 84, AB 122, AB 65, AB 9, AB 56, AB 96, AB 28. Beslut 2022-09-27 revidering av AB 112, AB 116, AB 114, AB 119, AB 640 (nytt nr), AB 111, AB 120, AB 602. Beslut 2023-04-21 revidering av AB 115. Beslut 2023-06-01 AB 37 stryks och delas upp på AB 641 och AB 642. Beslut 2023-06-29 AB 113, AB 643 (nytt nr, hopslagning av AB 117 och AB119) samt tilläggsbeslut AB 115. Dokument uppdaterat 2023-07-04.

Uttryck för riksintresset:

Lämningarna av kalkbrott, industrianläggningar och hamnar på de tre platserna. Industrisamhällena med deras planläggning, bostäder och andra byggnader som tillhört verksamheten.

Kartas industriella lämningar i form av kalkbrottet, kalkugnarna, husgrunderna och stenpiren. Oaxen, med det stora vattenfyllda kalkbrottet centralt på ön och de övriga brottytorna runt ön. Industrianläggningarnas strandnära lokalisering, skala och materialval. Silobyggnadernas dominans i industriområdet och mot farleden. De bevarade industrianläggningarna såsom Ettans kalkugn, silobyggnaderna, laboratoriet/verkstaden och lastkajen som speglar olika epoker av kalkindustrin på ön. Den tydliga uppdelningen mellan industriområdet och samhället med bostäder och andra funktionsbyggnader. Arbetarbostäderna från sent 1800-tal och de tidigare funktionsbyggnaderna. De vid östra stranden belägna bodarna och bryggorna. Det småskaliga vägnätet i samhället samt den hårdgjorda vägsträckan genom industriområdet. Stora Vikas tydligt strukturerade industrilandskap med kalkbrottet, industriområdet, hamnen och bostadsområdet. Den strategiska placeringen av cementfabriken mellan kalkbrottet och hamnen med långsträckta strukturer och byggnadskonstruktioner så som hallbyggnader och cementugnarnas två skorstenar. Kontorsbyggnader och andra byggnader samt silor och lämningar av linbanan. Kalkbrottet med två huvudsakliga brytningsnivåer; den nedre kallad för Sänket och är vattenfylld. Vägen upp till kalkbrottet. Grupperna av flerfamiljs- och radhus i Marsta, från omkring 1950 uppförda med betongstomme och i enhetlig funktionalistisk stil. Skol- och servicebyggnaderna samt villorna, de sistnämnda samlade i en egen avskiljbar grupp. Bebyggelsens låga skala och de större bostadshusens sammanhållna ljusa, sadeltaksförsedda putsarkitektur. Husens medvetna placering efter landskapsrummets förutsättningar enligt modernismens stadsplaneringsideal med ljus och luft mellan byggnadskropparna. Det öppna och gröna aktivitetsområdet centralt beläget i den flacka dalgången och med fri sikt mot Fållnäsvisen.

Tullgarn [AB 2] (Hölö sn)

Motivering:

Kunglig *slottsmiljö* huvudsakligen präglad av 1700- och 1800-talen. Kungsgård, underlydande gårdar och torp som speglar en godsstruktur i toppen av samhällets hierarki. (*Slottsmiljö*, *odlingslandskap*, *torp*, *kommunikationsmiljö*; *vägmiljö*, *fornlämningsmiljö*).

Uttryck för riksintresset:

Tullgarns slott med de tillhörande byggnaderna så som stallet, kavaljershuset och orangeriet. Slottsparken med barockträdgården och den engelska parken. Den långa, raka allén med

AB län beslut RAÄ 1997-08-18. Revidering 2002 av AB 121. AB 62 har ej strukits enligt Lst 2010. Revidering av (AB114) 2014-03-31, Revidering 2018-05-30 av AB 50, AB 603, AB 605, AB 606, AB 613, AB 615, AB 621. Revidering 2018-07-10 av AB 601, AB 619, AB 94, AB 98, AB 99, AB 617, AB 618, AB 620. Revidering 2018-08-20 av AB 607, AB 608, AB 609, AB 610, AB 611, AB 614, AB 616. Revidering 2018-08-21 av AB 51, AB 58, AB 612, AB 62. Revidering 2020-11-18 av AB79, AB57, AB7, AB24, AB52, AB10. Beslut 2020-11-30 avstående av anspråk AB33, AB26, AB8, AB76, AB67, AB5, AB13, AB23, AB80, AB68. Beslut 2020-12-14 avstående av anspråk AB121. Beslut 21-05-25 revidering av AB 14, AB 86, AB 81, AB 89, AB 88, AB 82, AB 70, AB 92, AB 90, AB 87, AB 83, AB 95, AB 25, AB 29, AB 35, AB 34, AB 11, AB 73, AB 1, AB 75, AB 74, AB 77, AB 69. Beslut 2021-06-07 avstående av anspråk AB 53, AB 17. Beslut 2021-06-09 revidering av AB 630 (nytt nr), AB 61, AB 63, AB 20, AB 604, AB 59, AB 55, AB 631 (nytt nr), AB 27, AB 30, AB 632 (nytt nr), AB 4, AB 2, AB 6, AB 3, AB 31, AB 66, AB 633 (nytt nr), AB 32, AB 78, AB 72, AB 16. Beslut 2021-07-02 revidering av AB 71, AB 12, AB 19, AB 85, AB 634 (nytt nr). Beslut 2021-12-17 revidering av AB 36, AB 54, AB, 91, AB 93, AB 15, AB 64. Dokument uppdaterat 2021-12-20. Beslut 2022-09-19 revidering av AB 49, AB 38, AB 48, AB 97, AB 84, AB 122, AB 65, AB 9, AB 56, AB 96, AB 28. Beslut 2022-09-27 revidering av AB 112, AB 116, AB 114, AB 119, AB 640 (nytt nr), AB 111, AB 120, AB 602. Beslut 2023-04-21 revidering av AB 115. Beslut 2023-06-01 AB 37 stryks och delas upp på AB 641 och AB 642. Beslut 2023-06-29 AB 113, AB 643 (nytt nr, hopslagning av AB 117 och AB119) samt tilläggsbeslut AB 115. Dokument uppdaterat 2023-07-04.

Grindstugan, gården Bellevue och torpet Frescati vid entrén in till slottområdet i alléns nordvästra ände. Kungsgården och brukningscentrumet med ekonomibyggnaderna, mejeriet och arbetarbostäderna från 1800- och tidigt 1900-tal. Skolmiljöerna med vävskolan vid Tallbacken och folkskolan vid Tullbotorp. De omgivande ägorna med ett tjugotal underlydande torp och arrendegårdar. Utgården Skyttorp. Det öppna odlingslandskapet med inslag av stora ekar, ängs- och hagmarker. Djurgården med de stora ekarna. Den äldre vägstrukturen.

Vårdinge [AB 1] (Vårdinge sn)

Motivering:

Forntida agrar miljö, med kontinuitet sedan bronsålder och järnålder, som speglar den succesiva expansionen av bygden. Dominerande säterier från 1500- och 1600-talen visar godsens betydelse för utvecklingen av ett rationellt jordbruk under 1800- och 1900-tal vilket präglar det öppna kulturlandskapet. (*Fornlämningsmiljö, herrgårdsmiljö, sockencentrum, odlingslandskap, torp, bymiljö kommunikationsmiljö; vägmiljö*)

Uttryck för riksintresset:

Bronsålderslämningarna vid Hjortstberga och Södra Stene i form av skärvtenshögar och skålgropsförekomster i bygden och i dess utkanter, samt av ensamliggande stensättningar på de omgivande höjdlägena. De stora järnåldersgravfälten vid kanterna av det öppna odlingslandskapet och i anslutning till de historiska byarna, till exempel vid Edesta, Hjortsberga, Södra och Norra Stene samt vid Vårdinge kyrka. Kyrkan med delar från 1100-tal och med dominerande läge över det omgivande odlingslandskapet samt med visuellt samband med sjön Sillen. Det i anslutning till kyrkan väl bevarade sockencentrumet med byggnader från främst 1800-tal som sockenstugan, stallet, brygghuset, kyrkskolan och klockargården. Prästgårdens sammanhållna gårdsmiljö med väl bevarad bebyggelse med grund i 1600- och 1700 tal. Godsen Hjortsberga och Nådhammar med tillhörande välbevarade, mönsterritade anläggningar för boskapsskötsel och mejeriproduktion och det av godsdriften präglade landskapet. Gårdarna och torpen med byggnader från framför allt 1800-talet samt småbruks- och egnahefastigheter som vid 1900-talets början avstyckades från Hjortsberga.

~~Ytterenhörna~~ [AB 5] (~~Ytterenhörna sn~~) Hävt 2020-11-30

Överenhörna [AB 6] (Överenhörna sn)

Motivering:

Herrgårdslandskap med rötter i en medeltida kungsgård präglad av 1700-talets anläggningar som visar godsens utveckling och tidigindustriell produktion. *Kyrkomiljö* som visar på socknens förändring genom seklerna. (*Herrgårdsmiljö, kyrkomiljö, industrimiljö, sockencentrum, torp, odlingslandskap, fornlämningsmiljö*).

AB län beslut RAÄ 1997-08-18. Revidering 2002 av AB 121. AB 62 har ej strukits enligt Lst 2010. Revidering av (AB114) 2014-03-31, Revidering 2018-05-30 av AB 50, AB 603, AB 605, AB 606, AB 613, AB 615, AB 621. Revidering 2018-07-10 av AB 601, AB 619, AB 94, AB 98, AB 99, AB 617, AB 618, AB 620. Revidering 2018-08-20 av AB 607, AB 608, AB 609, AB 610, AB 611, AB 614, AB 616. Revidering 2018-08-21 av AB 51, AB 58, AB 612, AB 62. Revidering 2020-11-18 av AB79, AB57, AB7, AB24, AB52, AB10. Beslut 2020-11-30 avstående av anspråk AB33, AB26, AB8, AB76, AB67, AB5, AB13, AB23, AB80, AB68. Beslut 2020-12-14 avstående av anspråk AB121. Beslut 21-05-25 revidering av AB 14, AB 86, AB 81, AB 89, AB 88, AB 82, AB 70, AB 92, AB 90, AB 87, AB 83, AB 95, AB 25, AB 29, AB 35, AB 34, AB 11, AB 73, AB 1, AB 75, AB 74, AB 77, AB 69. Beslut 2021-06-07 avstående av anspråk AB 53, AB 17. Beslut 2021-06-09 revidering av AB 630 (nytt nr), AB 61, AB 63, AB 20, AB 604, AB 59, AB 55, AB 631 (nytt nr), AB 27, AB 30, AB 632 (nytt nr), AB 4, AB 2, AB 6, AB 3, AB 31, AB 66, AB 633 (nytt nr), AB 32, AB 78, AB 72, AB 16. Beslut 2021-07-02 revidering av AB 71, AB 12, AB 19, AB 85, AB 634 (nytt nr). Beslut 2021-12-17 revidering av AB 36, AB 54, AB, 91, AB 93, AB 15, AB 64. Dokument uppdaterat 2021-12-20. Beslut 2022-09-19 revidering av AB 49, AB 38, AB 48, AB 97, AB 84, AB 122, AB 65, AB 9, AB 56, AB 96, AB 28. Beslut 2022-09-27 revidering av AB 112, AB 116, AB 114, AB 119, AB 640 (nytt nr), AB 111, AB 120, AB 602. Beslut 2023-04-21 revidering av AB 115. Beslut 2023-06-01 AB 37 stryks och delas upp på AB 641 och AB 642. Beslut 2023-06-29 AB 113, AB 643 (nytt nr, hopslagning av AB 117 och AB119) samt tilläggsbeslut AB 115. Dokument uppdaterat 2023-07-04.

Uttryck för riksintresset:

Ruinerna efter det medeltida Husby kungsgård. Överenhörnas sockencentrum med 1200-talskyrkan, ombyggd på 1700-talet, väl synlig i det öppna odlingslandskapet. Klockarbostaden uppförd under slutet av 1800-talet i tidstypisk panelarkitektur och två skolbyggnader, Storskolan, och Småskolan från 1850 respektive 1876. Prästgården Äleby med mangård från 1800-talet och byggd med liggande träpanel och lövsågerier. Flera tillhörande knuttimrade, rödmålade ekonomibyggnader som ramar in gårdsmiljön. Horns säteri från 1580talet, exponerad mot Mälarens vatten, med huvudbyggnaden från början av 1700-talet. Den omgivande parken med lusthus, sjöpaviljong och orangeri. Den långa allén som leder från ångbåtsbryggan till huvudbyggnaden. De rödmålade arbetarbostäderna som bildar en kort bruksgata längs med huvudinfarten. De perifert belägna torpmiljöerna. Ekensberg säteri från 1650talet med huvudbyggnad från senare delen av 1700-talet i gustaviansk stil som nås från en allé från Överenhörna kyrka. De intilliggande flyglarna och ekonomibyggnaderna i form av äldre magasin, f.d. mejeri samt ladugårds- och stallbyggnader från 1800- och början av 1900-talet. 1700-talsparken väster om huvudbyggnaden samt parkanläggningarna med engelsk park på Lurberget. Lämningarna efter flera tegelbruk från mitten av 1700-talet och fram till 1900talets början. Torpen och boställena för arbetare och andra vid bruken, som exempelvis Slagarstugan, Bruket och tegelmästerbostället Stora Madan.

TYRESÖ KOMMUN

Tyresö [AB 31] (Tyresö sn)

Motivering:

Slottsmiljö av tidigmedeltida ursprung som speglar levnadsförhållandena för de högsta samhällsskikten under 1600- och 1700-talen och tiden kring sekelskiftet 1900. Visar kärnverksamheten inom en av de äldsta godsanläggningarna i landet. (*Slottsmiljö, kyrkomiljö, torp*)

Uttryck för riksintresset:

Tyresö slott i dominerande läge och med öppna utblickar ut mot Kalvfjärden och mot dalgången kring Tyresö kyrka. Slottsbyggnaden från 1630-talet, med återskapad 1600-talskaraktär vid restaureringar under 1800-talets senare hälft och 1900-talets början. Grunderna efter det medeltida Tyresö hus belägna på ett försvarsstrategiskt höjdläge väster om

AB län beslut RAÄ 1997-08-18. Revidering 2002 av AB 121. AB 62 har ej strukits enligt Lst 2010. Revidering av (AB114) 2014-03-31, Revidering 2018-05-30 av AB 50, AB 603, AB 605, AB 606, AB 613, AB 615, AB 621. Revidering 2018-07-10 av AB 601, AB 619, AB 94, AB 98, AB 99, AB 617, AB 618, AB 620. Revidering 2018-08-20 av AB 607, AB 608, AB 609, AB 610, AB 611, AB 614, AB 616. Revidering 2018-08-21 av AB 51, AB 58, AB 612, AB 62. Revidering 2020-11-18 av AB79, AB57, AB7, AB24, AB52, AB10. Beslut 2020-11-30 avstående av anspråk AB33, AB26, AB8, AB76, AB67, AB5, AB13, AB23, AB80, AB68. Beslut 2020-12-14 avstående av anspråk AB121. Beslut 21-05-25 revidering av AB 14, AB 86, AB 81, AB 89, AB 88, AB 82, AB 70, AB 92, AB 90, AB 87, AB 83, AB 95, AB 25, AB 29, AB 35, AB 34, AB 11, AB 73, AB 1, AB 75, AB 74, AB 77, AB 69. Beslut 2021-06-07 avstående av anspråk AB 53, AB 17. Beslut 2021-06-09 revidering av AB 630 (nytt nr), AB 61, AB 63, AB 20, AB 604, AB 59, AB 55, AB 631 (nytt nr), AB 27, AB 30, AB 632 (nytt nr), AB 4, AB 2, AB 6, AB 3, AB 31, AB 66, AB 633 (nytt nr), AB 32, AB 78, AB 72, AB 16. Beslut 2021-07-02 revidering av AB 71, AB 12, AB 19, AB 85, AB 634 (nytt nr). Beslut 2021-12-17 revidering av AB 36, AB 54, AB, 91, AB 93, AB 15, AB 64. Dokument uppdaterat 2021-12-20. Beslut 2022-09-19 revidering av AB 49, AB 38, AB 48, AB 97, AB 84, AB 122, AB 65, AB 9, AB 56, AB 96, AB 28. Beslut 2022-09-27 revidering av AB 112, AB 116, AB 114, AB 119, AB 640 (nytt nr), AB 111, AB 120, AB 602. Beslut 2023-04-21 revidering av AB 115. Beslut 2023-06-01 AB 37 stryks och delas upp på AB 641 och AB 642. Beslut 2023-06-29 AB 113, AB 643 (nytt nr, hopslagning av AB 117 och AB119) samt tilläggsbeslut AB 115. Dokument uppdaterat 2023-07-04.

slottet. Parken med inslag av barockanläggning men med huvudsaklig karaktär av engelsk park, en av landets första. Tyresö kyrka med omgivande bogårdsmur, murens fästnanordningar för kyrkobesökarnas hästar samt by- och gårdsmamn. Kyrkskolan från 1870, byggd i tegel. De fåtaliga men välbevarade ekonomibyggnaderna och anläggningarna, såsom ett åttkantigt magasin från 1700-talet, smedjan, förrådsbyggnaden och stallen. Lantarbetar-, rättar- och inspektorsbostäderna i nationalromantisk villastil. Skogsvaktarbostaden Åliden med sitt karakteristiska tak och med synligt och fritt läge söder om slottet vid Follbrinksströmmens utlopp. Arrendatorsbostaden Lilla Tyresö eller Prinsvillan, synlig på en höjd med fri vy mot vattnet. De välbevarade torpen och sommarhusen. Handelsträdgården och trädgårdsmästarbostaden. Strömstugan vid Follbrinksströmmens fall, med husgrunder och andra lämningar efter godsets industriella verksamheter.

TÄBY KOMMUN

Skålhamravägen [AB 71]

Motivering:

Vägsträckning med förhistoriskt ursprung som knyter ihop en rik och komplex odlingsbygd med omfattande förhistoriska inhägnadssystem, tätbefolkad redan under järnåldern med runristningsmiljöer som förstärker intrycket av tidig betydelsefull trakt. (*Fornlämningsmiljö, kommunikationsmiljö; vägmiljö, odlingslandskap; centralbygd*).

Uttryck för riksintresset:

Skålhamravägen och de andra äldre vägarna med ålderdomlig småskalig karaktär och slingrande sträckningar. Det öppna odlingslandskapet där större delen den nuvarande bebyggelsen markerar förhistoriska gårdslägen. Områdets många runristningar däribland de samlade runristningsmiljöerna vid Broby, Fällbro, samt vid Gullbron som markerar vad- och broställen. Ortnamnen Broby och Fällbro som antyder de förhistoriska broställes betydelse. Järnåldersgravfälten i hela området, på flera platser i anslutning till de förhistoriska gårdslägena samt till runstenarna. Det omfattande hägnadssystemet i form av långa sammanhållande stensträngar längs med den förhistoriska utmarkens gränser mot inägor. I flera fall stämmer de överens med dagens gränser mellan den öppna marken och skogsbygden. (Miljön berör även Sigtuna, Sollentuna, Upplands Väsby och Vallentuna kommuner).

Täby prästgårdsmark [AB 73] (Täby sn)

Motivering:

Fornlämningsmiljö med tillkomst under bronsålder som är starkt präglad av den äldre järnålderns markorganisation och dess fortsatta utveckling under yngre järnålder som lagt grunden för *odlingslandskapet* under Täby prästgård fram till tidigt 1900-tal.

AB län beslut RAÄ 1997-08-18. Revidering 2002 av AB 121. AB 62 har ej strukits enligt Lst 2010. Revidering av (AB114) 2014-03-31, Revidering 2018-05-30 av AB 50, AB 603, AB 605, AB 606, AB 613, AB 615, AB 621. Revidering 2018-07-10 av AB 601, AB 619, AB 94, AB 98, AB 99, AB 617, AB 618, AB 620. Revidering 2018-08-20 av AB 607, AB 608, AB 609, AB 610, AB 611, AB 614, AB 616. Revidering 2018-08-21 av AB 51, AB 58, AB 612, AB 62. Revidering 2020-11-18 av AB79, AB57, AB7, AB24, AB52, AB10. Beslut 2020-11-30 avstående av anspråk AB33, AB26, AB8, AB76, AB67, AB5, AB13, AB23, AB80, AB68. Beslut 2020-12-14 avstående av anspråk AB121. Beslut 21-05-25 revidering av AB 14, AB 86, AB 81, AB 89, AB 88, AB 82, AB 70, AB 92, AB 90, AB 87, AB 83, AB 95, AB 25, AB 29, AB 35, AB 34, AB 11, AB 73, AB 1, AB 75, AB 74, AB 77, AB 69. Beslut 2021-06-07 avstående av anspråk AB 53, AB 17. Beslut 2021-06-09 revidering av AB 630 (nytt nr), AB 61, AB 63, AB 20, AB 604, AB 59, AB 55, AB 631 (nytt nr), AB 27, AB 30, AB 632 (nytt nr), AB 4, AB 2, AB 6, AB 3, AB 31, AB 66, AB 633 (nytt nr), AB 32, AB 78, AB 72, AB 16. Beslut 2021-07-02 revidering av AB 71, AB 12, AB 19, AB 85, AB 634 (nytt nr). Beslut 2021-12-17 revidering av AB 36, AB 54, AB, 91, AB 93, AB 15, AB 64. Dokument uppdaterat 2021-12-20. Beslut 2022-09-19 revidering av AB 49, AB 38, AB 48, AB 97, AB 84, AB 122, AB 65, AB 9, AB 56, AB 96, AB 28. Beslut 2022-09-27 revidering av AB 112, AB 116, AB 114, AB 119, AB 640 (nytt nr), AB 111, AB 120, AB 602. Beslut 2023-04-21 revidering av AB 115. Beslut 2023-06-01 AB 37 stryks och delas upp på AB 641 och AB 642. Beslut 2023-06-29 AB 113, AB 643 (nytt nr, hopslagning av AB 117 och AB119) samt tilläggsbeslut AB 115. Dokument uppdaterat 2023-07-04.

(Fornlämningsmiljö, odlingslandskap).

Uttryck för riksintresset:

Stensträngssystemen, husgrunderna, odlingsterrasserna, de fossila åkrarna och fågatorna som avspeglar den äldre järnålderns gårdsstruktur, odlingslandskap och markorganisation. Gravrösen från bronsåldern eller äldre järnåldern samt järnåldersgravfälten vid Skogsberga och prästgården, som tillsammans visar på områdets bebyggelseutveckling. Skogsberga by och Täby prästgård som markerar lägena för den bebyggelse som kom att ersätta äldre järnålderns gårdsstruktur under yngre järnålder och medeltid. Det omväxlande odlingslandskapet med låglänta åkrar och kuperade beteshagar innehållande betespräglat biologiskt kulturarv.

UPPLANDS-BRO KOMMUN

Bro [AB 33] (Bro sn) Hävt 2020-11-30

Görvåln [AB 32]

Motivering:

Herrgårdslandskap och farleds- och kommunikationsmiljö med rötter i medeltidens stormannabygd som visar på landsvägarnas och Mälarens betydelse som farled mot Sigtuna och Uppsala och som vattenväg till Stockholm. Området speglar etableringen av gårdar med närhet till rikets styrning från 1500- till 1800-tal. (*Herrgårdsmiljö, kommunikationsmiljö; farledsmiljö, fornlämningsmiljö*)

Uttryck för riksintresset:

Herrgårdarnas ensamma dominans över Görvålnfjärdens stränder med huvudbyggnaderna som vetter ut mot fjärden. Herrgårdsanläggningarnas byggnadsbestånd med herrgård, ekonomi- och arbetarbostäder, park, trädgårdar och allér. Den underliggande torpbebyggelsens bevarade småskaliga karaktär och dess placering i landskapet. Det godspräglade landskapet med de sammanhängande storskaliga åkermarkerna, alléerna och de äldre slingrande vägsträckningarna. Utmarken som utgörs av skogsmark eller betesmark.

(delen i Järfälla kn):

Görvålns herrgårdsanläggning med den geometriska planlösningen på huvudbyggnaden, flyglarna och paviljongerna. Det välexponerade läget med huvudentrén som vetter mot Görvålnfjärden. Den omgivande trädgården och parken med arboretum. De välbevarade ekonomi- och arbetarbostäderna. Det av godsdriften präglade landskapet med storskaliga åkrar, alléer, de äldre slingrande vägsträckningarna samt de underliggande gårdarna och torpen lokaliserade i periferin från Görvåln. Gåseborgs fornborg med kraftiga, dubbla vallar och dess

AB län beslut RAÄ 1997-08-18. Revidering 2002 av AB 121. AB 62 har ej strukits enligt Lst 2010. Revidering av (AB114) 2014-03-31, Revidering 2018-05-30 av AB 50, AB 603, AB 605, AB 606, AB 613, AB 615, AB 621. Revidering 2018-07-10 av AB 601, AB 619, AB 94, AB 98, AB 99, AB 617, AB 618, AB 620. Revidering 2018-08-20 av AB 607, AB 608, AB 609, AB 610, AB 611, AB 614, AB 616. Revidering 2018-08-21 av AB 51, AB 58, AB 612, AB 62. Revidering 2020-11-18 av AB79, AB57, AB7, AB24, AB52, AB10. Beslut 2020-11-30 avstående av anspråk AB33, AB26, AB8, AB76, AB67, AB5, AB13, AB23, AB80, AB68. Beslut 2020-12-14 avstående av anspråk AB121. Beslut 21-05-25 revidering av AB 14, AB 86, AB 81, AB 89, AB 88, AB 82, AB 70, AB 92, AB 90, AB 87, AB 83, AB 95, AB 25, AB 29, AB 35, AB 34, AB 11, AB 73, AB 1, AB 75, AB 74, AB 77, AB 69. Beslut 2021-06-07 avstående av anspråk AB 53, AB 17. Beslut 2021-06-09 revidering av AB 630 (nytt nr), AB 61, AB 63, AB 20, AB 604, AB 59, AB 55, AB 631 (nytt nr), AB 27, AB 30, AB 632 (nytt nr), AB 4, AB 2, AB 6, AB 3, AB 31, AB 66, AB 633 (nytt nr), AB 32, AB 78, AB 72, AB 16. Beslut 2021-07-02 revidering av AB 71, AB 12, AB 19, AB 85, AB 634 (nytt nr). Beslut 2021-12-17 revidering av AB 36, AB 54, AB, 91, AB 93, AB 15, AB 64. Dokument uppdaterat 2021-12-20. Beslut 2022-09-19 revidering av AB 49, AB 38, AB 48, AB 97, AB 84, AB 122, AB 65, AB 9, AB 56, AB 96, AB 28. Beslut 2022-09-27 revidering av AB 112, AB 116, AB 114, AB 119, AB 640 (nytt nr), AB 111, AB 120, AB 602. Beslut 2023-04-21 revidering av AB 115. Beslut 2023-06-01 AB 37 stryks och delas upp på AB 641 och AB 642. Beslut 2023-06-29 AB 113, AB 643 (nytt nr, hopslagning av AB 117 och AB119) samt tilläggsbeslut AB 115. Dokument uppdaterat 2023-07-04.

typiska höglänta lokalisering med utsikt över Görvälnsfjärden. Henrikstorp med husgrunderna efter troligt stuteri. Rester efter Görvälns tegelbruk i form av tegelugnsruinen och arbetarbostaden ”Bruket”. Husgrunden efter sjökrogen på ön Koffsan.
(delen Upplands-Bro kn)

Ruinerna efter den medeltida borgen på Stäketsholmen med utblick över Stäkssundet. Det smala sundet som delar farleden i en nordlig och sydlig del. Herrgården Almare-Stäkets lokalisering med siktlinjerna ut mot Görvälnsfjärden. Parken med den ditflyttade runstenen, orangeriet och magasinsbyggnaderna samt ekonomibyggnaderna från 1800-talet. Dalkarlsbacken landets äldsta statliga vägbygge från 1665, med de delvis parallella vägsträckningarna och lämningarna efter vägbankar från 1600-talet, 1800-talet och tidigt 1900-tal. Lennartsnäs herrgård med huvudbyggnaden i stram karljohansstil lokaliserad vid Görvälnsfjärden. Arbetarbostäderna och de stora ekonomibyggnaderna från 1900-talets början. Öråkers herrgård vid Görvälnsfjärdens strand med den välbevarade 1700-talskaraktären på huvudbyggnaden och flyglarna. Det stora sammanhängande odlingslandskapet på Lennartsnäshalvön med rationellt brukade åkermarker.

Håtuna - Håbo-Tibble [AB 35] (Håtuna och Håbo-Tibble sn:r)

Motivering:

Centralbygd med förhistorisk bruknings- och bosättningskontinuitet som legat till grund för framväxten av ett storgodslandskap, från medeltid till 1800-talet. (Fornlämningsmiljö, sockencentrum, bymiljö, herrgårdslandskap).

Uttryck för riksintresset:

Bronsåldersrösena belägna på höjderna i områdets södra del och järnåldersgravfälten med geografiskt samband till den historiska bebyggelsen. Fornlämningskomplexet "Fornsigtuna" vid Signhildsberg med stor husgrund efter halliknande byggnad, flera husgrundsterrasser och Signhilds kulle. Herrgårdarna Håtunaholm, Signhildsberg och Aske med ekonomibyggnader, parkanläggningar, alléer, torp och arbetarboställen. Det av godsdriften storskaliga präglade slättlandskapet med flack öppen åkermark, långa siktlinjer omväxlande med skogsklädda höjdparter. Gårdarna och byarna karaktäristiskt placerade på moränbackar. Det ålderdomliga och till topografin anpassade vägnätet. Tjusta by med fyra generationer skolbyggnader och andra byggnader för bland annat handel och hantverk. 1200-talskyrkorna Håtuna och Håbo-Tibble med synliga lägen och utblickar över slättlandskapet.

Låssa [AB 34] (Låssa sn)

Motivering:

Centralbygd med fornlämningsområdet Rösaring. Enskilda gravar och gravfält som visar på ett omfattande utnyttjande av området från bronsålder till vikingatid. Låssa medeltidskyrka anlagd

AB län beslut RAÄ 1997-08-18. Revidering 2002 av AB 121. AB 62 har ej strukits enligt Lst 2010. Revidering av (AB114) 2014-03-31, Revidering 2018-05-30 av AB 50, AB 603, AB 605, AB 606, AB 613, AB 615, AB 621. Revidering 2018-07-10 av AB 601, AB 619, AB 94, AB 98, AB 99, AB 617, AB 618, AB 620. Revidering 2018-08-20 av AB 607, AB 608, AB 609, AB 610, AB 611, AB 614, AB 616. Revidering 2018-08-21 av AB 51, AB 58, AB 612, AB 62. Revidering 2020-11-18 av AB79, AB57, AB7, AB24, AB52, AB10. Beslut 2020-11-30 avstående av anspråk AB33, AB26, AB8, AB76, AB67, AB5, AB13, AB23, AB80, AB68. Beslut 2020-12-14 avstående av anspråk AB121. Beslut 21-05-25 revidering av AB 14, AB 86, AB 81, AB 89, AB 88, AB 82, AB 70, AB 92, AB 90, AB 87, AB 83, AB 95, AB 25, AB 29, AB 35, AB 34, AB 11, AB 73, AB 1, AB 75, AB 74, AB 77, AB 69. Beslut 2021-06-07 avstående av anspråk AB 53, AB 17. Beslut 2021-06-09 revidering av AB 630 (nytt nr), AB 61, AB 63, AB 20, AB 604, AB 59, AB 55, AB 631 (nytt nr), AB 27, AB 30, AB 632 (nytt nr), AB 4, AB 2, AB 6, AB 3, AB 31, AB 66, AB 633 (nytt nr), AB 32, AB 78, AB 72, AB 16. Beslut 2021-07-02 revidering av AB 71, AB 12, AB 19, AB 85, AB 634 (nytt nr). Beslut 2021-12-17 revidering av AB 36, AB 54, AB, 91, AB 93, AB 15, AB 64. Dokument uppdaterat 2021-12-20. Beslut 2022-09-19 revidering av AB 49, AB 38, AB 48, AB 97, AB 84, AB 122, AB 65, AB 9, AB 56, AB 96, AB 28. Beslut 2022-09-27 revidering av AB 112, AB 116, AB 114, AB 119, AB 640 (nytt nr), AB 111, AB 120, AB 602. Beslut 2023-04-21 revidering av AB 115. Beslut 2023-06-01 AB 37 stryks och delas upp på AB 641 och AB 642. Beslut 2023-06-29 AB 113, AB 643 (nytt nr, hopslagning av AB 117 och AB119) samt tilläggsbeslut AB 115. Dokument uppdaterat 2023-07-04.

på ett förhistoriskt gravfält. Det öppna sammanhängande odlingslandskapet, med inslag av herrgårdar. (*Fornlämningsmiljö, herrgårdsmiljö, kyrkomiljö, odlingslandskap*).

Uttryck för riksintresset:

Rösarings fornlämningar på ett krön av Uppsalaåsen med vida utblickar mot söder. Den drygt femhundra meter långa vägbanken som löper på åschrönet och markerar den förhistoriska processionsvägen, samt gravrösen, högarna och labyrinten vid vägens södra ände. Stensättningarna på krönlägen i utmarken. Järnåldersgravfälten med storhögar nedanför åsen. Den medeltida Låssa kyrka med flera gravkor samt de förhistoriska gravhögarna på kyrkogården. Kyrkans väl synliga läge i det öppna landskapet. Vägen mellan kyrkan och det äldre läget för Säbyholms herrgård. Toresta herrgård med de välbevarade ekonomibyggnaderna och arbetarbostäderna. Prästgården vid Stora Ekeby med de småskaliga ekonomibyggnaderna belägna intill gravfältet från järnåldern. Odlingslandskapets storskaliga godspräglade karaktär med alléerna och det sammanhängande öppna landskapsrummet.

UPPLANDS VÄSBY KOMMUN

Antuna [AB 79] (Eds sn)

Motivering:

Herrgårdsmiljö som speglar 1800-talets storgodsbildningar i Stockholmstrakten med rationella storgårdbruk och sammanslagna gårdar. (*Herrgårdsmiljö, odlingslandskap*).

Uttryck för riksintresset:

Herrgården med huvudbyggnad från 1881 ombyggd 1918 i klassicerande putsarkitektur, med tillhörande flyglar och park med medvetet placerade runstenar i herrgårdsparken. Herrgårdsanläggningens visuella koppling till den alléklädda infartsvägen mot öster med den faluröda torpliknande grindstugan i typisk lokalisering där vägen har sin början. Den sammanhållna och komplexa gårdsmiljön med den avskiljbara gruppen av ekonomibyggnader från sekelskiftet 1900 med faluröda, oftast panelade fasader. Smedjan med rustikt murade fasader av sten. Statarbostäderna och skolan i faluröd panelarkitektur från sekelskiftet 1900. Antunavägens sträckning, låga väggropp och trädplanteringar. Brukingsvägens karaktär och vägsträckning norrut från bebyggelsemiljön. De öppna och sammanhängande åkermarkerna och trädklädda impediment som i stort saknar annan bebyggelse. Korpralbostället Agneslund med vitputsad huvudbyggnad och faluröd, timrad ekonomibyggnad.

Runsa [AB 72] (Eds sn)

Motivering:

AB län beslut RAÄ 1997-08-18. Revidering 2002 av AB 121. AB 62 har ej strukits enligt Lst 2010. Revidering av (AB114) 2014-03-31, Revidering 2018-05-30 av AB 50, AB 603, AB 605, AB 606, AB 613, AB 615, AB 621. Revidering 2018-07-10 av AB 601, AB 619, AB 94, AB 98, AB 99, AB 617, AB 618, AB 620. Revidering 2018-08-20 av AB 607, AB 608, AB 609, AB 610, AB 611, AB 614, AB 616. Revidering 2018-08-21 av AB 51, AB 58, AB 612, AB 62. Revidering 2020-11-18 av AB79, AB57, AB7, AB24, AB52, AB10. Beslut 2020-11-30 avstående av anspråk AB33, AB26, AB8, AB76, AB67, AB5, AB13, AB23, AB80, AB68. Beslut 2020-12-14 avstående av anspråk AB121. Beslut 21-05-25 revidering av AB 14, AB 86, AB 81, AB 89, AB 88, AB 82, AB 70, AB 92, AB 90, AB 87, AB 83, AB 95, AB 25, AB 29, AB 35, AB 34, AB 11, AB 73, AB 1, AB 75, AB 74, AB 77, AB 69. Beslut 2021-06-07 avstående av anspråk AB 53, AB 17. Beslut 2021-06-09 revidering av AB 630 (nytt nr), AB 61, AB 63, AB 20, AB 604, AB 59, AB 55, AB 631 (nytt nr), AB 27, AB 30, AB 632 (nytt nr), AB 4, AB 2, AB 6, AB 3, AB 31, AB 66, AB 633 (nytt nr), AB 32, AB 78, AB 72, AB 16. Beslut 2021-07-02 revidering av AB 71, AB 12, AB 19, AB 85, AB 634 (nytt nr). Beslut 2021-12-17 revidering av AB 36, AB 54, AB, 91, AB 93, AB 15, AB 64. Dokument uppdaterat 2021-12-20. Beslut 2022-09-19 revidering av AB 49, AB 38, AB 48, AB 97, AB 84, AB 122, AB 65, AB 9, AB 56, AB 96, AB 28. Beslut 2022-09-27 revidering av AB 112, AB 116, AB 114, AB 119, AB 640 (nytt nr), AB 111, AB 120, AB 602. Beslut 2023-04-21 revidering av AB 115. Beslut 2023-06-01 AB 37 stryks och delas upp på AB 641 och AB 642. Beslut 2023-06-29 AB 113, AB 643 (nytt nr, hopslagning av AB 117 och AB119) samt tilläggsbeslut AB 115. Dokument uppdaterat 2023-07-04.

Herrgårdsmiljö med ursprung i en stormannagård från yngre järnåldern, vid strategiskt läge mellan flera viktiga vattenleder in mot Uppsala och med en herrgårdsanläggning som speglar högadelns levnadsförhållanden under främst stormaktstiden. (*Herrgårdsmiljö, fornlämningsmiljö*).

Uttryck för riksintresset:

Den farledsanknutna fornborgen med de ovanligt kraftiga stenvallarna och husgrundsterrasserna. Gravfälten med stora gravanläggningar, bl.a. "kungshögen" och skeppssättningen, en stenkrets med den spetsovala formen av ett skepp. Runsa herrgård i välexponerat och representativt läge med huvudbyggnaden i barockstil från 1663–73. De parställda flyglarna och magasinet kring den öppna gårdsplanen. Barockträdgården från 1600-talet i symmetrisk fransk stil och den under 1700-talet tillkomna engelska parken. Ekonomibyggnaderna som stallen, ladugården och logen varav flera är placerade med utgångspunkt i slottsanläggningens riktning. Mejeriet och orangeriet samt statarbostaden och inspektorsbostaden, en trävilla i jugendstil. Det av godsdriften präglade landskapet med stora, öppna åkermarker. Den äldre vägsträckningen som går tillbaka till minst 1700-talet och det karakteristiska raka vägavsnittet med alléer vid infarten till slottet. Torpen och dess småskaliga karaktär belägna perifert från slottet.

Skålhamravägen [AB 71]

Motivering:

Vägsträckning med förhistoriskt ursprung som knyter ihop en rik och komplex odlingsbygd med omfattande förhistoriska inhägnadssystem, tätbefolkad redan under järnåldern med runristningsmiljöer som förstärker intrycket av tidig betydelsefull trakt. (*Fornlämningsmiljö, kommunikationsmiljö; vägmiljö, odlingslandskap; centralbygd*).

Uttryck för riksintresset:

Skålhamravägen och de andra äldre vägarna med ålderdomlig småskalig karaktär och slingrande sträckningar. Det öppna odlingslandskapet där större delen den nuvarande bebyggelsen markerar förhistoriska gårdslägen. Områdets många runristningar däribland de samlade runristningsmiljöerna vid Broby, Fällbro, samt vid Gullbron som markerar vad- och broställen. Ortnamnen Broby och Fällbro som antyder de förhistoriska broställes betydelse. Järnåldersgravfälten i hela området, på flera platser i anslutning till de förhistoriska gårdslägena samt till runstenarna. Det omfattande hägnadssystemet i form av långa sammanhållande stensträngar längs med den förhistoriska utmarkens gränser mot inägorna. I flera fall stämmer de överens med dagens gränser mellan den öppna marken och skogsbygden. (Miljön berör även Sigtuna, Sollentuna, Täby, och Vallentuna kommuner).

AB län beslut RAÄ 1997-08-18. Revidering 2002 av AB 121. AB 62 har ej strukits enligt Lst 2010. Revidering av (AB114) 2014-03-31, Revidering 2018-05-30 av AB 50, AB 603, AB 605, AB 606, AB 613, AB 615, AB 621. Revidering 2018-07-10 av AB 601, AB 619, AB 94, AB 98, AB 99, AB 617, AB 618, AB 620. Revidering 2018-08-20 av AB 607, AB 608, AB 609, AB 610, AB 611, AB 614, AB 616. Revidering 2018-08-21 av AB 51, AB 58, AB 612, AB 62. Revidering 2020-11-18 av AB79, AB57, AB7, AB24, AB52, AB10. Beslut 2020-11-30 avstående av anspråk AB33, AB26, AB8, AB76, AB67, AB5, AB13, AB23, AB80, AB68. Beslut 2020-12-14 avstående av anspråk AB121. Beslut 21-05-25 revidering av AB 14, AB 86, AB 81, AB 89, AB 88, AB 82, AB 70, AB 92, AB 90, AB 87, AB 83, AB 95, AB 25, AB 29, AB 35, AB 34, AB 11, AB 73, AB 1, AB 75, AB 74, AB 77, AB 69. Beslut 2021-06-07 avstående av anspråk AB 53, AB 17. Beslut 2021-06-09 revidering av AB 630 (nytt nr), AB 61, AB 63, AB 20, AB 604, AB 59, AB 55, AB 631 (nytt nr), AB 27, AB 30, AB 632 (nytt nr), AB 4, AB 2, AB 6, AB 3, AB 31, AB 66, AB 633 (nytt nr), AB 32, AB 78, AB 72, AB 16. Beslut 2021-07-02 revidering av AB 71, AB 12, AB 19, AB 85, AB 634 (nytt nr). Beslut 2021-12-17 revidering av AB 36, AB 54, AB, 91, AB 93, AB 15, AB 64. Dokument uppdaterat 2021-12-20. Beslut 2022-09-19 revidering av AB 49, AB 38, AB 48, AB 97, AB 84, AB 122, AB 65, AB 9, AB 56, AB 96, AB 28. Beslut 2022-09-27 revidering av AB 112, AB 116, AB 114, AB 119, AB 640 (nytt nr), AB 111, AB 120, AB 602. Beslut 2023-04-21 revidering av AB 115. Beslut 2023-06-01 AB 37 stryks och delas upp på AB 641 och AB 642. Beslut 2023-06-29 AB 113, AB 643 (nytt nr, hopslagning av AB 117 och AB119) samt tilläggsbeslut AB 115. Dokument uppdaterat 2023-07-04.

Fysingen [AB 630]

Motivering:

Herrgårdsskapslandskap med rötter i en forntida *centralbygd* med anknytning till kungamakten. Landskapet speglar en komplex järnåldersbygd och dess fortsatta utveckling genom den tidiga medeltidens sockenbildningar med patronats- och sockenkyrkor samt 1600-talets godsbildningar uttryckta genom prestigeanläggningar, med kontinuitet fram in i dagens agrarlandskap. (*Herrgårdsmiljö, odlingslandskap, fornlämningsmiljö, sockencentrum, kommunikationsmiljö; vägmiljö, bymiljö*).

Uttryck för riksintresset:

Det storskaliga, av godsdriften präglade landskapet i en slättbygd kring sjön Fysingen. Runristningarna, varav flera i ursprungligt läge, vid vägarna och vissa med sjönära placering. Järnåldersgravfälten i anslutning till byar och gårdar och på synliga åslägen. Nordians hög, beläget på det stora gravfältet i Åshusby. Åshusby med sockencentrumet, komministerbostället, fattigstugan och gästgiveriet. Norrsunda och Skånelas östtornskyrkor från 1100-talet. Hammarby medeltida salskyrka. Herrgårdsanläggningarna Skånelaholm, Harg, Vallstanäs och Torsåker med huvudbyggnader, ekonomibyggnader, arbetarbostäder, alléer och parkanläggningar.

VALLENTUNA KOMMUN

Frösunda [AB 75] (Frösunda sn)

Motivering:

Sockencentrum kring en typisk medeltida landskyrka vars kommunikationsstruktur med omgivande odlingslandskap, tydligt belyser kyrkans roll som bygdens centralpunkt, från medeltid till det tidiga 1900-talet i ett centralt läge för kommunikationsstråk. (*Kommunikationsmiljö, fornlämningsmiljö, odlingslandskap*).

Uttryck för riksintresset:

Kyrkan från 1400-talets mitt, med ett välexponerat läge i det öppna odlingslandskapet där Kyrkån korsar en vägknutpunkt. Sockencentrumet bestående av prästgården med mangården, arrendebostaden och skolbyggnaden. Järnvägsstationen från Rimbobanans tillkomst 1885, vilken anlagts i anslutning till sockencentrat. Den omgivande öppna odlingsbygden med de

AB län beslut RAÄ 1997-08-18. Revidering 2002 av AB 121. AB 62 har ej strukits enligt Lst 2010. Revidering av (AB114) 2014-03-31, Revidering 2018-05-30 av AB 50, AB 603, AB 605, AB 606, AB 613, AB 615, AB 621. Revidering 2018-07-10 av AB 601, AB 619, AB 94, AB 98, AB 99, AB 617, AB 618, AB 620. Revidering 2018-08-20 av AB 607, AB 608, AB 609, AB 610, AB 611, AB 614, AB 616. Revidering 2018-08-21 av AB 51, AB 58, AB 612, AB 62. Revidering 2020-11-18 av AB79, AB57, AB7, AB24, AB52, AB10. Beslut 2020-11-30 avstående av anspråk AB33, AB26, AB8, AB76, AB67, AB5, AB13, AB23, AB80, AB68. Beslut 2020-12-14 avstående av anspråk AB121. Beslut 21-05-25 revidering av AB 14, AB 86, AB 81, AB 89, AB 88, AB 82, AB 70, AB 92, AB 90, AB 87, AB 83, AB 95, AB 25, AB 29, AB 35, AB 34, AB 11, AB 73, AB 1, AB 75, AB 74, AV 77, AB 69. Beslut 2021-06-07 avstående av anspråk AB 53, AB 17. Beslut 2021-06-09 revidering av AB 630 (nytt nr), AB 61, AB 63, AB 20, AB 604, AB 59, AB 55, AB 631 (nytt nr), AB 27, AB 30, AB 632 (nytt nr), AB 4, AB 2, AB 6, AB 3, AB 31, AB 66, AB 633 (nytt nr), AB 32, AB 78, AB 72, AB 16. Beslut 2021-07-02 revidering av AB 71, AB 12, AB 19, AB 85, AB 634 (nytt nr). Beslut 2021-12-17 revidering av AB 36, AB 54, AB, 91, AB 93, AB 15, AB 64. Dokument uppdaterat 2021-12-20. Beslut 2022-09-19 revidering av AB 49, AB 38, AB 48, AB 97, AB 84, AB 122, AB 65, AB 9, AB 56, AB 96, AB 28. Beslut 2022-09-27 revidering av AB 112, AB 116, AB 114, AB 119, AB 640 (nytt nr), AB 111, AB 120, AB 602. Beslut 2023-04-21 revidering av AB 115. Beslut 2023-06-01 AB 37 stryks och delas upp på AB 641 och AB 642. Beslut 2023-06-29 AB 113, AB 643 (nytt nr, hopslagning av AB 117 och AB119) samt tilläggsbeslut AB 115. Dokument uppdaterat 2023-07-04.

äldre vägsträckningarna, fornlämningarna i form av gravfälten och runstenarna som uttrycker en kontinuitet från järnåldern till dagens agrara bebyggelse. Gårdarna med välbevarade 1800-talsmiljöer och de visuella sambanden mellan kyrkan och gårdarna.

Kårsta [AB 76] (Kårsta sn) Hävt 2020-11-30

Markim - Orkesta [AB 74] (Markim och Orkesta sn:r)

Motivering:

Centralbygd med förhistorisk bruks- och bosättningskontinuitet där järnålderns bebyggelsemönster och landskapsutnyttjande präglar odlingslandskapet utveckling, från äldre järnålder till 1900-talets början. (*Sockencentrum, odlingslandskap, centralbygd, bymiljö, fornlämningsmiljö*).

Uttryck för riksintresset:

Hägnadssystem från äldre järnåldern i form av stensträngar och deras rumsliga samband med dagens odlingslandskap. Husgrunderna och husgrundssterasserna, runstenarna och storhögarna vid Granby och Kööhögen samt de många och ovanligt stora gravfälten från järnåldern. Ortnamnen, ofta med förhistoriskt ursprung, där bland andra Vaxtuna, Viby och Husby antyder den centrala maktens närvaro i bygden under sen vikingatid/tidig medeltid. De romanska kyrkorna i Markim och Orkesta från 1200- respektive 1100-talen med deras lokalisering centralt i bygderna med en medveten visuell kontakt med kringliggande gårdar. Det öppna odlingslandskapet med ensamgårdar och små byar på höjder i odlingslandskapet och i kanten av dalgångarnas övergång till skog eller betesmark. Bebyggelsen med karaktär från slutet av 1800-talet och början av 1900-talet, och siktlinjer mot gravfälten från yngre järnåldern. Det ålderdomliga vägnätet med dess terränganpassade sträckning och runstenarna som kantar vägen.

Skålhamravägen [AB 71]

Vägsträckning med förhistoriskt ursprung som knyter ihop en rik och komplex odlingsbygd med omfattande förhistoriska inhägnadssystem, tätbefolkad redan under järnåldern med runristningsmiljöer som förstärker intrycket av tidig betydelsefull trakt. (*Fornlämningsmiljö, kommunikationsmiljö; vägmiljö, odlingslandskap; centralbygd*).

Uttryck för riksintresset:

Skålhamravägen och de andra äldre vägarna med ålderdomlig småskalig karaktär och slingrande sträckningar. Det öppna odlingslandskapet där större delen den nuvarande bebyggelsen markerar förhistoriska gårdslägen. Områdets många runristningar däribland de samlade runristningsmiljöerna vid Broby, Fällbro, samt vid Gullbron som markerar vad- och

AB län beslut RAÄ 1997-08-18. Revidering 2002 av AB 121. AB 62 har ej strukits enligt Lst 2010. Revidering av (AB114) 2014-03-31, Revidering 2018-05-30 av AB 50, AB 603, AB 605, AB 606, AB 613, AB 615, AB 621. Revidering 2018-07-10 av AB 601, AB 619, AB 94, AB 98, AB 99, AB 617, AB 618, AB 620. Revidering 2018-08-20 av AB 607, AB 608, AB 609, AB 610, AB 611, AB 614, AB 616. Revidering 2018-08-21 av AB 51, AB 58, AB 612, AB 62. Revidering 2020-11-18 av AB79, AB57, AB7, AB24, AB52, AB10. Beslut 2020-11-30 avstående av anspråk AB33, AB26, AB8, AB76, AB67, AB5, AB13, AB23, AB80, AB68. Beslut 2020-12-14 avstående av anspråk AB121. Beslut 21-05-25 revidering av AB 14, AB 86, AB 81, AB 89, AB 88, AB 82, AB 70, AB 92, AB 90, AB 87, AB 83, AB 95, AB 25, AB 29, AB 35, AB 34, AB 11, AB 73, AB 1, AB 75, AB 74, AV 77, AB 69. Beslut 2021-06-07 avstående av anspråk AB 53, AB 17. Beslut 2021-06-09 revidering av AB 630 (nytt nr), AB 61, AB 63, AB 20, AB 604, AB 59, AB 55, AB 631 (nytt nr), AB 27, AB 30, AB 632 (nytt nr), AB 4, AB 2, AB 6, AB 3, AB 31, AB 66, AB 633 (nytt nr), AB 32, AB 78, AB 72, AB 16. Beslut 2021-07-02 revidering av AB 71, AB 12, AB 19, AB 85, AB 634 (nytt nr). Beslut 2021-12-17 revidering av AB 36, AB 54, AB, 91, AB 93, AB 15, AB 64. Dokument uppdaterat 2021-12-20. Beslut 2022-09-19 revidering av AB 49, AB 38, AB 48, AB 97, AB 84, AB 122, AB 65, AB 9, AB 56, AB 96, AB 28. Beslut 2022-09-27 revidering av AB 112, AB 116, AB 114, AB 119, AB 640 (nytt nr), AB 111, AB 120, AB 602. Beslut 2023-04-21 revidering av AB 115. Beslut 2023-06-01 AB 37 stryks och delas upp på AB 641 och AB 642. Beslut 2023-06-29 AB 113, AB 643 (nytt nr, hopslagning av AB 117 och AB119) samt tilläggsbeslut AB 115. Dokument uppdaterat 2023-07-04.

broställen. Ortnamnen Broby och Fällbro som antyder de förhistoriska broställesnas betydelse. Järnåldersgravfälten i hela området, på flera platser i anslutning till de förhistoriska gårdslägena samt till runstenarna. Det omfattande hägnadssystemet i form av långa sammanhållande stensträngar längs med den förhistoriska utmarkens gränser mot inägorna. I flera fall stämmer de överens med dagens gränser mellan den öppna marken och skogsbygden. (Miljön berör även Sigtuna, Sollentuna, Täby och Upplands Väsby kommuner).

Vada - Össeby-Garn [AB 77] (Angarn, Vada, Vallentuna och Össeby-Garn sn:r)

Motivering:

Dalgångsbygd längs med Långhundradalen och Angarnssjödalen vilken speglar framväxten av ett maktcentrum under yngre järnålder och medeltid, samt den för dalgångsbygden karaktäristiska utvecklingen av bebyggelsestruktur och markanvändning, från yngre järnålder till det sena 1800-talets sjösänkingsföretag. (*Odlingslandskap; dalgångsbygd, fornlämningsmiljö, sockencentrum, kommunikationsmiljö, herrgårdsmiljö*).

Uttryck för riksintresset:

De omfattande fornlämningsmiljöerna med fornborgarna, gravanläggningarna, runstenarna, stensträngarna samt bebyggelselämningarna i form av husgrunder och husgrundsterrasser. Den öppna odlingsmarken och den forna vattenledens sträckning som tydliggörs genom Husaåns sträckning och dalgången kring den på 1800-talet utdikade Angarnssjöängen. Det äldre vägsystemet som följer landskapets topografi och ofta är lokaliserat till skiljelinjen mellan det öppna landskapet och de skogbevuxna kanterna. Bebyggelsen i form av ensamgårdar, små byar och mindre herrgårdar lokaliserad till höjder eller i kanten av dalgångarnas traditionella övergång i skog eller betesmark. Gårdarnas agrara karaktär med mangårds- och ekonomibyggnader som framträder väl i landskapet. Angarn, Vada och Össeby-Garns medeltida kyrkor med tydlig dominans och exponering över kringliggande landskap samt Vada sjökullar med sina tre manifesta gravhögar som en del av ett omfattande järnåldersgravfält. De till kyrkorna tillhörande sockencentrumen med byggnader som boställen och skolor. Kyrkoruinen av Össebys tidigare sockenkyrka. Den medeltida sätesgården Hakunge med huvudbyggnad i italiensk villastil samt de många tillhörande dagsverkstörpen. Områdets många herrgårdar, framför allt från 1700-talet, Stora Benhamra, Klingboda, Hacksta, Lingsberg, Olshamra och Kusta.

VAXHOLMS KOMMUN

AB län beslut RAÄ 1997-08-18. Revidering 2002 av AB 121. AB 62 har ej strukits enligt Lst 2010. Revidering av (AB114) 2014-03-31, Revidering 2018-05-30 av AB 50, AB 603, AB 605, AB 606, AB 613, AB 615, AB 621. Revidering 2018-07-10 av AB 601, AB 619, AB 94, AB 98, AB 99, AB 617, AB 618, AB 620. Revidering 2018-08-20 av AB 607, AB 608, AB 609, AB 610, AB 611, AB 614, AB 616. Revidering 2018-08-21 av AB 51, AB 58, AB 612, AB 62. Revidering 2020-11-18 av AB79, AB57, AB7, AB24, AB52, AB10. Beslut 2020-11-30 avstående av anspråk AB33, AB26, AB8, AB76, AB67, AB5, AB13, AB23, AB80, AB68. Beslut 2020-12-14 avstående av anspråk AB121. Beslut 21-05-25 revidering av AB 14, AB 86, AB 81, AB 89, AB 88, AB 82, AB 70, AB 92, AB 90, AB 87, AB 83, AB 95, AB 25, AB 29, AB 35, AB 34, AB 11, AB 73, AB 1, AB 75, AB 74, AB 77, AB 69. Beslut 2021-06-07 avstående av anspråk AB 53, AB 17. Beslut 2021-06-09 revidering av AB 630 (nytt nr), AB 61, AB 63, AB 20, AB 604, AB 59, AB 55, AB 631 (nytt nr), AB 27, AB 30, AB 632 (nytt nr), AB 4, AB 2, AB 6, AB 3, AB 31, AB 66, AB 633 (nytt nr), AB 32, AB 78, AB 72, AB 16. Beslut 2021-07-02 revidering av AB 71, AB 12, AB 19, AB 85, AB 634 (nytt nr). Beslut 2021-12-17 revidering av AB 36, AB 54, AB, 91, AB 93, AB 15, AB 64. Dokument uppdaterat 2021-12-20. Beslut 2022-09-19 revidering av AB 49, AB 38, AB 48, AB 97, AB 84, AB 122, AB 65, AB 9, AB 56, AB 96, AB 28. Beslut 2022-09-27 revidering av AB 112, AB 116, AB 114, AB 119, AB 640 (nytt nr), AB 111, AB 120, AB 602. Beslut 2023-04-21 revidering av AB 115. Beslut 2023-06-01 AB 37 stryks och delas upp på AB 641 och AB 642. Beslut 2023-06-29 AB 113, AB 643 (nytt nr, hopslagning av AB 117 och AB119) samt tilläggsbeslut AB 115. Dokument uppdaterat 2023-07-04.

Norra Boo - Vaxholm - Oxdjupet - Lindalssundet [AB 51, 58] (delen i Vaxholms kommun)

Motivering:

Farledsmiljö utmed inloppet till Stockholm via Vaxholm, som visar skärgårdens betydelse för huvudstadens sjöfart, livsmedelsförsörjning och rekreativt liv, som speglar levnadsbetingelserna för innerskärgårdens befolkning och dess behov av färdstråk till staden alltsedan medeltiden, och som berättar om Stockholms utbyggnad och försvarsansträngningar med tillhörande samhällsbildningar. Här kan levnadsförhållandena för olika sociala skikt utläsas, liksom utvecklingen inom industri, transportteknik, försvar och arkitektur.

(Farledsmiljö, kommunikationsmiljö, kust- och skärgårdsmiljö, Fästnings- och skansmiljö-befästningssystem, militär miljö, småstadsmiljö, industrimiljö, sommarnöjesmiljö)

Uttryck för riksintresset:

Farledsmiljö, kommunikationsmiljö, kust- och skärgårdsmiljö (Nacka kn, Lidingö kn, Vaxholms kn, Värmdö kn). Naturhamnar/ankringshamnar från segelfartygsepoken med vrak och andra fornlämningar samt spår efter förtöjningar och landuppehåll. Sjömärken, fyrar och andra fysiska lämningar för farledens behov att vägleda sjöfarten fram till sekelskiftet 1900. Sjökrogsbyggnader, Fjäderholmarnas kroggrund och andra lämningar efter sjögästgiverirörelsen fram till sekelskiftet 1900. Hamnar och varv. Ångbåtsbryggor med tillhörande kringbyggnader som t ex väntkurar. Tullhus (Vaxholm). Sprickdalsbetonad skärgårdsterräng som speglar skärgårdsbefolkningens levnadsbetingelser och förutsättningarna för odling och bebyggelse. Vårdkase- och telegrafberg med lämningar.

Fästnings- och skansmiljöer – befästningssystem (Vaxholms kn och Värmdö kn). Lämningar efter avspärningar, skansar och befästningssystem från 1500-talet fram till 1900-talets mitt som speglar befästningskonstens utveckling. Mur- och vallanläggningar. Fredriksborgs fästning med tillhörande byggnader från 1700-talet vid Oxdjupet (Värmdö kn). Vaxholms kastell och Rindö redutt samt batteriplatser. Oskar-Fredriksborg och Byviksfortet vid Oxdjupet. Befästningslinjen Vaxholmslinjen med batteriplatser och fort (Vaxholms kn). Befästningslinjen Värmdölinjen/Myttingelinjen med batterier, fort och befästningsverk kring Oxdjupet (Värmdö kn).

Militära miljöer (Vaxholms kn och Värmdö kn). Kasern- och stabsbyggnader, officersbostäder, förråd, militärläger med tillhörande byggnader fram till 1900-talets mitt. Vaxholms kustartilleriregementsområde på Rindö med olika typer av regementsbyggnader, t ex kaserner och chefsbostäder (Vaxholms kn).

Småstadsmiljö – Vaxholm (Vaxholms kn) Stadsbildningen Vaxholm på Vaxön, framväxt som ett servicesamhälle till 1500-talets fästningsbygge med uttryck för den förindustriella skärgårdsstaden med inslag av befästningar och militära byggnader. Orten som tullstation och

AB län beslut RAÄ 1997-08-18. Revidering 2002 av AB 121. AB 62 har ej strukits enligt Lst 2010. Revidering av (AB114) 2014-03-31, Revidering 2018-05-30 av AB 50, AB 603, AB 605, AB 606, AB 613, AB 615, AB 621. Revidering 2018-07-10 av AB 601, AB 619, AB 94, AB 98, AB 99, AB 617, AB 618, AB 620. Revidering 2018-08-20 av AB 607, AB 608, AB 609, AB 610, AB 611, AB 614, AB 616. Revidering 2018-08-21 av AB 51, AB 58, AB 612, AB 62. Revidering 2020-11-18 av AB79, AB57, AB7, AB24, AB52, AB10. Beslut 2020-11-30 avstående av anspråk AB33, AB26, AB8, AB76, AB67, AB5, AB13, AB23, AB80, AB68. Beslut 2020-12-14 avstående av anspråk AB121. Beslut 21-05-25 revidering av AB 14, AB 86, AB 81, AB 89, AB 88, AB 82, AB 70, AB 92, AB 90, AB 87, AB 83, AB 95, AB 25, AB 29, AB 35, AB 34, AB 11, AB 73, AB 1, AB 75, AB 74, AB 77, AB 69. Beslut 2021-06-07 avstående av anspråk AB 53, AB 17. Beslut 2021-06-09 revidering av AB 630 (nytt nr), AB 61, AB 63, AB 20, AB 604, AB 59, AB 55, AB 631 (nytt nr), AB 27, AB 30, AB 632 (nytt nr), AB 4, AB 2, AB 6, AB 3, AB 31, AB 66, AB 633 (nytt nr), AB 32, AB 78, AB 72, AB 16. Beslut 2021-07-02 revidering av AB 71, AB 12, AB 19, AB 85, AB 634 (nytt nr). Beslut 2021-12-17 revidering av AB 36, AB 54, AB, 91, AB 93, AB 15, AB 64. Dokument uppdaterat 2021-12-20. Beslut 2022-09-19 revidering av AB 49, AB 38, AB 48, AB 97, AB 84, AB 122, AB 65, AB 9, AB 56, AB 96, AB 28. Beslut 2022-09-27 revidering av AB 112, AB 116, AB 114, AB 119, AB 640 (nytt nr), AB 111, AB 120, AB 602. Beslut 2023-04-21 revidering av AB 115. Beslut 2023-06-01 AB 37 stryks och delas upp på AB 641 och AB 642. Beslut 2023-06-29 AB 113, AB 643 (nytt nr, hopslagning av AB 117 och AB119) samt tilläggsbeslut AB 115. Dokument uppdaterat 2023-07-04.

knutpunkt för handel, kommunikation och krogrörelse för den centrala delen av skärgården. Tullhus från 1700-talet vid fästningssundet. Stadskärnans rätvinkliga gatunät speglade den äldsta stadens utbredning med ursprung i 1600-talets gatureglering. Återstående äldre träbebyggelse från tiden före det sena 1800-talets expansion. Fiskarbefolkningens småskaliga stugbebyggelse i Norrhamn med oregelbundet gatunät, små tomter samt bryggor och sjöbodrar. Avläsbara hamnlägen/hamnvikar. Torg med rådhus i centrala delen, stadskärnans sammanhängande bebyggelsesiluett med inslag av kuperad skärgårdsterräng. Kyrka vid rutnätsstadens västra utkant. Kastellet och Rindö redutts roll som landmärkesbyggnader. Den expansiva utbyggnadsfasens bebyggelse från 1800-talets senare hälft fram till omkring 1920 som uttrycker bad- och sommarnöjesortens historia. Parkmiljöer och det s k Lägret, militär övningsplats på stadens tidigare ängs- och åkermarker som omvandlats till stadspark. Villabebyggelse för sommargäster i stadens utkanter, bl a Ekudden-Västerhamn. Sommarnöjesepokens bebyggelseuttryck, såsom badhus och Vaxholms hotell. Vaxholms vattentorn, kommunalteknisk anläggning med landmärkesroll för innerskärgården.

Industrimiljöer (Nacka kn) med fabriksbyggnader, kajer, lämningar, tekniska strukturer, bostäder, kontorshus, servicebyggnader koncentrerade till Nackas norra kuststräcka från Danvikstull till Nacka strand/Augustendal. F d saltbruket Henriksborg från 1680-talet, senare mentalsjukhus för Danvikens hospital och arbetarbostäder för intilliggande industrier. Danvikens hospitals huvudbyggnad från 1720-talet och den yngre anläggningen Danvikshem från 1915, uttryck för den markägare som ivrade för industrietableringar från starten på 1500-talet fram till sekelskiftet 1900. Hospitalet bedrev tidigt kvarnverksamhet och hospitalsbyggnaden från 1700-talet ligger över kvarnrännan. Det sena 1800-talets industriella epok med utbyggnadsfaser från 1900-talets industriella epok. Anläggningar lokaliserade sjönära nedanför och på de bergsbranter som kännetecknar kustområdet. Finnboda varv och de storskaliga ångkvarnarna Saltsjöqvarn med Mannagrynskvaren samt kvarnen Tre kronor på Kvarnholmen. Till industrierna hörande bostadsbyggnader, kontorshus och anläggningar samt tekniska strukturer. Kvarnholmens funktionalistiska byggnader. Motorfabriken Augustendal, i dag Nacka strand, från sekelskiftet 1900 med fabriks- och kontorshus samt bostadshus. Utmed farleden belägna småbåtsvarv och andra mindre varv från sent 1800-tal och tidigt 1900-tal (samtliga kommuner).

Sommarnöjesmiljö (Nacka kn, Lidingö kn, Vaxholms kn, Värmdö kn). Sommarlantgårdar från 1700-talet och 1800-talets första hälft för Stockholms välbeställda borgerskap. Svindersvik, Lilla och Stora Nyckelviken (Nacka kn), Älrviks gård (Lidingö kn) samt gårdar på norra Värmdölandet och vid Lindalssundet (Värmdö kn). Odlingsmarker, gårdsbyggnader, trädgårdar, parker, alléer och brygglägen. Sommarvillor från 1800-talets mitt fram till 1900-talets början utmed ångbåtslederna samt mindre fritidshus/sportstugor från 1900-talets första hälft. Naturtomter och luftiga bebyggelsegrupper. Brygglägen med tillhörande mindre byggnader i form av badhus och väntkurer. Inslag av parkvegetation. Byggnader för förnöjelse,

AB län beslut RAÄ 1997-08-18. Revidering 2002 av AB 121. AB 62 har ej strukits enligt Lst 2010. Revidering av (AB114) 2014-03-31, Revidering 2018-05-30 av AB 50, AB 603, AB 605, AB 606, AB 613, AB 615, AB 621. Revidering 2018-07-10 av AB 601, AB 619, AB 94, AB 98, AB 99, AB 617, AB 618, AB 620. Revidering 2018-08-20 av AB 607, AB 608, AB 609, AB 610, AB 611, AB 614, AB 616. Revidering 2018-08-21 av AB 51, AB 58, AB 612, AB 62. Revidering 2020-11-18 av AB79, AB57, AB7, AB24, AB52, AB10. Beslut 2020-11-30 avstående av anspråk AB33, AB26, AB8, AB76, AB67, AB5, AB13, AB23, AB80, AB68. Beslut 2020-12-14 avstående av anspråk AB121. Beslut 21-05-25 revidering av AB 14, AB 86, AB 81, AB 89, AB 88, AB 82, AB 70, AB 92, AB 90, AB 87, AB 83, AB 95, AB 25, AB 29, AB 35, AB 34, AB 11, AB 73, AB 1, AB 75, AB 74, AB 77, AB 69. Beslut 2021-06-07 avstående av anspråk AB 53, AB 17. Beslut 2021-06-09 revidering av AB 630 (nytt nr), AB 61, AB 63, AB 20, AB 604, AB 59, AB 55, AB 631 (nytt nr), AB 27, AB 30, AB 632 (nytt nr), AB 4, AB 2, AB 6, AB 3, AB 31, AB 66, AB 633 (nytt nr), AB 32, AB 78, AB 72, AB 16. Beslut 2021-07-02 revidering av AB 71, AB 12, AB 19, AB 85, AB 634 (nytt nr). Beslut 2021-12-17 revidering av AB 36, AB 54, AB, 91, AB 93, AB 15, AB 64. Dokument uppdaterat 2021-12-20. Beslut 2022-09-19 revidering av AB 49, AB 38, AB 48, AB 97, AB 84, AB 122, AB 65, AB 9, AB 56, AB 96, AB 28. Beslut 2022-09-27 revidering av AB 112, AB 116, AB 114, AB 119, AB 640 (nytt nr), AB 111, AB 120, AB 602. Beslut 2023-04-21 revidering av AB 115. Beslut 2023-06-01 AB 37 stryks och delas upp på AB 641 och AB 642. Beslut 2023-06-29 AB 113, AB 643 (nytt nr, hopslagning av AB 117 och AB119) samt tilläggsbeslut AB 115. Dokument uppdaterat 2023-07-04.

t ex lusthus och paviljonger. Avläsbar arkitekturstilutveckling från de rikt dekorerade schweizer- och cottagestilarna från 1800-talets senare hälft med verandor och pittoreska utbyggnader, till det tidiga 1900-talets mer strama villor som utvecklats till en nationalromantisk stilinriktning med robusta detaljer och allmogeinspirerade detaljer och färgsättningar. Mindre sportstugor med drag av nationalromantiken eller 1900-talets modernism, speglande rekreativlivets utveckling. Visborgs minnes semesterhem vid Kungshamn med grupper av små, enkla uthyrningsstugor påminnande om samtida sportstugor. (Riksintresset finns inom Nacka, Lidingö, Vaxholm och Värmdö kommun).

VÄRMDÖ KOMMUN

Beatelund [AB 57] (Ingarö sn)

Motivering:

Herrgårdsmiljö som speglar en säteribildning i innerskärgården under 1600-talet, återuppbyggd efter rysshärjningarna 1719, på marker som brukats kontinuerligt sedan järnåldern i ett småskaligt, kuperat skärgårdslandskap. (*Herrgårdsmiljö, fornlämningsmiljö, kommunikationsmiljö; vägmiljö*).

Uttryck för riksintresset:

Den småskaliga herrgårdsanläggningen från 1720-talet som vänder sig ut mot farleden. Herrgårdsbyggnaderna uppförda av timmer i stram karolinsk stil med höga, toppiga säteritak. Huvudbyggnaden med flygel i en ljusgul panelarkitektur och den putsade västra flygeln i liknande arkitektur. Den tredje faluröda flygeln och den närliggande knuttimrade stallbyggnaden. Barockparken restaurerad under mellankrigstiden med lusthuset i kinesisk stil och paviljongen i klassicerande stil, båda från samma tid. Den axiella riktningen genom den symmetriskt anlagda parken med visuellt samband mellan det kinesiska lusthuset på berget och huvudbyggnaden vid vattnet. Den allékantade uppfartsvägen. Sjöentrén med bryggläget, terrassmurarna, entrétrapporna från vattnet samt gårdsplanen med trädraden framför huvudbyggnaden. De närliggande öppna odlingsmarkerna och betesmarkerna. Arrendegården från 1930-talet med faluröd panelad huvudbyggnad i enkel herrgårdsstil med brutet tak samt en samtida långsträckt faluröd ekonomibyggnad. Ekbackarna och järnåldersgravfältet vid Storängsudd. Lämningarna från skärgårdskriget 1719 bestående av så kallade ryssugnar av natursten och troliga gravrösen. De öppna odlingsmarkerna i områdets norra del, den småskaliga och slingrande Gamla kyrkvägen i kanten av odlingsmarkerna, strandängarna söder om Storängsudd och det under år 1926 instiftade naturreservatets marker på Storängsudd, i det för skärgården typiska sprickdalslandskapet med öppna, mindre landskapsrum.

AB län beslut RAÄ 1997-08-18. Revidering 2002 av AB 121. AB 62 har ej strukits enligt Lst 2010. Revidering av (AB114) 2014-03-31, Revidering 2018-05-30 av AB 50, AB 603, AB 605, AB 606, AB 613, AB 615, AB 621. Revidering 2018-07-10 av AB 601, AB 619, AB 94, AB 98, AB 99, AB 617, AB 618, AB 620. Revidering 2018-08-20 av AB 607, AB 608, AB 609, AB 610, AB 611, AB 614, AB 616. Revidering 2018-08-21 av AB 51, AB 58, AB 612, AB 62. Revidering 2020-11-18 av AB79, AB57, AB7, AB24, AB52, AB10. Beslut 2020-11-30 avstående av anspråk AB33, AB26, AB8, AB76, AB67, AB5, AB13, AB23, AB80, AB68. Beslut 2020-12-14 avstående av anspråk AB121. Beslut 21-05-25 revidering av AB 14, AB 86, AB 81, AB 89, AB 88, AB 82, AB 70, AB 92, AB 90, AB 87, AB 83, AB 95, AB 25, AB 29, AB 35, AB 34, AB 11, AB 73, AB 1, AB 75, AB 74, AV 77, AB 69. Beslut 2021-06-07 avstående av anspråk AB 53, AB 17. Beslut 2021-06-09 revidering av AB 630 (nytt nr), AB 61, AB 63, AB 20, AB 604, AB 59, AB 55, AB 631 (nytt nr), AB 27, AB 30, AB 632 (nytt nr), AB 4, AB 2, AB 6, AB 3, AB 31, AB 66, AB 633 (nytt nr), AB 32, AB 78, AB 72, AB 16. Beslut 2021-07-02 revidering av AB 71, AB 12, AB 19, AB 85, AB 634 (nytt nr). Beslut 2021-12-17 revidering av AB 36, AB 54, AB, 91, AB 93, AB 15, AB 64. Dokument uppdaterat 2021-12-20. Beslut 2022-09-19 revidering av AB 49, AB 38, AB 48, AB 97, AB 84, AB 122, AB 65, AB 9, AB 56, AB 96, AB 28. Beslut 2022-09-27 revidering av AB 112, AB 116, AB 114, AB 119, AB 640 (nytt nr), AB 111, AB 120, AB 602. Beslut 2023-04-21 revidering av AB 115. Beslut 2023-06-01 AB 37 stryks och delas upp på AB 641 och AB 642. Beslut 2023-06-29 AB 113, AB 643 (nytt nr, hopslagning av AB 117 och AB119) samt tilläggsbeslut AB 115. Dokument uppdaterat 2023-07-04.

Bullerön - Långviksskär [AB 607] (Nämndö sn)

Motivering:

Kust- och skärgårdsmiljö som visar näringsfång och levnadsbetingelser i ytterskärgården, med permanent bosättning baserad på jordbruk, jakt och fiske samt säsongsfiske. Miljön upptäcktes av och blev ett av de huvudsakliga motiven för konstnärer under 1800-talets slut och det tidiga 1900-talet.

Uttryck för riksintresset:

Permanent bosättningar med bebyggelse i starkt terränganpassad placering, Bullerö by och Långviksskärs by belägna invid en skyddad naturhamn. Småskaligt odlingslandskap med stenhägnader i trånga dalgångar på de klippiga öarna. Uppodlade och hävdade marker samt utskärgårdsvegetation med maritim lövskog, hällmarkstallskog, martallar och en rik flora. Skogsbetonade landskapspartier utan bebyggelse. Äldre vägsträckningar, bryggor och anläggningar för sjöfart och vatten-kommunikationer, t ex sjövisten och bodar. Bruno Liljefors jaktstuga på Bullerön. Axels Sjöbergs hus på Långviksskär. Hallskär, som ligger mellan Långviksskär och Bullerön, med lämningar efter ett viktigt säsongsfiskeläge.

Djurhamn - Djurö kyrka [AB 608] (Djurö sn)

Motivering:

Skärgårdsmiljö, ett av mellanskärgårdens viktigaste centra, känt sedan medeltiden, och med den historiskt viktiga inseglingsleden till Stockholm för militär och civil sjöfart fram till 1600-talets början. *Fornlämningsmiljö* vid det skyddade hamnläge som var uppsamlingsplats för den svenska flottan fram till 1600-talets början och ankringshamn för den civila sjöfarten under hela segelfartygsepoken.

Uttryck för riksintresset:

Hamnläget vid en historisk viktig farled till Stockholm. Det skyddade hamnläget innanför Kuggholmen. Fartygs/båtlämningar utmed kustremsan och infarten till den tidigare hamnen samt det fornlämningsförklarade kulturlagret på Djurhamns sjöbotten. Ortnamnen. Kyrkomiljön med Djurö kapell från 1680-talet med kyrkogård, prästgård och klockstapel i anslutning till en glesbebyggd skogsbacke. Kyrkuddens naturorienterade karaktär med fria obebyggda ytor mellan kyrkomiljön och vattnet. Kyrkan och dess placering väl synlig från vattnet. De två kroglägena med byggnader som har en visuell koppling till hamnen. Äldre agrar bebyggelse vid Fladen samt tidigare sommarnöjen från sent 1800-tal och 1900-talets början. Småbåtsvarven med delvis äldre varvsbebyggelse med anslutande småbåtshamn.

Grinda [AB 614] (Värmdö sn)

Motivering:

AB län beslut RAÄ 1997-08-18. Revidering 2002 av AB 121. AB 62 har ej strukits enligt Lst 2010. Revidering av (AB114) 2014-03-31, Revidering 2018-05-30 av AB 50, AB 603, AB 605, AB 606, AB 613, AB 615, AB 621. Revidering 2018-07-10 av AB 601, AB 619, AB 94, AB 98, AB 99, AB 617, AB 618, AB 620. Revidering 2018-08-20 av AB 607, AB 608, AB 609, AB 610, AB 611, AB 614, AB 616. Revidering 2018-08-21 av AB 51, AB 58, AB 612, AB 62. Revidering 2020-11-18 av AB79, AB57, AB7, AB24, AB52, AB10. Beslut 2020-11-30 avstående av anspråk AB33, AB26, AB8, AB76, AB67, AB5, AB13, AB23, AB80, AB68. Beslut 2020-12-14 avstående av anspråk AB121. Beslut 21-05-25 revidering av AB 14, AB 86, AB 81, AB 89, AB 88, AB 82, AB 70, AB 92, AB 90, AB 87, AB 83, AB 95, AB 25, AB 29, AB 35, AB 34, AB 11, AB 73, AB 1, AB 75, AB 74, AV 77, AB 69. Beslut 2021-06-07 avstående av anspråk AB 53, AB 17. Beslut 2021-06-09 revidering av AB 630 (nytt nr), AB 61, AB 63, AB 20, AB 604, AB 59, AB 55, AB 631 (nytt nr), AB 27, AB 30, AB 632 (nytt nr), AB 4, AB 2, AB 6, AB 3, AB 31, AB 66, AB 633 (nytt nr), AB 32, AB 78, AB 72, AB 16. Beslut 2021-07-02 revidering av AB 71, AB 12, AB 19, AB 85, AB 634 (nytt nr). Beslut 2021-12-17 revidering av AB 36, AB 54, AB, 91, AB 93, AB 15, AB 64. Dokument uppdaterat 2021-12-20. Beslut 2022-09-19 revidering av AB 49, AB 38, AB 48, AB 97, AB 84, AB 122, AB 65, AB 9, AB 56, AB 96, AB 28. Beslut 2022-09-27 revidering av AB 112, AB 116, AB 114, AB 119, AB 640 (nytt nr), AB 111, AB 120, AB 602. Beslut 2023-04-21 revidering av AB 115. Beslut 2023-06-01 AB 37 stryks och delas upp på AB 641 och AB 642. Beslut 2023-06-29 AB 113, AB 643 (nytt nr, hopslagning av AB 117 och AB119) samt tilläggsbeslut AB 115. Dokument uppdaterat 2023-07-04.

Sommarnöjesmiljö av socialhistoriskt intresse med tältplats och uthyrningsstugor uppförda på 1940- och 1970-talen av Stockholms stad för att ge "mindre bemedlade storstadsbor" möjlighet att komma ut i skärgården och uppleva havsbad och ett levande skärgårdsjordbruk.

Uttryck för riksintresset:

Område med enkla och små fritidsstugor i tidstypiskt utförande, med faluröd, brun eller grön träpanel, sadeltak täckta med papp eller enkupigt tegel, utplacerade på ett terränganpassat sätt i skogsbackarna. Utedass, brunnar och grillplatser. Vandrarhemmets expedition och servicelokaler. Tältplats. Småskaliga grusvägar samt ett finmaskigt välordnat stigsystem i skogsterrängen. Öppen betad jordbruksmark med lövskog centralt på ön. Obebyggda skogspartier och bryggor.

Gustavsberg [AB 56] (Gustavsbergs sn)

Motivering:

Brukssamhälle med industriell verksamhet från tidigt 1800-tal till 1970-talet och det samhälle detta skapat, framför allt präglad av 1800-talets patriarkaliska industrisamhälle och 1900-talets moderna bruks- och mönstersamhälle enligt Kooperativa Förbundets (KF) och KF:s arkitektkontors vision. (*Bruksmiljö; brukssamhälle, odlingslandskap, rekreationsmiljö*)

Uttryck för riksintresset:

Den strategiska lokaliseringen av porslinsfabriken vid Farstaviken med närhet till transporter och vattenkraft, det sistnämnda synligt genom Kvarndammen. Mångfalden av industribyggnader från 1820-talet till 1970-talet där tillverkningens olika led och utveckling kan avläsas. Kontorsbyggnaderna, packbodarna, portvaktstugan, kraftstationen, vattenhjulet och andra byggnader och anläggningar kopplade till produktion, distribution, representation och utställning.

Fabriksområdets, Kattholmens och samhällets karaktäristiska front mot vattnet. Gustavsbergs kyrka och kommunalhuset som fritt liggande landmärken med visuella samband däremellan. De norra och södra bruksgatorna från 1800-talets senare hälft till tidigt 1900-tal, företrädesvis belägna i mindre dalgångar och på lägre höjder. De äldsta gatornas strikt raka sträckningar med regelbundet placerade bostadshus samt det tidiga 1900-talets mjukt formade gatunät med fritt placerade bostadshus. Alléerna och de grönskande trädgårdarna med plats för odling samt tomternas förgårdsmark med planteringar och olika traditioner av tomtavgränsningar. Inslagen av bevarad natur inom och mellan områdena. Bostadshusens enhetliga volymer, utformning, material och färgsättning inom respektive bebyggelsegrupp i enlighet med rådande arkitekturströmningar. De enligt KF:s restaureringsidéer moderniserade fasaderna i trä och tegel, ibland med delvis bevarad 1800-talsdekor.

AB län beslut RAÄ 1997-08-18. Revidering 2002 av AB 121. AB 62 har ej strukits enligt Lst 2010. Revidering av (AB114) 2014-03-31, Revidering 2018-05-30 av AB 50, AB 603, AB 605, AB 606, AB 613, AB 615, AB 621. Revidering 2018-07-10 av AB 601, AB 619, AB 94, AB 98, AB 99, AB 617, AB 618, AB 620. Revidering 2018-08-20 av AB 607, AB 608, AB 609, AB 610, AB 611, AB 614, AB 616. Revidering 2018-08-21 av AB 51, AB 58, AB 612, AB 62. Revidering 2020-11-18 av AB79, AB57, AB7, AB24, AB52, AB10. Beslut 2020-11-30 avstående av anspråk AB33, AB26, AB8, AB76, AB67, AB5, AB13, AB23, AB80, AB68. Beslut 2020-12-14 avstående av anspråk AB121. Beslut 21-05-25 revidering av AB 14, AB 86, AB 81, AB 89, AB 88, AB 82, AB 70, AB 92, AB 90, AB 87, AB 83, AB 95, AB 25, AB 29, AB 35, AB 34, AB 11, AB 73, AB 1, AB 75, AB 74, AB 77, AB 69. Beslut 2021-06-07 avstående av anspråk AB 53, AB 17. Beslut 2021-06-09 revidering av AB 630 (nytt nr), AB 61, AB 63, AB 20, AB 604, AB 59, AB 55, AB 631 (nytt nr), AB 27, AB 30, AB 632 (nytt nr), AB 4, AB 2, AB 6, AB 3, AB 31, AB 66, AB 633 (nytt nr), AB 32, AB 78, AB 72, AB 16. Beslut 2021-07-02 revidering av AB 71, AB 12, AB 19, AB 85, AB 634 (nytt nr). Beslut 2021-12-17 revidering av AB 36, AB 54, AB, 91, AB 93, AB 15, AB 64. Dokument uppdaterat 2021-12-20. Beslut 2022-09-19 revidering av AB 49, AB 38, AB 48, AB 97, AB 84, AB 122, AB 65, AB 9, AB 56, AB 96, AB 28. Beslut 2022-09-27 revidering av AB 112, AB 116, AB 114, AB 119, AB 640 (nytt nr), AB 111, AB 120, AB 602. Beslut 2023-04-21 revidering av AB 115. Beslut 2023-06-01 AB 37 stryks och delas upp på AB 641 och AB 642. Beslut 2023-06-29 AB 113, AB 643 (nytt nr, hopslagning av AB 117 och AB119) samt tilläggsbeslut AB 115. Dokument uppdaterat 2023-07-04.

Bostadsbebyggelsen från slutet av 1930-talet till 1950-talet ritad av KF:s arkitektkontor, varsamt infogade i terrängen enligt modernismens planeringsideal med bevarad natur inom och mellan bostadsområdena. Anpassningen av vägnätet till topografin, särskilt tydligt i områdena Höjdagen och Hästhagen. Avsaknaden av tydliga tomtavgränsningar i flera områden. Den enhetliga arkitekturen i respektive husgrupp, där volymerna, materialen och färgsättningarna följer tidens ideal men med en lokal prägel som till exempel Höjdagens faluröda enfamiljshus. De gemensamma byggnaderna och anläggningarna så som kyrkan, frikyrkorna, begravningsplatserna, skolorna, vattenverket, badhuset, tvättstugorna, handelsboden, konsumbutikerna, värdshuset och förlossningshemmet. Det runda kommunalhuset från 1954. Ägarfamiljens bostad Farsta slott med dess front mot vattnet med tillhörande byggnader, alléer och den engelska parken. De äldre gårdarna Västra Ekedal och Östra Ekedal, torpen samt skogs- och lantarbetarbostäderna. Resterna av odlingslandskapet, åkern Mörkdalen samt lantbruksbyggnaderna så som stallet och oxhuset i Farsta. De påkostade villorna från 1800-talet till tidigt 1900-tal för brukets ägarfamiljer lokaliserade vid vattnet så som Farsta udde, Farstavik och Strandvik. Sommarnöjesbebyggelsen från mitten av 1800-talet till början av 1900-talet på sjönära tomter i det glest bebyggda äldre kultur- och skärgårdslandskapet. Ekonomibyggnaderna tillhörande alla ovan nämnda typer av bostadsbebyggelse så som uthuslängorna, dassen, jordkällarna, lusthusen och båthusen.

Harö [AB 611] (Djurö sn)

Motivering:

Skärgårdsmiljö med den stora skärgårdsbyn Harö och tillhörande marker som visar skärgårdsbefolkningens levnadsbetingelser med det sammansatta näringsfånget baserat på jordbruk, fiske, jakt och senare jordgubbsodling, samt hur bosättningsmönstret anpassats till de förutsättningar som landhöjningen och jordbruksreformer gav.

Uttryck för riksintresset:

Det äldre byläget med vad som troligen är medeltida husgrunder samt rester av ett äldre småskaligt åkerbruk. Bykärnan vid den skyddade viken, med bland annat skola, i den stora, flyttade Harö by med gårdarnas i regel rödfärgade bostadshus och ekonomibyggnader samt ett mindre antal sommarvillor och bostadshus av liknande karaktär från sent 1800-tal. Gårdar som flyttades ut till lägen utefter öns stränder i samband med laga skiftet vid 1800-talets mitt. Odlingslandskapet med för skärgården karaktäristiska terränganpassade, flikiga åkrar och betesmarker. Bryggor hamnplatser och båthus m.m. i traditionella lägen som visar på fiskets och sjöfartens betydelse.

AB län beslut RAÄ 1997-08-18. Revidering 2002 av AB 121. AB 62 har ej strukits enligt Lst 2010. Revidering av (AB114) 2014-03-31, Revidering 2018-05-30 av AB 50, AB 603, AB 605, AB 606, AB 613, AB 615, AB 621. Revidering 2018-07-10 av AB 601, AB 619, AB 94, AB 98, AB 99, AB 617, AB 618, AB 620. Revidering 2018-08-20 av AB 607, AB 608, AB 609, AB 610, AB 611, AB 614, AB 616. Revidering 2018-08-21 av AB 51, AB 58, AB 612, AB 62. Revidering 2020-11-18 av AB79, AB57, AB7, AB24, AB52, AB10. Beslut 2020-11-30 avstående av anspråk AB33, AB26, AB8, AB76, AB67, AB5, AB13, AB23, AB80, AB68. Beslut 2020-12-14 avstående av anspråk AB121. Beslut 21-05-25 revidering av AB 14, AB 86, AB 81, AB 89, AB 88, AB 82, AB 70, AB 92, AB 90, AB 87, AB 83, AB 95, AB 25, AB 29, AB 35, AB 34, AB 11, AB 73, AB 1, AB 75, AB 74, AB 77, AB 69. Beslut 2021-06-07 avstående av anspråk AB 53, AB 17. Beslut 2021-06-09 revidering av AB 630 (nytt nr), AB 61, AB 63, AB 20, AB 604, AB 59, AB 55, AB 631 (nytt nr), AB 27, AB 30, AB 632 (nytt nr), AB 4, AB 2, AB 6, AB 3, AB 31, AB 66, AB 633 (nytt nr), AB 32, AB 78, AB 72, AB 16. Beslut 2021-07-02 revidering av AB 71, AB 12, AB 19, AB 85, AB 634 (nytt nr). Beslut 2021-12-17 revidering av AB 36, AB 54, AB, 91, AB 93, AB 15, AB 64. Dokument uppdaterat 2021-12-20. Beslut 2022-09-19 revidering av AB 49, AB 38, AB 48, AB 97, AB 84, AB 122, AB 65, AB 9, AB 56, AB 96, AB 28. Beslut 2022-09-27 revidering av AB 112, AB 116, AB 114, AB 119, AB 640 (nytt nr), AB 111, AB 120, AB 602. Beslut 2023-04-21 revidering av AB 115. Beslut 2023-06-01 AB 37 stryks och delas upp på AB 641 och AB 642. Beslut 2023-06-29 AB 113, AB 643 (nytt nr, hopslagning av AB 117 och AB119) samt tilläggsbeslut AB 115. Dokument uppdaterat 2023-07-04.

~~Husarö – Ingmarsö – Svartsö – Gällnö – Hjälmo [AB 615] (Delen i Värmdö sn) Hävt 2018-05-30~~

Ingarö [AB 55] (Ingarö sn)

Motivering:

Ingarö sockencentrum skapat och bekostat av Beatelunds säteri som visar herrgårdarnas betydelse för bygdens utveckling. Tillsammans med kommunikationsmiljöerna på land och vatten speglas skärgårdens behov och bebyggelseskick. (*Sockencentrum, kommunikationsmiljö; vägmiljö, farledsmiljö*).

Uttryck för riksintresset:

Ingarö sockencentrum med den typiska skärgårdskyrkan i trä från 1792 med småskalig och enkel kapellarkitektur, belägen fritt och synligt från farled och dalgång. Klockstapeln med den detaljrika panelarkitekturen och det synliga, fria läget på en klippa. Kyrkans och klockstapelns funktion som landmärken vid farleden och småskaliga karaktär av skärgårdskyrkobyggnader. Kyrkbryggans läge och enkla karaktär. Begravningsplatsen med det omgärdande spjälstaketet. Kyrklogens magasinskaraktär från tidigt 1800-tal. Klockargården med karaktär av parstuga från 1800-talets mitt/första hälft. Prästgården med det fristående läget på åkerholmen med de anslutande obebyggda öppna markerna och gårdstunets synliga läge från både farled och landsväg. Sockenstugan med det farledsnära läget och karaktär från tidigt 1800-tal. Skolbyggnaderna och deras individuella detaljrika arkitektur. Det synliga läget, fritt exponerat mot landsvägen. Lärarbostadens karaktär och dess trädgård. Församlingshemmets äldre byggnad. De medvetet planterade trädraderna, alléerna samt skolmiljöns fruktträdgårdar. De äldre grova ädellövträden. Gamla Ingaröbrons synliga landfasten. Farleden Kolströms karaktär av naturligt sund med de obebyggda stränderna. Områdets glesbebyggda utseende med de relativt småskaliga byggnaderna.

Lämshaga [AB 631]

Motivering:

Herrgårdsmiljön Lämshaga med omkringliggande herrgårdslandskap som med sitt säteri från den tidiga stormaktstiden speglar 1600-talets feodalisering av Stockholms innerskärgård i ett sprickdalslandskap som brukats sedan förhistorisk tid. (*Herrgårdsmiljö, fornlämningsmiljö*).

Uttryck för riksintresset:

Lämshaga säteri med den väl samlade bebyggelsen i ett dominerande läge med öppna utblickar mot det omgivande landskapet. Den strama och välbevarade huvudbyggnaden i sten från 1647 med ett av landets äldsta säteritak och karaktäristiska byggnadsdetaljer från 1600-talet såsom sandstensportalen, entrédörren och de dekorativt smidda ankarjärnen. Den öppna

AB län beslut RAÄ 1997-08-18. Revidering 2002 av AB 121. AB 62 har ej strukits enligt Lst 2010. Revidering av (AB114) 2014-03-31, Revidering 2018-05-30 av AB 50, AB 603, AB 605, AB 606, AB 613, AB 615, AB 621. Revidering 2018-07-10 av AB 601, AB 619, AB 94, AB 98, AB 99, AB 617, AB 618, AB 620. Revidering 2018-08-20 av AB 607, AB 608, AB 609, AB 610, AB 611, AB 614, AB 616. Revidering 2018-08-21 av AB 51, AB 58, AB 612, AB 62. Revidering 2020-11-18 av AB79, AB57, AB7, AB24, AB52, AB10. Beslut 2020-11-30 avstående av anspråk AB33, AB26, AB8, AB76, AB67, AB5, AB13, AB23, AB80, AB68. Beslut 2020-12-14 avstående av anspråk AB121. Beslut 21-05-25 revidering av AB 14, AB 86, AB 81, AB 89, AB 88, AB 82, AB 70, AB 92, AB 90, AB 87, AB 83, AB 95, AB 25, AB 29, AB 35, AB 34, AB 11, AB 73, AB 1, AB 75, AB 74, AB 77, AB 69. Beslut 2021-06-07 avstående av anspråk AB 53, AB 17. Beslut 2021-06-09 revidering av AB 630 (nytt nr), AB 61, AB 63, AB 20, AB 604, AB 59, AB 55, AB 631 (nytt nr), AB 27, AB 30, AB 632 (nytt nr), AB 4, AB 2, AB 6, AB 3, AB 31, AB 66, AB 633 (nytt nr), AB 32, AB 78, AB 72, AB 16. Beslut 2021-07-02 revidering av AB 71, AB 12, AB 19, AB 85, AB 634 (nytt nr). Beslut 2021-12-17 revidering av AB 36, AB 54, AB, 91, AB 93, AB 15, AB 64. Dokument uppdaterat 2021-12-20. Beslut 2022-09-19 revidering av AB 49, AB 38, AB 48, AB 97, AB 84, AB 122, AB 65, AB 9, AB 56, AB 96, AB 28. Beslut 2022-09-27 revidering av AB 112, AB 116, AB 114, AB 119, AB 640 (nytt nr), AB 111, AB 120, AB 602. Beslut 2023-04-21 revidering av AB 115. Beslut 2023-06-01 AB 37 stryks och delas upp på AB 641 och AB 642. Beslut 2023-06-29 AB 113, AB 643 (nytt nr, hopslagning av AB 117 och AB119) samt tilläggsbeslut AB 115. Dokument uppdaterat 2023-07-04.

gårdsplanen omgiven av två parallellställda rödfärgade träflyglar från 1700-talet med timmerstommar på höga stensocklar. Barockträdgården och resterna av parkanläggningen med terrassmurarna. Ekonomibyggnaderna från 1700-talet fram till tidigt 1900-tal. Stenladugården från 1850-talet och lantarbetarbostaden från tidigt 1900-tal. Storholmens kulturpräglade landskap med lämningar efter tegelbruk och husgrunder efter torp. Torpen Fiskartorpet och Bovikshage. Det godspräglade landskapet med lägre liggande sammanhängande öppna odlingsmarker i ett utpräglat skärgårdslandskap med sprickdalar. Avsaknad av annan bebyggelse i dalgången kring herrgården och de sammanhängande ofta ekbevuxna skogsbrynen. De kallmurade stengårdsgårdarna. De småskaliga vägsträckningarna och stenvalvsbron söder om herrgården. Gravfält från brons- och järnålder, fornborg och andra fornlämningar som återspeglar lång bebyggelsekontinuitet och omvandlingen av landskapet i samband med säteribildningen.

Möja - Bockö - Lökaön [AB 616] (Möja sn)

Motivering:

Skärgårdsmiljö som speglar fiskarböndernas livsvillkor i de yttre delarna av Stockholms mellanskärgård och i ytterskärgården, det mångsidiga näringsfång som följt av de speciella topografiska förutsättningarna och de bosättningsmönster detta skapat alltsedan medeltiden.

Uttryck för riksintresset:

Stora sammanhållna skärgårdsbyar som Berg, Löka, Långvik och Ramsmora med karaktäristisk lokalisering i anslutning mellan hamnar och inägomarken. Den äldre gårdsbebyggelsen i byarna, hus med träpanel och glasverandor, samt enstaka äldre rödfärgade enkel- och parstugor. Utskiftade gårdar som förtätats kring sekelskiftet 1900 och bildat nya byar. Sjöbodar, båthus och bryggor, som avspeglar fiskets och sjöfartens betydelse. Ekonomibyggnader i anslutning till inägomarken. Stenmurar som markerar ägo- och inhägnad odlingsmarken. Odlingslandskapet med karaktäristiska småskaliga, flikiga åkrar. Ängs- och betesholmar på öarna kring huvudön, som kring sekelskiftet utnyttjades till jordgubbsodlingar. Möja kyrka med kyrkogård. Möja-arkipelagens uppbrutenhet, kala klippor och utsikt mot ytterskärgården.

Norra Boo - Vaxholm - Oxdjupet - Lindalssundet [AB 51, 58] (delen i Värmdö kommun)

Motivering:

Farledsmiljö utmed inloppet till Stockholm via Vaxholm, som visar skärgårdens betydelse för huvudstadens sjöfart, livsmedelsförsörjning och rekreativt liv, som speglar levnadsbetingelserna för innerskärgårdens befolkning och dess behov av färdstråk till staden alltsedan medeltiden, och som berättar om Stockholms utbyggnad och försvarsansträngningar med tillhörande samhällsbildningar. Här kan levnadsförhållandena för olika sociala skikt

AB län beslut RAÄ 1997-08-18. Revidering 2002 av AB 121. AB 62 har ej strukits enligt Lst 2010. Revidering av (AB114) 2014-03-31, Revidering 2018-05-30 av AB 50, AB 603, AB 605, AB 606, AB 613, AB 615, AB 621. Revidering 2018-07-10 av AB 601, AB 619, AB 94, AB 98, AB 99, AB 617, AB 618, AB 620. Revidering 2018-08-20 av AB 607, AB 608, AB 609, AB 610, AB 611, AB 614, AB 616. Revidering 2018-08-21 av AB 51, AB 58, AB 612, AB 62. Revidering 2020-11-18 av AB79, AB57, AB7, AB24, AB52, AB10. Beslut 2020-11-30 avstående av anspråk AB33, AB26, AB8, AB76, AB67, AB5, AB13, AB23, AB80, AB68. Beslut 2020-12-14 avstående av anspråk AB121. Beslut 21-05-25 revidering av AB 14, AB 86, AB 81, AB 89, AB 88, AB 82, AB 70, AB 92, AB 90, AB 87, AB 83, AB 95, AB 25, AB 29, AB 35, AB 34, AB 11, AB 73, AB 1, AB 75, AB 74, AV 77, AB 69. Beslut 2021-06-07 avstående av anspråk AB 53, AB 17. Beslut 2021-06-09 revidering av AB 630 (nytt nr), AB 61, AB 63, AB 20, AB 604, AB 59, AB 55, AB 631 (nytt nr), AB 27, AB 30, AB 632 (nytt nr), AB 4, AB 2, AB 6, AB 3, AB 31, AB 66, AB 633 (nytt nr), AB 32, AB 78, AB 72, AB 16. Beslut 2021-07-02 revidering av AB 71, AB 12, AB 19, AB 85, AB 634 (nytt nr). Beslut 2021-12-17 revidering av AB 36, AB 54, AB, 91, AB 93, AB 15, AB 64. Dokument uppdaterat 2021-12-20. Beslut 2022-09-19 revidering av AB 49, AB 38, AB 48, AB 97, AB 84, AB 122, AB 65, AB 9, AB 56, AB 96, AB 28. Beslut 2022-09-27 revidering av AB 112, AB 116, AB 114, AB 119, AB 640 (nytt nr), AB 111, AB 120, AB 602. Beslut 2023-04-21 revidering av AB 115. Beslut 2023-06-01 AB 37 stryks och delas upp på AB 641 och AB 642. Beslut 2023-06-29 AB 113, AB 643 (nytt nr, hopslagning av AB 117 och AB119) samt tilläggsbeslut AB 115. Dokument uppdaterat 2023-07-04.

utläsas, liksom utvecklingen inom industri, transportteknik, försvar och arkitektur.
*Farledsmiljö, kommunikationsmiljö, kust- och skärgårdsmiljö, Fästnings- och skansmiljö-
befästningssystem, militär miljö, småstadsmiljö, industrimiljö, sommarnöjesmiljö*

Uttryck för riksintresset:

Farledsmiljö, kommunikationsmiljö, kust- och skärgårdsmiljö (Nacka kn, Lidingö kn, Vaxholms kn, Värmdö kn). Naturhamnar/ankringshamnar från segelfartygsepoken med vrak och andra fornlämningar samt spår efter förtöjningar och landuppehåll. Sjömärken, fyrar och andra fysiska lämningar för farledens behov att vägleda sjöfarten fram till sekelskiftet 1900. Sjökrogsbyggnader, Fjäderholmarnas kroggrund och andra lämningar efter sjögästgiverirörelsen fram till sekelskiftet 1900. Hamnar och varv. Ångbåtsbryggor med tillhörande kringbyggnader som t ex väntkurar. Tullhus (Vaxholm). Sprickdalsbetonad skärgårdsterräng som speglar skärgårdsbefolkningens levnadsbetingelser och förutsättningarna för odling och bebyggelse. Vårdkase- och telegrafberg med lämningar.

Fästnings- och skansmiljöer – befästningssystem (Vaxholms kn och Värmdö kn). Lämningar efter avspärningar, skansar och befästningssystem från 1500-talet fram till 1900-talets mitt som speglar befästningskonstens utveckling. Mur- och vallanläggningar. Fredriksborgs fästning med tillhörande byggnader från 1700-talet vid Oxdjupet (Värmdö kn). Vaxholms kastell och Rindö redutt samt batteriplatser. Oskar-Fredriksborg och Byviksfortet vid Oxdjupet. Befästningslinjen Vaxholmslinjen med batteriplatser och fort (Vaxholms kn). Befästningslinjen Värmdölinjen/Myttingelinjen med batterier, fort och befästningsverk kring Oxdjupet (Värmdö kn).

Militära miljöer (Vaxholms kn och Värmdö kn). Kasern- och stabsbyggnader, officersbostäder, förråd, militärläger med tillhörande byggnader fram till 1900-talets mitt. Vaxholms kustartilleriregementsområde på Rindö med olika typer av regementsbyggnader, t ex kaserner och chefsbostäder (Vaxholms kn).

Småstadsmiljö – Vaxholm (Vaxholms kn) Stadsbildningen Vaxholm på Vaxön, framväxt som ett servicesamhälle till 1500-talets fästningsbygge med uttryck för den förindustriella skärgårdsstaden med inslag av befästningar och militära byggnader. Orten som tullstation och knutpunkt för handel, kommunikation och krogrörelse för den centrala delen av skärgården. Tullhus från 1700-talet vid fästningssundet. Stadskärnans rätvinkliga gatunät speglade den äldsta stadens utbredning med ursprung i 1600-talets gatureglering. Återstående äldre träbebyggelse från tiden före det sena 1800-talets expansion. Fiskarbefolkningens småskaliga stugbebyggelse i Norrhamn med oregelbundet gatunät, små tomter samt bryggor och sjöbodas. Avläsbara hamnlägen/hamnvikar. Torg med rådhus i centrala delen, stadskärnans sammanhängande bebyggelsesiluett med inslag av kuperad skärgårdsterräng. Kyrka vid rutnätsstadens västra utkant. Kastellet och Rindö redutts roll som landmärkesbyggnader. Den

AB län beslut RAÄ 1997-08-18. Revidering 2002 av AB 121. AB 62 har ej strukits enligt Lst 2010. Revidering av (AB114) 2014-03-31, Revidering 2018-05-30 av AB 50, AB 603, AB 605, AB 606, AB 613, AB 615, AB 621. Revidering 2018-07-10 av AB 601, AB 619, AB 94, AB 98, AB 99, AB 617, AB 618, AB 620. Revidering 2018-08-20 av AB 607, AB 608, AB 609, AB 610, AB 611, AB 614, AB 616. Revidering 2018-08-21 av AB 51, AB 58, AB 612, AB 62. Revidering 2020-11-18 av AB79, AB57, AB7, AB24, AB52, AB10. Beslut 2020-11-30 avstående av anspråk AB33, AB26, AB8, AB76, AB67, AB5, AB13, AB23, AB80, AB68. Beslut 2020-12-14 avstående av anspråk AB121. Beslut 21-05-25 revidering av AB 14, AB 86, AB 81, AB 89, AB 88, AB 82, AB 70, AB 92, AB 90, AB 87, AB 83, AB 95, AB 25, AB 29, AB 35, AB 34, AB 11, AB 73, AB 1, AB 75, AB 74, AB 77, AB 69. Beslut 2021-06-07 avstående av anspråk AB 53, AB 17. Beslut 2021-06-09 revidering av AB 630 (nytt nr), AB 61, AB 63, AB 20, AB 604, AB 59, AB 55, AB 631 (nytt nr), AB 27, AB 30, AB 632 (nytt nr), AB 4, AB 2, AB 6, AB 3, AB 31, AB 66, AB 633 (nytt nr), AB 32, AB 78, AB 72, AB 16. Beslut 2021-07-02 revidering av AB 71, AB 12, AB 19, AB 85, AB 634 (nytt nr). Beslut 2021-12-17 revidering av AB 36, AB 54, AB, 91, AB 93, AB 15, AB 64. Dokument uppdaterat 2021-12-20. Beslut 2022-09-19 revidering av AB 49, AB 38, AB 48, AB 97, AB 84, AB 122, AB 65, AB 9, AB 56, AB 96, AB 28. Beslut 2022-09-27 revidering av AB 112, AB 116, AB 114, AB 119, AB 640 (nytt nr), AB 111, AB 120, AB 602. Beslut 2023-04-21 revidering av AB 115. Beslut 2023-06-01 AB 37 stryks och delas upp på AB 641 och AB 642. Beslut 2023-06-29 AB 113, AB 643 (nytt nr, hopslagning av AB 117 och AB119) samt tilläggsbeslut AB 115. Dokument uppdaterat 2023-07-04.

expansiva utbyggnadsfasens bebyggelse från 1800-talets senare hälft fram till omkring 1920 som uttrycker bad- och sommarnöjesortens historia. Parkmiljöer och det s k Lägret, militär övningsplats på stadens tidigare ängs- och åkermarker som omvandlats till stadspark. Villabebyggelse för sommargäster i stadens utkanter, bl a Ekudden-Västerhamn. Sommarnöjesepokens bebyggelseuttryck, såsom badhus och Vaxholms hotell. Vaxholms vattentorn, kommunalteknisk anläggning med landmärkesroll för innerskärgården.

Industrimiljöer (Nacka kn) med fabriksbyggnader, kajer, lämningar, tekniska strukturer, bostäder, kontorshus, servicebyggnader koncentrerade till Nackas norra kuststräcka från Danvikstull till Nacka strand/Augustendal. F d saltbruket Henriksborg från 1680-talet, senare mentalsjukhus för Danvikens hospital och arbetarbostäder för intilliggande industrier. Danvikens hospitals huvudbyggnad från 1720-talet och den yngre anläggningen Danvikshem från 1915, uttryck för den markägare som ivrade för industrietableringar från starten på 1500-talet fram till sekelskiftet 1900. Hospitalet bedrev tidigt kvarnverksamhet och hospitalsbyggnaden från 1700-talet ligger över kvarnrännan. Det sena 1800-talets industriella epok med utbyggnadsfaser från 1900-talets industriella epok. Anläggningar lokaliserade sjönära nedanför och på de bergsbranter som kännetecknar kustområdet. Finnboda varv och de storskaliga ångkvarnarna Saltsjöqvarn med Mannagrynskvaren samt kvarnen Tre kronor på Kvarnholmen. Till industrierna hörande bostadsbyggnader, kontorshus och anläggningar samt tekniska strukturer. Kvarnholmens funktionalistiska byggnader. Motorfabriken Augustendal, i dag Nacka strand, från sekelskiftet 1900 med fabriks- och kontorshus samt bostadshus. Utmed farleden belägna småbåtsvarv och andra mindre varv från sent 1800-tal och tidigt 1900-tal (samtliga kommuner).

Sommarnöjesmiljö (Nacka kn, Lidingö kn, Vaxholms kn, Värmdö kn). Sommarlantgårdar från 1700-talet och 1800-talets första hälft för Stockholms välbeställda borgerskap. Svindersvik, Lilla och Stora Nyckelviken (Nacka kn), Älrviks gård (Lidingö kn) samt gårdar på norra Värmdölandet och vid Lindalssundet (Värmdö kn). Odlingsmarker, gårdsbyggnader, trädgårdar, parker, alléer och brygglägen. Sommarvillor från 1800-talets mitt fram till 1900-talets början utmed ångbåtslederna samt mindre fritidshus/sportstugor från 1900-talets första hälft. Naturtomter och luftiga bebyggelsegrupper. Brygglägen med tillhörande mindre byggnader i form av badhus och väntkurer. Inslag av parkvegetation. Byggnader för förnöjelse, t ex lusthus och paviljonger. Avläsbar arkitekturstilutveckling från de rikt dekorerade schweizer- och cottagestilarna från 1800-talets senare hälft med verandor och pittoreska utbyggnader, till det tidiga 1900-talets mer strama villor som utvecklats till en nationalromantisk stilinriktning med robusta detaljer och allmogeinspirerade detaljer och färgsättningar. Mindre sportstugor med drag av nationalromantiken eller 1900-talets modernism, speglade rekreationslivets utveckling. Visborgs minnes semesterhem vid Kungshamn med grupper av små, enkla uthyrningsstugor påminnande om samtida sportstugor. (Riksintresset finns inom Nacka, Lidingö, Vaxholm och Värmdö kommun).

AB län beslut RAÄ 1997-08-18. Revidering 2002 av AB 121. AB 62 har ej strukits enligt Lst 2010. Revidering av (AB114) 2014-03-31, Revidering 2018-05-30 av AB 50, AB 603, AB 605, AB 606, AB 613, AB 615, AB 621. Revidering 2018-07-10 av AB 601, AB 619, AB 94, AB 98, AB 99, AB 617, AB 618, AB 620. Revidering 2018-08-20 av AB 607, AB 608, AB 609, AB 610, AB 611, AB 614, AB 616. Revidering 2018-08-21 av AB 51, AB 58, AB 612, AB 62. Revidering 2020-11-18 av AB79, AB57, AB7, AB24, AB52, AB10. Beslut 2020-11-30 avstående av anspråk AB33, AB26, AB8, AB76, AB67, AB5, AB13, AB23, AB80, AB68. Beslut 2020-12-14 avstående av anspråk AB121. Beslut 21-05-25 revidering av AB 14, AB 86, AB 81, AB 89, AB 88, AB 82, AB 70, AB 92, AB 90, AB 87, AB 83, AB 95, AB 25, AB 29, AB 35, AB 34, AB 11, AB 73, AB 1, AB 75, AB 74, AB 77, AB 69. Beslut 2021-06-07 avstående av anspråk AB 53, AB 17. Beslut 2021-06-09 revidering av AB 630 (nytt nr), AB 61, AB 63, AB 20, AB 604, AB 59, AB 55, AB 631 (nytt nr), AB 27, AB 30, AB 632 (nytt nr), AB 4, AB 2, AB 6, AB 3, AB 31, AB 66, AB 633 (nytt nr), AB 32, AB 78, AB 72, AB 16. Beslut 2021-07-02 revidering av AB 71, AB 12, AB 19, AB 85, AB 634 (nytt nr). Beslut 2021-12-17 revidering av AB 36, AB 54, AB, 91, AB 93, AB 15, AB 64. Dokument uppdaterat 2021-12-20. Beslut 2022-09-19 revidering av AB 49, AB 38, AB 48, AB 97, AB 84, AB 122, AB 65, AB 9, AB 56, AB 96, AB 28. Beslut 2022-09-27 revidering av AB 112, AB 116, AB 114, AB 119, AB 640 (nytt nr), AB 111, AB 120, AB 602. Beslut 2023-04-21 revidering av AB 115. Beslut 2023-06-01 AB 37 stryks och delas upp på AB 641 och AB 642. Beslut 2023-06-29 AB 113, AB 643 (nytt nr, hopslagning av AB 117 och AB119) samt tilläggsbeslut AB 115. Dokument uppdaterat 2023-07-04.

Sandhamn - Grönskär [AB 610] (Djurö sn)

Motivering:

Farledsmiljö, kommunikationsmiljö och sommarnöjesmiljö i ytterskärgården med skärgårdssamhället Sandhamn som genom sitt strategiska läge vid en av segellederna vid Stockholm sedan åtminstone 1700-talet varit lots- och tullstation och den yttersta samhällsutposten mot Östersjön. Kring sekelskiftet 1900 utvecklades Sandhamn till en populär kunglig sommarnöjesmiljö och ett centrum för segelsporten. På 1940-talet tillkom sportstugeområdet Troville som visar hur semestervanorna förändrats. Sandhamns strategiska läge vid inloppet till Stockholm med befästningar från olika epoker i närområdet.

Uttryck för riksintresset:

Sandhamns bebyggelsemönster med tätt sammanbyggd och oregelbunden bebyggelse i de äldre delarna vid hamnen, bland annat tullhuset från 1752, värdshus och enkla stugor för lotsar, fiskarbefolkning och skeppare såsom rödfärgade ryggåsstugor från tiden före 1800-talets mitt samt enkla bodar och uthus. Små tomter och slingrande stigar, större tomter och mer regelbundet vägnät söder och väster om den gamla bykärnan. Sjöbodar och bryggor i traditionella lägen. Före detta skola, missionshus, kapell. Hamnen med bryggor och förtöjningsankare. Sommarnöjesepokens på- och tillbyggnader, verandor och snickarglädje, hotell och pensionat, stora sommarvillor och bostadshus av liknande karaktär med oljefärgsmålade fasader samt områden med enkla och småskaliga sportstugor. Kungliga segelsällskapets klubbhus från 1896 samt rekreations- och fritidshusområdet Troville som utvecklats ur 1940-talets sportstugeområde. Telegrafholmen invid farleden genom Sandhamnshålet och med den obebyggda höjden för en optisk telegraf samt grundrester efter en 1700-talssjöök mot farleden. Spår av förtöjningar, sjömärken, skansar, befästningar och fyrar. Nationalromantiska byggnader med grova granitmurar, spånbeklädnader och små fönster uppförda på Trollharan och Lökholmen. Skanskobben, det klassiska målet för havskappseglingen Gotland Runt och med lämningar av skansen i form av vallar och murar. Fyr och fyrvaktarboställe från 1700-talet på Grönskär och fyren Korsö torn med rester av spärren Korsö som var en del av Havsbandslinjen - en försvarslinje i Stockholms skärgård.

Siggesta - Sund [AB 59] (Värmdö sn)

Motivering:

Herrgårdslandskap med förhistorisk bruks- och bosättningskontinuitet som främst präglas av 1800-talets senare del och som visar på levnadsbetingelserna för mindre herrgårdar i Stockholms innerskärgård. (*Herrgårdsmiljö, fornlämningsmiljö, kommunikationsmiljö; vägmiljö, odlingslandskap, torp*).

AB län beslut RAÄ 1997-08-18. Revidering 2002 av AB 121. AB 62 har ej strukits enligt Lst 2010. Revidering av (AB114) 2014-03-31, Revidering 2018-05-30 av AB 50, AB 603, AB 605, AB 606, AB 613, AB 615, AB 621. Revidering 2018-07-10 av AB 601, AB 619, AB 94, AB 98, AB 99, AB 617, AB 618, AB 620. Revidering 2018-08-20 av AB 607, AB 608, AB 609, AB 610, AB 611, AB 614, AB 616. Revidering 2018-08-21 av AB 51, AB 58, AB 612, AB 62. Revidering 2020-11-18 av AB79, AB57, AB7, AB24, AB52, AB10. Beslut 2020-11-30 avstående av anspråk AB33, AB26, AB8, AB76, AB67, AB5, AB13, AB23, AB80, AB68. Beslut 2020-12-14 avstående av anspråk AB121. Beslut 21-05-25 revidering av AB 14, AB 86, AB 81, AB 89, AB 88, AB 82, AB 70, AB 92, AB 90, AB 87, AB 83, AB 95, AB 25, AB 29, AB 35, AB 34, AB 11, AB 73, AB 1, AB 75, AB 74, AB 77, AB 69. Beslut 2021-06-07 avstående av anspråk AB 53, AB 17. Beslut 2021-06-09 revidering av AB 630 (nytt nr), AB 61, AB 63, AB 20, AB 604, AB 59, AB 55, AB 631 (nytt nr), AB 27, AB 30, AB 632 (nytt nr), AB 4, AB 2, AB 6, AB 3, AB 31, AB 66, AB 633 (nytt nr), AB 32, AB 78, AB 72, AB 16. Beslut 2021-07-02 revidering av AB 71, AB 12, AB 19, AB 85, AB 634 (nytt nr). Beslut 2021-12-17 revidering av AB 36, AB 54, AB, 91, AB 93, AB 15, AB 64. Dokument uppdaterat 2021-12-20. Beslut 2022-09-19 revidering av AB 49, AB 38, AB 48, AB 97, AB 84, AB 122, AB 65, AB 9, AB 56, AB 96, AB 28. Beslut 2022-09-27 revidering av AB 112, AB 116, AB 114, AB 119, AB 640 (nytt nr), AB 111, AB 120, AB 602. Beslut 2023-04-21 revidering av AB 115. Beslut 2023-06-01 AB 37 stryks och delas upp på AB 641 och AB 642. Beslut 2023-06-29 AB 113, AB 643 (nytt nr, hopslagning av AB 117 och AB119) samt tilläggsbeslut AB 115. Dokument uppdaterat 2023-07-04.

Uttryck för riksintresset:

Herrgårdarna Siggesta, i historiserande gustaviansk stil från 1938 med flyglar från tidigt 1800-tal, och Sund från 1877 med allér, tillhörande ekonomibyggnader och andra till verksamheten hörande anläggningar. Siggesta herrgård belägen på en höjd väl synlig i dalgången med parallellställda flyglar och murade terrasser. Den äldre Munkkällaren vid foten av mangårdskullen väl synlig från landsvägen. Sunds herrgård med huvudbyggnaden i rikt dekorerad träarkitektur i 1870-talets schweizerstil. Det av herrgårdsdriften präglade odlingslandskapet med en för skärgården hög uppodlingsgrad och en struktur som i stort sett inte förändrats sedan tidigt 1900-tal. De bevarade arbetarbostäderna och de underlydande torpen i den omgivande skogsmarken, på behörigt avstånd från herrgårdsanläggningarna. Järnåldersgravfälten i anslutning till impediment i de öppna markernas utkant som kan knytas till herrgårdarnas och de underliggande gårdarnas lokalisering. Det ålderdomliga, slingrande vägnätet som sammanbinder herrgårdarna och arbetarbostäder med underliggande gårdar och torp.

Ytterskärgårdens jakt- och fiskeplatser [AB 612] (Delen i Djurö och Möja sn:r)

Motivering:

Kust- och skärgårdsmiljö som visar betydelsen av den säsongsvisa jakten och fisket i ytterskärgården för skärgårdsbefolkningens försörjning från medeltiden till in på 1900-talet, ett regionalt särdrag för Stockholms och mellersta Östersjöns skärgårdar. *Kommunikationsmiljö* med Svenska Högarnas fyrplats från 1874. Stockholms skärgårds utpost mot öster.

Uttryck för riksintresset:

Rikliga lämningar från säsongsfiskets och -jaktens tid, bl.a. Stora Nassa som haft permanent bebyggelse från 1700-talet till in på 1900-talet och säsongsfiskelägena vid Björkskär-Bodskäret och Horssten. Utspridda bodar för jakt och fiske från 1900-talet och i viss utsträckning 1800-talet. Andra lämningar som tomtningar, ristningar och labyrinter. Öarnas och skärens vindpinade karaktär och fria sikt (miljön berör även Norrtälje kommun). Heidenstamfyren från 1874, rester av kapell, bostäder för fyrpersonal, hamnanläggningar med bodar och bryggor på Storön. Kyrkogård med klockstapel. Riksintresset ligger inom Norrtälje- och Värmdö kommun.

Uppeby - Nore [AB 609] (Djurö sn)

Motivering:

Kust- och skärgårdsmiljö med två *skärgårdsbyar* som skildrar skärgårdens livsvillkor och de kombinerade försörjningsstrategierna. Anpassningen efter landhöjningen märks i den medeltida vikbyn Uppebys nuvarande inlandsläge och etablerandet av sjövissten i den kustnära byn Nore. Närheten till både vatten och odlingsmark speglar mångsyssleriet i skärgårdsbyarna där fisket var ett viktigt komplement till jordbruket. Vid Nore finns spår efter tidig kalkbrytning som

AB län beslut RAÄ 1997-08-18. Revidering 2002 av AB 121. AB 62 har ej strukits enligt Lst 2010. Revidering av (AB114) 2014-03-31, Revidering 2018-05-30 av AB 50, AB 603, AB 605, AB 606, AB 613, AB 615, AB 621. Revidering 2018-07-10 av AB 601, AB 619, AB 94, AB 98, AB 99, AB 617, AB 618, AB 620. Revidering 2018-08-20 av AB 607, AB 608, AB 609, AB 610, AB 611, AB 614, AB 616. Revidering 2018-08-21 av AB 51, AB 58, AB 612, AB 62. Revidering 2020-11-18 av AB79, AB57, AB7, AB24, AB52, AB10. Beslut 2020-11-30 avstående av anspråk AB33, AB26, AB8, AB76, AB67, AB5, AB13, AB23, AB80, AB68. Beslut 2020-12-14 avstående av anspråk AB121. Beslut 21-05-25 revidering av AB 14, AB 86, AB 81, AB 89, AB 88, AB 82, AB 70, AB 92, AB 90, AB 87, AB 83, AB 95, AB 25, AB 29, AB 35, AB 34, AB 11, AB 73, AB 1, AB 75, AB 74, AB 77, AB 69. Beslut 2021-06-07 avstående av anspråk AB 53, AB 17. Beslut 2021-06-09 revidering av AB 630 (nytt nr), AB 61, AB 63, AB 20, AB 604, AB 59, AB 55, AB 631 (nytt nr), AB 27, AB 30, AB 632 (nytt nr), AB 4, AB 2, AB 6, AB 3, AB 31, AB 66, AB 633 (nytt nr), AB 32, AB 78, AB 72, AB 16. Beslut 2021-07-02 revidering av AB 71, AB 12, AB 19, AB 85, AB 634 (nytt nr). Beslut 2021-12-17 revidering av AB 36, AB 54, AB, 91, AB 93, AB 15, AB 64. Dokument uppdaterat 2021-12-20. Beslut 2022-09-19 revidering av AB 49, AB 38, AB 48, AB 97, AB 84, AB 122, AB 65, AB 9, AB 56, AB 96, AB 28. Beslut 2022-09-27 revidering av AB 112, AB 116, AB 114, AB 119, AB 640 (nytt nr), AB 111, AB 120, AB 602. Beslut 2023-04-21 revidering av AB 115. Beslut 2023-06-01 AB 37 stryks och delas upp på AB 641 och AB 642. Beslut 2023-06-29 AB 113, AB 643 (nytt nr, hopslagning av AB 117 och AB119) samt tilläggsbeslut AB 115. Dokument uppdaterat 2023-07-04.

pågick fram till mitten 1600-talet, då den konkurrerades ut av kalk från Gotland. Det speglar en tidig och sällsynt industriell näring i Stockholms skärgård.

Uttryck för riksintresset:

Uppebys läge invid den tidigare skyddade viken i anslutning till den småbrutna odlingsmarken. Byarnas tydligt funktionella uppdelning med jordbruksanknuten gles gårdsbebyggelse i Uppeby kopplad till byns jordbruksmark och väl samlade kustnära sjövisten i Nore. Bygatans småskaliga, slingrande struktur som löper genom den obebyggda skogsmarken och länkar samman Uppebys gårdsmiljöer med Nore vid kusten. I Nore ligger bebyggelsen tätt samlad i skydd av de karga klipporna. Där finns såväl äldre rödfärgade stugor från 1800-talets mitt som sommarvillor från sekelskiftet. Spår efter kalkbrott, lämningar efter ugnar och andra anläggningar som hör till den tidigare industriella verksamheten finns längs med skogsvägen och norr om Nore.

~~Överby – Abborrkroken [AB 613] (Djurö sn)~~ Hävt 2018-05-30

ÖSTERÅKERS KOMMUN

~~Husarö – Ingmarsö – Svartsö – Gällnö – Hjälmo [AB 615] (Delen i Ljusterö sn)~~ Hävt 2018-05-30

Roslags-Kulla [AB 63] (Roslags-Kulla sn)

Motivering:

Herrgårdslandskap med gårdsanläggningar som särskilt väl speglar olika sidor av 1700-talets herrgårdskultur, både vad gäller gårdarnas storlek och arkitekturutveckling, samt Roslags-Kulla *sockencentrum* med särpräglad träkyrka från 1706. (*Herrgårdslandskap, sockencentrum*).

Uttryck för riksintresset:

Östanå herrgård med välexponerat läge mot Furusundsleden. Huvudbyggnaden från 1790-talet i nyklassicistisk stil och flankerad av två fristående putsade flygelbyggnader. Den resterande delen av barockparken från 1600-talet med den axiella strukturen som sträcker sig ner mot Saltsjön och den yngre engelska parken. Ekonomibyggnaderna bestående av bland annat Stenmagasinet från sent 1700-tal. Mälby herrgård, belägen på en mindre höjd, med en stramt utformad huvudbyggnad från mitten av 1700-talet och flygelbyggnader i karolinsk stil. De båda herrgårdarnas arbetar- och tjänstemannabostäderna samt lämningarna efter småindustrier som visar på verksamheten vid herrgårdarna, som kvarnbyggnaden vid Lo kvarn och enstaka byggnader som tillhört Östanå såg på Ennäsudden. Alléerna och de gamla terränganpassade

AB län beslut RAÄ 1997-08-18. Revidering 2002 av AB 121. AB 62 har ej strukits enligt Lst 2010. Revidering av (AB114) 2014-03-31, Revidering 2018-05-30 av AB 50, AB 603, AB 605, AB 606, AB 613, AB 615, AB 621. Revidering 2018-07-10 av AB 601, AB 619, AB 94, AB 98, AB 99, AB 617, AB 618, AB 620. Revidering 2018-08-20 av AB 607, AB 608, AB 609, AB 610, AB 611, AB 614, AB 616. Revidering 2018-08-21 av AB 51, AB 58, AB 612, AB 62. Revidering 2020-11-18 av AB79, AB57, AB7, AB24, AB52, AB10. Beslut 2020-11-30 avstående av anspråk AB33, AB26, AB8, AB76, AB67, AB5, AB13, AB23, AB80, AB68. Beslut 2020-12-14 avstående av anspråk AB121. Beslut 21-05-25 revidering av AB 14, AB 86, AB 81, AB 89, AB 88, AB 82, AB 70, AB 92, AB 90, AB 87, AB 83, AB 95, AB 25, AB 29, AB 35, AB 34, AB 11, AB 73, AB 1, AB 75, AB 74, AB 77, AB 69. Beslut 2021-06-07 avstående av anspråk AB 53, AB 17. Beslut 2021-06-09 revidering av AB 630 (nytt nr), AB 61, AB 63, AB 20, AB 604, AB 59, AB 55, AB 631 (nytt nr), AB 27, AB 30, AB 632 (nytt nr), AB 4, AB 2, AB 6, AB 3, AB 31, AB 66, AB 633 (nytt nr), AB 32, AB 78, AB 72, AB 16. Beslut 2021-07-02 revidering av AB 71, AB 12, AB 19, AB 85, AB 634 (nytt nr). Beslut 2021-12-17 revidering av AB 36, AB 54, AB, 91, AB 93, AB 15, AB 64. Dokument uppdaterat 2021-12-20. Beslut 2022-09-19 revidering av AB 49, AB 38, AB 48, AB 97, AB 84, AB 122, AB 65, AB 9, AB 56, AB 96, AB 28. Beslut 2022-09-27 revidering av AB 112, AB 116, AB 114, AB 119, AB 640 (nytt nr), AB 111, AB 120, AB 602. Beslut 2023-04-21 revidering av AB 115. Beslut 2023-06-01 AB 37 stryks och delas upp på AB 641 och AB 642. Beslut 2023-06-29 AB 113, AB 643 (nytt nr, hopslagning av AB 117 och AB119) samt tilläggsbeslut AB 115. Dokument uppdaterat 2023-07-04.

vägsträckningarna. Det av godsdriften präglade kulturlandskapet. Roslags-Kulla sockencentrum med kyrkan från tidigt 1700-tal, uppförd i timmer i en mindre vanlig träkyrkoarkitektur med centraltorn över korsmitten, s.k. korskyrka. Den före detta komministerbostaden och de båda skolbyggnaderna från 1800-talets andra hälft.

Rydboholm [AB 61] (Östra Ryds sn)

Motivering:

Herrgårdsmiljö, med tillhörande patronatskyrka som visar levnadsbetingelserna för landets främsta adelssläkter alltsedan medeltidens slutskede. (*Odlingslandskap, sockencentrum, torp*).

Uttryck för riksintresset:

Rydbohols slott med det fristående Vasatornet från 1500 talet. Huvudbyggnaden som i grunden är från 1500-talet men som fick sitt nuvarande utseende under 1700-talet. Den symmetriskt uppbyggda barockträdgården från 1660-talet med lusthus och andra anläggningar. Den vidsträckta engelska parken från slutet av 1700-talet med flera monument och mindre byggnader, bland annat de två obeliskerna, minnestemplet i nygotisk stil, eremithyddan och Diogenestunnan. Godskontoret och orangeriet från 1700-tal. De övriga äldre ekonomibyggnaderna och anläggningarna som hör ihop med godsets verksamhet. Det av herrgårdsdriften präglade odlingslandskapet med vidsträckta åkrar. Arrendegårdarna Nyboda och Stensvreten. Torpen, flertalet utmed Kyrkfjärdens östra sida, varav flera med enhetlig utformning. De småskaliga jordbruksmarkerna kring torpen. De obrutna siktlinjerna kring Östra Ryds kyrka och den långa allén som förbinder kyrkan med slottet. Kyrkan från medeltiden men med nuvarande karaktär från slutet av 1600-talet. De till sockencentrumet hörande byggnaderna som klockarbostaden och skolan.

Vira bruk [AB 64] (Roslags-Kulla sn)

Motivering:

Bruksmiljö med Sveriges enda bevarade klingsmedja som återspeglar landets behov av inhemsk vapenproduktion under stormaktstiden och fram till mitten av 1800-talet. Den välbevarade och sammanhållna miljön med bevarade smedjor och produktionsutrustning visar på vattenkraftens betydelse för den tidiga industriella utvecklingen och brukets utveckling fram till mitten av 1900-talet. (*Bruksmiljö*).

Uttryck för riksintresset:

Vira ås fall som tillsammans med de reglerade sträckningarna, kanalerna och dammarna visar på vattenkraftens avgörande betydelse för uppkomsten av bruket. Den välbevarade och

AB län beslut RAÄ 1997-08-18. Revidering 2002 av AB 121. AB 62 har ej strukits enligt Lst 2010. Revidering av (AB114) 2014-03-31, Revidering 2018-05-30 av AB 50, AB 603, AB 605, AB 606, AB 613, AB 615, AB 621. Revidering 2018-07-10 av AB 601, AB 619, AB 94, AB 98, AB 99, AB 617, AB 618, AB 620. Revidering 2018-08-20 av AB 607, AB 608, AB 609, AB 610, AB 611, AB 614, AB 616. Revidering 2018-08-21 av AB 51, AB 58, AB 612, AB 62. Revidering 2020-11-18 av AB79, AB57, AB7, AB24, AB52, AB10. Beslut 2020-11-30 avstående av anspråk AB33, AB26, AB8, AB76, AB67, AB5, AB13, AB23, AB80, AB68. Beslut 2020-12-14 avstående av anspråk AB121. Beslut 21-05-25 revidering av AB 14, AB 86, AB 81, AB 89, AB 88, AB 82, AB 70, AB 92, AB 90, AB 87, AB 83, AB 95, AB 25, AB 29, AB 35, AB 34, AB 11, AB 73, AB 1, AB 75, AB 74, AB 77, AB 69. Beslut 2021-06-07 avstående av anspråk AB 53, AB 17. Beslut 2021-06-09 revidering av AB 630 (nytt nr), AB 61, AB 63, AB 20, AB 604, AB 59, AB 55, AB 631 (nytt nr), AB 27, AB 30, AB 632 (nytt nr), AB 4, AB 2, AB 6, AB 3, AB 31, AB 66, AB 633 (nytt nr), AB 32, AB 78, AB 72, AB 16. Beslut 2021-07-02 revidering av AB 71, AB 12, AB 19, AB 85, AB 634 (nytt nr). Beslut 2021-12-17 revidering av AB 36, AB 54, AB, 91, AB 93, AB 15, AB 64. Dokument uppdaterat 2021-12-20. Beslut 2022-09-19 revidering av AB 49, AB 38, AB 48, AB 97, AB 84, AB 122, AB 65, AB 9, AB 56, AB 96, AB 28. Beslut 2022-09-27 revidering av AB 112, AB 116, AB 114, AB 119, AB 640 (nytt nr), AB 111, AB 120, AB 602. Beslut 2023-04-21 revidering av AB 115. Beslut 2023-06-01 AB 37 stryks och delas upp på AB 641 och AB 642. Beslut 2023-06-29 AB 113, AB 643 (nytt nr, hopslagning av AB 117 och AB119) samt tilläggsbeslut AB 115. Dokument uppdaterat 2023-07-04.

avgränsade bruksmiljön där bebyggelsemönstrets oregelbundna karaktär skiljer sig från flertalet andra uppländska bruk. Stora smedjan och Dahlgrenssmedjan vid Övre och Nedre fallet i ån, båda med bevarad produktionsutrustning och anläggningar som ingick i den industriella verksamheten såsom dammen, vattenvägar och vattenhjulen. Bostadsbebyggelsen från slutet av 1800-talet i nära anslutning till smedjorna, med uthus och tillhörande trädgårdar som sträcker sig ned mot ån, avgränsade mot vägen med häckar och staket. Gårdarna från tidigt 1900-tal i områdets nordöstra del. De enkla, smala, grusade vägar och broarna som förbinder bruksmiljön och bostadsbebyggelsen. De offentliga byggnaderna som genom sin väl bevarade karaktär med Tingshuset och förvaltarbostaden i centrum visar på brukets sociala och ekonomiska roll för smederna, övriga arbetare och för omlandet.

Åkers kanal [AB 62] (Österåkers sn)

Motivering:

Kommunikationsmiljö (kanalmiljö-farledsmiljö) och fornlämningsmiljö som skildrar den långvariga betydelsen av vattenvägen vid Åkers kanal som kommunikativt stråk mellan Östersjön och inlandet. Först som en del av den förhistoriska Långhundraleden med koppling till Uppsala. Och sedan under 1800-talet för både varu- och persontransporter med ångbåtstrafik mellan Brottby och Stockholm. Där kanalen korsade landsvägen till Stockholm uppstod Åkersbro samhälle som en *förindustriell centralort*.

Uttryck för riksintresset:

Åkers kanal som anlades 1820–1825 genom muddring av Åkersån. Kanalmiljön omfattar anslutande anläggningar i form av sluss från 1912 med slussportar, kajer, strömmarmar, broar och slussvaktarbostad med tillhörande bodlänga. Den obebyggda Slussholmen och kanalsträndernas obebyggda trädkantade vägstråk. Övergången mellan den öppna Prästfjärden och kanalen vid Åkersbro. I Åkersbro/Åkersberg finns Åkersbro handel med stuga samt "Doktorsbostaden", apoteket, gästgivaregården och andra uttryck för ortens betydelse. Järnåldersgravfält i det kulturpräglade landskapet vid Ekbacken som visar på den äldre vattenledens stora betydelse.

AB län beslut RAÄ 1997-08-18. Revidering 2002 av AB 121. AB 62 har ej strukits enligt Lst 2010. Revidering av (AB114) 2014-03-31, Revidering 2018-05-30 av AB 50, AB 603, AB 605, AB 606, AB 613, AB 615, AB 621. Revidering 2018-07-10 av AB 601, AB 619, AB 94, AB 98, AB 99, AB 617, AB 618, AB 620. Revidering 2018-08-20 av AB 607, AB 608, AB 609, AB 610, AB 611, AB 614, AB 616. Revidering 2018-08-21 av AB 51, AB 58, AB 612, AB 62. Revidering 2020-11-18 av AB79, AB57, AB7, AB24, AB52, AB10. Beslut 2020-11-30 avstående av anspråk AB33, AB26, AB8, AB76, AB67, AB5, AB13, AB23, AB80, AB68. Beslut 2020-12-14 avstående av anspråk AB121. Beslut 21-05-25 revidering av AB 14, AB 86, AB 81, AB 89, AB 88, AB 82, AB 70, AB 92, AB 90, AB 87, AB 83, AB 95, AB 25, AB 29, AB 35, AB 34, AB 11, AB 73, AB 1, AB 75, AB 74, AV 77, AB 69. Beslut 2021-06-07 avstående av anspråk AB 53, AB 17. Beslut 2021-06-09 revidering av AB 630 (nytt nr), AB 61, AB 63, AB 20, AB 604, AB 59, AB 55, AB 631 (nytt nr), AB 27, AB 30, AB 632 (nytt nr), AB 4, AB 2, AB 6, AB 3, AB 31, AB 66, AB 633 (nytt nr), AB 32, AB 78, AB 72, AB 16. Beslut 2021-07-02 revidering av AB 71, AB 12, AB 19, AB 85, AB 634 (nytt nr). Beslut 2021-12-17 revidering av AB 36, AB 54, AB, 91, AB 93, AB 15, AB 64. Dokument uppdaterat 2021-12-20. Beslut 2022-09-19 revidering av AB 49, AB 38, AB 48, AB 97, AB 84, AB 122, AB 65, AB 9, AB 56, AB 96, AB 28. Beslut 2022-09-27 revidering av AB 112, AB 116, AB 114, AB 119, AB 640 (nytt nr), AB 111, AB 120, AB 602. Beslut 2023-04-21 revidering av AB 115. Beslut 2023-06-01 AB 37 stryks och delas upp på AB 641 och AB 642. Beslut 2023-06-29 AB 113, AB 643 (nytt nr, hopslagning av AB 117 och AB119) samt tilläggsbeslut AB 115. Dokument uppdaterat 2023-07-04.